

TP LA 030315 డి 2970
441

ఆదర్శ ప్రేమ

★

రచన :

రవీంద్ర నాథ రాగూరు

★

శ్రీనిత్య కళ్యాణి పబ్లిషర్స్
విజయవాడ-2.

మ ద్ర ణ
జ న వ తి, 61.

సోమేశ్వర ప్రింటింగ్ ప్రెస్
విజయవాడ-2.

వెల : 5.00

అనువాదకులు :

యం. వెంకటేశ్వరరావు

యం. వరశింహారావు

కె. ఎ. సుందర్

జిమిందారు ముకుందబాబు, మాజీ మేనేజరు కూతురు, ప్రస్తుత మేనేజరు భార్య ఇంద్రాణి దేవి ఏదో అశుభముహూర్తంలో తమ జిమిందారుగారింటికి విందుకు వచ్చింది. యిది వారి కోడలు ప్రవ్రధమంగా వచ్చిన సందర్భంలో చేసినవిందు.

దీనికి ముందు చరిత్ర కొంత ఐబితే బాగా అర్థమవుతుంది.

యివ్వడు ముకుందబాబు లేడు. ఆయన దివాన్ గౌరీ శంకరూ లేడు. ఉన్నప్పడు యిద్దరూ చాలా స్నేహంగా ఉండేవారు. తల్లితండ్రులు లేని గౌరీశంకర్ ముఖం చూచి విశ్వసించి తన జిమిందారీయంతా నిర్వహించమని ఆజ్ఞాపించాడు ముకుందబాబు. తరువాత అతనేమీ తప్పు చేయడని నిరూపించుకున్నాడు. ఐదలు తనకాశ్రయం కోసరం నిరంతరం ప్రయత్నిస్తున్నట్లే, స్వర్గప్రాప్తికోసరం పుణ్యాన్ని పోగు చేసుకొనే మాదిరిగానే గౌరీశంకర్ కూడా ప్రతిరోజూ తన కఠినపరిశ్రమవల్ల జిమిందారు ఆస్తి పెంచుతున్నాడు. తన తెలివితేటలతో అతిచౌకగా పొరుగుజిమిందారు భూమంతా కొనిముకుందబాబు జిమిందారీలోకలిపారు. ముకుందబాబు వంశగౌరవము పెరిగింది. పెద్ద పెద్ద జిమిందార్ల శ్రేణిలో

గణుతికెక్కాడు. యజమాని అభివృద్ధిలో చాలు నొకరుకూడా వృద్ధిలోకి వచ్చాడు. నెమ్మది నెమ్మదిగా మంచియిల్లు, పొలముపుట్ర, పూజోత్సవాలు అన్నీ పెరిగినయ్. ఒకప్పటి తాళీల్లారుకూడా నెమ్మది నెమ్మదిగా దివానులవుతున్నారు.

ఇదీ వారి పూర్వవృత్తాంతం. ఇప్పుడున్న చమీందారు వారి దత్తతపుత్రుడు వినోదలాల్. ఆయనదగ్గర గౌరీ శంకర్ అల్లుడు సుశిక్షితుడైన అంబికాచరణుడు మేనేజరుగా ఉంటున్నాడు. కొడుకు రమాశంకరున్న విశ్వసించకపోవడం వల్ల కొడుకును వదలివేసి అల్లుడే తనస్థానంలో నియమింపజేశాడు గౌరీశంకరుడు.

పసంతా సక్రమంగానే సాగుతోంది అప్పటికి యిప్పటికి ఒకటే తేడావుంది. అదివరకు ముకుందలాల్ బాబుకు గౌరీశంకర్ కు మధ్య ఆత్మీయసంబంధముండేది. ఇప్పుడలా కాక కేవలం పనిలో కన్నిస్తుందా సంబంధం. యిదివరకు డబ్బును విలువెక్కువుండేదికాదు. హృదయంకూడా తేలికగానే లభించేది. ఇప్పుడు హృదయాల్నానవసరంగా వ్యయపరచకుండా తన వారి వరకే హద్దులు నిర్మించుకుంటున్నారు. బయటవాళ్ళకు యిందులో స్థానం ఉండటంలేదు.

ఝామధ్యే కొత్తకోడలు రావడంవల్ల జమీందారు గారింట విందు జరిగింది. ఆ సందర్భంలోనే దివాన్ కూతురు ఇంద్రాణీదేవి విచ్చేయడం జరిగింది.

అసలు ఈ ప్రపంచమంతా ఏమిటి? కుతూహలప్రియులకు, అదృష్టశాలురుకు ఇది ఒక రసాయనిక ప్రయోగశాల వంటిది. దీనిలో చిత్రవిచిత్ర స్వభావాలుగల మనుష్యులు

కూడినదితోజు సంకూగవియోగాల చిత్రవిచిత్రానుభూతుల
చరిత్రలు అంకితంచేస్తూ, చెరువుతూ వుంటాను. వీటికేమి
అంతంలేదు.

ఈవిందు ఆనందోత్సవంలో రెండురకాల దృక్పథాల
మహిళలు కలిశారు. చూస్తూచూస్తూనే ఒకేరకమైన నూలు
నేతలో కొత్తరకపు నూలు కలిసినట్లయింది. మధ్యలోముడి
పడిపోయింది.

భోజనాదికాలన్నీ పూర్తిచేసుకుని ఇంద్రదాణి జమీం
దారుగారింటికి ఆలస్యంగా వచ్చింది. వినోదలాల్ భార్య
నయనతార దీనికి కారణమడిగింది. యింట్లో షనిపూర్తి కాక
పోవడము, వంట్లో బాగుండకపోవడం మొదలైన కారణా
లన్నీ వాళ్ళ నసంతృప్తి పరిచినయ్.

అసలు కారణం దాచిపెట్టినా అందరూ అర్థం చేసు
కున్నారు. ముకుందబాబు వంశము జమీంవార్ల నంశ
మయినా, ధనవంతులైనప్పటికీ, కులముకు గౌరీశంకర వంశమే
మిశ్నయైనది. ఇంద్రదాణి కులగౌరవాన్ని మరచిపోలేదు.
ఈజమానుల యింట్లో భోజనము చేయడము యిష్టంలేకనే
ఇంద్రదాణి ఇంత ఆలస్యంగావచ్చింది. ఆమె ఆంతర్యం కని
పెట్టి అందరూ ఏదైనా తినిపించాలని పట్టుబట్టారు కాని
ఎవరూ దానిలో సఫలీకృతులు కాలేకపోయారు.

యిదివరకు ముకుందలాల్, గౌరీశంకరులకు మధ్య
యిటువంటి సమస్యే వుత్పన్నమయింది. ఆ సంఘటన కూడ
యిక్కడ వివరింపవలసిన అవసరమున్నది.

ఇంద్రదాణి అతి లావణ్యవతి. బంకిమ్ బాబు భాషలో

నుందరిని సాదామినితో పోల్చినప్పటికీ, కొన్ని విషయాలలో అది సరిపోవడంలేదు. ఇంద్రాణి తనలోని పుణ్యేగాన్ని, ప్రజ్వలిస్తున్న అగ్నిని తన స్వాభావిక సహజ గంభీరతతో తన శరీరంలోనే అణచుకుంది. విద్యుత్ ఆమె ముఖం, నేత్రాలు, శరీరం అంతటా మెరుస్తూంటుంది. కాని దానిలో విద్యుత్ కుండే చాంచల్యంలేదు.

యీ నుందరిని చూచి ముగ్ధుడై ముకుందబాబు తన దత్తత పుత్రుడికిచ్చి వివాహం చేయాలనుకున్నాడు. గౌరీ శంకరునివద్ద యిదే ప్రస్తావన తీసుకువచ్చాడు. గౌరీశంకర్ ప్రభు భక్తిపరాయణుడు. యజమానికోసం ప్రాణాలను సైతం అర్పిస్తాడు. యజమాని మిత్రత్వంలో తన్నెంత పున్నత మొనర్చినప్పటికీ, (తన అంతస్తు పెరిగినప్పటికీ) ఆయన తన యజమాని గౌరవాన్ని మరచిపోయేవాడుకాదు. కాని ఈ వివాహ ప్రస్తావన ఆయన అంగీకరించలేకపోయాడు. ప్రభు భక్తి, కర్తవ్యపరాయణత విషయంలో ఏమరుపాటు లేకుండా వుండేవాడు. కాని తన కులగౌరవాన్ని పదలుకో లేడు. ముకుందలాల్ కుమారుడికి తన కూతురు నివ్వడాని కెలాగూ వొప్పకోలేదు.

తనదగ్గర నౌకరుచేసే గౌరీశంకర్ కులగౌరవ గర్వము ముకుందలాల్ కు అసహ్యమనిపించింది. గౌరీశంకర్ ఇటువంటి వాడవుకోలేదు. తన కొడుకుకు చేసుకుని అతన్ని, అతని వంశాన్ని పున్నతస్థితికి తీసుకువెళ్ళాలనే ముకుందలాల్ తల చాడు. ముకుందలాల్ గౌరీశంకర్ తో మాట్లాడటం మాని వేశాడు. ఇది గౌరీశంకర్ హృదయంలో శూలంవలె గ్రుచ్చు

కుంది. చాలా మానసిక కేళ మనుభవించాడు. అప్పటికి లొంగిపోకుండా తన కూతురును తల్లి, దండ్రులేని ఒక బీద పిల్లవాడికిచ్చి తన కులంలోనే వివాహం చేశాడు. అతనికి విద్యాబుద్ధులు నేర్పించుతూ యింట్లోనే వుంచుకున్నాడు.

ఆ కులగర్వికూతురే ఇంద్రాణి. ఈ రోజు యజమానుల యింట్లోవిందు జరుగుతున్నా, ఏమీ భుజించకుండానే త్రోసిపుచ్చింది. జమీందారిణి నయనతార మనసులో ఈ విషయం ఎటువంటి శూలంవలె గ్రుచ్చుకుని వుంటుందో అర్థంచేసుకోవచ్చు స్వేషపూత నయనతార దృక్పథంలో ఇంద్రాణి నేరాలనేకం కనిపిస్తున్నాయి.

మొదటిది - ఇంద్రాణి చాలా నగలు ధరించి దర్జాగా రావడం. యజమానుల ఇంటికి వచ్చి తన దర్జాతోపాటు మాకు చాలా ధనం ఉంది యని భాగ్యశాలితనం చూపవలసిన ఆవుసరమేముంది ?

రెండవది - ఇంద్రాణికి రూప సౌందర్య గర్వం అధికం ఇంద్రాణి రూపవతే. కాదనను. కాని నిమ్మకాయే ఉద్యోగం చేస్తున్నవాళ్ళకు ఇంత అందము ఉండటం మంచిదికాదు. అనవసరంకూడాను. వేలమందిలో ఇంద్రాణి వంటి అందకత్తె ఒకరై లభించుతుంది. ఆమెలో గర్వం చూచిందీ అంటే అది నయనతార దృక్పథం తప్ప మరేమీ కాదు. సౌందర్యాన్ని ఎవరూ దూషించకూడదు. చెడునే పెరికేవారు అంతకంటే ఇంక దేనిని విమర్శిస్తారు?

మూడవది - ఇంద్రాణి చాల గర్విష్టి. దానికి కారణం ఇంద్రాణిది గంభీరస్వభావం. తనకు చాలా ప్రియంగానూ,

పరిచితులుగా ఉన్నవారితోతప్ప యితరులతో మాట్లాడదు, కలిసి మెలసి ఉండదు. పిలవని పేరంటానికి బయలుదేరి ఏదో ఓవని కల్పించుకుని చేయడం ఆమె స్వభావానికే విరుద్ధం.

ఉన్నవీ లేనివి అనేకమైన అనవసరమైన సందేహాలతో నయనతార ఇంద్రదాణిదేవిని తృణీకరిస్తోంది. ఆ కోవంతోనే ఇతరులకు “మేనేజరుభార్య” యనో “దివాన్ కూతురు” నో పరిచయం చేసి తడవతడవకు ఖిన్నపరుస్తోంది. ఒకదాసీకి బాగా బోధించింది. అదెవ్వడూ ఇంద్రదాణిదేవినే అంటిపెట్టుకుని ఉంటుంది. మాటిమాటికి సగలవంక చూపించి విమర్శిస్తూ ఉంటుంది. “అక్కా! దీనిమీద బంగారం వూదించవా?” అని అడుగుతుంది.

ఇంద్రదాణి గంభీరంగా నేజవాబిస్తుంది-“లేదే, రాగివి”.

నయనతార ఇంద్రదాణిని సంబోధిస్తూ అంది. “నువ్వొక్కడ నిల్చుని ఏంచేస్తున్నావ్? ఈవిస్తళ్ళు బయటవల్లకిలో పెట్టిరా. దగ్గరే యింటిదాసీది నిలచి ఉంది”.

ఒక్కక్షణంపాలు బరువెక్కిన రెప్పలను పైకి లేపి దయాదృప్తితో నయనతార ముఖంవరక తిలకించింది. మరుక్షణమే తియ్యని పదార్థాలతోనిండిన విస్తగ్గుతీసుకుని ఇంద్రదాణి క్రిందికి వెళ్ళింది.

ఈ మిఠాయిలు పంచిపెడుతున్నప్పుడు తీసుకొనే వాళ్ళంతా “మీ రీ పనిచేయకండి. దాసీని పిలవండి” యని దాసీకోసరం వేగిరపడ్డాయి.

ఇంద్రదాణి ఒప్పుకోకుండానే “ఆ ఇదెంతవని! దాసీ

“దెందుకు”? యంటూ వెళ్ళిపోయింది.

“అయితే మాకివ్వు మేమే పల్లకీలో యిచ్చివస్తాం”.

“వద్దు” అంటూనే అన్నపూర్ణ పల్లెస్ని గగంభీర మృదు మధుర ప్రసన్నచిత్తముతో క్రేమతో ఇంద్రాణి పల్లకీలో మిఠాయిలు ఉంచింది. ఆ రెండు నిమిషాలలోనే ధనిక జమిందారిగారి కొత్తకోడలు అల్పభాషిణి, మృదుహాసిని ఇంద్రాణితో కలిమిచేసుకోవడానికి ఆరాటపడింది.

ఈ విధంగా నయనతార స్త్రీసహ మైన కటువ్యంగ్య అవమాన బాణాలతో ఇంద్రాణిని ఎంత పరాభవం చేసినా అది ఆమె దేహాన్ని స్పృశించలేదు. అవన్నీ ఆమె సహజ స్వాభావిక తేజస్వంతమైన, స్వభావసిద్ధమైన డాలుముందు ముక్క ముక్కలై విరిగిపోయినై. ఆమె అవిచలిత గంభీర స్వభావానికి నయనతార మరింత శ్రోధితురాలయింది. ఇంద్రాణి ఇదంతా అర్థంచేసుకుని ఎవరితోనూ ఏమీ చెప్పకుండా, ఎప్పుడో తప్పించుకుని ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది.

2

శాంతంగా అన్నీ సహించేవారికి మానసికంగా చాలా గాఢమైన దెబ్బతగులుతుంది. ఇంద్రాణికి ఈ అవమానాన్ని త్రోసిపుచ్చినప్పటికీ హృదయంలో చాలా గాఢమైన ప్రహరమే తగలింది.

ఒకసారి ఇంద్రాణితో వినోదలాల్ వివాహ ప్రసక్తి వచ్చిన మాదిరిగానే, ఇంద్రాణి బాబాయి కుమారుడు

భామాచరణుడితో నయనతార వివాహం ప్రస్తావన
వచ్చింది. ఆ భామాచరణుడే ఇప్పుడు వినోదలాల్ వద్ద
మామూలు గుమాస్తా చేస్తున్నాడు. నయనతార తండ్రి
కూతుర్ని తీసుకుని భామాచరణుడికి తన కూతురుకు వివా
హం చేయించమని తన యింటికి వచ్చి గౌరీశంకరుడైంతో
ప్రార్థించాడు. ఇంద్రదాణికి విషయం ఇప్పటికీ బాగా గుర్తు
ఉంది. ఆ చిన్నపిల్ల నయనతార ప్రగల్భచాతుర్యాలకు
దివాన్ యింటిలో అందరూ ఆశ్చర్యమొందారు. ఈ నయన
తార ఆకాల పాండిత్యం ముందు ఇంద్రదాణి తన కేమీ
తెలియదని, తన బలహీనతను వ్యక్తపరచుకుంది. గౌరీశం
కర్ కూడా ఆ అమ్మాయిని చూచి చాలా ముగ్ధుడయ్యాడు.
కాని కులగౌరవలోపంవల్ల భామాచరణుడి కియ్యడానికి
అంగీకరించలేదు. చివరకి ఆయన ప్రయత్నంవల్లే వినోద
లాల్ కు నయనతారనిచ్చి వివాహం చేయించాడు.

యీ మాటలన్నీ గుర్తుకు వచ్చినా ఇంద్రదాణికి
పీదార్పు కలుగడానికి బదులు అవమానభారం యింకా అధిక
మయింది. మహాభారతంలో శుక్రాచార్యుడి కూతురు
దేవయాని, శర్మిష్ఠశంగతి గుర్తుకొచ్చింది. దేవయాని తమ
ప్రభువు కూతురు శర్మిష్ఠను దాసిగా చేసుకుంది. అలాగే
తనుకూడా నయనతారను దాసిగా చేసుకోనిదే ప్రతీకారం
కాదు. ఒకప్పుడు దైత్యరాజు, దైత్యగురువు శుక్రాచా
ర్యుల మాదిరిగానే ముకుందబాబుకు తన తండ్రి గౌరీశంకర్
చాలా ముఖ్యుడుగా ఉండేవాడు. ముకుందబాబు తన తండ్రి
ఎదుట హీనత్వాన్ని ఒప్పుకొనేవాడు. కాని గౌరీశంకర్

ముకుందబాబు జమీందారీని పెంచి ఉన్నత మొనర్చాడు. దానితో వీళ్ళంతా తమ గొప్పతనాన్ని చాటుకోగలుగుతున్నారు. ఇప్పుడు బహుశా ఆ సంగతి గుర్తుతెచ్చుకుని ఇంద్రదాణికి కృతజ్ఞులుగా ఉండాలనే సంగతి వారికి గుర్తులేదు. తన తండ్రి బాంకాగడ్ జమీందారీయంతా స్వయంగా కొనుక్కోగల శక్తివంతుడు. అంతధనం తనదగ్గర వుండి కూడా తన యజమానికి చాకగా కొనియిచ్చాడు. యిది ఒకవిధమైన దాసమే అవుతుంది. మేమిచ్చిన ధనగర్వంతో నేమీరు మమ్మనమాన పరుస్తున్నారు. ఇంద్రదాణి ఈ విధమైన ఆలోచన పరంపరలతో తన మనస్సును చికాకు పరచుకుంది.

తన భర్త యజమాని యింటివద్ద ఆహ్వానం, ఆఫీసులో పనినుండి నివృత్తిపొంది ఇంటికివచ్చి పేపరు చదువుకుంటూ విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాడు. తానింటికి రావడంతోనే ఇంద్రదాణి గమనించింది.

చాలామంది భార్యాభర్తల స్వభావం ఒకేమాదిరిగా వుంటుందనుకుంటారు. ఎక్కడైనా భార్యాభర్తలలో ఏకత్వంచూచి అదే తగినదని, అనుసరణీయమని భావిస్తారు. అందరూ అలాగే వుంటారనికూడా తలుస్తారు. అంబికాచరణుడికి ఇంద్రదాణికి ఒకటి రెండు విషయాలలో ఏకత్వం కనిపిస్తుంది. అంబికాచరణుడిది ఎవరితో కలిసి మెలసివుండే స్వభావంకాదు. బయటటవై పనికోసరం, పనిపూర్తిచేసుకుని, యితరులతో పనిచేయించుకుని యింటికి చేరగానే బయట వాళ్ళ ఆక్రమణనుండి రక్షణపొందటానికి దుఃఖసాధ్యమైన కోటలో ప్రవేశించినట్లుంది. బయటవున్నప్పుడు ఆయన,

ఆయనవని వుండనే వున్నాయ్. ఇంట్లో ఇంద్రాణి తాను, ఇందులోనే ఆయన జీవితమంతా నిబిడికృతమయింది. ఇదే చాలుననుకుని తృప్తిపడతాడు.

నగల వెలుగుచిమ్ముకుంటూ ఇంద్రాణి గదిలోకి వచ్చింది. రావటంతోనే హాస్యంగా మాట్లాడాలనుకున్నాడు అంబికాచరణుడు. కాని ఆమెముఖం చూడడంతోనే ఆగి పోయి విచారంగా అడిగాడు “ఏం అలావున్నావ్ ?”

ఇంద్రాణి సంగతంతా హాస్యంగా ఎగరగొట్టడానికి ప్రయత్నిస్తూ అంది “యిప్పుడే మారాణి రత్నంను కలుసు కున్నాను.”

పేవరు నేలమీద పారవేస్తూ అంబికాచరణు డడి గాడు. “అయితే ఏంజరిగింది ?”

ఇంద్రాణి నగలుతీస్తూ అంది “రాణిగారింట చాలా గొప్పగౌరవం జరిగింది.”

అంబికాచరణు డడిగాడు “గొప్పగౌరవాని కర్థ మేమిటి ?”

ఇంద్రాణి భర్తదగ్గర కుర్చీచేయిమీద కూర్చుని భర్తను కాగలించుకుంటూ అంది “మీకు జరిగే సన్మానం లాంటిదికాదు.” పూర్తి వృత్తాంతం వినిపించింది. భర్తకి ప్రసంగం తెలియజేయకూడదనుకుంది. కాని తన ప్రతిజ్ఞా భంగం జరిగింది. లోగడకూడ ఇలాగే ఎన్నోసార్లు అనుకుని విఫలమయింది. బయటవాళ్ళముందు ఎంతగంభీరంగావున్నా, భర్తముందు తన ప్రకృతి శాసనాలన్నిటినీ తెంచివేసి చంచలురాలైపోతుంది. అక్కడ తన్నుతాను మరుగుపరచు

కోలేకపోతుంది.

వృత్తాంత మంతా విని అంబికాచరణుడు మండి పడ్డాడు. “ఇవాళే మేనేజరుగారికి రాజీనామా యిచ్చేస్తాను,” అంటూ వినోద్ బాబుకు ఉత్తరం వ్రాయడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

ఇంద్రదాణి కుర్చీమీదనుంచి క్రింద చాపమీద భర కాళ్ళవద్ద కూర్చుంటూ అంది “ఇంత తొందరపడకండి. ఉత్తరమివాళ మానేయండి. దీన్నిగురించి రేపాలోచించ వచ్చు.”

ఇంద్రదాణి తన తండ్రి హృదయ మందాకినిలో ఒక పుష్పంలాగా పుష్పించి వికసించింది. తండ్రి హృదయంలోని ప్రేమభావాన్ని పొందినట్టే ఆయన మానసిక భావాలను కూడ అనుగమించింది. ముకుందబాబు పరివారంపట్ల తన తండ్రికున్న ప్రభుభక్తి తనకు లేకపోయినా తన ముఠాలో ప్రభు పరివారంకోసం జీవితమర్పించాలనే భావం సగూఢ పరచుకుంది. తన భర్త స్త్రీ డరీచేయగలడు, యింకా యేదైనా గౌరవప్రతిష్ఠల వృత్తిననుసరించగలడు. ఇంద్రదాణి కోర్కె ననుసరించి వినోద్ బాబు జమీందారీని సరిదిద్దడానికి సంతోష పూర్వకంగా పూనుకున్నాడు. ఇంద్రదాణి మనస్సు తీవ్రంగా గాయపడింది. అయినా ఎందుకనో జమీందారుపద్ధ తనభర్త ఉద్యోగం వదలుకోవడానికి మనసంగీకరించడంలేదు.

ఇంద్రదాణి భరను మార్చడానికి మృదు మధుర స్వరంలో అంది. “దీనిలో వినోద్ బాబు తప్పేముంది? ఆయన భార్యమీద కోపంతో ఆయనతో పోట్లాట పెట్టుకొనడము మంచిదా” ?

యిదివిని ^{అంతా} వినోద్ బాబు బిగ్గరగా నవ్వాడు. తన నిర్ణయం తననే హాస్యాస్పదమనిపించింది. “ఏది ఏమైనప్పటికీ ఇహ నెప్పుడూ జమిందారుగారింటికి వెళ్ళనద్దు” అన్నాడు.

యీ విధంగా తుఫానుగాలి వీచి ఆరోజు మేఘాలన్నిటిని చిన్నాచిన్నా మొనర్చింది. గృహం మళ్ళీ కళకళలాడింది. భర్త ప్రేమపాశంలో బయటి కటువ్యంగ్యము, అవమానము అన్నీ మరచిపోయింది ఇంద్రాణి.

3

జమిందారు వినోద్ లాల్ తన జమిందారీ యంతా అంబికా చరణుడిమీద నవలివేశాడు. భర్త భార్య నుపేక్షించినట్లే వినోద్ లాల్ జమిందారీవట్ల పుషేక్షాభావం కలిగి ఉంటున్నాడు. జమిందారి పని ముట్టుకోడు. జమిందారి మీద వచ్చే ఆదాయం కూడా చాలాకొద్ది. అందువల్ల అదంటే ఏమాత్రం ఆకర్షణలేదు.

ఏదైనా చిన్న సొరంగంగుండా ఎవరికీ తెలియకుండా వెళ్ళి రాత్రిపూట కుబేరుడి ధనాగారంలో తనకు కావలసినంత ధనం తీసుకురావాలనే కోరిక వినోద్ లాల్ కుంటుంది. దీనిని గురించి అనేకమందితో రహస్యమంతనాలు జరిపాడు. విచిత్ర పరిస్థితులలో చిక్కుకుంటాడు. హిందూదేశంలో ఉన్న తుమ్మచెట్లన్నీ కంట్రాక్టుతీసుకుని బండిచక్రాలు తయారు చేసే కార్ఖానా పెట్టాలనుకుంటాడు. సుందరవనంలోని తేనెటీగల తేనెవట్టునుండి తేనెతీసి భారతదేశమంతటా స్వస్థాయి

చేస్తే లాభం వస్తుందని ఆశపడతాడు. పశ్చిమ ప్రాంతపు అడవులన్నీ కంట్రాక్టు మాట్లాడిరమ్మని అప్పుడప్పుడు మనిషిని వంపిస్తాడు. కాని ఈ సంగతులు బయటకు పోక్క-నీయడు. యితరులు వింటే జమీందారుగారికి ఈ పనులేమిటని పరిహాసించవచ్చు. రహస్యం తెలిస్తే, చేసిందంతా వృధావుతుందని ఎవరికి తెలియనీయడు. అంబికాచరణుడికి తెలిస్తే అనవసరంగా డబ్బంతా వృధాగా వ్యయంచేస్తున్నాడని అంటాడేమో! ఈ వృద్ధేశ్వంతో ఆతనికి తెలియకుండాగా జాగ్రత్తపడుతున్నాడు. తనే జమీందారైనా, ఆయనకు జమీందారు అంబికాచరణుడు లాగా వుంటుంది తాను పూరికే కూర్చుని జీతంతో కాలం వెళ్ళబుచ్చు కున్నట్లు భావిస్తాడు.

విందు జరిగిన మర్నాటినుంచి నయనతార వినోద లాల్ కు బోధిస్తోంది. “మీకు జమీందారీ వ్యవహారాలేమీ పట్టినట్టు లేవు. అంబికా చరణుడెంత యిస్తే అంతే పుచ్చుకుంటారు. ఇంకాగైతే తొండరలోనే మనం సర్వానాశనమైపోతాం. నిన్న ఇంద్రదాణిని చూస్తే కళ్ళు కిరిగిపోయినై అబ్బ! యేమి నగలు! కాపురానికొచ్చి యిన్ని సంవత్సరాలయింది. జమీందార్ల ఫాయీలో వుంటున్నా మన కటువంటి నగలు లేవు. ఈ నగలు ఎక్కడినుంచి వచ్చినై? మన దగ్గర నౌకరీచేసేవాళ్ళకు మన దగ్గరనుంచి గాక ఇంకెక్కడినుంచి వస్తాయి! పైగా దానికెంత గర్వం! ఎంత మిడిసిపాటనుకున్నారు. దాసీదానితో యేమేటిటో చెప్పిందట!” యీ విధమైన మాటలతో వినోదలాల్ ను విరక్తుడి

చేయడాని కుద్యమించింది.

వినోద్ దుర్బలుడు. అతడు యితరుల్ని విశ్వసించడు. దానికితోడు ఎవరైనా సందేహం పెలిబుచ్చితే వెంటనే దాన్నే నిజమని నమ్ముతాడు. మేనేజరు దొంగతనం చేస్తూండ వచ్చనే ఆరోపణ అతను గట్టిగా నమ్మాడు. ఇప్పుడతన్ని ఒక జటిల సమస్య ఎదుర్కొంది. తనకా జమీందారీ గొడవ తెలియదు. తానెప్పుడూ ఆ లెక్కల జోలికి పోలేదు. ఇప్పుడతని దొంగతనం బయటపడే మార్గమేమిటి? అంతకంటే కఠినమైన సంగతి, మేనేజరుతో ఈ సమస్య ఎలా ప్రస్తావించాలి? అనేది. తనలో అతనిముందు యిటువంటి సమస్య ప్రస్తావించే సామర్థ్యం లేదు.

అంబికాచరణుడి వృత్తకాధిపత్యానికి అందరూ లోలోనే ద్వేషిస్తున్నారు. ముఖ్యంగా బామాచరణుడిలో ద్వేషం బాగా పెరిగిపోయింది. దానికి కారణం బంధుత్వం. తాను మాజీదివాన్ వేనల్లుడు. ఆయనే తన్ను వుద్యోగంలో చేర్పించాడు. అదేకాకుండా యింకా అనేక సమాన ఫాయిదా వ్యవహారాల్లో కూడ ఆతణ్ణి ద్వేషిస్తున్నాడు. అంబికాచరణుడు తనకు దగ్గర బంధువే కూడ తన్ను వున్న తోద్యోగంలోకి తీసుకోలేదు. పదివితో పాటే దానిని నిర్వహించే యోగ్యత లభిస్తుందని ఆతని వుద్దేశ్యం. మేనేజరు పదవి అతనికి చాలా చులకనగా వుంటుంది. పూర్వకాలంలో రథంపైన ధ్వజం కట్టిఉండేది. ఆఫీసు మేనేజరు కూడా అంతే. రథం లాగుతూంటే ముందున్న గుర్రాలు పరుగిడుతుండేవి. ధ్వజం ఆకాశంలో తన ఘనతను చాటుకొంటుండేది.

వినోద్ ఎప్పుడూ జమిందారీని గురించి అడిగేవాడు కాదు. తనకెప్పుడైనా డబ్బు కావలిస్తే సగాసరి కోశాధ్యక్షుడి “దగ్గరకెళ్ళి ఖజానాలో ఇవ్వడెంత రొక్కముంది”యని అడిగేవాడు. కోశాధికారి తనలెక్క చూసి చెప్పేవాడు. ఎవరూ చూడకుండా గుప్తంగా కొంతడబ్బు అడిగి తీసుకునేవాడు సంతకం పెట్టి మెదలకుండా వెళ్ళిపోయేవాడు. దీనికికూడా అతనికి భయమే. కొన్ని రోజులవరకూ అంబికా చరణుడికి కనబడటానికి సిగ్గుపడేవాడు.

అంబికాచరణుడు ఇటువంటి సమయాలలో చాలా బాధపడాల్సి వచ్చేది. జమిందారుగారి ఖాతాలో ఖర్చు పోను మిగతాభాగం ఖజానాలో వుండేది. ఇది ఎవరికైనా చెల్లించవలసిందిగాని, ఏదైనా ఖర్చుకుగాను వుంచినది. తన క్రింద పనిచేసే వుద్యోగుల కందరికీ దీనిలో నుంచే జీతము లివ్వడం జరుగుతుంది. జమిందారు తీసుకున్న పైకంవల్ల ఏదో వాక కార్యక్రమం కుదించుకోవలసి వచ్చేది. డబ్బు తీసుకున్న వినోద్ దొంగలాగు తప్పించుకు తిరుగుతాడు. ముఖాముఖిస మార్గాడటానికి తటస్థపడడు. వుత్తరం వ్రాస్తే దానికి జవాబుండదు. దానికి కారణం లబ్ధ అతని కళ్ళల్లోనే ఉంటుంది. హృదయాంతరాళంలో ఆ సిగ్గుకు, పరితాపానికి తావుండదు. అందుకనే అతను ఎదుట పడటానికి భయపడతాడు.

వినోద్ ఖర్చు మితిమీరడం చూచి అంబికాచరణుడు ఇసుపపెట్టె తాళం చెవులు తనదగ్గరే వుంచుకుంటున్నాడు. వినోద్ తన యిష్టంవచ్చినట్లు డబ్బు తీసు

కోవడం ఆగిపోయింది. యజమానై వుండి కూడ తన దుర్బలత్వంనల్ల ఏవిధమైన బలప్రయోగంచేసి డబ్బు తీసుకో లేకపోతున్నాడు. విముఖురాలైన లక్ష్మి తాళంచేతులున్నా తనకు లభిస్తుందనేదిటి? దీనివల్ల దుష్పరిణామమే జరిగింది.

వినోద్ లోలోపల అంబికాచరణుడిమీద మండి పడుతున్నాడు. సమయానికి నయనతార తెలిపిన వార్త అతనికి చాల సంతోషం కలిగించింది. అప్పటినుండి నెమ్మది నెమ్మదిగా ఉద్యోగస్తులను పిలిపించి అంబికాచరణుడి గుట్టు తెలుసుకొనడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. దీనికంతా ముఖ్య పరిశోధకుడు బామాచరణుడే.

ముకుందలాల్ కాలంలో చుట్టుపట్ల జమీందార్ల భూమి కూడ జబర్దస్తిగా నఖలుపరచుకునేవారు. ఆ విధంగా చాలా భూమి స్వాధీనమైంది. అంబికాచరణుడి కది యిష్టం లేదు. కోర్టుకు వెళ్ళాల్సి వచ్చినా సంధి, సంప్రదింపుల ద్వారా రాజీ జరిపేవాడు. బామాచరణుడు దీన్నే వినోద్ లాల్ కు విస్తృతంగా పట్టించి దృష్టాంతరంగా పేర్కొన్నాడు. అంబికా చరణుడు యితర జమీందార్ల వద్ద లంచం పుచ్చు కొంటూ ఉండవచ్చు. లంచం తినిత్రీవారికి అపకారం చేస్తున్నాడు. ఇది బామాచరణుడు చాడీకోసం చెప్పిందికాదు. ఇది అతని దృఢ విశ్వాసం. సర్వేసర్వత్రగా చలామణి అవుతున్నప్పుడు లంచం తినకుండా వుంటాడా? లంచం తినటానికి తన్ను చంపేసినా తా నంగీకరింపడు.

అనేకమంది యీ విధంగా వినోద్ కు బాగా బోధించారు. అతనిలో సంశయ జ్వాల రోజురోజుకు అతిశయిస్తోంది.

అయినా తానేమీ చేయలేదు. దానికి కారణం ఉంది. ప్రత్యక్షాధారమేమీ లేదు, పైగా అంబికా చరణుడు వ్యవహారాలలో దిట్ట. అతను తన్ను సర్వనాశనం కూడ చేసి వేయవచ్చు.

అఖరుకు భర్తకు తెలియకుండానే నయనతార అంబికా చరణుడ్ని పిలిపించింది. పరదా చాటునుండి అంది- "బామా చరణుడికి జమీందారీ వ్యవహారాలన్నీ అప్పగించి నువ్వు వెళ్ళిపో, యిహా నీ అవసరం లేదు."

వినోద్ బాబు దర్బారులో తనను గురించి చాలా రోజులనుండి చర్చ జరుగుతుందని, తనతప్పు పట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారని అంబికా చరణుడు ముందే విన్నాడు. నయనతార యిచ్చినతీర్పు అతని కాశ్చర్యం కలిగించలేదు. సరాసరి వినోదలాల్ దగ్గరకు వెళ్ళి అడిగాడు - "మీరు నన్ను ఉద్యోగంనుండి పిరమించుకోమన్నారా?"

వినోద్ బాబు - "లేదే".

అంబికాచరణుడు మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు - మీ సందేహానికేమైనా ఆధారం లభించిందా? వినోద్ బాబు అజ్ఞానం దవుతూ అన్నాడు. "లేదే" "లేదు".

అంబికాచరణుడు నయనతార ఆజ్ఞను ఎత్తకుండా ఆఫీసునుండి ఇంటికి వచ్చేశాడు. ఇంద్రాణి కీ సంగతి తెలియజేయలేదు.

కొన్నిరోజులు గడిచినయ్య.

కొద్దిరోజుల తర్వాత అంబికాచరణుడు యిన్ఫ్లూ
ఎంజాతో బాధపడుతున్నాడు. చాలా తీవ్రంగా బాధపడు
తుండడంవల్ల ఆఫీసుకు వెళ్ళడంలేదు.

అది పన్నులు వసూలుచేసేటైము. యింకెన్నో పను
లున్నాయ్. ఒకరోజు ఉదయం జబ్బుతోనే లేచి ఆఫీసుకు
వెళ్ళాడు.

ఆ రోజెవరూ కూడా మేనేజరు వస్తాడని ఆశించలేదు
అందరూ ! మీ ఆరోగ్యం సరిగా లేదు. యింటికి వెళ్ళండి,
అంటున్నారు.

తన శారీరక బలహీనత నుపేక్షించి అంబికాచరణుడు
తన నీటులో కూర్చున్నాడు. ఆఫీసులో ఉన్న గుమాస్తా
లందరూ గడగడ లాడుచున్నారు. అవసరమైన కృత్రిమ
శ్రద్ధతో పనిలో నిమగ్నమయ్యారు.

అంబికాచరణుడు డ్రాయరు తెరిచాడు. దానిలో
ఒక్క కాగితం కూడ లేదు. ప్రశ్నార్థకంగా అందరివంక
చూచాడు. అందరూ అప్పుడే ఆ కాశమునుంచి వూడిపడ్డట్లు
ముఖంపెట్టారు. ఏ దొంగో, భూతమో ఎత్తుకుపోయా
రన్నట్లు తమకేమీ తెలియనట్లు వాళ్ళముఖాలు చెబు
తున్నయ్.

బామాచరణుడన్నాడు - నిజం చెప్పడానికి భయ
మెందుకు? కాగితాలు జమిందారు బాబుగారు అడిగి వట్టు
కెళ్ళారనే సంగతి అందరికీ తెలుసు.

అంబికాచరణుడి ముఖం అణచుకొంటున్న కోపంలో వివర్ణమైంది - “ఎందుకు” యని ప్రశ్నించాడు.

బామాచరణుడు రిజిష్టరులో ఏదో ప్రాస్తూతిన్నాడు ఆ ప్రశ్నకు జవాబు నేమెలా చెప్పగలం.

అంబికాచరణుడు రాకపోవడంవల్ల బామాచరణుడి సలహా ననుసరించి వినోదలాల్ మారుతాళంచేవి తయారు చేయించాడు. దానిలో కాగితాలన్నీ తీరిగ్గా పరిశీలించడానికి యింటికి పట్టుకెళ్ళాడు. చతురుడు బామాచరణుడు ఆసంగతి దాచిపెట్టలేదు. యీ విధంగా అవమాన క్రోధంలో అంబికాచరణుడు రాజీనామా పెట్టవచ్చు. తనకోరిక నెరవేరుతుంది.

ద్రామరుకు తాళంవేసి అంబికాచరణుడు వినోద్ బాబువద్దకు వెళ్ళాడు. చాలా తీవ్రంగా తలనొప్పితో బాధ పడుతున్నానని వినోద్ కబురంపాడు. యింటికి వెళ్ళి బలహీనంవల్ల మంచంమీద పడిపోయాడు. హృదయాన్నంతా అంబికాచరణుణ్ణి కప్పివేస్తున్నట్టు ఇంద్రదాణి పరుగెత్తి వచ్చింది. శాంతచిత్తతతో పరిస్థితినింతా వింది.

యినాళ ఇంద్రదాణి తన స్థిరత్వాన్ని కోల్పోయింది. ఆమె హృదయం పగిలిపోతోంది. విచ్చిపోయిన నల్లని మేఘాలవంటి ఆమె పెద్దపెద్ద నేత్రాలు వేరైపోయినై. వాటిల్లో మెరపు మెరుస్తోంది. “నా భర్త నేనా అవమాన పరచింది. విశ్వాసానికి కృతజ్ఞతకు పరిణామం యిదేనా?”

ఇంద్రదాణి యీ తీవ్రక్రోధాన్ని చూచి అంబికాచరణుడు కోపం చల్లారింది. దైవాజ్ఞనుంచి పాసిని రక్షించ

ప్రయత్నిస్తున్నట్లు ఇంద్రాణి చేయివట్టుకుని అంబికాచరణుడన్నాడు- “వినోద్ యింకా పసిపాడు. దుర్బలుడు. యితరులు చెప్పేవి నమ్మి అతని మనస్సు వికలమై ఉంటుంది.”

‘ యీ మాటలువిని ఇంద్రాణి తన రెండు చేతుల్ని భర్త కంఠానికి పెనవైచి, చాలాసేపటివరకు ఆవేశంతో హృదయానికి హత్తుకొని వుండిపోయింది. ఆమె కండ్లలో జ్వలిస్తున్న అగ్నికణాలు చల్లారినై. వాటివెంట జలజల కన్నీరు కారతోంది. తన హృదయాది దేవతను ప్రపంచంలోని సమస్త అన్యాయాలు, అవమానాల బారినుండి రక్షించి బాహుబంధనంలో నిలుపుకుని, తన హృదయంలో నిక్షిప్త మొనడ్యుకో గోరుతుంది.

అంబికాచరణుడు రాజీనామా చేయడం నిశ్చయమైంది. ఎవరూ దానిని వ్యతిరేకించలేదు. జమీందారే స్వయంగా తీసివేయదలచినప్పుడు అతనిపట్ల గౌరవ మెవరికి వుంటుంది? రాజీనామాతో అంబికాచరణుడు శాంతించాడు. అన్నివిధాల విశ్రాంతి సౌఖ్యమూ అనుభవిస్తున్న ఇంద్రాణి మనస్సు అవమాన పరితాపాగ్నిలో రగుల్తునే వుంది.

చ ర మా ధ్యా య ము

ఇంతలో నౌకరువచ్చి ఆఫీసునుంచి కోశాధ్యక్షులు వచ్చారని తెలియజేశాడు. బహుశా సిగ్గుపడే స్వభావం కావడంవల్ల వినోద్ తాను స్వయంగా తీసివేస్తున్నానని ముఖతః చెప్పలేక కోశాధ్యక్షుడిద్వారా చెప్పిస్తున్నాడు

కాబోలనుకున్నాడు అంబికాచరణుడు వెంటనే రాజీనామా వ్రతము పూర్తిచేసి బయటకువచ్చి కోశాధికారి చేతిలో పెట్టాడు.

పుత్తరం చూడకుండానే కోశాధికారి అన్నాడు. సర్వనాశనమైంది మేనేజరుబాబూ ! సర్వనాశనమైపోయింది. అంబికాచరణు డడిగాడు - ఏమిటి ?

దానికి జవాబుగా వచ్చినదాని సారాంశమిది. తాళం చేతులు స్వాధీనం చేసుకొన్నప్పటినుంచి ఖజానా నుంచి వినోద్ కు డబ్బు లభించలేదు. అందువల్ల వినోద్ బాబు అనేక చోట్ల నోట్లురాసి అప్పు తీసుకున్నాడు. అనేకరకాలైన వ్యాపారాలు చేశాడు. ప్రతిదానిలోను నష్టమే వచ్చింది. నష్టం వచ్చిన కొలది పట్టుదల హెచ్చింది. తమరు జబ్బుపడటంతో సమయంకనిపెట్టి ఖజానాలో వున్న డబ్బంతా గుంజుక పోయాడు. బెంకాగడ్ వర గణా చాలాకాలంనుంచి తాకట్టుపెట్టివుంది. ఆ జమీందారు తాకట్టురూపంలో తనబాకీ బాగా పెరగనిచ్చాడు. ఇప్పుడు వినోద్ బాబు కంఠంలోను అప్పుల్లో మునిగివున్నాడు. ఇదే అదను అనుకొని ఆ జమీందారు దావా తేవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

ఇదివిని అంబికాచరణుడు కొంచెంసేపు స్థంభిభూతుడై మూనం వహించాడు. చివరికి అన్నాడు. ఇవాళ నేనేమీ ఆలోచించలేను. రేపు దీనిని గురించి ఏం చేయాలో చెబుతాను.

కోశాధికారి లేవబోతూంటే అంబికాచరణుడు రాజీనామా పత్రం మళ్ళీ తిరిగి తీసుకున్నాడు.

లోనికి వెళ్ళి అంబికాచరణుడు ఇంద్రాణి దేవికి యావత్ వృత్తాంతం వినిపించాడు. వినోద్ ను యిటువంటి సమయంలో పదలి రాజీనామా చేయడం భావ్యం కాదు అన్నాడు.

ఇంద్రాణి చాలసేపటివరకు పాషాణ ప్రతిమ మాదిరి మానంగా కూర్చుంది. తనలోని విరోధ ద్వంద్వశక్తుల నణచుకుని తీవ్రంగా నిట్టూరుస్తూ అంది-“యజమానిని ఇవ్వడు వదలకూడదు.”

డబ్బెక్కడినుంచి వసుంది అనే ఆలోచన అనేక విధాల ఆలోచించారు. అవుసరానుకూలంగా డబ్బు లభించలేదు. ఇంట్లో నగలు సక్కట్టు అమ్మి అవుసరాన్ని తీర్చమని అంబికాచరణుడు వినోద్ ను వత్తిడిచేశాడు. లోగడ వినోద్ బాబు వ్యాపారానికి యిటువంటి ప్రయత్నం చేశాడు. కాని వృథాయయింది. ఇవ్వడు అనేకవిధాల ప్రార్థించాడు. వినయంగా చెప్పాడు. ప్రేమతో లాలించి బోధించాడు. ఈ ప్రయత్నాలన్నీ వృథాయైనయ్. సయనతార యేమాత్రం అంగీకరించలేదు, ఆమె ఆలోచిస్తూంది. ఈ ఆస్తిపాస్తులన్నీ పోనేపోతున్నై. ఉన్నదికూడ జారవిడచు కోవడం దేనికి? కాబట్టి మరింత పట్టుదలతో నగలు తన దగ్గరనుంచిపోకుండా భద్ర పరచుకుంది.

డబ్బెక్కడా దొరక్క పోయేప్పటికి ఇంద్రాణి ప్రతీ
కారేచ్చ ఆనందంతో ఉప్పొంగింది. భర్తచేయి నొక్కుతూ
నెమ్మదిగా అంది. “నీ కర్తవ్యం నువ్వు పాలించావు. ఇంకా
నీకిబాధ దేనికి ? ఏం జరుగుతుందో జరగనియ్.”

భర్త నవమాన మొనర్చినందుకు తనభార్యలో చెల
రేగిన కోధాగ్ని యింకా ఆరనందుకు అంబికాచరణుడు
మనస్సులోనే నవ్వుకున్నాడు. ఆఖరుసారి విషత్తులో కంఠం
వరకు మునిగి వినోద్ వసిపిల్లవాడిలా తనమీద భారము
మోపాడు. అంబికాచరణుడుకీ దయ కలిగింది. ఇప్పుడేవిధం
గాను అతణ్ణి వదలి వేయడానికి వీలులేదు, ఇహ నెటూ వీలు
గాకపోతే తన స్వంత ఆస్తి కుదవబెట్టి అతణ్ణి రక్షించ
డానికి ప్రయత్నిస్తాడు.

మన ఆస్తి ఏ విధంగాను వ్యయపరచవద్దని ఇంద్రాణి
ఒట్టు వేసుకుంది.

అంబికాచరణుడు ద్వంద్వంలో చిక్కుకున్నాడు.
ఎంతనెమ్మదిగా ఇంద్రాణికి నచ్చేట్లు బోధించుదామనుకొన్నా
ఇంద్రాణి తడవ తడవకు మాట్లాడకముందే వారిస్తోంది. చివ
రకు చింతితుడై మెదలకుండా పూరుకున్నాడు.

కొంచెంసేపువున్న తర్వాత ఇంద్రాణి ఇనవపెట్టి
తెరచి తన నగలన్నీ ఒక పెద్ద పళ్ళేనిండా నింపింది. రెండు
చేతులతో ఎత్తి మోయలేక మోయలేక మోసుకుంటూ
వచ్చినప్పుడూ భర్త పాదాలవద్ద ఉంచింది.

పుట్టినప్పటినుంచి వివాహమయ్యే వరకు తన తండ్రి తనప్రేమను అమూల్యమైన నగలద్వారా వ్యక్తం చేశాడు. పెండ్లియైన తర్వాత కూడా భర్త బిడ్డలులేని రమణి సొంద ర్యాన్ని ఆభరణాలతోనే ఇనుమడింపజేశాడు. ఆ బంగారు ఆభరణాలన్నీ భర్తకాళ్ళముందుంచి ఇంద్రాణి అంది- “నా తండ్రి దానంచేసిన నగలు మళ్ళీ నాతండ్రి యజమానుల కుటుంబానికి దానంచేస్తున్నాను” యీ మాటలు చెబుతూ కళ్ళుమూసుకుని తలవంచుకుని కల్పించుకుంది. తెల్లనికేశాలు కలిగి, శాంత ప్రేమభరిత సగుణిమూలతో, బుద్ధిమంతుడు, ఆజానుబాహుడైన తండ్రి తన ఎదుటికి వస్తున్నాడు. దగ్గరకువచ్చి తన చల్లని ప్రేమపూరిత హస్తాలను తన శిరముపై నుంచి ఆశీర్వాదిస్తున్నాడు.

బాంకాగడ్ జరగగా మళ్ళీ కొన్నాడు. ప్రతిజ్ఞాభంగ మొనర్చుకొని, ఆభరణరహిత ఇంద్రాణి, నయనతార ఇంటికి విందుకు వెళ్ళింది. ఇప్పుడామె మనసులో అవమానపు వేదన లేదు.

అ తి థి

కటహలియా జమిందారు మోతీలాల్ బాబు సవరి వారముగా పడవలో కలకత్తానుంచి తన గ్రామము వెళ్తున్నాడు. మధ్యాహ్నము ఒక చిన్న కుగ్రామమువద్ద ఆగి భోజన ప్రయత్నములు పూర్తి చేసుకుంటున్నారు. ఒక బాలకుడు వచ్చి, “బాబుగారూ! తమరేవూరు వెళ్తున్నాడు” అని అడిగాడు. ప్రశ్నించిన ఈ బాలకునివయస్సు పదునైదు, పదహారు సంవత్సరాలకంటే ఎక్కువ వుండదు.

మోతీలాల్ జవాబిచ్చాడు “కటహలియా.”

బాలకుడు - “నన్ను త్రోవలో నందీగ్రామములో దించండి బాబూ” ?

మోతీలాల్ అంగీకరిస్తూ అడిగాడు - “నీ పేరేమిటి?”

బాలకుడు - “తారాచందు.”

బాలకుని దేహచ్ఛాయ ఎరుపు. అందంగా కన్పిస్తున్నాడు. పెద్దపెద్ద కండ్లు, టాటికీతోడు చిరునవ్వుచిరుతూ చక్కటి షెడిమిలు అతనిలోని సామాన్య్యాన్ని ప్రకటిస్తున్నవి. ఒకచిన్న పండ్ల మినహా అతని శరీరముమీద ఎటువంటి బట్టలుగాని, ఇంకితరమైన వస్తువులుగాని లేవు. కళాకారుడు ఎంతో నేర్పుతో గుండ్రముగా వంపులు తిరిగి వన్నె గలిగిన అతని అందమైన శరీరాన్ని ఏ విధమైన వికా

రము లేకుండా తయారు చేసినట్లుంది. అతను మునికుమారుని వలె కనిపిస్తున్నాడు. తపస్సు ఫలితముగా అతని ఛరీరము లోని కొద్ది భాగము క్షీణించి బ్రాహ్మణ్యమును, దాని జ్ఞానత్యమును కనపరచుచున్నది.

మోతీలాల్ బాబు ప్రేమతో పిలిచారు. “నాయనా ! నువ్వు వెళ్ళి స్నానముచేసిరా. ఇక్కడ భోజనముచేయవచ్చు.”

తారాచందు సరేనంటూ అప్పటికప్పుడే కలిసికట్టుగా సందేహించకుండానే వంటయింటిపనిలో నిమగ్నుడయ్యాడు. జమిందారు నౌకరు చెప్పలు వండటంలో నేర్పరికాడు. తారాచంద్ తానే ఆపని తీసుకుని త్వరత్వరగా ఇంకొకటి రెండు కూరలుకూడ తనకు చేతనైన వద్దతిలో తయారు చేశాడు. వంటపని పూర్తిచేసి నదిలో స్నానము చేశాడు. తాను తెచ్చిన పొట్లము విప్పి వులికిన పంచె కట్టుకున్నాడు. కొయ్యదువ్వైన పైకీతీసి ముందుకుపడిన బారువెంట్రుకలు పెనుకకు దువ్వుకున్నాడు. తన జంధ్యమును సరిచేసుకుంటూ మోతీలాల్ బాబు కడకు వెళ్ళి నిలిచాడు.

మోతీలాల్ బాబు అతన్ని వడవలోవలికి తీసుకు వెళ్ళారు. అక్కడే జమిందారుభార్య అన్నపూర్ణ తోమ్మిది సంవత్సరాల కుమార్తె కూర్చునివున్నారు. అన్నపూర్ణ బాలకుని చూచి ఆమితానంద భరితురాలయింది. “ఇంత అందమైన పిల్లవాడు ఎవరి బిడ్డయో. ఆతల్లి ఇతన్ని వడలి ఎలా ఉండగలుగుతుందో” యని మనసులో అనుకుంది.

మోతీలాల్ బాబు సరసనే పిల్ల వానికికూడ పీటవేశారు.

బాలకుడు తారాచంద్ భోజనప్రియుడు కాదు. అతను సిగ్గు వలన సరిగా భోజనము చేయలేకపోతున్నాడనుకుంది అన్న పూర్ణ. కూరలవంక చూపిస్తూ వాటి రుచులు వర్ణిస్తూ అవి తినమని తారాచందును బ్రతిమాలింది. కాని అవేసగా తిన కుండానే తారాచందు ముక్తసరిగా భోజనం పూర్తిచేశాడు. బాలకుడు తన ఇష్టమొచ్చినట్లే చేస్తాడు. అలా చేయడంలో కూడ అసభ్యతగాని, ఇతరులకు కష్టము కలిగించేటట్లుగాని ప్రవర్తించడనేది బోధపడింది. అతనిది సిగ్గుపడే స్వభావం కాదు.

అందరి భోజనాలు పూర్తయిన తరువాత అన్నపూర్ణ తారాచందును తన దగ్గర కూర్చోబెట్టుకుని అతని జీవిత విశేషాలు అడిగింది. కాని విశేషవృత్తాంతము లేమీ లేనియ లేదు. ఏ డెనిమిది సంవత్సరాల వయసులోనే యింట నుండి పారిపోయి వచ్చినట్లు అతను చెప్పినదానిసారాంశము తేలింది.

అన్నపూర్ణ - “నీకు తల్లి లేదా?”

తారాచంద్ - “ఉన్నది.”

అన్నపూర్ణ - “ఆమెకు నీవంటే ప్రేమలేదా?”

తారాచంద్ ఈప్రశ్నను నవ్వులాటగా త్రోసివేస్తూ చెప్పాడు; “తల్లి ఎందుకు ప్రేమించదు?”

అన్నపూర్ణ - “అయితే నీ వెందుకు పారిపోయివచ్చావు?”

తారాచంద్ - “ఆమెకు ఇంకా నలుగురు కుమారులు, ముగ్గురు కుమార్తెలు ఉన్నారు.”

ఈ అత్యాశ్చర్యకర సమాధానానికి బాధపడుతూ అన్నపూర్ణ అన్నది. “చేతికి అయిదు వ్రేళ్ళున్నవి. ఒక వ్రేలిని మనము చేతినుండి తీసివేస్తామా?”

తారాచందు వయసులో చిన్నవాడు. అతనిచరిత్ర కూడా పెద్దదికాదు. అతడు చాలా విచిత్ర స్వభావి. తన తల్లి దండ్రులకు నాలుగవ కుమారుడుగా జన్మించాడు. ఇతని బాల్యములోనే తండ్రి మరణించాడు. పిల్లలు ఎక్కువగా కలిగిన ఆ కుటుంబంలో ఈతని గౌరవానికి ఏలోపము లేదు. ఇంటిలోని వారేగాక ఆ గ్రామంలోని వారంతా అతన్ని ఆదరించేవారు. ఆఖరుకు పాఠశాలలోని మాష్టరుగారు కూడ అతనిని ఎప్పుడూ కోవగించిగాని, కొట్టిగాని ఎరగడు. ఎప్పుడైనా ఎవరైనా కొట్టినా వారు గ్రామస్తుల కోపభాజనులు కావలసిందే. ఇక ఇంటినుండి పారిపోయి రావలసిన అగత్యమేమీ అతనికి లేదు. చాటుమాటుగా అనేక చెట్ల ఫలములు తినడానికి అలవాటు పడిన కుర్రవాడు. ఒకనాడు తనతల్లి బోధనలు వడలేక ఒక నాటక సమాజములో కలిసి గ్రామము వదిలి పారిపోయాడు.

గ్రామస్తులు అతన్ని వెదకి తిరిగి ఇంటికి తీసుకు వెళ్ళారు. అతని తల్లి అతన్ని హృదయానికి హత్తుకొని పెక్కి పెక్కి యేడుస్తూ కన్నీరు కార్చింది. అతని చెల్లెళ్ళు కూడా చాలా దుఃఖించారు. పెద్ద అన్నగారు తన గృహయజమాని కర్తవ్యాన్ని నిర్వర్తించుతూ తియ్యతియ్యగా, మెత్తమెత్తగా చీవాట్లు పెట్టారు. తర్వాత తానే మనసులో బాధపడుతూ

అతన్ని దగ్గరకు తీసుకొని లాలించిరి. గ్రామసులంతా తమ తమ ఇండ్లకు పిలిచి ఎంతో ప్రేమతో రకరకాల ఆశలతో అతన్ని పూరించుతూ గ్రామంలోనే ఉండవలసినదని బోధించారు. చివరకు ఈ ప్రేమ బంధనము కూడ అతను భరించలేక పోయాడు. అతని జన్మనక్షత్రము అతన్ని ఇంటినుండి వేరు చేసింది. ఏదైనా నావచూసినా, ఎవరైనా సాధు సన్యాసులను చూచినా, లేక బంజారులు నదిబడ్డున గుడిసెలునిర్మించుకొని వెదురుగడలనుండి పేళ్ళు చీల్చి, చిన్న పెద్దబుట్టలు అల్లుతుండడము చూచిన అతని హృదయము బహిః ప్రపంచపు స్నేహ సౌజన్యముల కొరకు విలపించేది. ఈ విధముగా అతను మూడువర్షాయములు పారిపోయాడు. నాలుగవసారి తల్లి, సోదరులేగాక గ్రామసులకూడా అతని ఎడవుండే సద్భావాన్ని వదలుకోవలసి వచ్చింది.

మొట్టమొదట ఒకరోజు అతను నాటకం కంపెనీ వాళ్ళతో కలిసి పారిపోయాడు. ఈ కంపెనీ యజమాని నాటకాలు వేసే చిన్న, పెద్ద యాకర్లు అంతా అతన్ని ప్రేమతో చూచేవారు. ఎక్కడ ఎవరియింట నాటకమాడినా గృహ యజమానే కాక యజమానురాలి అదర సత్కారాలుకూడా అతనికి లభించేవి. ఈ అమిత అవ్యాజానురాగములుకూడ అతన్ని అక్కడ బంధించలేక పోయినవి. చివరికి ఒకరోజు ఆ కంపెనీని వదిలి పారిపోయాడు.

తారాచంద్ హృదయము పీతహరిణము వలె ఉంటుంది. స్వేచ్ఛ అతనికి ప్రాణము. బంధనము అతనికి ప్రాణ సంకటము. హరిణముకువలెనే అతనికి సంగీతము చాలా

యిష్టము. నాటకాలలోని శిష్యుని పాటలు అతన్ని యిల్లు వదిలి పారిపోవటానికి వివశవరచినవి. పాటల రాగ, తాళ, లయలు అతని శరీరపు ప్రతి అవయవములోను సంచలనము కలిగించినవి. చిన్నతనములో అతను సంగీతసభల్లో కూర్చుని రసమగుడై, పెద్దలమూదిరి గంభీరముగా రసాస్వాదనము చేస్తూ పూగిసలాడుతూ వుంటే పెద్దలందరూ నవ్వేవారు. శిల్ప వచ్చవచ్చని ఆకులపై మేఘములు వర్షించినా, ఆకాశములో మేఘములు ఘర్జించినా, మాతృవిహీనదైత్య బాలకుని రోదనమూదిరి అడవులలో గాలి జోరుగా వీచినా అతని హృదయంలో వుద్వేగం కలిగేది. నిశ్శబ్దసుధ్యాహ్న వాతావరణంలో గ్రద్దలు అరచినా, వర్షకాలపు సాయంత్ర నాలలో కప్పలు బెకబెకలాడినా, అర్ధరాత్రమున నక్క కూతలు వినినా అతని హృదయంలో ఘోర సంచలనము చెలరేగేది. ఈ సంగీత ప్రేమతోనే అతను ఒక గాయక బృందములో కలసిపోయాడు. ఆ బృంద యజమాని ఎంతో ఆసక్తితో అతనికి అనేక పాటలు నేర్పాడు. తన హృదయ పంజరములోని పక్షిమూదిరిగా చూచుకుంటూ ప్రేమతో ఆదరించాడు. పక్షి కొన్ని పాటలు నేర్చుకుంది. ఒకరోజు అకస్మాత్తుగా తెల్లవారుజామునే ఎగిరిపోయింది.

చివరిసారి అతను ఒక నట బృందములో చేరాడు. జ్యేష్ఠ ఆషాఢమాసాలలో ఈ ప్రాంతములో అనేక చోట్ల ఉత్సవాలు జరుగుతాయి. నాటకాలు, కవి సమ్మేళనములు, జానపదగేయ గానగోష్ఠాలు, నృత్యములు మొదలైన వేన్నో కళలు ప్రదర్శింపబడతవి. ఈనటులు ఒక చోటునుండి ఇంకొక

చోటికి పడవలలో ప్రయాణము చేస్తూ ఉంటారు. క్రిందటి సంవత్సరము ఇలా ప్రయాణించే ఒక నటబృందములోనే తారాచందు చేరాడు.

ఈ దళమునుండి పారిపోవడమే అతని చివరిసారి పారిపోవడం. నందీగ్రామపు జమీందారు ఉత్సాహంగా ఒక నాటక కంపెనీ తయారు చేస్తున్నారని అతనికి తెలిసింది. బట్టలు ఒక పాకెట్లో కట్టుకుని ప్రయాణమైనాడు. మోతీ బాబు పరిచయం అతనికి లభించింది.

తారాచందు అనేక దళాలలో కలసియున్నప్పటికీ యే దళమునుండి కూడ ఏమీ నేర్చుకోలేకపోయాడు. అతను సర్వస్వశంక్రతుడు. ప్రపంచంలోని అనేక చెడులగురించి అతను వినాడు. అనేక ఊళ్ళత్యాలు స్వయముగా చూచాడు. అయినా ఇవన్నీ అతని హృదయంలో నిలిచిపోలేదు. అనేక బంధనాలవలెనే ఏదీ అతన్ని బంధించలేకపోయినవి. పంకిలి యుక్త జలములో శుభ్రశ్వేత హంసరాజమువలె అతను ఈ ప్రపంచములో అనేక అనుభవములు గడిస్తున్నాడు. కుతూహలముతో అతను ఆజలములో మునకలు వేసినా ఆ రాజ హంస రెక్కలలో ఏవిధమైన మాలిన్యము అంటలేదు. అందువల్లనే గృహము వీడినా అతని ముఖము తారుణ్యముతో దేదీప్యమానమై వెలుగొందుతూ ఉంది. మోతీ లాల్ బాబు అతన్ని చూచి ముగ్ధుడవడానికి కూడ ఇదే కారణం. అందుకనే ఏవిధమైన సందేహము లేకుండానే అతనికి తన పడవలో ఆశ్రయమిచ్చాడు.

భోజనములు ముగియడముతో పడవ ప్రయాణము ప్రారంభమయింది. అన్నపూర్ణ ప్రేమతో అతని బంధువుల గురించి అనేక ప్రశ్నలడిగింది. తారాచంద్ అన్నిటికి ముక్త సరిగా జవాబిచ్చి బయటకు వచ్చాడు. నర్మపునీటితో నది ఒడ్డులు ఒరుసుకుపోతూ ప్రవహిస్తోంది. తన చాంచల్యంతో ప్రకృతిమాతను ముగ్ధులనుస్తాడంది. మేఘరహితమైన తెల్లటి ఎండ సగము సగము నదీజలములలో మునిగిన వచ్చని వచ్చ గడ్డి తలలపైని మెరుస్తూంది. దట్టమైన చెరుకు పొలములు, దూరాన భూమి నంటుతున్నట్లున్న ఆకాశపు నీలిరంగు రేఖ క్రింది అనేక వనములు గారడీవాడు తన కర్రను అటునిటు త్రిప్పి నూతనసృష్టి నవచైతన్య భరితముగాసృష్టించి అందర్నీ ముగ్ధులనున్నట్లుగా వుంది. నలువైపుల నృశ్యములు సజీ వముగాను, చైతన్యవంతముగాను, ప్రకాశముతో వెలుగొం దుచు నవ్యసురుచిర సుందర ప్రకాశముతో పరిపూర్ణత నొందుచున్నవి.

తారాచందు పడవ పై భాగమున కూర్చున్నాడు. అనేక మైదానములు, నీట మునిగిన వీరభూములు, పచ్చగా పెరిగిన వరిచేలు, రేవులనుండి గ్రామముల వైపుకు పోయే కాలిత్రోవలు, నీడనిచ్చే వృక్షముల చాయనుండే గ్రామాలు అతని కండ్లకు కట్టినట్లున్నయ్. జలము, పృథ్వి, ఆకాశము, దూరాన నలుదిక్కులా ప్రతిబింబిస్తున్న సజీవ సౌందర్యము పైన, క్రింద నలువైపులా వ్యాపించిన సృష్టి వైచిత్ర్యము,

నుమారాన కన్పించే ప్రకృతిలోని గంభీరత నిశ్శబ్దంతో నిలిచిన ఈ సృష్టియంతా ఆ లేత హృదయానికి ఎంతో ప్రിയమైనది. అయినప్పటికీ యివన్నీ ఆ చంచల బాలకుడికి తన బంధనాలతో బంధించుకోలేవు. నది ఒడ్డున ఒక లేదూడతోక పె కె తి పరుగుడుతూంది. ఒక గుఱ్ఱము బంధించబడిన కాళ్ళతో గెంతుతూ వచ్చనివచ్చిక మేస్తూవుంది. నీటికాకులు పల్లెవాళ్ళు పన్నిన వలల వాసములపై నిలచి నీటిలో ఎగిరే చేవలను ఎగిరెగిరి పట్టుకుని తింటున్నవి. పిల్లలు నీటిలో ఆటలాడుతున్నారు. స్త్రీలు రొమ్ములోతు నీళ్ళలో స్నానము చేస్తూ పకపకలతో హాస్యమాడుకుంటున్నారు. ఈ దృశ్యం లన్నిటినీ తన ఆలుపులేని చిరనూతన కుతూహలముతో ఆ బాలకుడు వీక్షిస్తున్నాడు. ఎంతసేపు చూచినా అతని కుతూహలము తీరిపోవడములేదు.

ఆ తర్వాత అతను వడన నడుపువానితో కబుర్లు చెప్పతూ కాలం వెళ్ళబుచ్చాడు. మధ్య మధ్య వెనుకుగడతోయు పల్లెవాడు చుట్టకాల్పు కుతూహల పడినపుడు తాను గడతీసుకుని ఎంతో నేర్పుతో వడవను అవసరమైన వైపుకు త్రోసేవాడు.

సాయంత్రము కాకపూర్వమే అన్నపూర్ణ అతన్ని పిలచి రాత్రి భోజనానికి నీకేమి కావాలి యని అడిగింది.

తారాచంద్ జవాబిచ్చాడు—“మీ రేమి పెట్టినా తింటాను. ఒక్కొక్కరోజు యేమీలభించకపోయినా అలాగే వుండిపోతాను.”

ఆ బాలకుడు చూపిన అనాసక్తి అన్నపూర్ణకు
కొంచెముకష్టము కలిగించింది. గృహచ్యుతుడైన ఈ బాలకుని
అన్నపానాదులతో తృప్తిపరచవలెనని ఆమె కుతూహలము.
కాని అతనికి యేమిపెడితే సంతోషిస్తాడో అదెరికి తెలుసు.
పడవ వొడ్డుకు చేర్చుకుని నావికుల కాజ్ఞాపించి దగ్గర
గ్రామంలో పాలు, పెరుగు, తియ్యని వద్దాములు తీసుకు
రమ్మని తొందరచేసింది. తారాచందు పొట్టనిండా భోజనము
చేశాడు. పాలుత్రాగలేదు. మానంగా వుండే మోతీలాల్
అతన్ని పాలు త్రాగమని చెప్పాడు. కాని అతను త్రాగ
లేదు. “నాకు రుచించవు” అని జవాబిచ్చాడు.

ఇలాగే రెండు మూడు దినములు గడిచిపోయినవి.
వంటచేయడము దగ్గరనుండి అన్ని పనులలోను స్వేచ్ఛగా
పాల్గొంటూ పోతున్నాడు. అందమైన దృశ్యము చూచి
సవ్వడు అతని హృదయం ఆహ్లాదపరవశమయ్యేది. ఆతని
చూపు, ఆమనస్సు, కాళ్ళు, చేతులు అన్నీ ఎల్లవ్వదూ
అనేక పనులలో నిమగ్నమవుతూనే ఉండేవి. అందువల్లనే
అతను సజీవమైన ఉత్సాహంతో ఏ విధమైన చీకూ చింతా
లేక క్రియాత్మక కార్యకలాపములలో మునిగి తేలుతూఉండే
వాడు. ప్రతిమనిషి తన స్వతంత్ర సృష్టిని సృష్టించుకుంటాడు.
కాని తారాచందు నీలాంబరాచ్ఛాదితమైన ఈ విశ్వప్రవా
హమున నీలోజ్వలమైన తరంగమువలె, భూత భవిష్యద్వర్త
మాన బంధన రహితుడై, ముందు చూపే ప్రధానముగా
గొని నడుస్తూ పోతున్నాడు.

అనేక మండలిలలో కలసి అనేక రకాలైన మనోరంజక విద్యల నభ్యసించాడు. ఏ విధమైన బాధలు లేకపోవుట వలన ఆతని నిర్మల మస్తిష్కములో ప్రతిదీ సరళముగా అంకితమైపోతూ ఉండేది. గీతాలు, కథలు, హాసకథా సంకల్పనలు, యాత్రావదములు, నాటకాలలోని పెద్దపెద్ద పాత్రములు అన్నీ ఆతనికి గుర్తున్నాయి. మోతీలాల్ బాబు ఎప్పటి మాదిరిగానే తన భార్య, కూతురుకు రామాయణము చదివి వినిపిస్తున్నారు. కుశలవుల కథ ప్రారంభమైంది. ఇది విని తారాచందు తన ఉత్సాహాన్ని పురోలేకపోయాడు. పడవ పై భాగమునుండి దిగివచ్చి లోనికేగాడు. “పుస్తకము అలా ఒకవైపు ఉంచండి. నేను కుశలవుల పాట వినిపిస్తాను వినండి” అంటూ పాట పాడ నారంభించాడు. పిల్లనగోవికంటె తియ్యని స్వరముతో దాసురాయ్ రచించిన వదములు పాడుతున్నాడు. వల్లెకారులంతా పడవలోనికి తొంగి చూశారు. హాస్య, కరుణ, సంగీత సమ్మిశ్రిత స్వరములతో ఆ సంధ్యా వేళ ప్రకృతి యంతా ఒక అపూర్వమైన రస స్రవంతిలో స్నానమాడింది. చెందు వైపుల తటములు తమ కుతూహలమును వ్యక్తపరచినవి. దగ్గరలోనే వెళ్తున్న పడవ ప్రయాణీకులు కుతూహలముతో చెవులుక్కించారు. పూర్తికాగానే అందరూ బాధతో “అప్పుడే పూర్తయిపోయిందా ఇంకా లేదా?” అని అడిగారు.

సజల నయనములతో అన్నపూర్ణ బాలకుని ఒడిలోనికి తీసుకుని హృదయానికి హత్తుకుని ప్రేమ వ్యక్తపరచాలనుకుంది. ఈ బాలకుణ్ణి దగ్గరకు తీసుకుని వుంచుకుంటే మొగ

బిడ్డలు లేనికొరత తీరుతుందని మోతీలాల్ బాబుకు అనిపించింది ఒక చిన్న బాలిక చారుశశి మనసునూత్రము ఈర్ష్యా ద్వేషములతో నిండిపోయింది.

3

చారుశశి తల్లిదండ్రులకు ఏకైకపుత్రిక యగుటవల్ల వారి ప్రేమకు ఏకైక అధికారిణి కాగలిగింది. కోరికలకు, పట్టుదలలకు ఎక్కడా అంతూవంతూ కానరావడంలేదు. అన్న పానాదులలోను, దుస్తులు ధరించడంలో, కేశాలంకరణలోనూ అన్నివిషయాలలోను శశిదే పట్టుదల. ఎక్కడికైనా వెళ్ళవలసివచ్చినా, ఎక్కడైనా ఆహ్వానించినా తల్లి మొదటి నుంచే గాఢరావడుతుంటుంది. సరిగా సమయానికి కూతురు యేమి పేచీపెట్టగలదో? కేశసంస్కారములో ఎప్పుడైనా ఒకవిధమైన జడ అల్లి అది శశికి బాగుండి మరల అలాంటిదే అల్లక పోయినా, ఇంకొకవద్దతి అవలంబించినా చారుశశి ఏడ్చుకెక్కడా హద్దు ఉండదు. ప్రతివిషయమూ ఇంతే. ఒకప్పుడు గుణముకుదిరి సంతోషించినా మరియొకప్పుడు అలాగేచేస్తే పేచీరావడంకూడా సహజమైపోయింది. ఇంకొకప్పుడు అత్యంత అనురాగముతో తల్లిని కాగలించుకుని నవ్వుతూ, ఏవేవో కబుర్లు చెబుతూ ఆనందములో ఓలలాడిస్తుంది. అసలు ఈ చిన్నపిల్ల తల్లిదండ్రులు కిద్దరికీ అనూహ్యముగానే కనిపిస్తూంది.

ఈ పిల్ల తన సంపూర్ణమైన స్వేచ్ఛతో, మనస్సులోని
 తీవ్రమైన ద్వేషముతో తారాచందుని తిడుతూంది; కొడు
 తూంది. తల్లిదండ్రుల్ని కూడ ఈ చేష్టలు కలవరపరచినయ్.
 భోజనంచేసేప్పుడు ఏడ్చి అలిగి వశ్యముతీసి దూరముగా విరిసి
 వేస్తుంది. ఏకూర వండినా రుచించదు. ఇంటిలోవుండే దాన
 దాసీలనుకొడుతుంది. ఏవేవో వాళ్ళమీద అర్థంతేని ఫిర్యా
 దులు చేస్తుంది. తారాచందు అనేక విద్యలతో అందరికీ
 మానసికంగా అహ్లాదము కలిగిస్తూ ఉంటే శశికి వాటివల్ల
 కోపము పెరుగుతూంది. తారాచందులో ఏదో విశిష్టగుణము
 ఉండటము శశికి ఇష్టంలేదు. అతనిఖ్యాతి పెరుగుతున్న కొద్దీ
 ఆమెలోని జగస్సకూడ పెరుగుతూనేవుంది. పడవలో తారా
 చందుపాడిన పాటవిన్న అన్నపూర్ణ, ఈ మృదుమధుర సంగీ
 తానికి అరణ్యమృగములకూడ ముగ్ధమై నాట్యంచేసి
 ఉంటాయి. చారు శశిహృదయం ద్రవించి యుండవచ్చునని
 భావించింది. ఆమె అడిగింది - "ఏం తల్లీ! పాటబాగుందా?"
 కూతురు జవాబివ్వడానికి బదులు తల ఇటూఅటు విసురుగా
 త్రొప్పింది. దీనికి సరియైన అనువాదభాష నా కేమీ బాగుండ
 లేదు. నా కెప్పుడు బాగుండబోదు! అనేదేయని మనము
 అర్థంచేసుకోవాలి.

తారాచందుయెడ శశి హృదయంలో ఈర్ష్య కలి
 గిందని అన్నపూర్ణ భావించింది. శశి ఎదుట తారాచందు
 పట్ల ప్రేమ చూపడం మానివేసింది. రాత్రికాగానే భోజ
 నముచేసి చారుశశి నిద్రించి నవ్వుడు అన్నపూర్ణ ద్వారము

వద్దకూర్చొనేది. మోతీబాబు, తారాచంద్ ఇద్దరూ బయట కూర్చునేవారు. అన్నపూర్ణ కోరిక ననుసరించి తారాచంద్ పాట ప్రారంభించేవాడు. నదీ తటమున ఉన్న గ్రామములు సంధ్యాసమయపు నీలి అంధకారములో విలీనమై తారాచంద్ పాటవింటూ ప్రశాంతంగా వుండేవి. అతని పాట విని అన్నపూర్ణ ప్రేమ, సౌజన్యరసములలో మునిగి వుక్కిరి బిక్కిరవుతూ వుండేది. అప్పుడే చారుశశి ప్రక్కమీదనుండి లేచి వస్తూ రోషనేత్రములతో ఏడుస్తూ అంది “ఈగోలతో నాకు నిద్రపట్టడంలేదు. నన్ను నిద్రపోనియండి.” ఆపిల్లను నిద్రపోనిచ్చి తల్లిదండ్రులు తారాచంద్ పాట వినడం సహించలేక పోయింది. ఈ పిల్ల ప్రకాశవంతమైన నల్లని నేత్రములలోని సహజక్రోధము తారాచందులో కతూహలము జనింప జేసింది. చారుశశికి కథలు, పాటలు, పిల్లనగ్రోవి మొదలైన వెన్నో వినిపించి తనువశవరచుకోవడానికి ప్రయత్నించాడు. చివరికి విఫలమనోరథుడై వూరుకున్నాడు. మధ్యాహ్నపు వేళ నదీ జలములో స్నానమాడుతున్నప్పుడు అతని ఎర్రని శరీరము అటు నిటూ ఈదుతూంటే శరీరపు అనేక భాగములను చూచి చారు శశి జలదేవత క్రీడలు జరుపుతున్నట్లు భావించేది. అప్పుడు శశి హృదయం తారాచంద్ పట్ల ఆసక్తి ప్రదర్శించేది. రోజూ ఆమధ్యాహ్నపు వేళకోసము నిరీక్షించేది. ఆసమయానికి స్వెట్టిరు అలుతూన్నట్లు నటిస్తూ ఆ అబోధ హృదయం ఎంతో అభిలాషతో ఈదుతున్న తారాచందుని కనుకొనలతో చూస్తూవుండేది.

నందీగ్రామము వచ్చుడు చాటిపోయిందో తారాచం
దుకు తెలియవలేదు. ఈ పెద్దపడన ఒకప్పుడు తెరగాలి సహాయంతోనూ, ఇంకొకప్పుడు త్రాడులాగేవారి సహాయముతోనూ వివిధ సదుల శాఖోపశాఖలనుండి నడచిపోతూవుంది. పడవ యాత్రీకుల జీవితములు కూడ ఈ సదుల ప్రశాంత సౌందర్యస్నిగ్ధ సహజ సౌవ్యచలనముతో మృదుమధుర కలకల స్వరములమధ్య ప్రవహించి పోతూవుంటాయి. మధ్యాహ్నము సానసానాదులతో చాలా సమయము గడిచిపోతుంది. సాయంత్రమయేసరికి ఏదో ఒక పెద్ద గ్రామమువద్ద రేవులో పడవ ఆగిపోతుంది. కిచ కిచ కీచురాళ్ళ ధ్వనులతో, మిణుగురుపురుగుల మిలమిలలతో వెలుగుండూతూండే అరణ్యప్రదేశములో పడవ కట్టబడియుంటుంది.

పడవ రోజు పడవ కటహాలియూ చేరింది. ఒమిందారు వచ్చిన ఆనందమున పురస్కరించుకుని నదివొడ్డుకు వల్లకీలు తీసుకొని అనేక గట్టములతో రాజ సైనికులు, ఆఫీసర్లు వచ్చారు. తుపాకులు ధరించిన కావిభంట్లు, తడవ తడవకు తుపాకులు గాలిలో ప్రేలుస్తూ ఘనమైన స్వాగతమిచ్చారు.

ఈ ఉత్సవాలలో చాలా ఆలస్య మవుతుంది. ఇంతలో తారాచంద్ పడనదిగి గ్రామమంతా ఒకసారి వ్యతిరించి తిరిగి వచ్చాడు. ఏమిటి అన్నగారు, బాబాయిగారు, నూతుగారు రకరకాల సంబోధనలతో స్నేహం కలుపు

కుంటూ రెండు మూడు గంటలలోనే ఎంతోమంది స్నేహం సంపాదించుకున్నారు. ఎక్కడా ఏవిధమైన బంధనము అతనికి లేకపోవడమే అతడు ఇంతమందితో త్వరలోనే సఖ్యత కుదుర్చుకోవడానికి ముఖ్యకారణం. కొద్ది రోజులలోనే ఎంతోమంది హృదయాలలో స్థానమేర్పరుచు కున్నాడు.

తారాచంద్ ఇంతమందితో స్నేహము కలిగి వుండటానికి ముఖ్యకారణం అతనిలోని సరళ స్వభావమే. అతనిలో ఏవిధమైన విశేష సంస్కారమూ లేదు. అన్ని పనులలోనూ అతనికి ఎంతో కొంత ప్రవేశముంది. చిన్నపిల్లల మధ్య పిల్లవానివలే వ్యవహరిస్తాడు. పెద్దలతో పెద్దగాను వృద్ధులతో వృద్ధుడుగా గాకపోయినా చాకచక్యముగా వ్యవహరించగలడు. పశుకాపరుల మధ్య పశుకాపరిగా కనిపిస్తాడు. అయినప్పటికీ అతడు బాహ్యాణుడే. మిఠాయిదుకాణములో అంగడివానితో రకరకాల కబుర్లు చెబుతుంటాడు. కొద్దిసేపులో అంగడివాడు ఈతనిమీద దుకాణపు భారము వదిలి ఇంకొక పని చూచుకోబోతాడు. రకరకాలమిఠాయిలు తయారు చేయడంకూడ ఇతనికి తెలుసు. అల్లకం పనిలోకూడ ప్రావీణ్యం సంపాదించాడు. కుమ్మరి సారేమీద కుండలు తయారుచేసే పనికూడ అతనికి తెలియనిదికాదు.

గ్రామాన్నంతటనీ వశపరిచుకోగలిగినా తారాచంద్రు ఒక బాలికయొక్క ఈర్ష్యను మాత్రం జయించలేకపోయాడు. గ్రామంనుండి చాలాదూరానికి వంపించివేయ గోరుతోందనే రహస్యం తెలిసే, తారాచంద్రు ఈ గ్రామంలో ఇంత ఎక్కువ

కాలం నిలచిపోయాడేమో! స్త్రీ హృదయ రహస్యము ఎవరూ బేధింపరానిదని చారుశశి తన బాల్య జీవితంలోనే రుజువు చేసుకుంది.

మీసరానీ కూతురు సోనామణి అయిదవ ఏటనే విధవ అయింది. చారుశశి సమవయస్కురాలు, స్నేహితురాలు. ఆరోగ్యం బాగుండక పోవడంవల్ల కలకత్తానుండి తిరిగి వచ్చిన తన స్నేహితురాలిని త్వరగా కలుసుకో లేకపోయింది. కాని కలుసుకోవడానికి వచ్చిన రోజునే ఇద్దరు స్నేహితురాలిండ్లలోనూ పోట్లాట జరిగింది.

చారుశశి పెద్ద భూమికతో కథ ప్రారంభించింది. తాను నూతనముగా సంపాదించిన రత్నము తారాచందు వృత్తాంతమంతా విస్తారముగా వినిపించి తన స్నేహితురాలి మనసులో కీతూహలము, విస్మయము కలుగజేయాలనుకుంది. తారాచందుని సోనామణి లోగడే ఎరుగునని, వాళ్ళ తల్లిని మామ్మగారూ అంటూ తారాచందు పిలుస్తాడని, తాను అన్నయ్యాయని పిలుస్తుందని, వాళ్ళకు పిల్లనగ్రోవి విసిపించడమేగాక ఒకటి తయారుచేసి యిచ్చాడని, రోజూ టెట్టుపెకెక్కి రేగిపండ్లు కోసిపెడుతున్నాడని విన్నవ్వడం చారుశశి హృదయంలో ఎట్టగా కల్చిన శూలము గుచ్చి నట్లయింది తారాచందు తనవాడేనని, అతని రహస్యము ఇతరులకు తెలియదని చారుశశి భావించింది. ఇతరుల కెవరికైనా తెలిసినా వ్రాహ్మగానమేగాని వాస్తవస్థితి యేమీ తెలియదని, అందరూ ఇటువంటి రత్నాన్ని తాను సంపాదించు

కున్నందుకు ప్రశంసిస్తారని తలంచిది. ఇలాంటి ఆశ్చర్యకరమైన వ్యక్తి, బాహ్యబాలకుడు సోనామణి కెలా పరిచితుడయ్యాడు? ఇంతప్రయత్నించి అతన్ని ఇక్కడికి తీసుకురాకపోతే సోనామణికి అతనికి స్నేహ మెట్లాకలిసేది! సోనామణికి అన్నయట! ఇది వినగానే ఆమె శరీరం తుకతుకలాడింది.

ఇంతకాలము మనస్సులో ద్వేషిస్తూ వచ్చిన తారాచందుపైన ఆమెకు ఏకైకాధికారమెలా వచ్చింది? ఈ రహస్యమెవరికి అర్థమవుతుంది!

ఆ దినము ఈ చిన్నవిషయానికి సోనామణితో చారుశశి స్నేహము విడిచిపెట్టింది. అప్పుడే తారాచందు గదిలోనికి పరుకెత్తి పిల్లనగ్రోవి కాలిక్రిందపడవైచి త్రొక్కిబద్దలుచేసివేసింది.

ఘోర ఆవేశములో పిల్లనగ్రోవి నాశనముచేస్తూనని సమయానికే తారాచందు ఎక్కడినుండో వచ్చాడు. ఈ బాలిక ప్రళయశాద్రూపాన్ని చూచి విస్మయపడయాడు. “శశీ! నాపిల్లనగ్రోవి ఎందుకు విరగొక్కట్టివేశావ్” అని అడిగాడు. “విరగగొట్టాను. ఇంకా విరగగొడతాను” అంటూ ఎగిరెగిరి గంతులువేస్తూ విరిగినముక్కల్ని గట్టిగా అణగ త్రొక్కింది. రోషావేశకంపిత కంఠముతో రోదిస్తూ ఆ బాలిక గదినుండి బయటకు వెడలిపోయింది. తారాచందు విరిగిన పిల్లనగ్రోవి అటు నిటూ త్రిప్పిచూశాడు. అది పూర్తిగా పాడయిపోయింది. తనపాతనే స్తముమీద చారుశశికి కలిగిన అకారణ క్రోధకారణము అతనికి బోధపడలేదు. చారుశశి

రోజు రోజూ అతని ఎదుట నిత్యనూతన నిగూఢరహస్యముగా పరిణమించింది.

అతనికింకొక కుతూహలంకూడ వుంది. మోతీబాబు లైబ్రరీలో అనేక ఇంగ్లీషు పుస్తకాలున్నై. పాటిల్లో అనేక బొమ్మలు అతనికి ఆనందము కలుగజేస్తున్నాయి ప్రపంచంలో అతనికి బాగా పరిచయముంటుంది. కాని ఈ బొమ్మల ప్రపంచంలో అతని కెప్పుడూ పరిచయం లభ్యంకాలేదు. అనేక రకాలుగా వ్రాపించుకుని తృప్తి పడేవాడు. కాని అతని మనస్సు కెప్పుడూ సంతృప్తి కలుగలేదు.

తారాచందు బొమ్మల పుస్తకాలను ప్రేమించడము చూచి ఒకరోజు మోతీలాల్ బాబు అడిగారు—“ఇంగ్లీషు నేర్చుకుంటావా? అన్ని బొమ్మలను నువ్వు బాగా అర్థం తెలుసుకోగలవు.”

తారాచంద్ పెంటనే--“నేర్చుకుంటాను” అన్నాడు.

మోతీలాల్ చాలా సంతసించారు. ఆవూరి స్కూలు హెడ్ మాస్టరు తామరరతన్ బాబును పిలిపించి ప్రతిరోజూ సాయంత్రము వచ్చి పాఠము చెప్పిపోయే ఏర్పాటు చేశారు.

5

తారాచందు తన తీక్షణమైన జ్ఞాపకశక్తి, అఖండమైన దీక్షతో ఇంగ్లీషు నేర్చుకుంటున్నాడు. తానేదో తెలియని రాజ్యములో సంచారము చేస్తున్నట్లుంది. పాఠప్రపంచాన్ని

మరిచిపోయాడు. గ్రామజనలకు కన్పించుటలేదు. నిర్జన నదీ తటమున ప్రశాంత సాయంత్రపు వాతావరణములో అటు నిటూ తిరుగుతూ ఇంగ్లీషు పాఠము వల్లించేవాడు. అప్పుడు అతడు ప్రేమించే బాహ్యము దూరానవుండి అతన్ని గమనిస్తూ ఆతని చదువుకు అంతరాయము కలిగించడానికి సాహసించేదికాదు.

చారుశశికి కూడ అతనిప్పుడు ఎక్కువగా కన్పించుట లేదు. ఇదివరకు అంతఃపురములో అన్నపూర్ణ ముందర కూర్చుని భోజనము చేసేవాడు. అంతసేపు ఆవిడ ప్రేమ వాత్సల్యములు అతనిమీద ప్రసోస్తూ వుండేవి. ఇప్పుడు ఆలస్యము కాకుండా భోజనం బయటనే ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. అన్నపూర్ణ అభ్యంతరము చెప్పింది. కాని మోతీ బాబు జవాబుకు చేసేదిలేక అంగీకరించింది. తారాచందు చదువు మోతీబాబుకు చాలా సంతోషము కలిగించింది. దాన్ని ఛరవడం ఆయన కిష్టంలేదు.

ఒకరోజు చారుశశి తానుకూడ ఇంగ్లీషు చదువుతానని వట్టుబట్టింది. తల్లి దండ్రులు ఈ పెంకిపిల్ల ప్రస్తావనను హాస్యముగా గణించి ప్రేమపూరిత వినోదములో ఎగరగొట్టి వేశారు. పెంకిపిల్ల ఈ పరిహాసాన్ని సహించక అశ్రుధారలు ప్రవహింపజేసి మాలిన్యమును శుభ్రపరచినపుడు వారికి ఆ బాలిక ప్రస్తావనను అంగీకరింపక తప్పిందికాదు. చారుశశి తారాచందుతో కలిసి ఆ మాష్టరువద్దనే చదువుకుంటూంది.

ఈ చంచలచిత్త బాలికను చదువు అంటలేదు తాను

చదువుకొనకపోగా తారాచందు చదువు కూడ విఘ్నము కలుగజేస్తోంది. పాఠాలు రావడములేదు. వెనుకపడుతుంది. పైగా తారాచందుతో కలిసే చదవాలని మొండి పట్టుదల, తారాచంద్ ముందుకు పోవాలంటే వివరీతమైన ప్రోధము, దానితోపాటు ఏడ్పు మొదలిడుతుంది. పాతపుస్తకము పూర్తి చేసి కొత్త పుస్తకము తారాచంద్ తెచ్చుకుంటే తనకూ కొత్తపుస్తకము కావలసిందే భాళీసమయములో తారాచందు వ్రాసుకుంటూ ఉండేవాడు. సతము పల్లి వేసే వాడు. ఇదికూడా ఆ బాలిక సహించేదికాదు. అతను లేనప్పుడు చాటుగా గదిలోకి ప్రవేశించి అతను వ్రాసిన పుస్తకముమీద సిరా వాలకవోసేది. కలముదాచివేసేది. చదువుకునే పుస్తకములో కాగితాలు చింపివేసేది. తారాచందు ఈ బాలిక ఉపద్రవాలన్నీ సహనంతో, కుతూహలముతో గమనిస్తున్నాడు. అప్పుడప్పుడూ కొడుతూ వుండేవాడు. అయినా ఎప్పుడూ ఆ బాలికను వశవరచుకో గలిగేవాడు కాదు.

అకస్మాత్తుగా అతనికొక ఉపాయము తోచింది ఒక రోజు బాగా కోపంవచ్చింది. కాని వివశుడై ఏమీ చేసేది లేక, తన పుస్తకాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా చింపి అవతల పారవేశాడు. విచారంగాకూర్చుని ఆలోచిస్తున్నాడు. గదిలో ప్రవేశిస్తూనే చారుశశి ఇవాళ దెబ్బలు తప్పవనుకుంది. కాని అలా జరగలేదు. తారాచంద్ ఏమీ అనకుండానే మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. అటూ నిటూ గది అంతా తిరిగింది. అతని దగ్గరలోకి వెళ్ళి పట్టుబడటానికి యత్నించింది.

తారాచంద్ చారుశశిని పట్టుకుని వీపుమీద దెబ్బకొట్టి గలిగినంత దూరంలో నిలబడింది. అయినా ఆతడు మిన్నకుండటముచూచి శశికి చాలా బాధగలిగింది. ఏమిచేయాలి? “క్షమార్పణ కోరుకొనడమా?” ఇది తన జీవితములో ఎన్నడూ నేర్వని విద్య. తన సహాపాఠకుణ్ణి క్షమయాచించడము హిసత్వాన్ని సూచించదా : అన్ని విధాల సభలు రాలై అక్కడే పడివున్న ఒక కాగితముక్క తీసిదానిమీద- “ఇక నెప్పుడూ పుస్తకాలమీద నీరా వొలకపోయను అని వ్రాసింది. తారాచందు చూడడానికి అనేకవిధాల ప్రయాస పడుతోంది. తారాచందు సంతోషము పట్టలేకపోయాడు. బిగ్గరగా నవ్వాడు. చారుశశి లజ్జితురా లవడమేగాక క్రోధ మతో పిచ్చిదై అప్పటికప్పుడు విసురుగా గదినుండి బయటికి వెళ్ళిపోయింది. తాను తన దీనతను ప్రకటించిన కాగితము సర్వనాశనముచేసి ఎక్కడా కనిపించకుండా చేయనిదే ఆమె హృదయానికి పూరట కలిగేదికాదు.

సోనామణి ఒకటి రెండురోజులు బయటనుండే పాఠశాలను వీక్షించి పెడలిపోతూఉండేది. చారుశశి వట్ల ఆమెకు అమిత అనురాగం ఉంది. కాని తారాచందు విషయంలో ఆమె చారుశశిని శంకిస్తూంది. చారుశశి లోపల ఎక్కడో ఉండటం చూసి గబాలునవచ్చి తారాచందు ఎదుట నిలబడింది. తారాచందు ఎంతో ఆప్యాయతతో ప్రశ్నించాడు “సోనా ! ఏమిటి విశేషాలు? అమ్మగారు బాగున్నారా?”

“నువ్వువచ్చి చాలా రోజులయింది. అమ్మపిలుచుకు

రమ్మన్నది. అమ్మకు నడుం నొప్పికదూ ! అందుకనే రాలేక పోయింది.” అంది సోనామణి.

ఇంతలో వారిద్దరిమధ్య చారుశశివచ్చి కూర్చుంది. సోనామణి తన స్నేహితురాలు సొత్తు అపహరించవచ్చినట్లు భయపడుతూంది. చారుశశి బిగ్గరగా కళ్ళు వురుముతూ అరచింది. “సోనా ! చదువుకునేటప్పుడు అల్లరి చేయడానికి వచ్చావా ! మా నాన్నగారికి చెప్పినస్తావును.” తానే తారాచందు సంరక్షకురాలైనట్లు, అతని చదువు కేపిథమైన ఆటంకము కలిగించడము తనకు సుతరామూ ఇష్టములేనట్లు పలికింది. కాని చారుశశి అప్పుడు ఆ గదిలోకి ఎందుకు వచ్చిందీ ఆ భగవంతు డెరుగును. తారాచందుకు కూడా తెలుసు. సోనామణిభయపడి అనేక రకరకాల సమాధానాలు చెప్ప ప్రయత్నించింది. చివరికి “నువ్వు వొర్తి అబద్ధాల కోరువు” అనే చారుశశి మాటవినగానే లజ్జా వ్యాకుల భరిత హృదయముతో ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది. ఇది చూచి తారాచందు హృదయం ద్రవించింది. “సోనా ! సాయంత్రం మీ యింటికి వస్తాయి. మామ్మగారికి చెప్ప” అనిచెప్పాడు. చారుశశి త్రాచుపామువలె బుసలుకొడుతూ—“ఆ, ఎందుకు వెళ్ళవూ ? పాఠాలు చదవడముందా ఏమైనానా ? మాస్టరు గారితో చెప్తారే వుండు.” అని బెదిరించింది.

చారుశశి శాసనాన్ని పుల్లంఘించి తారాచందు రెండు మూడు రోజులు సోనామణి ఇంటికి వెళ్ళాడు. నాల్గవ సారి శాసనము చేయక అతని గదితలుపులు బిగించి తాళము

వేసింది. చాలా సేవటివరకు అతను ఆ ఖైదులోనే వుండి పోవలసివచ్చింది. భోజనము వేళవరకు అతనికి విముక్తి కలుగ లేదు. తారాచందు కోపంతో అప్పటి కప్పుడే సోనామణి యింటికి వెళ్ళడానికి ప్రయత్నమయ్యాడు. ఆ చింతాక్రాంత హృదయ బాలిక కేల్ మొగిల్చి ప్రార్థిస్తూ అతన్ని అనేక విధాల వేడుకుంది-- నీ కార్యవడతాను. ఇహ నేనెప్పుడూ అలా చేయను. ఈసారికి తమించు. భోజనముచేసి వెళ్ళు." అప్పటికీ తారాచందు అలిమికాలేదు. అధీరురాలై వచ్చింది. చివరికి తారాచందు భోజనము చేయక తప్పలేదు.

అనేక పర్యాయములు తారాచందు యెడ సద్భావము, సహృదయతలతో మెలగాలని, తుణపాటుకూడ కష్టపెట్టకూడదని నిర్ణయించుకుంది. కాని తారాచందును సోనామణి, తదితరుల మధ్య చూచిన ఆమె స్వభావము ఎలా వరిణతి చెందుతుందో దురూహ్యము. ఎక్కువరోజులు చారుళి ప్రశాంతముగా వూరుకున్నా, తారాచందు హృదయంలో ఏదో రాజోపు విప్లవాన్ని సూచిస్తూ సందేహము పొడము తూనే వుండేది. ఆక్రమణ ఎటువైపునుంచి, ఎలా? ఏ విషయముపైన ఆధారపడి ప్రారంభమవుతుందో ఎవరికీ తెలియని సంగతి. ఆక్రమణ తరువాత ప్రచండమైన తుఫాను చెలరేగుతుంది. దాని తరువాత అవిరళ అశ్రుసవంతి ప్రవహిస్తుంది. చివరికి ఆనందమూ, శాంతి సర్వత్రా తన స్నిగ్ధ స్నేహ సౌజన్యాన్ని వెదజల్లుతాయి.

ఇలాగే రెండు సంవత్సరములు గడచినవి. ఇంత ఎక్కువకాలము అతను ఎక్కడా పట్టుబడి యుండలేదు. బహుశా చదువే అతన్ని అక్కడ బంధించి యుంచి వుండవచ్చు. వయస్సు పెరుగుతున్నకొలదీ నై జములో మార్పు రావడంకూడ దీనికి కారణము కావచ్చు. ప్రపంచములోని ఆనందపు అంచుల నందుకొనడానికి తన స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలను వినియోగించుకుంటున్నట్లుంది. ఆబాలికాత్యమ్మా తన గంభీరమైన స్రవ్యకళతో ప్రచ్ఛన్నముగా అతనిని పలలో వేసుకుంటూ వుండటములోకూడ ఆశ్చర్యమేమీలేదు.

చారుశశి వయసు పదకొండు సంవత్సరాలు దాటుతూంది. మోతీబాబు అనేక వివాహ సంబంధాలు పెడితించారు. రెండు వంచి సంబంధాలతో వ్యవహారం చేశారు. పిల్ల పెద్దదయింది. బయటికి వెళ్ళనీయడం మంచిదికాదని తలచి ఇంట్లోనే వుండ నాజ్ఞాపించారు. కాని ఈ ఆకస్మిక అవరోధమువల్ల చారుశశి ఇంట్లో పెద్ద కల్లోలము లేపింది.

ఒకరోజు అన్నపూర్ణ తన భర్తను పిలిచి చెప్పింది-
“మీరు వరుడుకోసం ఇంత యాతన ఎందుకు పడతారు? తారాచందు మంచి పిల్లవాడే. అమ్మాయికికూడ అశనంతు చాలా యిష్టము.”

ఇదివిని మోతీబాబుకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. తారాచందు కులగోత్రంమంచిచెడ్డలు మనకు తెలియవు. మనకున్న

ఒక కుమార్తెను ఏదైనా సద్యంశముతో యివ్వడం మంచి దని నా అభిప్రాయం అన్నారు.

రాయగఢ జమీందారు వై పువాళ్ళు పిల్లను చూడడానికి వచ్చారు. చాచిశశిని అందముగా అలంకరించి బయటికి తీసుకురావడానికి ప్రయత్నాలు జరిగినై. శశి తనగదిలో తలుపులన్నీ బంధించుకుని కూర్చుంది. ఎంతప్రయత్నించినా ఎంత సచ్చజెప్పినా కోపపడినా వృధాప్రయాస యయింది. తప్ప ఏమిఫలితము కానరాలేదు. “అకస్మాత్తుగా అమ్మాయి ఆరోగ్యము చెడిపోయిందని, ఇవాళ చూడటం తటస్థించదని మోతీబాబు వచ్చినవాళ్ళకు తెలియజేశారు. “ఏదోలోపము వుండటంవల్లనే ఈ వంక పెట్టారని” అనుకోంటూ వాళ్ళు తిరిగి వెళ్ళిపోయారు.

తారాచంద్ మంచిపిల్లవాడు. అతన్ని యింట్లోనే వుంచుకోవచ్చు. అమ్మాయి బయటికి వెళ్ళినా వరాయి యింట ఈ చంచలత్వమూ, పెంకితనమూ అత్తవారు సహించక పోవచ్చునని మోతీబాబు వూహించాడు.

మోతీబాబు ఆన్నపూర్ణలో అనేక విషయాలు గంప్రదించి తెలుసుకున్నారు. తారాచంద్ కుటుంబ స్థితిగతులు, మంచిచెడ్డలు తెలుసుకోవడానికి అతనివూరు ఒక మనిషిని పంపారు. ఆ మనిషి తిరిగివచ్చి కుటుంబము మంచిదని ఆస్తి పాస్తులు లేవని తెలియజేశాడు. పిల్లవాని తల్లికి, సోదరులకు వివాహ ప్రస్తావన తెలియజేశారు మోతీబాబు. అందుకు వారు అమితానందము జెంది తమ సమ్మతిని తెలిపారు.

కటహాలియాలో శశి తల్లిదండ్రులు వివాహాలగ్నము నిశ్చయించే ప్రయత్నాలలో, వున్నారు. స్వభావసిద్ధముగానే తన మనస్సులోని రహస్యములు ఎవరికీ తెలియనీయని మోతీబాబు వివాహ విషయముకూడ అన్యులెవరికి తెలియనీయలేదు.

శశి కాలు కట్టివేసి వుంచడము ఆ తల్లిదండ్రులకు సాధ్యముకాలేదు. శశి అప్పుడప్పుడు తారాచంద్ గదికి పెద్ద తుఘానువలె వెళ్ళినస్తూనేవుంది స్నేహము, క్రోధముల మధ్య అతని శాంతికి భంగము కలుగుతూనేవుంది. అనేకసార్లు పాపమాతడు విసిగిపోతున్నాడు. అత్యంతస్వేచ్ఛా స్వభావము కలిగిన ఈ చంచల బాలకుని హృదయమువదో చెప్పరాని నూతన ఆవేదనతో, విద్యుత్ వలె చంచలత్వముతో పురకలు వేస్తూంది. నిత్యము కాలప్రవాహమువలె ముందుకు చొచ్చుకుపోతూ వాటి అలలలోనే ప్రవహించి పోయే బాలకుడు, అన్యమనస్కతతో దివాంధకార దివ్య స్వప్నాలలో మునిగి తేలుతున్నాడు. చదువు మానివేసి మోతీబాబు లైబ్రరీలో రకరకాలైన బొమ్మలు పుస్తకాలు తిరగవేస్తూ గడుపుతున్నాడు. వివిధచిత్రభావ మిశ్రితకల్పనలలో నూతన సృష్టి నిర్మించుకుంటున్నాడు. కాని ఈ సృష్టి వెనుకటి జీవితానికి పూర్తిగా భిన్నమైనది. చారుశశి అద్భుత చాంచల్యము చూచి ఇవ్వుడు పరిహసించాడు. అల్లరిచేస్తే కొట్టడం మానేశాడు. తన ఈ నిగూఢమైన మార్పు, పైన వేసుకున్న అనురాగము అతనికి ఒక నూతన స్వప్నమువలె తోస్తుంది.

శ్రావణ మాసములో ఒక శుభమువలన ర్థము నిశ్చయించుకుని మోతీబాబు తారాచందు తల్లిని, అన్నల్ని తీసుకురమ్మని మనిషిని పంపించారు. తారాచందు కీ సంగతి తెలియనీయకుండా దాచివుంచారు. కావలసిన వస్తువులు తెలియ జేస్తూ ఒక పెద్ద లిస్టు తన కలకత్తా ఆఫీసుకు పంపించారు. పోలీసు బ్యాండు వాయిద్యాలు పెళ్ళికి ఏర్పాటు చేయించారు.

ఆకాశములో దశదిశలా మేఘాలు వ్యాపించినవి. ఇప్పటివరకు నది ఎండిపోయి అక్కడక్కడా గోతులలో మాత్రము మురికినీరు నిలిచి వుంది. ఎండిన నది మధ్యమున బండ్ల రహదారులు ఏర్పడి పాటలు ఏర్పడినవి. పుట్టింటి నుండి తిరిగి వచ్చిన పార్వతి మాదిరి గ్రామపు ఎండిపోయిన హృదయములో ఎక్కడనండియో జలధార వేగముగా ప్రవహించింది. గ్రామపు బాలబాలికలు సగ్నశరీరులై నదీతీరాన రేవులోచేరారు. ఆనందముతో నాట్యముచేశారు. నీళ్ళల్లో దిగి స్నానమాడారు. గృహిణులు తమతమ ప్రేమసఖురాండ్రతో నదీతటాని కరుచెంది నిర్జీవ గ్రామసీమల్ని ఆనందకోలికలలో వూగిన లాడిస్తూ సజీవ సౌందర్యం సృష్టించారు. అనేక చిన్న పెద్ద వచ్చేపోయే నావలతో, పల్లెకారుల పాటలతో నది ప్రతిధ్వనించింది. రెండు ఒడ్డుల ఇదే వృత్తులలో వుంటున్న గ్రామీణ పల్లెకారులు అపూర్వ సంతోషముతో తమ కార్యకలాపాలలో తిరిగి ప్రవేశించారు.

కుండల కూటములో ఆ రోజుల్లోనే రథోత్సవాలు

జరుగుతూంటాయి. ఒకరోజు చంద్రుని చల్లని వెన్నెలలో
 తారాచందు నదీ తీరాన నదిని చూస్తూ నిలచాడు. అందు
 అనేక పడవలలో, ఒక పడవలో వ్యాపారస్తులు, ఒకదానిలో
 నాటకాలాడే నటులు, ఇంకొకదానిలో భజంత్రీలు, మరి
 యొకదానిలో గాయకులు, వివిధ రకాలయిన వాయిద్యసమ్మే
 శనములమధ్య వివిధ సంగీతములతో కోలాహలముగా వుత్స
 వాలకు వెళుతున్నారు. తారాచందు హృదయం ఆనందంతో
 పరపశ మయింది. తూర్పుదెసను నల్ల నల్లటి మేఘాలు
 క్రమ్ముకుంటూ చంద్రబింబాన్ని కప్పివేసినయ్. వాయువు
 వేగముగా వీస్తువుంది నదిజలముకలకలస్వరములో నవ్వింది.
 ఆంధోళిత పనప్రాంతాన గాఢాంధకారము తీవ్రముగా వ్యాపిం
 చింది. కప్పలు, కీచురాళ్ళు బెకబెకలు, కిచకిచలతో అంధకా
 రము ఛేదించడానికి యత్నిస్తున్నాయి. తారాచందు కళ్ళ
 ముందర రథయాత్ర ప్రారంభమయింది. బరువైన రథ
 చక్రాల ధనధన ధ్వనులతో భూమిని కంపింపచేస్తూ కదిలి
 నయ్. ఆకాశంలో మేఘాలు క్రమ్ముకుంటున్నవి. గాలి వేగ
 ముగా వీస్తుంది. నది ప్రవహించి పోతూవుంది. నావలు రక
 రకాల వాయిద్యసమ్మేశనముల మధ్యనడచిపోతున్నవి. చూస్తూ
 చూస్తూండగానే మేఘాలు గడ్జించినయ్. విద్యుత్ మెరిసింది.
 దూరదూరాలవరకు వ్యాపించిన గాఢాంధకారములో కుంభ
 వృష్టి కురిసే లక్షణాలు ప్రస్ఫుటత మౌతున్నాయి. నదీ
 తీరాన కటహాలియా గ్రామమంతా దీపాలు తగ్గించి ప్రశాంత
 ముగా నిద్రపోతూవుంది.

మరుసటి దినము తారాచందు, తల్లి, అన్నలు, కట హలియా చేరారు. వాళ్ళకు వెనుకనే మూడు పెద్ద పెద్ద నావలు సామాన్లు నింపుకుని కలకత్తానుండి వచ్చి కట హలియా చేరినవి.

ఆనాటి వుదయము సోనామణి దొన్నలో పూర గాయ, ఇంకొకదానిలో మామిడి తాండ్ర తీసుకొని భయ పడుతూ నెమ్మదిగావచ్చి తారాచందు గది గుమ్మములో నిలచింది. తారాచందు జాడ ఎక్కడా కనిపించలేదు. స్నేహము-ప్రేమ-మైత్రి వీటి వడయంత్ర బంధనము ఆ బ్రాహ్మణ బాలకుణ్ణి బంధించకముందే గ్రామస్తుల వాత్సల్యాన్ని చూరగొని, ఆ మేఘాచ్ఛాదిత అంధకార పూర వర్షము రాత్రే తన మమత్వాన్ని విడచి తారాచందు ఈ విశాల విశ్వపు ఒడిలో ఎక్కడ దాగడానికి వెళ్ళిపోయాడో ఎవరూ తెలుసుకోలేకపోయాడు.

పుత్ర కామేష్టి

బైజనాధుడు గ్రామాని కంతటికి తెలివిగలవాడు, అనుభవజ్ఞుడు. ముందాలోచన లేకుండా ఆయన యే పనీ చేయడు. వివాహము చేసుకున్నప్పుడు కూడా ఆయనకు భార్య కంటే భార్యకు కలుగబోయే పుత్రోదయాన్ని గురించే ఎక్కువ ఆలోచనకలిగింది. తన వివాహం విషయములోకూడ ఆయన తగు వ్యవహార దక్షతతోనే మెలిగాడు “పుత్రార్థ క్రియతే భార్యః” అను శ్లోకాన్ననుసరించి ఆయన ప్రేమ కంటే, పుత్ర ప్రాప్తికే ప్రాధాన్యత యిచ్చాడు.

కాని పక్కా వ్యవహారికుల మనుకునే వాళ్ళే ప్రపంచంలో మోసపోవడం కద్దు. సంపూర్ణ యశావ్వసంలో వుండి కూడా వినోదినికి సంతానం కలుగకపోవడం ఆయనకు కలవర పరచింది. ఇది పున్నాను నరికంకంటే కూడ మిక్కుటముగా తలచాడు. తాను చనిపోయిన తర్వాత అపార సంపదల కెవరు అధికారి యవుతాడు? ఈభవిష్యత్తు కల్పనలో తన సంపదల భోగాన్నే మరచిపోయాడు.

వినోదిని ఇంత దూరాలోచన పరురాలు కాదు. అమూల్యమైన సంపద, తన నవ వికసిత యవ్వనము ప్రేమ రహితమై వృథాయై పోతున్నది. పారశ్రామిక ప్రాప్తికి సాధనమైన పుత్రోదయాన్ని మరచి, ఇహలోక విలాసాలకోసం పరితాపము చెందుకూచి. మనువు రచించిన విధానంవల్ల

కలిగిన బైజనాధుని ఆధ్యాత్మికవ్యవస్థ ఆమె హృదయంలోని ఆరాటాన్నేమాత్రము తగ్గించలేదు.

ఎందుకు ఎన్ని రకాలుగా చెప్పినప్పటికీ, ఈ వయస్సులో ప్రేమించడం, ప్రేమ పొందడమే స్త్రీలకు సర్వస్వం. దీనిముందు ప్రపంచంలోని సర్వమూ సుఖరహితమైనదే. ఏ కర్తవ్యమూ దానిముందు నిలువలేదు.

వినోదినికి ఆ ప్రేమ లభించలేదు. దానికి బదులు భర్త, అత్త, ఇంటిలోని పెద్దలు, పెద్దల శ్రేణికి చెందిన వ్యక్తుల ఈసడింపులు, కోపతాపాలకు గురికావలసివచ్చింది. కోమల సుకుమార పుష్పము, వెలుతురు, గాలి కోల్పోయి అంధకారముతో ముగ్ధిపోయినట్లే వినోదిని యవ్వనము తన కాంతిని కోల్పోతూంది.

రాత్రింబవళ్ళు ఒకటే గుసగుసలు, నిద్రనిద్రలతో విసుగు చెంది వినోదిని పొరుగింటి కుసుమతో పేకాడటానికి వెళ్తుండేది. అక్కడ పున్నామనరకమూర్తి కట్టెదుట లేకపోవడం వలన హాస విలాసాలలోను, రకరకాల కబుర్లలోను కాలం వెళ్ళబుచ్చేది.

ఆట ఆడటానికి స్నేహితురాండ్రు దొరకనప్పుడు కుసుమ తన యువక మరది సగేంద్రుణ్ణి పిలిచేది. వినోదిని వద్దని వారించేది. కాని సగేంద్రుడు హాస్యములో మరపించి ముక్కలు కలిపి అందరికీ పంచేవాడు. ప్రపంచంలో మనుష్యుడు తానొకటి తలుస్తాడు. కాని దైవమింకొకటిగా మారుస్తుంది. ఈ పేకాట ఇంకొక విధంగా పరిణమించి విషత్తును

కొని తెసుందని చిన్నతనంలో ఎవరూ విశ్వసించరు.

నగేంద్రుణ్ణి గురించిన సంకోచము కూడ నెమ్మది నెమ్మదిగా పోయింది. ఆతను పిలవకుండానే రోజూ పేకాటకు వస్తున్నాడు. రోజూ ఇలా వినోదినితో నగేంద్రుడు కలుస్తున్నాడు.

నిర్జీవమైన పేకముక్కలపైనకంటే సజీవశాంపర్యరాశి వినోదివై పే అనికథ్యానముచుటవల్ల నగేంద్రుడు ప్రతిసారి ఓడిపోయాడు. అసలుకారణం వినోదిని, కుసుమలిక్ష్మరూ గ్రహించారు. కర్మఫలమహత్యాన్ని పిన్న వయస్కులు పూహించలేరని నేను మొదటే తెలియజేశాను. కుసుమ దీనిని ఆనందంగా భావించింది. ఈ ఆనందం పరిణతిచెంది వదహార గాల పూర్ణత్వం పొందాలని పూహించేది. కొందరు యువతులు నవ శ్రీమాంకురములలో చాటుమాటున నీకుపోసి వాటి పరిణతిని కుతూహలంగా చూస్తూ వుంటారు.

వినోదిని కిది అలహామనిపించలేదు. హృదయాన్ని జయించే అస్త్రాన్ని పరాయి పురు డిక్కిన ప్రయోగించి పదును పెట్టడం అన్యాయం కావచ్చు. కాని అస్వాభావికం మాత్రం కాదు.

ఈ చీట్ల పేకాటలమధ్య రెండు హృదయాలు ఎప్పుడు ఐక్యమైనాయో ఆ పరమేశ్వరుడికిగాక ఇంకొకవ్యక్తికి తెలుసు. కాని ఆ వ్యక్తికి దీనిపల్ల అపారమైన సంతోషం కలిగింది.

ఒకరోజు మధ్యాహ్నము వినోదిని, కుసుమ, సగేంద్రుడు ముగ్గురూ పేకాడ ఆడుతున్నాడు. రోగగ్రస్తుడైన బిడ్డయే డుపు విసి కుసుమ మధ్యలోనే లేచి వెళ్ళిపోయింది. సగేంద్రుడు వినోదినితో మాట్లాడుతున్నాడు. ఇద్దరూ ఏమి సంభాషించారో ఇద్దరిలో యే ఒకరికి అర్థముకాలేదు. ఇద్దరి హృదయాలు పరవళ్ళు త్రొక్కుతుంది.

హఠాత్తుగా సగేంద్రుని పున్నతయవ్వనము కట్టలు తెంచుకుని వినోదిని కండు బాహులతలను తనవైపుకు పొడవికొని ముఖమును ముద్దిడుకుంది. వినోదిని సగేంద్రుని చెతిలో క్రోధ, క్రోధ, లజ్జావనతయై ఆతని చేతులనుండి విడివడుటకు పెనుగులాడినది. అప్పుడే పారిదృష్టి మూడవ వ్యక్తి గదిలో ప్రవేశించడం గమనించింది. సగేంద్రుడు శిరము వంచి బయటకు పారిపోవడానికి యత్నించాడు.

అమ్మగారు మిమ్మల్ని పిలుస్తున్నారండీ. అని గంభీరంగా దాసి వినోదినితో చెప్పింది.

క్రోధారుణ నేత్రాలతో వినోదిని సగేంద్రునిపై పిడుగుల వర్షింపజేసి దాసివెంట వెళ్ళిపోయింది.

దాసి తాను చూచినదానిలో కొంత తగ్గించి, చూడనిది కొండ్రం ఘాటు పెంచి వర్ణించినది. బెజనాదు డింటో డీనితో పెద్ద తుఘాను లేచింది. వినోదిని పరిస్థితి ఏమి జరిగిందో వర్ణించడంకంటే పూహించు కోవడంలోనే సహజత్వ

ముంటుంది, తన నిరవరాధాన్ని నిరూపించు కోవడానికి
వినోదిని ప్రయత్నించలేదు. తనమీద వేసే ప్రతి అభాం
డాన్ని నతమస్తకమై సహించింది.

తన పుత్రవాంఛితము అసంభవమని యెంచి బైజవా
ధుడు వినోదితో అన్నాడు - “కళంకితురాలా, నీవు నా
యింట తగవు, బయటకు వెళ్ళిపో.”

తన గదిలో తలుపులన్నీ గడియ బిగించి వినోదిని
ప్రక్కపెైన వడుకొని రోదిస్తోంది. మధ్యాహ్నపు టెడారి
మండుతున్నట్లు వేడికన్నీరు నయనములనుండి జారుతోంది.
నలువైపులా అంధకారం వ్యాపించింది. వక్షుల కలకలరవము
సద్దమణగింది. మినుకుమినుకు మను నక్షత్రములతో ఆకాశం
కినిపించింది. తల్లిదండ్రులను తలచుకుని దుఃఖిస్తోంది. ఆమె
చెక్కిళ్ళ నుండి అశ్రువులు ప్రవహిస్తున్నవి.

ఆరాత్రియే వినోదిని తన భర్తను, భర్త గృహమును
వదిలి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయింది. ఎవరూ ఆమెను వెదక
డానికి కూడా ప్రయత్నించలేదు.

మాతృత్వ సౌభాగ్యము తన కప్పటికే సంప్రాప్తించిన
దని పాపము వినోదిని ఎరుగదు. భర్త పారశాక్తిక సద్గతికి
కారకుడైన పుత్రుడు ఇదివరకే ఆమె గర్భంలో ఆశ్రయం
పొందాడు.

ఆ సంఘటన తర్వాత పది సంవత్సరములు గడిచి పోయినవి.

భైజనాధుడి ఆస్తి మొదటికంటే ఇప్పుడనేక రెట్లు పెరిగింది. గ్రామమువదిలి కలకత్తాలో మంచి భవనముకొని దానిలో వుంటున్నాడు.

ఆస్తి పెరిగిన కొలది, వారసత్వము కొర కతనిచునన్ను వ్యధిత మాతూంది.

ఆ తర్వాత రెండుసార్లు వివాహం చేసుకున్నాడు. పుత్రోదయానికి బదులు కలహ దర్శనమే కలుగుతోంది. జ్యోతిష్కులు, సన్యాసులు, సిద్ధాంతులతో రోజూ ఇల్లునిండి పోతూంది. రకరకాలు బౌషధాలు, మంత్రాలు, తంత్రాలు, రక్షరేకులు, తాయెత్తులు మొదలైనవన్నీ ఆయన ప్రయోగించి చూచాడు. కాలీఘట్టములో మేకపిల్లల్ని ఆ నేకసార్లు బలి యిచ్చాడు. వాటి ఎముకల్ని ప్రోగుచేసి స్థూపముకట్టిస్తే కుంటి పైమూరు కట్టించిన విరీవ-విజతా స్తంభము వెలా వెలాపోయేదే. ఆయనవృత్తికీ, కొద్దిమాంసము, ఎముకలతో గూడిన, చిన్నబిడ్డ భైజనాద్ విశాల భవన భాగము నాక్రమించలేదు. ఇదే దుఃఖములో ఎప్పుడో ఈ ప్రాణి ఏగిరి పోతుంది. ఎవరో ఇతరులబిడ్డవచ్చి ఈ ఆస్తినింతా సంక్రమించు కుంటాడు. తన యిష్టమొచ్చినట్లు తింటాడు. తీరుగుతాడు. తాను కష్టించి ఆర్జించిన ఆస్తియంతా పుణ్యమని పూజివేస్తాడు.

ఇదేమాదిరి ఆలోచనలలో అన్నపానీయాలు రుచించిపోలేదు. చివరకు ఏ విషయమూ అతనికి పట్టినట్లుతో చూటలేదు.

ప్రపంచములో ఆశకు మితిలేదు. కన్యాభారతగ్రస్తులైన ఇండ్లలో కన్యలకు కరువులేదు. భైజనాధుడు ఇంకొక వివాహం కూడ చేసుకున్నాడు.

ఈ కన్య పుత్రస్థానములో శుభయోగ ముందని వ్యోతిష్కులు జన్మపత్రిక చూచి చెప్పారు, కాని ఆరు సంవత్సరాలు గడిచిపోయినా పుత్రయోగం కలుగలేదు.

భైజనాధుని పూర్తిగా నిరాశ ఆజరించింది. పండితులను పరామర్శించి మహా యజ్ఞము చేయడానికి సలకల్పించాడు. అనేకమంది బ్రాహ్మణులకు ఎన్నో మానాలనుండి భోజనాలు పెడుతున్నాడు.

అప్పుడే దేశంలో కరువు వ్యాపించింది. బీద జనులు అలనుటించి పోతున్నారు. ఆశలో అలో లక్షణాయురటూ అంగలారుస్తూ ప్రజలు తిండికి వాచిపోతున్నారు. “నా ఆస్తి నెవ రనుభవిస్తారు” అని భైజనాధుడు చాలోచిస్తున్నప్పుడే ప్రజలు “ఏమి తినాలి ఎక్కడ దొరుకుతుంది” అని లోతుకుపోయిన పొట్టలు పుచ్చుకుని కుములుతున్నారు.

ఆ రోజుల్లోనే భైజనాధుని నాలగవ భార్య ప్రతి రోజూ వందనుంది బ్రాహ్మణుల పాదోదీకము సేవిస్తుంది. ప్రతిదినము పుదయం వందలకొలది బొగలు పెంచుకున్న బ్రాహ్మణులకు భోజనం, సాయంత్రం బొజ్జలెండా రకరకాల

పిండివంటలు, ఫలహారములు, నెయ్యి, పంచదార, మిఠాయిలు పెరుగు మొదలైన వాటితో నిండారగిస్తున్నారు. వీటి వాసన తగిలి, గేటువద్ద మూగిన తామపీడిత భిక్షుకగుంపుల్ని నొకర్లు చెల్లాచెరువు చేస్తున్నారు. భైజనాధుడు పోలీసుల కీవిషయం ముందుగానే తెలియజేసినట్లుంది.

ఒకనాడు భైజనాధుని విశాల భవన ప్రాంగణములో పాలరాతి ఆరుగుపై ఆసనమువైచి కూర్చున్న ఒక సాధు పుంగవుడు అరవీశలడ్డాలు, హానితోపాటు ఒకటిన్నన శేర్ల పాలు సేవిస్తున్నాడు. భైజనాధుడు పట్టుచున్నములు ధరించి ఎదురుగా కూర్చుండి ఆ మహాత్ముని ఆశీర్వాదము కొరకు తపిస్తున్నాడు. అప్పుడే నొకర్లు చూడకుండా ఒక రోగివలె నున్న స్త్రీ, చిరిగి చివికిపోయిన మురికిగుడ్డల బక్కచిక్కిన కుర్రవాణ్ణి వెంట నిడుకొని లోనికివచ్చి తన క్షీణకంతంతో అన్నది-బాబూజీ-తినడానికేమైనా... ..

భైజనా డు గాభర పడుతూలేచి - గురుదయాళ్, గురుదయాళ్ అని కేకవేశాడు. ఆ స్త్రీ ఇదంతాచూచిత తర వడింది. కాని ధైర్యము తెచ్చుకుని బాబూజీ, ఈపిల్లవాడికి రెండు రొట్టెముక్కలు వేయించండి. వీడిప్రాణముపోతూంది. నాకక్కరలేదు. అని పలికింది.

గురుదయాళ్ వచ్చి, వాళ్ళను అవతలకు నెట్టి తలుపులు గట్టిగా బిగించి వేశాడు.

హా! దురదృష్టమా! ఆకలితో గిలగిల తన్నుకుంటున్న ఆ స్త్రీ వెంటనున్న బిడ్డ భైజనాధుడి పుత్రుడే. వందలకొలది

బలసిన బ్రాహ్మణులు, సాధువులు, సన్యాసులు, పుత్రప్రాప్తి
 యాశ కల్పించి, హల్వా, లడ్డులు భుజించి పొట్టలు నింపు
 కుంటున్నారు. కాని ఆయన స్వంతబిడ్డకు ఒక రొట్టెముక్క
 కూడ లభించలేదు.

—o(∴)o—

శుభదృష్టి

ద్రొప్పటి భారతీయ స్త్రీలు తమభర్తల మంచిచెడ్డలు విచారించి వివాహం చేసుకునే స్థితిలో వున్నారు. కాని నా వివాహం అటునంటిదికాదు. చిన్నప్పటినుండి వుపవాసాలు చేయడం, బేతల్ని పూజించడము నాకు అలవాటు. శివుని పూజిస్తూ వుండేదాన్ని ఆ దైవసహాయము వల్లనే నాకు మంచిభర్త లభించారు.

నాకు ఎనిమిది సంవత్సరాలు రాకపూర్వమే వివాహమయింది. పూర్వజన్మసాపమువల్ల కాబోలు మంచి భర్తను పొందికూడ ఆ అనందాన్ని అందుకోలేకపోయాను. కాళీమాత నా రెండవకళ్ళు పోగొట్టింది. చివరి క్షణమువరకు భర్తను చూచుకొనే సాధాగ్యము నేను పొందలేకపోయాను.

చిన్నతనమునుండి నాకు అగ్నివరీక్ష ప్రారంభమయింది. పదునాలుగు సంవత్సరాలు రెండవకంటే ఒక మృతశిశువు నాకు జన్మించాడు. నేనుకూడా మృత్యుముఖమునుండి బయటపడ్డాను. జీవితమంతా దుఃఖాన్ననుభవంపలసిన స్త్రీ వెంటనే ఎలా మరణిస్తుంది? వెలుగొందడానికి వెలిగించిన దీపము రాత్రంతా వెలిగిన పిమ్మట ఆరిపోతుంది. అంతకుముందే దానిలో నూనె అయిపోదు.

మృత్యు ముఖమునుండి బయట పడినప్పటినుంచి

నా శరీరములో బాగా బలహీనత వ్యాపించింది. మనోవేదన వల్లనో, మరే కారణంవల్లనో నాకు తెలియదు కాని నా కళ్ళు పాడైపోయినవి.

ఆ రోజుల్లోనే నా భర్త డాక్టరుకోర్సు చదువుతుండే వారు. ఈ చికిత్స చేసే సడవకాశము లభించినందుకు సంతసించి తానే చికిత్స చేయడానికి పూనుకున్నాడు.

నా అన్నగారు లాకాలేజీలో లాకోర్సు చదువుతుండే వారు సెకరంజి ఆయన వచ్చి అన బావమంది సుద్దేశించి యిలా అన్నారు- “పమోయ్ కుముదాన్ని గుడ్డిదాన్ని చేయదలచావేమిటి? ఎవరై నా మంచి డాక్టరుకు చిగాపించక పోయావా?”

నా భర్త—‘మంచి డాక్టరువచ్చి యింకా క్రొత్త వైద్యమేమి చేస్తాడు? మందులన్నీ నాకు తెలిసినవే.”

అన్నగారికి ఆగ్రహం వచ్చింది. “అయితే నీకూమి కాలేజీ ప్రిన్సిపాలుగారికి యేమీ తేడా వుండదంటావా?” అన్నారు.

నా భర్త—“లా చదువుకునే నీకు వైద్యమేమి తెలుసా? నువ్వు వివాహం చేసుకున్న తర్వాత నీన్నే ఈ ప్రశ్న అడుగుతాను. నీ భార్య ఆస్తిమీద ఎవరై నా దావా వేస్తే నువ్వు నా సలహా ననుసరిస్తావా?”

“రాజులు రాజులు పోట్లాడుకుంటుంటే సైనికుల మీదకు ముప్పు వచ్చిపడినట్లుగావుంది” అని నేను మనసులో

అనుకున్నాను. బావ, బావమరదులమధ్య పోట్లాట జరిగింది. కాని ఈ బాధ కెందువైపుల నేనే భరించవలసివచ్చింది. 'పుట్టింటివారు నన్ను ఇతరులకు కన్యాదానము చేసినప్పుడు ఇంకా నా గురించి ఆలోచన వారి కెందుకు ? నా సుఖ దుఃఖాలు, ఆరోగ్యము మొదలైన అన్ని విషయాలు భర్తే ఆలోచించాలి' అనుకున్నాను.

నా కంటి చికిత్సను గురించి వారిద్దరూ పోట్లాడు కున్నారు. అసలే నాకళ్ళవెంబడి నీకు కారుతోంది. ఇక ఈ సంఘటనతో నాకళ్ళవెంబడి విరామం లేకుండా ఆశు ధార ప్రవహిస్తూనేవుండేది. వారిద్దరిలో ఎవరూ దీని వాస్తవ కారణాన్ని పూహించలేకపోయారు.

నా భర్త కాలేజీకి వెళ్ళారు. ఒకరోజు సాయంత్రము అకస్మాత్తుగా నా అన్నగారు ఒక డాక్టరును తీసుకవచ్చారు. డాక్టరు వరీక్షించి అన్నారు — 'వైద్యము సరిగా లేదు. ఇలాగే అశ్రద్ధచేస్తే కళ్ళుపోయినా ఆశ్చర్యపడనవసరంలేదు.' డాక్టరు మందు రాసియిచ్చి వెళ్ళారు. అన్నయ్య వెంటనే మనిషిని పంపి మందు తెప్పించారు.

డాక్టరు వెళ్ళిపోయిన తర్వాత నేను అన్నయ్యను వేడుకున్నాను — 'అన్నయూ, నేను మీ కాళ్ళమీద పడ తాను. వారి చికిత్సకు ఆటంకము కలిగించకండి.'

చిన్నప్పటినుంచీ అన్నయ్యంటే నాకు అమితభయం. ఆరోజున ఎలా ధైర్యంగా ఈమాట చెప్పగలిగానో నా కిప్పటికీ ఆశ్చర్యంగానే వుంది నాభర్తకు తెలియకుండా

వీరు చేయించే చికిత్స అశుభానికి దారినీయడంతప్ప ఇంకేమీ పరిణామముండదని నేను భావించాను. నా ఈ వ్యతిరేకత అన్నగారికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. చాలాసేపటివరకు స్బులై వూరుకున్నాడు. బాగా ఆలోచించి చివరి కిలా అన్నాడు-- 'సరే. ఇహ నెవ్వడూ డాక్టరును పిలుచుకురాను కాని ఈ మందు బాగ్రతగా వాడుతూవుండు.' మందు వాడే విధము కూడా తెలియజేసి వెళ్ళిపోయాడు.

నాభర్త కాజీజీనుండి తిరిగిరాకపూర్వమే మందు సీసా, డబ్బా, పిల్లరూ, అన్నీ పట్టుకెళ్ళి వాక్టీట్లో నూతిగో పారవేశాను.

అన్నయ్యతో పోట్లాడిన తర్వాత నాభర్త ద్విగుణి కృతోత్సాహముతో నాకు చికిత్సచేస్తున్నాడు. వుడయ్య, సాయంత్రము, రెండు వేళలా మందులు మార్చి యిస్తున్నాడు. కళ్ళపైన పట్టీలు వేస్తున్నాడు. కళ్ళజోడు పెట్టుకుంటున్నాను. రోజూ కళ్ళల్లో బొట్టుబొట్టుగా మందు వేస్తున్నాడు దుర్గం ధముకొట్టే చేపనూనేకూడతాగించారు. ఏమిటన్నా, త్రాగినా, తాగినా, లోపలనిలచిపోక డోకు వచ్చేస్తోంది. అయినా అన్నీ సహించాను. ఆయన నన్నడిగేచారు-- "నీకేప్పుడెలావుంది. నాకు బాగా నేవుంది ఆరోగ్యం కుదుటపడుతోంది. అని జవాబిచ్చే దాన్ని. శరీరంలోకూడా సుఖంగా ఉన్నట్లు అనుకోవడానికి ప్రయత్నించే దాన్ని. ఎప్పుడో నీకు కారేవ్వుడు 'ఈనీరు కారి పోవడమే మంచిది' కారడము ఆగిపోయి ఇవ్వుడు "ఇహ నయమై పోయినట్లే" అని భావిస్తుండేదాన్ని.

కొన్నిరోజుల తర్వాత పోటు సహించలేకపోయాను. కళ్ళు మసకగా కనిపిస్తున్నాయి. తలనొప్పి బాధ భరించలేక పోయాను. నాభి_ర్తకూడ లజ్జతులవుతున్నారు. ఇప్పుడు డాక్టరును ఎలా పిలుచుకురావాలి అనేది వారిముందు ఒక పెద్ద ప్రశ్నయి కూర్చుంది.

“అన్నయ్య సంతృప్తి కొరకై నా ఎవరైనా డాక్టరుకు చూపించండి. ఆరోజున ఆయనకు కోపం వచ్చింది. నా మనసు బాధ పడుతూంది. ఎలాగైనా మీరే చికిత్స చేస్తారు గదా! మీరు సలహాతీసుకోడానికి అభ్యంతర మేముంటుంది? అని నేను వారి నడిగాను, వారు దానికి అంగీకరించారు.

ఆరోజే ఒక ఇంగ్లీషు డాక్టరును ఇంటికి తీసుకు వచ్చారు. వీరిద్దరిమధ్య ఇంగ్లీషులో సంభాషణ జరిగింది. నాకు ఇంగ్లీషు అర్థం కాకపోయినా ఆయన నా భర్తను చీవాట్లు పెట్టారని అర్థంచేసుకున్నాను. ఆయన తలవంచు కుని మెడలకుండా నిలబడే వున్నారు.

డాక్టరు వెళ్ళిపోయిన తర్వాత నే నాయన చేయి వట్టు కుని అన్నాను, ఎక్కడినుంచో అనాగరిక తెల్లగాడిదను వట్టుకవచ్చారు. “ఎవరైనా మన దేశీయుణ్ణి తీసుక రాలేక పోయారా? నాకంటే షేడ్యూ మికంటే ఆ ఇంగ్లీషు డాక్టరు కెక్కువ తెలుసా?”

“అపరేషను చేయించాల్సి వుంటుంది” అన్నారాయన సందేహిస్తూ. నేను కొంచెం కోపం చూపిస్తూ అన్నాను---
“అపరేషను చేయాలని మీకు ముందే తెలుసు. కాని దాచి

వుంచారు. నేను భయపడతానని మీ రనుకున్నారా!”

ఆయన సంభేహం తొలగిపోయినది. “ఆపరేషన్ పేరు వినగానే భయపడే వీరులు చాలామంది వుంటారు అన్నారాయన.

నేను వేళాకోళంగా అన్నాను. “పురుషుల పౌరుషం స్త్రీల ముందే.”

అప్పుడే ఆయన ముఖంపైన చిన్నపోయిన లక్షణాలు కనిపించినయ్. ఆయన అన్నాడు--“నువ్వు చెప్పింది వాస్తవమే. పురుషులు వర్తి అహంకారపరులు.”

ఆయన గంభీరతను వుభయి వూదివేస్తూ మళ్ళీ అన్నాను. “నా అహంకారము విషయంలోకూడ మీరు మా స్త్రీలను జయించలేరు. చివరకు ఈ విజయమూమాజే.”

ఇంతలో మా అన్నయ్య వచ్చారు. ఏకాంతముగా ఆయనతో కలిపాను. “అన్నాయా ఇప్పటివరకు మీరిప్పించిన మందే వాడుతున్నాను కళ్ళు కొంచెం బాగువడినయ్. కాని పొరపాటున ఒకరోజున త్రాళ్ళేనుందు కళ్ళకువాడాను. కళ్ళమందు త్రాగివేశాను. ఇప్పుడు డాక్టరు ఆపరేషను చేయాలంటున్నారు.”

“నీ భర్త చికిత్స చేస్తున్నాడనుకున్నాను. ఆరోజు కోవంతో మళ్ళీ ఇక్కడికి రాలేదు” అన్నారాయన.

నేను--“చాటుమాటుగానే నామందేలాగుతున్నాను. ఆయన కోపపడతా రేమోనని ఈవిషయం తెలియనీయలేదు.”

స్త్రీజన్మమెత్తిన తర్వాత అబద్ధమాడక తప్పదు. ఈ అబద్ధాలకు హద్దు పద్దు వుండదు. అన్నగారి హృదయమూ బాధపడకూడదు. భర్తకీర్తి అలాగే నిలచివుండాలి. రెండూ నాకు తప్పనిరకే. తల్లిగా బిడ్డల్ని లాలించాలి. పాలించాలి, భార్యగా భర్తను సంతోషపెట్టాలి. స్త్రీ ఇన్ని రకాలుగా కవటనాటక మాడాలి.

ఈ కవటనాటకము వల్లనే చివరికి నేను నా భర్త, అన్నయ్య కలయకకూడ అంధత్వమురాకముందు చూడగలిగాను “చాటుమాటుగా చికిత్స చేయించడము చేతనే నాకీ దుర్గతి గలిగిందని” అన్నయ వ్రాసించారు. తాను ముందే మా అన్నయ చెప్పినట్లు వింటే ఇలా జరిగి వుండేదికాద”ని ఆయన తెలచారు. ఈ రెండు వ్యధిత హృదయాలు పశ్చాత్తాపముతో ఒకరినొకరు క్షమాపణ కోరుకుంటూ సన్నిత పుయినాయి. నా భర్త, అన్నయ్య సలహాలు తీసుకుంటున్నారు. అన్నయ్యకూడా, నా భర్త వుద్దేశ్యాలనే విశ్వసించి వూరుకుంటున్నారు.

ఇద్దరి సలహాల ననుసరించి ఒక రోజొక ఇంగ్లీషు డాక్టరు వచ్చి నా ఎడమకంటికి ఆపరేషను చేశారు. బలహీనతవల్ల నాకన్ను బాధకు పీర్చుకోలేకపోయింది. అకస్మాత్తుగా వున్న కాస్తమాపుకూడ క్షీణించిపోయింది. ఆతర్వాత కుడికన్ను కూడ నెమ్మది నెమ్మదిగా అంధకారావృతమై కనిపించడంలేదు చిన్నతనంలో వివాహ సమయాన మొదటి సారిగా నా జీవితంలో కనుపించిన ఆ కారుణ్య సుందర

మూర్తి శాశ్వతంగా నా దృష్టికి కనిపించగలదా పోయింది.

ఒకనాడు నా ప్రాణనాథుడు నా మంచముమీద కూర్చుని అన్నాడు—“ఇక నెప్పుడూ నేను నా బడాయి చెప్పకొను-నీ కళ్ళు నేనే పోగొట్టాను.”

ఆయన కంఠము కుద్దమయింది. చేతులతో తడుము కుంటూ ఆయన కుడిచేయి పట్టుకున్నాను. “మీరు, మీ పస్తువు తిరిగి తీసుకున్నాను. నా కళ్ళు డాక్టరు పోగొట్టినట్లయితే నాకు చాలా బాధకలిగేది. పోవలసివున్న ఈ నా నేత్రాలు ఎటువంటి ప్రయత్నం చేసినా పోకనిలచివుంటాయా మీ చేతిలో పోయినందుకు నాకు చాలా సంతోషముగా వుంది. రామచంద్ర ప్రభువు దైవాన్నారాధించడానికి ఒక పూజా పుష్పము తక్కువయిందట. ఆయన తన నేత్రాన్ని తీసి కమలముగా కైంకర్యము చేయడానికి పూనుకున్నారు. నేను నా దైవానికి నా దృష్టిని అర్పించుకున్నాను. ఇంత కంటే నాకు మహద్భాగ్యమింకేమికావాలి ! మీ కండ్లకు అమితానందము కలిగించే విషయాలు నాకు తెలియజేయండి. అవి మీ నేత్రాలతో చూచిన ప్రసాదముగా భావించి నా హృదయంలో చిరస్థాయిగా నిలిపి వుంచుకుంటాను.

నేను ఇన్నిమాటలు చెప్పేదాన్నికాదు. అసలు అలా చెప్పవసరంకూడ లేదు. మనస్సులో యీవిషయాలుసన్ను కలపరపరచినయ్. అప్పుడప్పుడు ఆశాంజితో నా హృదయం వికలమవుతూంది. అన్ని విధాల సుఖ, భోగభాగ్యాల ననుభవించే సౌభాగ్యము నాకిక లేదని నిర్భాగ్యజీవినని పూహించి

నామనసు పరితాపముచెందుతుండేది. అప్పుడునాహృదయం
వవిత్రభావాల పూహించుకొని పూరడిల్లుతుంది. శాంతి, భక్తి
భావముల నుద్దీపింపజేసుకొని దుఃఖాలకతీతముగా వుండాలని
నా హృదయం ప్రయత్నించింది. కొంచెం కొంచెం ఇట్లా
పూరడిల్లినా, నా హృద్గదభావాలు ఆయనకు వినిపించే సదవ
కాశం లభించలేదు. ఆయన అన్నాకు - “కుముద్” నా
మూర్ఖత్వంవల్ల నీకు అపార కష్టం కలిగించాను. దీనికి ప్రతి
ఫలము నేనేమీ ఇవ్వలేను. నీకు నేత్రములేని కొరత దీర్చి
డానికి ఎప్పుడూ నీకు తోడు నీడగావుంటాను” “అలా అన
కండి మీ గృహాన్ని గుడ్డికాళ్ళ ఆసుప్రతిగా వుంచకండి.
రెండవ వివాహం చేసుకోనిదే నేనూకుకోను” అన్నాను.

ఎందుకు మళ్ళీపెళ్ళి చేసుకోవాలో చెప్పకముందే
నా కలరమవశబ్దమై పోయింది కొంచెం దగ్గి, దుఃఖము
దిగ్గమింగి, నేను చెప్పకముందే ఆయన అన్నాకు - “నా
నేను మూఢుణ్ణి, దాంభిక్షుణ్ణికాదు. నిన్నా గుడ్డినాన్ని
చేసింటే కాకుండా నిన్ను అంధకారకూపంలో వదిలి మళ్ళీ
పెళ్ళి చేసుకోను. ఆ కష్టస్థభగవానుని మీద ఒట్టువేసి బెబు
తున్నాను. ఒట్టుమార్చితే నేను బ్రహ్మహత్యా, పితృహత్యా
ఘోరనరకాల ననుభవిస్తును.”

ఆయన నింతపెద్ద ఒట్టు పెట్టుకోనిచ్చేదాన్ని కాదు.
మధ్యలోనే ఆపి వుండేదాన్ని. కాని నా నేత్రద్వయము
హృదయంలో వుప్పొంగివచ్చే దుఃఖముతో అశ్రుధారల
ప్రవహింప జేసేటట్లున్నవి. వాటిని ఆపుకొనడానికే ప్రయ

త్తిస్తున్నాను. నా నోటినుండి మాట పెగలలేదు. ఆయన మాటలువిన్న నాకు పరమానందము కలిగింది. ఆ ఆనంద పుట్టేగాని ఆపుకోలేక తలగడలో ముఖం దాచుకుని యేడ్చాను. నేను గుడ్డిదాన్ని — అయినా ఆయన నన్ను వదిలి పెట్టరు. దుఃఖాన్ని హృదయంలో దాచి వుంచుకున్నట్లే నన్ను తనహృదయంలో వదిలపరచుకుంటారు. నాకింత అదృష్టం అవునరంలేదు. అయినా మనసు స్వార్థపరురాలు కదా !

జోరుగా వర్షము కురిసి వెలిసినట్లు అశ్రుప్రవాహము ప్రవహించి ఆగిపోగానే ఆయన హృదయాన్ని దగ్గరకు లాక్కుంటూ అన్నాను. “ఇంత పెద్దబట్టు ఎందుకు పెట్టారు ? అయ్యో ! నా సుఖంకోసం మిమ్ములెందుకు వివాహం చేసుకోమన్నాను ? సవతితో కండ్లులేని కొరత నీర్చుకుని సుఖించాలనుకున్నాను.”

ఆయన అన్నాడు — “వనికి దాసీదై నా సరిపోతుంది కుమూ ! వనికోసం ఒకదాసీని వివాహమాడి ఈ దేవితో సమానపీఠ మలంకరింపజేస్తారా ?” ఇలా అంటూనే నా ముఖం పైకిత్తి ముఖంపైన ముద్ది కుతున్నాను. ఆ ముద్దు నా మూడవ నేతాన్ని తెరిచింది. నేను దైవత్యాన్ని పొందినట్లుంది. మనసులోనే అరుగున్నాను — “ఇదే మంచి దయింది. బయట ప్రపంచానికి నేను గుడ్డివానిగానే కనిపించినా, ఈ ఇంటికి గృహిణి నై చక్కగా మెరుగుతాను. అంతకంటే మిన్నయై దేవిగా పవిత్రత ర్తకు మంగళశ్రుద

మైన కార్యచరణలో సేవచేస్తాను. ఇహ అబద్ధాలు, కవట నాటకాలు గృహిణిగా వుంటూ అనుభవించే అనేక క్షుద్ర నైనా, వీటనన్నింటిని వదిలి సర్వవిధాల పవిత్రత నొందాలి.

ఆ రోజంతా నన్ను నేనే నిందించుకున్నాను. దృఢ ప్రతిజ్ఞాబద్ధుడైన నా భర్త ఎప్పటికీ మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోరని నాకు సంపూర్ణ విశ్వాసం కలిగింది. నేను ఆయన ముందు చేసిన ప్రస్తావన నన్ను మాటిచూటికి బాధిస్తోంది. నాలో ఒక నూతన దైవజ్యోతి వెలిగింది. అది పలికింది - “ప్రతిజ్ఞా బద్ధుడయి వుండటముకంటే వివాహము చేసుకుంటేనే నీ భర్తకు శ్రేయస్సు కలిగే రోజులుకూడ రావచ్చు” నాలోని పురాతన నారీరూపము జవాబిచ్చింది - “ఆయన ప్రతిజ్ఞ చేశారు. ప్రతిజ్ఞాభంగము కాకూడదు. దేవి పలికింది— “ఇందులో నీ ఆనందమే ముఖ్యమైనది కాదుగదా!” నాలోని మానవి - “నాకంతా తెలుసు ఆయన ప్రతిజ్ఞ చేశారు. మళ్ళీ తిరగడానికి...” మాటిమాటికి ఇదే మాట వుచ్చి రించాను. దేవి కృద్ధయై మెదలకండా వూరుకుంది. ఏదో భయంకర సందేహాంధకారం నాహృదయాన్నావరించింది.

పశ్చాత్తపుడైన నాభర్త దాసదాసీలను నా పరి చర్యలు చేయనీయడం లేదు. తానే నా పరిచర్యలు చేస్తు న్నాడు. చిన్నచిన్న విషయాలకూడ ఆయనమీద ఆధార పడి వుండడము మొదట్లో బాగానే వుండేది. ఆయన ఎప్పుడూ నాకు దగ్గర్లో వుండడమే దీనికి కారణం. కండ్లతో ఆయనను

చూడలేను. ఆయన నాదగ్గరే వుండాలనే తీవ్రకాంక్ష నాలో పెరిగిపోతోంది. ఇదివరకు నాకండ్లు మాత్రమే ఆయనను చూడగలిగేవి. ఇప్పుడు మిగతా అవయవాలుకూడ ఆయనను స్పృశించి ఆనందించే భాగ్యము లభించింది. ఎప్పుడైనా ఆయన ఎంత ప్రోద్బలపోయినా తిరిగి రాకపోతే ఏదోపోగొట్టుకొన్న దానివలె చేతులతో తడుముకుంటూ ఎంత సేపటికి పోగొట్టుకొన్న వస్తువు లభించనట్లు వెదురుతూనే వుండేదాన్ని. ఇదివరకు నాభర్త కాశేజికి వెళితే ఎచ్చే వేళకు కిటికీ తలుపు తెరచి ఆయన రాకకొరకు నిరీక్షిస్తుండేదాన్ని. ఆయన విహరించే ప్రపంచంలోనే నేనూ విహరించ నభిలషించేదాన్ని. ఆ ప్రపంచాన్నంతా నా కళ్ళకు కట్టి వుంచుకున్నాను. కాని ఇప్పుడు నాదృష్టిరహితమైన శరీరముంతా ఆయనకొరకు శోధిస్తోంది. ప్రపంచంలోపాటు నేను విస్మించుకున్న అసకట్టలు తెగి కూలిపోయినవి. ఇప్పుడు ఆయనకూ నాకూ మధ్య గాఢాంధకార బంధురమైన కూపము తప్ప మరేమీ లేదు. అవలివడ్డు నుంచి ఈవలివొడ్డుకు ఆయన ఎప్పుడువచ్చి నన్ను కలుసుకుంటారు అనేదీ నా మనోవ్యధ. ఒక రెప్పపాటు ఆయనకు ఎడమైనా నేత్రజ్ఞానశూన్యమైన నా శరీరం ఆయనకొరకు తహతహపడుతోంది.

ఇన్ని కోర్కెలు, ఆకాంక్షలు, విశ్వాసభారము మంచివికావు. భర్తపై న స్త్రీభారము ఎప్పుడూ వుంటూనే వుంటుంది. ఈ అంధకారపు అంధత్వ భారముకూడ ఆయనపై మోపడము సరికాదు. ఈ విశ్వవ్యాప్తమైన అంధకారాన్ని నే నొంటరిగానే ఎదుర్కొంటాను. స్వయంగానే సహి.

స్తాను. ప్రశాంతచిత్తముతో ప్రతిజ్ఞ చేశాను. “ఈ అనంత అంధకార పాశముతో నాభర్తను బంధించి వుంచను”.

కొద్దిరోజులలోనే శబ్దగంధ స్పర్శలతో పనిచేయడం నేర్చుకున్నాను. ఇప్పుడు మొదటికంటే ఎక్కువ నేర్పుతో కొన్ని పనులు చేస్తున్నాను. ఈ నేత్రదృష్టి మనకు సహాయం చేసేవానికంటే మన మనస్సులను వికలముచేసేదే ఎక్కువ అని నాకు తర్వాత బోధపడింది. ఎంతవరకు మనకు మేలుకలుగు తుందో అంతకంటే మన నేత్రాలు ఎక్కువగా పరికిస్తుంటాయి. నేత్రాలు కావలా కాస్తుండేప్పుడు మనకర్ణములు సోమరులై, వుండవలసినంత సూక్ష్మగ్రాహ్యములుగా వుండక తక్కువ వింటూ వుంటాయి. ఆ చంచల నేత్రాలు పోవడం వల్ల నాసర్వేంద్రియాలు అతిభాగరూకతతో శాంతి ప్రార్థకంగా పనులన్నీ చేస్తున్నాయి.

ఇప్పుడు నాభర్త నేమీ పని చేయనీయడంలేదు. పూర్వం మాదిరిగానే ఆయన పరిచర్యలు చేయగలుగుతున్నాను నాభర్త అన్నారు-“నన్ను ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకోనీయవూ?” “మీ ప్రాయశ్చిత్తమేమిటోనాకు తెలియదు. నా పాపభారము నేను పెంచుకోకూడదు, అదే నాకు కావలసింది అన్నాను. “నోటిమాటగా ఆయనేమి అన్నప్పటికీ నేను ఆయనకు విశ్రాంతి కలిగించాను ఇందుకు ఆయనెంతో మనస్సులో సంతసించారు.

కొంతకాలానికి నాభర్త డాక్టరు వరకు ప్యాసై కలకత్తానుండి నన్ను ఒక గ్రామానికి తీసుకు వెళ్ళారు. మళ్ళీ

నేను నాతల్లి ఒడిలో కూర్చున్నట్లుంటే గ్రామంలో. ఎనిమిదేండ్ల ప్రాయంలో గ్రామంవదిలి కలకత్తా వెళ్లాను. ఈ పది సంవత్సరాలలో నా జన్మభూమి వల్లెపాంతం నామనసులో అస్పష్టంగా నిలచిపోయింది. కళ్ళున్నంతకాలము కలకత్తా పట్టణమున అనేకస్మృతులను తనచాటున నిక్షిప్త మొనర్చుకున్నది. కళ్ళుపోగానే కలకత్తా కేవలం నేత్రానంద మొనర్చే పట్టణమే. ఇంతకన్న వేరే విశిష్టత యేమీ లేదనిపించింది. చిన్నప్పటి ఆ గ్రామము గాఢాంధకార నిశీధాన మిలమిల మెరసే తేజోవంతమైన నక్షత్రమువలె నాముందర భాసించినది.

మార్గశిర మాసాంతాన మేము హాసిమపురము చేరాము. ఇది మాకు కొత్తచోటు. నలువైపులా ఎటువంటి ప్రకృతి వైచిత్ర్యము వుందో నేను చూడలేకపోయాను. చిన్నతనంలో చూచిన గ్రామీణసౌజన్యము, గ్రామ అనుభూతులు నా శరీరాన్నంతా అలుముకున్నవి. మంచుతో తడిసి దున్నిన చేలనుండి వీస్తున్న గాలిలో ప్రవహించే సారభము కండి ఆవాలఁజెట్ల పచ్చపచ్చని బంగారుకతజర్ణపు పొలములనుండి కమ్మని సువాసనవీస్తుంది. పశుకావరుల గీతాలు, వంకర టింకర త్రోవలనుండి కిరుమ్రు మరిటూ వెళ్ళే బండధ్వనులు నన్ను ఆహ్లాద పరుస్తున్నవి. నా బాల్యజీవితపు స్మృతులు, భూతకాలపు అనుభూతులను నాలో మేళవింపజేసి నాకట్టెదుట వాటిని సాక్షాత్కరింపజేస్తున్నట్లు నన్ను ముగ్ధ పరుస్తున్నై. నా గుడ్డితనము వాటికేమీ అడ్డము రాలేదు. మళ్ళీ నే నా బాల్యములో విహరిస్తున్నాను. ఒక తల్లియే

లభించలేదు. మిగతా అన్నీ లభించినట్లే. నా మనస్సులో ఈ దృశ్యాలన్నీ మెరసినై. ముసలి అవ్వ తన కొద్దివెంట్రు లన్నీ ఎండలో ఆరబెట్టుకుంటోంది. సాధుభజనదాసు కంపిత రాగ స్వరముతో పాడే వేదాంత కీర్తనలు ఎందువల్లనో ఈరోజు నాకు వినిపించలేదు. శీతాకాలపు పుంచులో స్నాన మాడి ఆకాశము మిలమిల మెరుస్తోంది. సంకాంతి పండుగ దగ్గిరవడింది. గ్రామీణ స్త్రీలు వడ్లు దంచుతూ రోకటి పాటలు పాడుతున్నారు. ఆనందంతో కనిపించే నా స్నేహితు రాండ్రెక్కడ? సాయంత్రం కాగానే ఎక్కడినుంచో శంఖ ధ్వని వినిపిస్తుంది. అమ్మ సంధ్యాదీపము తీసుకువెళ్ళి పూజ గృహములో పెడుతూందనిపిస్తుంది. తడిసినగడ్డి మండుతున్న వాసన, పొగలు నా హృదయంలో కమ్ముకున్నై. చెరువుకు ఆనలివొడ్డున వున్న విద్యాలంకాదుని నుందిరములో కంచు గంటలు ఖంగు ఖంగున మ్రోగుతూ వినిపించుతాయి. ఎని మిది సంవత్సరాల బాల్యజీవనపు ఆనందసౌరభాన్ని ఎవరో నలువైపులా మరలా చిలికి చిందించినట్లుంది.

చిన్నతనములో చేసిన వుపవాసాలు, శివపూజలకై పుష్పములు సేకరించుట మొదలైనవన్నీ గుర్తుకొస్తున్నై. కలకత్తా వాతావరణము, రాకపోకల రణగొణధ్వనూ, సుధ్య బుద్ధినైజములోనే కొంత తేడావుండటము సహజమేకదా! గ్రామ జనుల భక్తిశ్రద్ధలు, సరళజీవితపు నైర్మల్యము ఇక్కడ పొసగవు.

ఒకనాటిసంగతి నాకు గుర్తు వస్తుంది. గుడ్డిదాన్ని అయిన తర్వాత ఒక గ్రామస్నేహితురాలు మా యింటికి

వచ్చింది. “కుమూ-నీ కేమీ నీ భర్తపై కోపం రావడం లేదూ! నేనే నీ స్థానంలో వుంటే భర్త ముఖం కూడా చూచేదాన్ని కాదు అందామె. నేను అన్నాను - “అక్కా, ఆయన ముఖం చూచే అదృష్టం ఎవ్వడో పోయింది. ఈ పూడి పోయిన కళ్ళమీదే నాకు కోపం వస్తోంది. ఆయనమీద నాకెందుకు కోపం రావాలి?

ముందే జాగ్రత్తపడి నాకు చికిత్స చేయించలేదని నా స్నేహితురాలు లావణ్యకు నా భర్తమీద కోపము వచ్చింది. నాకుకూడ అలాగే కోపము కలగూని ఆమె తలచింది.

“ప్రపంచంలో అనుకున్నో అనుకోకుండానో, తెలిసో తెలియకో, పొరపాటువల్లనో లేక భ్రాంతివల్లనో అనేకరకాలైన సుఖదుఃఖాలు వస్తూవుంటాయి. నీ మనస్సులో భర్తను బంధించి వుంచుకోగలిగితే దీనితోనే నీ మనసుకు పూరణ కలుగుతుంది. క్రోధంలో అనవసరముగా ప్రేలినందువల్ల జీవితమంతా కోతాపాలుతోనే ముగుస్తుంది. గ్రుడ్డిదానైనా నందు కోవంక వగుస్తున్నాను. పైగా భర్తను నొప్పించి ఇంకా దుఃఖభారమెందుకు పెంచుకోవాలి! అని ఆమెకు చెప్పాను. కాని ఈ పూర్వకాలపు మాటలు విని లావణ్య కోపగించుకుంది. తనను అనమానించినట్లు విసుగుజేంది విస విస పేగంగా వెళ్ళిపోయింది.

నేనెలా ఆమెకు సమాధాన మిచ్చుకుండా పూకు కుంటాను. ఆమె మాటల్లో విషముంది. అయినా లావణ్య

నోట వెలువడిన క్రోధవాక్కులు నా హృదయంలో రెండు
నూడు నిష్పరవ్వలు వెదజల్లకుండా వుండలేదు. నేను
వాటిని కాలిక్రింద రాశి నేళాను. అందువల్ల నా అరికాళ్ళల్లో
రెండునూడు బొబ్బలు లేచినై.

గ్రామములోకి వచ్చిన తరువాత మందాగాలు,
జాజిమల్లెలు, మొదలైన పూలతో శివుని అర్చించడం
ప్రారంభించాను. నా బాల్యము మళ్ళీ నాలోజాగృతమైనట్లే
భగవంతునియెడ సంపూర్ణమైన భక్తిశ్రద్ధలు సమజ్వలమై
ప్రభాసించినవి. నా దేవత నా హృదయాన్ని, మాగృహస్థ
జీవితాన్ని పరిపూర్ణత నొందించారు. నేనాయన పాదయుగ్మ
మున శిరమువంచి మోకరిల్లి అన్నాను - “ఓ. దేవా!
కళ్యుపోవడం మంచిదే అయింది. నువ్వు నావాడవు.”

ఈమాటలో ఎంతగర్వముంది? నేను నీదానను అనే
అంతవరకే నాకు అధికారముంది. ఏదో ఒకరోజున ఆయనే
ఈ మాట నానోటినుండి చెప్పించుకొనక మానరు. నేనెల్ల
ప్పటికి ఆయన దానిని గానే వుంటాను.

కొంతకాలము జీవించు బాగా ఆనందముగానే గడి
చింది. అటు డాక్టరుగా వుంటూ నాభర్త మంచి పేరుప్రతి
ష్ఠలు సంపాదించుకుంటున్నాడు. కొంత డబ్బుకూడ సంపా
దించారు. కాని డబ్బు మంచిదికాదు అది మనసును లొంగ
తీస్తుంది. హృదయంపైన పొర కప్పివేస్తుంది. హృదయ
రాజ్యములో అది తన సుఖాన్ని తానే సమకూర్చు కుం
టుంది. కాని డబ్బే సుఖాన్ని సమకూర్చే బాధ్యత వహించి

నన్నుడు మనస్సు కింకేమీ పని మిగిలియుండదు. ఇదివరకటి మానసికానందానికి బదులు ఇప్పుడు అనేక రకాలైన వస్తువాహనాదికములు ఇంటినిండా నిండి వుంటాయి. అప్పుడు సుఖానికి బదులు వస్తువాహనాలే లభిస్తాయి.

అంధులలో వ్రాహ్మణ క్తి ఎక్కువగా వుంటుంది. ఆర్థిక బౌద్ధత్యముతోపాటు నాభరలో క్రమక్రమంగా మార్పు వస్తుంది. యశావ్వనారంభములో, న్యాయము, అన్యాయము, ధర్మము, అధర్మముల గురించి ఆయనలోవున్న సహనుభూతి, ఆదర్శభావాలు, ఇప్పుడు రోజురోజూ నశించి పోతున్నాయి. నాకిప్పటికి బాగా జ్ఞాపకం. ఆరోజుల్లో ఆయన అంటూండేవాడు—జీవనాధారానికా? నేనీ డాక్టరు కోర్సు చదువుతున్నాను, దీనితో ఎంతోమంది బీదలకు సహకరించవచ్చు. ఇదివరకు బీదల ఇండ్లలో ముందుగా డబ్బు యివ్వనిదే వైద్యముచేయని డాక్టర్లను ఆయన అసహించుకునేవారు.

ఇప్పుడలాంటిభావాలు వారిలో లేవు. ఒక బీదస్త్రీ తన వీక్షక పుత్రికను రక్షించమని కాళ్ళమీదపడి బ్రతిమాలింది. అయినా ఆయన నిర్లక్ష్యముగా త్రోసిపుచ్చారు. చివరకు నేను స్వయంగా ఒట్టుపెట్టుకొని ఆయనను పంపించాను. వెళ్ళికూడ సరిగా వైద్యము చేయకుండానే తిరిగి వచ్చారు. బీదతనములో ఇలా అన్యాయముగా సంపాదించే వారిని ఎంత నీచముగా చూచేవారో నాకు బాగా గుర్తు వుంది. ఇప్పుడు బ్యాంకులో బాగా డబ్బు నిలవవుంది. ఒక

ధనికుని గుమాస్తా రెండుమూడు రోజులనుండి రహస్య మంతనాలు జరుపుతున్నాడు; ఒకరోజు నీమి ఆలోచించు కున్నారో నాకు తెలియదు. నాభర్త నావద్దకువచ్చి కూర్చున్నాడు. ఎంతో ఆనందముతో-ఏవేవో విషయాలు చెపుతూ పోతున్నాడు. నా హృదయంలో ఈయనేదో కలుషిత భావాలు వెల్లడించడానికే ఈ వల నన్నుతున్నారనిపించింది.

గుడ్డిదాన్ని కాకపూర్వము చివరిసారి మూచిన ఆ నాహృదయ దేవత ఈ నాడెక్కడ! ఆయన నా దృష్టిరహిత రెండు నేత్రాలమధ్య చుంబించి నన్ను ఆరాధ్యదేవి పీఠాన అలంకరింపజేశారు.

ఒకేరోజున వీచే ప్రళయతుపానుగాలికి - వడిపోయిన, మళ్ళీ నిలత్తోక్కకునే సాహసముండేది. నాదేవత మళ్ళీ నన్నారాధించే అవకాశముండేది. కాని ఈ హృదయం ప్రతి దినము కఠోరమై, తన మానసికభావాలు అణచిపేసి వాటి పైన స్వైరవిహారము సలుపుతోంది. ఇక దీనికి ప్రతీకార మేమిటి! నాకేత్రోవ తోచుటలేదు.

నేను గుడ్డిదాన్ని.. ప్రపంచ జ్ఞానరహితమైన నా హృదయ కుహరములో యావనప్రేమ, పరిపూర్ణ భక్తి, అభివృద్ధమైన శ్రద్ధలున్నాయి. నా దేవతను హృదయమంది రములో మొట్టమొదటిసారిగా చక్కగా అలంకరించుకుని పూలతో ఘ్రాజించాను. ఆ పూలపైన ఇంకా మంచు బిందువుల తడి యూరిపోలేదు నాభర్త ఆ తడియూరని పూలసువా

సనలను వదలి డబ్బుకోసమై ఈ ప్రపంచపు మరుభూములలో
అదృశ్యులైపోతున్నారు. నేను సర్వదావిశ్వసించి నా సర్వస్వ
మనుకుని, అన్ని సంపదలకంటే శ్రేష్ఠమనుకున్న నా భర్త
దూరాన్నుంచే నవ్వుతో తొలగిపోతున్నారు. చిన్నప్పటి
నుండి ఇద్దరమూ ఒకేమార్గాన పయనించాము. కాని మా
ఇద్దరి మార్గాలు ఎప్పుడు విడిపోయినవో మేము గుర్తించనే
లేదు. ఇప్పుడు పిలచిరా ఆయననుండి నాకు జవాబుకూడ
లభించడములేదు.

బహుశా అంధత్వమువల్లనే ప్రతి విషయాన్ని నేను
రెట్టించి ఆలోచిస్తున్నానేమో! కళ్ళుంటే ఇంత మధనపడే
దాన్ని కాదేమో!

ఒకరోజు నా భర్త నాకిదే సమాధానమిచ్చాడు. ఆ
రోజు వుదయం ఒక ముసలిరైతు తన మనుమరాలికి కలరా
వచ్చిందని నయము చేయవలసిందని బ్రతిమలాడుతున్నాడు.
“ఓ యీ నేను బీదవాణ్ణి. భగవంతుడు నీకు మేలుచేస్తాడు
భగవంతుడి మేలుతో నాకేమీ నిండదు. నువ్వుమాత్ర
మేమిచేయగల్గుతావు. వెళ్ళు” ఈమాటలు నాభర్తనోట విని
నేను చాలా బాధపడ్డాను. “నా కళ్ళ దృష్టితోపాటు నా
చెవులుకూడ ఎందుకువినబడకుండా చేయలేదుభగవంతుడా!
అనుకున్నాను “అయ్యో భగవంతుడా” అంటూ దీర్ఘ
నిట్టూర్పు విడిచి ఆరైతు బైటకు వెళ్ళిపోయాడు. దానితో
కబుంపి ఆ ముసలిరైతును వెనుకద్వారాన పిలిపించాను
“తాతా! ఈ డబ్బు తీసుకువెళ్ళి నా భర్త నాశీర్వదించి

హరీశు డాక్టరువద్ద నీ మనుమరాలికి చికిత్స చేయించుకో.. అని కొంత డబ్బిచ్చి పంపివేశాను.

కాని ఆ రోజు ఏమిచేయాలో యేమిటో నాకేమీ పాలుపోలేదు. మధ్యాహ్నము నిద్రనుండి లేచి ఆయనడిగారు. “ఇవాళ ఎందుకింతవిచారముగావున్నావు” ఇదివరకు అలవాటుగావచ్చే! ఏమీలేదే, ఏమీలేదు. అనే మోసపు జవాబు ఇవ్వకు నా నోటినుండి వెలువడలేదు. స్పష్టంగా నాభావం వెల్లడించాను — “నీతో ఎంతోకాలంనుండి బాధపడుతున్నాను. కాని చెప్పవచ్చేసరికి మరచిపోతున్నాను. సరిగా చెప్పగలిగితేదో యనే సందేహంవల్ల కూడ అలా చేయలేకపోయాను. నువ్వు నీ మనస్సులో అర్థం చేసుకునే వుంటావు మాన వెనుకటి జీవితపు ఆదర్శాలు మనలో యివ్వడు లేవు.”

ఆయన నవ్వుతూ అన్నారు—“మాకు ప్రకృతి సహజము” నేను—“ధనము, రూపము, యౌవనము అన్నీ ఇవన్నీ మాకు చెందడము సహజమే. కాని మాకు చెందని దేదీలేదా? కొంచెం గంభీరముగా ఆయన జవాబిచ్చారు. “మిగతా అందరు స్త్రీలులేమికి బాధపడుతూ వుంటారు. తమభర్త సంపాదించడం లేదని రోదిస్తారు, నువ్వు ప్రపంచంలో ఎక్కడాలేని దుఃఖాలు ఆకాశంనుండి పట్టుకొస్తావు”

నా అంధత్వము సత్యపు అంజనము నా కాళ్ళకు పూసి-నన్నీ మాకు చెందే ప్రపంచాన్నుండి చాలాదూరం తీసుకువెళ్ళిందని, అందరి స్త్రీలమూదిరికాదని, నాభర్తనన్నెప్పటికీ అర్థంచేసుకోజాలరని నాకప్పుడు బోధపడింది.

ఆరోజే మావూరినుండి మామేనత్తగారొకామె విచ్చేసింది. మేమిద్దరమూ ఆమెకు నమస్కరించాము. ఆమె మమ్మల్ని ఆశీర్వాదించకపూర్వమే ఇలా ప్రారంభించింది--
 “అమ్మాయ్ నువ్వెలాగూ గుడ్డిదానివైనావు. ఇప్పుడు మా అవినాశబాబు నీతో ఎలా కౌశ్యరం చేస్తాడు? రెండవ పెళ్ళి చేయకూడదూ?” “నిజమే అత్తగారూ! మీరే ఏదైనా సంబంధం చూడండి” అని మావారంటే బాగానే వుండేది. కాని ఆయన మొహమాటపడుతూ అన్నాడు---“అత్తయ్యా మీరెప్పుడూ ఇలాగే తలాతోకలేని మాటలు మాట్లాడుతూంటారు.”

అత్తగారు అన్నాడు---“నేనేమైనా తప్పు మాట్లాడనా?” నేను నవ్వు అన్నాను--“అత్తగారూ! మీరు బలేమనిషి సలహా తీసుకుంటున్నారులే. జేబు కత్తిరించబోతున్నవారి నే ఎవరూ సలహా అడుగరు.

అత్తగారు పలికింది---“నిజమే, సరే అని అవినాశబాబూ మనమిద్దరమూ ఏకాంతముగా సంప్రదించుకుందాం. గౌరవ కుటుంబాల్లో ఎంతమంది సవతులుంటే అంత భక్తిగౌరవం పెరుగుతూంటుంది. మా అబ్బాయి ఈవైద్యం చేయకపోతే మాత్రం మేమిపోతుంది అతనికి డబ్బుకేమీ కొదువవుండదు. డాక్టరు చేతిలో ఎవరైనా చచ్చిపోతే ఎవరూ ఫీజుకూడ ఇవ్వరు. కాని భగవంతుడు శాపము పెట్టినట్లు పెద్ద పెద్ద కుటుంబాల్లో భార్యలు చచ్చిపోరు. వాళ్ళు బ్రతికివున్నందు వల్లకూడ భర్తలకే ఎక్కువ మేలు కలుగుతుంది.

రెండు రోజుల తర్వాత నాభర్త అత్తయ్యతో అన్నారు--“అత్తయ్యా తనవాళ్ళలాగే చూసుకుని ఈమెకు సహాయం చేసేందుకెవరైనా మంచియింటి అమ్మాయివుంటే చూడు. ఈమెకు యేమీ కనపడక బాధపడుతోంది. ఎవరైనా తోడువుంటే నాకు నిశ్చింతగా వుంటుంది.

నేను గుడ్డిదాన్నయిన ప్రథమదినాలలో ఆయన ఇలా అని వుంటే బాగానే వుండేది. ఇప్పుడు ఇంటి పనులలోగాని, నా స్వవిషయంలోగాని నాకెట్టి బాధలేదు. అయినా వ్యతిరేకించకుండానే మెదలకుండా వూరుకున్నాను. అత్తయ్య అంది--“సరే. అలాగే, మా అక్కగారి అమ్మాయివుంది. చాలా అందంగా లక్ష్మీలా వుంటుంది, స్వభావానికికూడ చాలా మంచిది, పిల్ల బాగా పెరిగింది. సరియైన వరుడు దొరకక వాళ్ళు సతమత మవుతున్నారు. నీకిచ్చి చేయడానికేం! వాళ్ళు కళ్ళ కద్దుకుని చేసుకుంటారు.”

ఆయన కొంచెం ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ అన్నారు--
“వివాహం సంగతికాదు అత్తయ్యా!” అత్తయ్య అంది--
“వివాహం చేసుకోకుండా మంచి యింటి అమ్మాయి మీ యింటికి వచ్చివుంటుందా?”

“అమాట నిజమే; నాభర్త యేమీ జవాబీయలేక పోయారు. నా అంధత్వ అంధకారములో నేను పైవరకచూచి భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించాను--“ఓ భగవంతుడా! నాభర్తను రక్షించు.”

కొన్ని రోజుల తర్వాత ఒకరోజు ఉదయం పూజా గృహంనుండి నేను బయటికి వస్తున్నాను, అత్తయ్య

ఎదురుపడి అంది-“మా అక్కగారి అమ్మాయి హేమాంగిని గురించి నీకు తెప్పానుచూడు అది ఇవాళవచ్చింది. హేమూ ఈమె నీ అక్కగారు. నమస్కరించు.”

ఎక్కడినుంచో అప్పుడే ఆయన కూడ వచ్చారు. అవరిచిత స్త్రీని చూచి అవతలికి వెళ్ళిపోయారు.

అత్తయ్య—“అవినాశో ఎక్కడికి వెళ్తున్నావు!”

నాథర్త—“ఈమె ఎవరు?”

అత్తయ్య—“ఇదే మా అక్కయ్యగారి అమ్మాయి హేమాంగిని.”

ఎప్పుడు వచ్చారు? ఎవరితో కలిసినచ్చారు? ఎందుకు వచ్చారు? అనేక ప్రశ్నలు కరిపించి తన ఆశ్చర్యం వ్యక్తపరిచారు. నేను వనసులోనే అనుకున్నాను---“మీరు ఆడే నాటకం నా కవగతమయింది. ఇంతమోసం దేనికి? ఇంత దొంగతనమా? ఎరిగనట్లు అబద్ధాలు దేనికి? అధర్మముగా వ్యవహరించడలిస్తే అలాగే కానీయ్. నీలోని అశాంతిని రెచ్చగొట్టు, నాకోసం ఇంతమోసం కల్పించ నవరములేదు”

హేమాంగిని చేయిపట్టుకొని నాపడకగదిలోనికి తీసుకు పోయాను. ముఖాన చేతులతో తవిడిచూచాను. అందముగా పుండవచ్చునని ఊహించుకున్నాను. వయస్సు కూడా పదునాలుగు, పదునైదు సంవత్సరాలకు తక్కువ ండదు.

ఆబాలిక హఠాత్తుగా బిగ్గరగా నవ్వింది. “ఇలా తడుము తున్నావేమిటి? భూతాన్నేమీ వదలించడము లేదుకదా? అంది.

ఆ సరళ స్వచ్ఛందమైన నవ్వుతో మా యిద్దరి మధ్య వ్యాపించిన కారుమేఘాలు పటావంచలైపోయినై. భుజము పైన నాకుడిచేయి వేసి, నేను నిన్న చూస్తున్నాను చెల్లీ.” అన్నాను. ఆ కోమల ముఖంపైన మళ్ళీ నాచేయి వేసి నవ రించాను.

“చూస్తున్నావా” మళ్ళీ నవ్వుతూ అంది - “నేను తోటలో వంకాయనో, సొరకాయనో కాదుగదా ఎంత పెరి గిందో తడిమి చూడటానికి.”

హేమాంగిని నేను గుడ్డిదాని ననే సంగతి బహుశా తెలిసివుండదని నా కప్పుడు గుర్తు వచ్చింది.

“నేను గుడ్డిదాన్ని చెల్లీ” అన్నాను.

విని ఆశ్చర్యపడి గంభీరముగా కొంచెముసేపు వూరు కుంది. తన విశాల కుతూహల స్వర్ణమైన తరుణ నేత్రాలలో నాగుడ్డితనాన్ని, నా ముఖాన్ని నిశ్చలంగా పరికిస్తోందని పించింది. తర్వాత అంది-“అందుకేనా పిన్నిని పిలిపించింది. “మీసినే స్వయంగా వచ్చింది” జవాబిచ్చాను.

ఆబాలిక మళ్ళీ నవ్వుతూ అంది—“ఓహో దయ తలచి వచ్చివుంటుంది అయితే ఈ దయామయి అంత త్వరలో ఇక్కడినుండి ఇంకెక్కడికీ పోదు. అయితే నాన్న గారు నన్నిక్కడికెందుకు పంపించారు?”

ఇంతలో అత్తయ్యవచ్చింది. ఇప్పటివరకు నా భర్తతో మాట్లాడుతూవుంది. అత్తయ్య గదిలో అడుగు పెట్టగానే హేమాంగిని అడిగింది- “పిన్నీ! మనవూరు ఎప్పుడు వెళ్దాం?”

అత్తయ్య అంది - “ఆహాహా! వచ్చి కాసేపైనా కాలేదు. అప్పుడే ఎప్పుడు వెళ్దాం అంటూంది, ఇంత చంచలు రాలినెక్కడా నే చూడలేదుమ్మా” హేమాంగిని - “పిన్నీ, సరిగా విను. నువ్విక్కడినుండికడిలేటట్టులేవు. ఇది సీయిల్లాగా ఎంతకాలం వుండాలనుకుంటే అంతకాలం వుండిరా, నేను త్వరగా పోవాలి” తర్వాత నాచేయి పట్టుకుని అంది- నేను చెప్పిందిరైతుగా వుందా అక్కా, మీరెవరోకూడ నేను సరిగా ఎరగను.”

ఈ సరళ ప్రశ్నకు సమాధాన మియ్యకుండా, నేనా పిల్లను నాహృదయానికి దగ్గరగా లాగుకున్నాను. అత్తయ్య ఎంతజబర్దస్తీ మనిషియైనా ఈపిల్లను వంచకోలేకపోయింది, కోపగించుకోకుండా ప్రేమతో బుజ్జగించి హేమాంగినిని వశ పరచుకోవాలనుకుంది. కాని హేమాంగిని దులిపి వూరు కుంది. అత్తయ్య ఇవి ప్రేమతో మాట్లాడేమాటలని త్రోసి పుచ్చింది. వెళ్ళిపోతూ మళ్ళీ యేమి గుర్తువచ్చిందో తిరిగి వస్తూ-హిమూ! పద స్నానముచేసివద్దా, మళ్ళీరావచ్చుంది.

హేమా నా దగరకువచ్చి అంది- “మనమిద్దరమూ రేవుకు వెళ్ళి స్నానముచేసి వద్దామా అక్కా?”

అత్తయ్యకిది యిష్టంలేదు. అయినప్పటికీ మీ అడ్డు చెప్పకుండానే వూరుకుంది. గింజకున్నా ప్రయోజనం లేదని

అనుకు తెలుసు. చివరకు విజయంకూడ హేమాకే దక్కుతుంది. ఇదే కాకుండా వారిద్దరిమధ్య పోట్లాట నాకుకూడ తెలిసిపోతుంది.

వెనుకవైపునున్న ఇరువుకువెళ్ళా హేమాంగిని నన్ను డిగింది. నీకెందుకు బిడ్డలు పుట్టలేదు అక్కా?

కొంచెం నవ్వి అన్నాను - "ఎందుకు పుట్టలేదో నాకేం తెలుసు? ఆ భగవంతుడింకా ప్రసాదించలేదు."

హేమాంగిని - "తప్పకుండా వెనుకటి జన్మలో నీ వేదో పాపము చేసివుంటావు."

నేను - "అదీ భగవంతుడికే తెలియాలి."

ఆబాలిక ఋజు పూర్వకంగా చెప్పింది. "పిన్నిచూడ రాదా! ఆవిడ మనసంతా విషం. అందుకనే బిడ్డలుకూడా పుట్టలేదు."

పాపము - పుణ్యము, దుఃఖము - సుఖము, దండన - బహూకరణవంటి విషయాలు నాకు ఏమీ తెలియవు. ఇక ఆబాలిక కేమి సమాధాన మియ్యగలను! ఒక గాఢమైన నిట్టూర్పు విడచి మనసులోనే అనుకున్నాను. "ఇవన్నీ నీకే తెలియాలి" హేమాంగిని నన్ను కాగలించుకొని నవ్వుతూ అంది - "ఓ నామాటలకే నిట్టూర్పుస్తున్నావా అక్కా? నామాటలెవరు పట్టించుకుంటారు."

నమ్మది నమ్మదిగా నాభర్త ప్రాప్తీను కనేక ఆటంకాలు కలుగుతున్నై. దూరపు కేసులు చూడటానికి అస

లెప్పుడూ వెళ్ళు. దగ్గర కేసులుకూడా చూడకుండానే ఇప్పు
 డింటికివచ్చి కూర్చుంటున్నారు. మధ్యాహ్నము భోజనానికి
 రావడం, మళ్ళీ రాత్రి యింటికివచ్చినప్పుడుదక్క ఇంటివద్ద
 ఎక్కువ సేపు వుండేవాడుకాదిదిఃల్లో - ఇప్పుడు అవసరమున్నా
 లేకపోయినా అత్తయ్య కబురుచేస్తేచాలు వరుగెత్తుకుంటూ
 యింటికి వస్తున్నారు. అత్తయ్య కేకపెట్టి - “హేమా! నా
 గదిలో తమలపాకుల పల్లెములా పట్టుకురావచ్చా!” అన
 గానే నాభర్త గదిలో కూర్చున్నారని అర్థమవుతున్నదాన్ని.
 మొదట్లో మూడు నాలుగురోజులు హేమాంగిని తమల
 పాకులు పల్లెము, ఫలహారము, తలనూనె సీసా, దువ్వెన,
 అద్దము, మొదలైనవన్నీ అందిస్తూ వచ్చింది. తర్వాత
 హేమాంగిని తానుచేయడం మానివేసి దాసీచేతికిచ్చి పంపు
 తోంది. అత్తయ్య - “హేమాంగిసీ, హేమూ, టామీ,
 అనే పేర్లతో అరుస్తూ వుండిపోతుంది. ఈబాలిక నా జీవిత
 దయనీయమైతి గ్రహించినట్లుంది నామీద దయదలచి నన్నే
 పెనవేసుకుని వుంటుంది. ఏదో సందేహము, భయము,
 బాధ వ్యాపించినట్లుంది ఆమెలో. అదీగాక ఎప్పుడూ నా
 ఎదుట నాభర్త ప్రసక్తి తెచ్చేదికాదు.

ఒకనాడు అన్నగారు చూడటానికి వచ్చారు. ఆయన
 సూక్ష్మగ్రహి. ఆయనముందు ఇటుపంటి వేషాలేమీ
 మరుగుపడవనుకున్నాను. ఆయన ఖచ్చితమైన విమర్శకుడు.
 ఎటుపంటి అన్యాయాన్ని తుణుకుపాటుకూడా సహించలేదు.
 నాభర్త ఆయన ఎదుట అపరాధిగా నిలబడవలసి వసుం
 దేమో నని భయపడినాను. ఆత్యంత ప్రసన్న చిత్తముతో

నే నంతా కప్పిపుచ్చాను. డాబు అవుసరము లేకపోయినా ఏవేవో కబుర్లు చెప్పి, కబుర్లు డిగి, మధ్యమధ్య డాబు దర్పములతో కూడిన దర్జాలు ప్రదర్శించి, ఎలాగైనా సరే ఆయనను మోసగింప ప్రయత్నించాను, ఇదంతా నా స్వభావ విరుద్ధమైనదే. అందువల్లనే నేను ట్టుబడిపోయాను నాలన్నగారు ఎక్కువరోజులు వుండకుండానే వెళ్ళిపోయారు. నా భర్త ఆయన వున్నంతవరకూ చంచలంగా అటూ యిటూ తిరుగుతూనే గడిపారు. ఎదుటవడినా కులాసాగా మాట్లాడకుండా మానం వహించేవారు వెళ్ళడానికి పూర్వం అన్నగారు తన వాత్సల్య సౌజన్యహస్తాలను నాతలపై నిమురుతూ వున్నారు. మానంగా నిలచి నన్నేమని ఆశీర్వాదించివుంటారో నే నర్థంచేసుకోగలిగాను. వారి కండ్ల వెంట స్రవించిన అశ్రుధార నా బుగ్గలపై జలజల బొట్టలుగా జారింది.

అవి చైత్రమాసపు రోజులని నాకు బాగాగుర్తు. ఒక రోజు సాయంత్రం గ్రామస్తులంతా సంతనుండి యింటికి తిరిగివస్తున్నారు. దూరాన వర్షం జోరుగా కురుస్తున్నట్లుంది. చల్లగాలిలో మట్టితడిసిన వాసనకూడా కలిసి నలుదెసలా వ్యాపించింది. అంధకారం నృత్యం చేస్తున్నది. తమ మిత్రులను బిగ్గరగా పేర్లుపెట్టి పిలుస్తున్నారు. నేను గుడ్డివాన్నవడం వల్ల, వంటరిగా గదిలో వున్నంతసేపూ చీకటి పడినప్పటికీ ఎవరూ దీపం వెలిగించరు. దానికి కారణం- నేనాదీపానికి నా గుడ్డలంటించుకుంటానేమో, ఓమైనా ప్రమాదం వాటిల్లుతుంటే మోసాని వారికిభయం నిశ్శబ్దంగా నలువైపులా అంధకారనృతమై ఆగదిలో నేలమీద కుర్చుని భగవంతుణ్ని

ప్రార్థించాను- “ఓ భగవంతుడా! నీదయనర్థం చేసుకోలే
నప్పుడు, నీహృదయగతమైన అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకోలే
నప్పుడు వ్యధిత హృదయమైన నాజీవిత చుక్కానినే అంటు
కొనిపోయి వుంటున్నాను. హృదయం బ్రద్ధమై దానినుండి
రక్తము ప్రవహించిపోతుంది. కాని నేనే విధంగానూ శాంతి
పొందలేకపోతున్నాను. నన్నింక ఎంతకాలం పరీక్షిస్తావు
కరుణామూర్తి. ఇంకా ఎంతకాలమని నాలో ఈటర్లు
వుంటుంది.” ఇలా అంటూ వుండగానే నాలో దుఃఖము
పోయింది. మంచముపైన శిరమువాల్చి కుమిలి
కుమిలి ఏడ్చాను. పగలంతా పనుల్లో మునిగి వుంటాను.
హేమాంగిని నన్నే అంటిపెట్టుకుని వుండడంవల్ల నాహృద
యంలోని ఆవేదన కన్నీరుగా ప్రవహించివజేసేందు కవకాశం
దొరకదు. చాలారోజులతర్వాత ఇవాళ బాగా యేడ్వగలి
గాను. మరుక్షణంలోనే మంచం కదిలినట్లుంది. ఎవరో
కదులుతున్నట్లు అలికిడయింది. హేమాంగినివచ్చి తన పమిట
కొంగుతో స్నానం తుడస్తోంది. ఇవాళ సాయంత్రమే
ఎప్పుడు ఏసమయానవచ్చి నామంచంమీద నిద్రించిందో
నాకు తెలియదు. నన్నూ తనేమీ అడుగలేదు నేనూ
వలకరించలేదు. మానంగా హేమాంగిని తన చల్లని చేతితో
నాశిరముపై సవరించుతుంది.

ఇంతలో ఎప్పుడు మేఘాలురిమినవో, ఎప్పుడుతీవ్రంగా
వర్షించినవో నాకేమీ తెలియదు. చాలాకాలం తర్వాత
ఈ స్నిగ్ధ స్నేహశాంతి, నాలో దహించుకుపోతూ మలమల
మాడిపోతున్న హృదయానికి పూరణ కలిగించింది.

మరునాడు హేమాంగిని అత్తయ్య నడిగింది-“పిన్నీ నేనిప్పుడే నీకు చెపుతున్నాను. రేపు నువ్వు బయలుదేరక పోతే నేను కైవర్ అన్నయ్యతో మనవూరు వెళ్ళిపోతా.”

అత్తయ్య అంది - “అతనితో దేని? - రేపు నీకు వస్తాగా. ఇద్దరమూ కలసి వెళ్దాం. ఇదిగోచూడు. హేమా, అవినాశ్ నీకోసం ఎంతచక్కటి రవ్వలపుంగరం తెచ్చానో.” ఎంతోగర్వపడుతూ అత్తయ్య హేమాంగినిచేతి కాపుంగరం అందించింది.

హేమాంగిని అంది- “ఇదిగో చూడుపిన్నీ, నేనెంత బాగా గురిచూసి విసుగుతానో” అంటూనే కిటిలోనుంచి పుంగరం వెనుకనున్న చెరువులో పారవేసింది. క్రోధము, దుఃఖం, ఆవేశంతో అత్తయ్య శరీరము గగుర్పొడిచింది. అత్తయ్య నన్ను బ్రతిమాలుతున్నట్లు అంది!- “చూడు అమ్మాయ్ ఈ విషయం అవినాశబాబుకు చెప్పు. సావం చాలా బాధపడుతాడు. నాతోడు. నువ్వేమీ చెప్పకు ”

నేనన్నాను-“అత్తయ్యా, ఇంతగా చెప్పనవసరం లేదు. నేనేమీ చెప్పను.”

మరునాడు తనవూరు వెళ్ళిపోయేముందు హేమాంగిని నన్ను కాగలించుకొని అంది--“అక్కా, నన్ను మరచి పోకు. నన్ను గుర్తుంచుకో.”

నేను ముఖం రెండు చేతులా తడుముతూ అన్నాను. అందుకేమీ మరచిపోను చెల్లీ! నాకింకా పేరు ప్రపంచా లేమీ లేవు. నా ప్రపంచమంతా ఈ నా మనస్సే’ ఇలా

అంటూ హేమాంగిని శిరముడగ్గరకు తీసుకొని ముద్దిడుకున్నాను నాకళ్ళకుండి జరజరకన్నీళ్ళు ఆమె వెంట్రుకలపై రాలివై.

హేమాంగిని వెళ్ళిపోయిన తర్వాత నాకీ ప్రపంచమంతా మోడువారిపోయి నట్లయింది. నాలో ఒక విధమైన స్నేహం, స్తాందర్యం, సంగీతం, సుగంధం. తన జీవితమైన మైన కోమల, తామిణ్య కాంతితో ప్రసరింపజేసింది. ఒక్కసారిగా నన్ను నదలిపోయిన తర్వాత నా ఈ గుడ్డితనపు వెలుతురులేని ప్రపంచంలో చేతులు చాచి హేమాంగిని కొరకు గాలించుతున్నాను.

ఆయన ఆరోజు అమితోత్సాహంతో నా వద్దకువచ్చి అన్నాడు---'వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. కొంచెం ఇల్లంతా శాంతించింది. నీకు పనిపాటలు చేసుకోవాడానికీకూడా నువ్వు వుగా వుంటుంది.'

నన్ను నేనే నిందించుకున్నాను. నాకోసం ఇంతనాటకమాడాలా. ఇంత మాసమా? ఇంత కవటముగా వ్యవహరించాలా? సత్యానికి ఎప్పుడైనా నేను భయపడితినా? ఏ అఘాతము కలిగినా సహించలేదా! ఆయన ఆనందాన్నే నాసర్వస్వముగా యెంచి నా రెండు కళ్ళుకూడా పోగొట్టుకున్నానని వారెరుగరా? నా జీవితమంతా వీరికోసమే చిర అంధకారమయముగా చేసి వేసుకున్నాను. అటుకంటేదాన్ని మోసగించడానికి ఇన్ని పన్నాగాలు చేసికో?

ఇష్టటివరకు ఆయనకు నాకు మధ్య అంధత్వము తెర
 వలె అడ్డు వస్తూవుంది. ఇప్పుడింకొక తెరకూడ నాపై పడి
 నన్ను మరుగుపరుస్తోంది. నాభర్త ఆవమరచికూడా నాఎదుట
 హేమాంగిని ప్రస్తావన తేవడంలేదు. హేమాంగిని తాను
 పూర్తిగా మరచిపోయినట్లుంటున్నాడు. ఆయన హృదయంలో
 ఏవిధమైనచిహ్నాలు లేశమాత్రంగాకూడామిగిలివున్నట్లులేదు.
 కాని పుత్రరప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూనే వున్నాయి. ఇది నేనర్థం
 చేసుకోగలిగాను. చెరువులో వర్షపునీరు అధికమాతున్నకొద్దీ
 దానిలోవుండే పుష్పానికి వత్తిడి ఎక్కువవుతుంది దాని కాడ
 క్షణక్షణము పైకెదగడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అలాగే ఆయన
 హృదయంలో ఏవిధమైనవత్తిడి వ్యాపించినా" ఆ ఆనందమూ
 ఆవేశమూ వారు పట్టలేకపోయేవారు. అవి పొంగులువారి
 బయటకు బహిర్గతమాతూనేవుండేవి. అవి నా హృదయాంత
 రాశములో నాటుకుపోయేవి. ఆకర్షణ అలాంటిదేగదా!
 హేమాంగిని సమాచారము ఎప్పుడు తెలుస్తుందో ఏమో
 నాకవగత మాతూవుండేది. నేనాయనకీవృత్తాంతము తెలియ
 జేయడానికి వీలులేదు. అంధకారావృతమైన నా హృదయ
 వలకముపై ఒక ప్రచండమైన దివ్యజ్యోతిర్మయ సుందర నక్ష
 త్రము ఒక్క క్షణము మెరసింది. ఈయనను అర్థం చేసుకోవా
 లని, ఈయనను గురించి నాలో నేనే వితర్కించు కోవాలని
 క్షణహాలం జనించింది. ఏది ఏమైనా నాకా హేమాంగిని
 గురించి నాభర్త ఎదుట మాట్లాడటానికి అధికారం లేదు.
 ఈవిధముగా మాయద్వరిమధ్య దుఃఖపూరితమైన విషాద
 చాఢ్యములు ఆవరించి నిశ్శబ్దం తాండవిస్తోంది.

అది వెళాఖమాసము. ఒకరోజు హఠాత్తుగా దాసీ వచ్చి నన్నడిగింది--- “అమ్మగారూ! మనవడవ ఎక్కడికి వెళ్తుంది. రేవులో ప్రయాణానికి అన్నీ సిద్ధము చేస్తున్నారు బాబుగారెక్కడికైనా వెళ్తున్నారా?”

షీవో యత్నాలు జరుగుతున్నవనే సంగతి నేను కొంచెము ముందుగానే తెలుసుకున్నాను. నాజీవి తా కాశంలో తుఫాను రాకపూర్వము నిస్తబ్దత, పెనుగాలి వీచక పూర్వం వ్యాపించే చిన్ని పెద్దపేఁఖాలు వచ్చి చేరుతున్నట్లుంది. సంహారలీల గావించే వ్రళమరుద్రుడు తన భీభత్సనృత్యము నాపైనే జరుపబోవుతున్నట్లుని పించింది. దాసీతో నేననేశాను “ఎక్కడకో? నాకేమీ తెలియదే.”

దాసీ మళ్ళీ అడగడానికి సాహసించలేదు. ఒక తీవ్రమైన నిట్టూర్పు విడిచి వెళ్ళిపోయింది

బాగా ప్రోద్దుపోయిన తర్వాత నాభర్త నావద్దకు వచ్చి అన్నాడు--- “చాలా దూరాన్నుండి నాకాహ్వానము వచ్చింది. తప్పనిసరిగా వెళ్ళాలి. వేళుననే ప్రయాణమైపోతున్నాను. రెండుమూడు రోజులవరకు రాజీకపోవచ్చు.”

మీరు నాతో ఎందుకబద్ధమాడతారు?” మంచము మీదనుండి లేచి నిలబడుతూ అన్నాను.

“నేనే మబద్ధుడెప్పుడు?” ఆయన కంపితస్వరంతో పలికారు.

“నువ్వు వినాహం చేసుకోవడానికి వెళ్తున్నావు” అన్నాను.

ఆయనేమీ మాట్లాడలేదు. నేను స్థిరంగా నిలచి వున్నాను. చాలా సేపటివరకు మా-మధ్య ప్రశాంతి వ్యాపించింది. చివరకు నేనే అడిగాను---“నేనడిగినదానికి జవాబు చెప్పు. వివాహము చేసుకోవడానికి వెళ్తున్నాను. అది జవాబివ్వు.”

ప్రతిధ్వనించునట్లుగా ఆయన సమాధానమిచ్చారు “అవును. వివాహం చేసుకోవడానికి నేను వెళ్తున్నాను.”

“వీలులేదు. నువ్వు వెళ్ళకూడదు. ఈ వివత్తునుండి, మహాప్రళయానుండి నేను రక్షిస్తాను. ఈ మాత్రం కూడ నిన్ను కాపాడుకొనకపోతే నేను నీకు భార్యగావుండి యేమిప్రయోజనం? నా ఈ శివార్చన ఎందుకు?”

చాలా సేపటివరకు నిశ్శబ్దముగా పూయకున్నారు. నేను భూమిమీదపడి ఆయన కాళ్ళకు చుట్టుకుని అడిగాను-- “నేను మీ కేమవచారము చేశాను. ఏమైనా అవరాధము చేశానా? మీకు ఇంకో వివాహము చేసుకోవలసిన అవసరమెందుకు కలిగింది. నేను మీ మీద ఒట్టు వేసుకుని అడుగు తున్నాను. నిజము చెప్పండి.

అప్పుడు నా భర్త వెమ్మడిగా పలికారు - “నేను వాస్తవమే చెబుతున్నాను. నీ ఆంధత్వము నిన్నేదో లోకపు అందరిలో నిలిపి వుంటుంది. నేను నిన్నర్థము చేసుకోలేని స్థితిలో నిన్నందుకోలేక సతమత మవుతున్నాను నువ్వు నా దేవతవు. దేవతలవలెనే భయంకరు రాలవు. నీతో నేను నిత్యజీవన వ్యాపారము సాగించలేను నాకోక సాధారణ

గృహిణి కావాలి. కేకలు. చివాట్లు, కోపము, తాపము అన్నీ కూడ ఆమెపైన చూశాలి, నేనాస్త్రిని ప్రేమించాలి. బుజ్జగించాలి. వివిధములైన నగలు, నాణ్యములు, వస్త్రాలు మొదలైనవన్నీ యిచ్చి ఆమెను సంతోషపరచి నేనూ సంతృప్తి జెందాలి.

“నా హృదయాన్ని చీల్చి చూడు. నేను సాధారణ స్త్రీనవునో కాదో వివాహముతర్వాత బాలికనేగాని యింకా తదితరచ్ఛాయలేమీ నాలో నీకు కన్పించవు. నిన్ను నేను గౌరవించాలి. విశ్వసించాలి. నిన్ను పూజిస్తూ వుండాలి. నిన్ను నీవవమానపరచుకుని నన్ను అపారమృతిఖములో పడ వేయకు. నన్ను నీకంటె పెద్దదాన్ని చేయగలిగియూ నన్ను అన్నివిధాల నీకాలిక్రింద అణచివుంచుకొ నాధా!”

అప్పుడు నేనే యేమి చెప్పానో నాకు గుర్తుందా? తుఫానుగాలుల మధ్య సముద్రం తన హోరు తాను విన గలుగుతందా? నేను చెప్పినదానిలో ఇంతవరకే నాకు జ్ఞాపకం వుంది—“నీవు నీ ధార్మికప్రతిజ్ఞ భంగమొనర్చినట్లైతే నేను జోహారవుతాను. ఈ మహానర్దము జరుగక పూర్వము నేనైనా వైధవ్యం పొందాలి. లేకపోతే హేమాంగినియైనా జీవించకుండా పోవాలి.” ఈ మాటలంటూ నేను మూర్ఛ పోయాను.

తెలివినచ్చి చూచేప్పటికి తెల్లవారింది. పక్షులు కుహు కుహు నాథములు చేస్తున్నవి. నాథర్త ఎప్పుడో చెప్ప కుండానే వెళ్ళిపోయారు.

నా పూజాగృహం తలుపులు మూసి లోపల పూజ చేస్తున్నాను. రోజంతా బయటకు వెళ్ళలేదు. సాయంత్రం పెనుతుఫాను గాలివీచింది. ఆ తుపానుకు ఇల్లంతా పూగి పోతోంది. అయినప్పటికీ “ఓ భగవంతుడా నా భర్త నదీగర్భములో ప్రయాణము చేస్తువుంటాడు వారిని రక్షించు” అని కోర లేదీరోజు. ఆ దేశధ్యానములో మునిగవుండి అంటున్నాను— “ఓ భగవంతుడా! నా అదృష్టమేలా వుంటే అలాగే జరిగి తీరుతుంది. నా భర్తను భయంకర పాపంనుండి రక్షించు”

రాత్రంతా గడిచిపోయింది. అయినా నేను ఆ భగవంతుని సాన్నిధ్యము వదలలేదు. భోజనపానాదులు లేకుండా నిద్రావిరామములు లేకుండా అలా నేనక్కడే పానానాచరితము ముందు శిలాషిగ్రహముపై ఆ ఎలా కూర్చున్నానో ఇంత శక్తి ఎక్కడనుండి వచ్చిందో నాకు బోధపడలేదు.

సాయంత్రం బయట నెవరో తలుపు గుద్దుతున్న చప్పుడయింది. తలుపులు బద్దలుకొట్టి లోనికి చొరబడినా నాకు స్పృహ రాలేదు.

స్పృహవచ్చిన తర్వాత నాకు వినిపించింది— “అక్కా” కళ్ళు తెరచి చూచాను. నేను హేమాంగిని ఒడిలో విడుకొని వున్నాను. హేమా పెండ్లిబట్టలలో వున్నట్లు నేను గమనించాను. నా శరీరంలోని ప్రతి అణువణువు అరచినట్లే యింది— “ఓ భగవంతుడా! నా మురాలకించలేదా? నా భర్త సర్వనాశనము జరిగిపోయింది.”

హేమాంగిని తలవంచుకొని నెమ్మదిగా నాతో

అంది- “అక్కా నీ ఆశీర్వాదము పొందడానికి వచ్చాను.”

మొదట్లో ఊణపాటు రాతివలె నిశ్చేష్టురాలి నై పోయాను. మరుఊణములో లేచి కూర్చున్నాను. “నిన్నా శీర్వదిస్తాను చెల్లీ! ఇందులో నీ తప్పేముంది?”

హేమాంగిని సహజ స్వాభావిక మృదుమధురహాస కంఠముతో ఎటుగెత్తి పలికింది — తప్పా! నువ్వు వివాహం చేసుకుంటే తప్పలేదుగాని నేను చేసుకుంటే తప్పవు తుందా!”

హేమాంగినిని కొగలించుకొని నేను కూడా నవ్వాను. మనసులో అనుకన్నాను — “ప్రపంచంలో నా ప్రార్థన కంటే ఎక్కువ వారి కోరిక కేమీ కలువలేదా? ఏ అఘాతము వచ్చినా నామీదేవడాలి నాధర్మము భక్తిశ్రద్ధలతో ఏమాత్రము లోషము రాకుండా నేను కాపాడుకోవాలి. వెనుకటి మాదిరిగా సదా వారి భార్యవలెనే చరించాలి.”

హేమాంగిని నాపాదములపైబడి నాపాదధూళి శిరముపై నుంచుకుంది.

“నువ్వు చిరసౌభాగ్యవతివై చిరసుఖము బడయుము చెల్లీ.” యని ఆశీర్వదించాను.

హేమాంగిని-“ఇప్పుడే ఆశీర్వదించినంత మాత్రానే తీరిపోలేదు. అక్కా నీ చెల్లిని, మరదినికూడ ఎల్లప్పుడు ఆశీర్వదిస్తూ వుండాలి. మా ఇద్దరికి నీ ఆశీర్వాదమే మా జీవిత పరమార్థమవాలి అక్కా. ఆయనముందు సిగ్గుపడితే ప్రయో

జనం లేదు. నీవు సమ్మతించితే వారినిక్కడికి తీసుకువస్తాను!”

“సరే. వెళ్ళి తీసుకురా ! అన్నాను.

కొంచెం సేపటికి గదిలో నూతన పదధ్వని వినిపించింది. ప్రేమతో కూడిన ఒక మృదుస్వరము నా కింపడింది- “బాగున్నావా కుమూ!”

నేను తొందరలో గబగబా మంచముమీదనుండ దిగి అన్నయ్య కాళ్ళకు ప్రణామ మాచరించి అన్నాను. “అన్నయ్యా”.

హేమాంగిని అంది- “అన్నయ్యా అంటున్నావేమిటి! ఈయన నీకు అన్నయ్యకాదు. బావగాదు.”

అంతా నాకర్థమయింది. అన్నయ్య వివాహం చేసుకోనని ప్రజ్ఞతీచేశారు. అమ్మ లేనేలేదు. ఇక చెప్పి పట్టుదలతో వివాహం చేయించేవారు లేకపోయారు. ఇప్పుడు బహుశా నేనే ఆయన వివాహంచేయించానేమో. నా రెండు నేత్రాలనుండి ఆశ్రువులు జలజలా రాలుతున్నై. ఎంత ప్రయత్నంచేసినా ఆగేటట్లు లేవు. అన్నయ్య నాతల నిమిరుతూ వుండిపోయాడు. హేమాంగిని కిలకిల నవ్వుతూ నన్ను కాగలించుకొంది.

ఆరాత్రి నాకుబాగా నిద్రవస్తోంది. కుతూహలంతో భర్తరాకకై నిద్రీక్షిస్తున్నాను ఆయన తనసిగ్గు, నిరాశలను ఎలా తొలగించుకుంటారో నాకు బోధపడటంలేదు.

చాలాప్రాద్దుపోయింది. వీధివాకిలి తెరచుకుంది నేను

హఠాత్తుగా లేచి నిలచాను. ఆ వస్తున్న అడుగుల అలికిడి నా భర్తదేనని తెలుసుకున్నాను. నాహృదయం వేగంగా పరుగులు పెడుతోంది.

ఆయన వచ్చి నామంచముమీద కూర్చుంటూ నా చేయి పట్టుకొని అన్నాడు—“నీ అన్న నన్ను రక్షించాడు. క్షణిక మోహంలో వడి ప్రాణముతో తొవడానికి సిద్ధమయ్యాను. ఆరోజు పడవపైన కాలిడినప్పుడు నా హృదయం భారముతో ఎలా క్రుంగిపోతూవుందో నాకూ ఆభగవంతుడికే తెలుసు. నదిలో వుండగానే పెనుతుఫాను లేచింది. ప్రాణాలుపోయే ప్రమాదం ఏర్పడింది. చనిపోవడమో నన్ను నేను రక్షించుకోవడమో యనే సమస్యను గురించి యోచిస్తున్నాను. మధుర్ గంజ్ చేరగానే ఒకరోజుముందే నీ అన్నతో హేమాంగినికి వివాహమైనదని తెలిసింది. ఒకవైపు సిగ్గు, ఇంకొకవైపు ఆనందముతో పడవమీదకు తిరిగివచ్చాను. అప్పడంత సంతోషించానో చెప్పలేను. ఈ రెండురోజులలోనే నేను చాలా అనుభవం గడించాను. నీవు లేనిదే నాకు సుఖమే లేదని, నీవు తప్ప రాకింకెక్కడ తాంతి లభించదని స్థిరము చేసుకున్నాను. నువ్వేనా దేవతవు.”

నేను “వ్యూతూ అన్నాను—“నేను దేవత కానక్కరలేదు. నేనొక గృహిణిని. ఒకసాధారణ మహిళను ఇంతకంటే మరేమీకాదు.”

ఆయన అన్నాడు—“నామాటకూడ నువ్వు పాటించాలి. ఎన్నుకూడ ఎప్పుడూ దైవముగా ఎంచి లజ్జతుడ్చి

చేయకూడదు. నేను నిన్న ప్రేమించే ఒకసాధారణ భర్తను అంతకుమించి మరేమీలేదు.”

మరునాడు గుళ్ళో మోగించిన గణగణ గంటలు, శంఖ నాదములతో వల్లెయంతా ప్రతిధ్వనించింది.

హేమాంగిని తడవతడవకు ఆయన యేమి చేస్తున్నా, నిల్చున్నా కూర్చున్నా. భోజనము చేస్తున్నా, వుదయం, సాయంత్రము, అవకాశము దొరికిన ప్రతిసారి నా భర్తను హేళన చేస్తోంది, ఆయన దీనితో చాలాబాధ పడిపోయారు. ఆఖరుకు ఎక్కడకు వెళ్ళాలో ఏమైనాలో. ఆయనను గురించిన వృత్తాంతమెవరూ నాకు తెలియజేయలేదు.

—:(0):—

109

నీ ర జ

1

మధురమైన కలలుగంటూ, గడచిన సుఖప్రద జీవితాన్ని స్మరించుకుంటూ, బడలిన దేహంతో. నీరజ శయ్యమీద స్వప్నహలేకుండా పడివున్నది. మెత్తని ముఖమల్దిండ్లు రెండు మూడు తెలక్రింద వున్నయ్. సిల్కు రగు ఆమె కాళ్ళమీద పరకు కప్పబడినవి. నీలాకాశంలో ప్రకాశించే చంద్రబింబంలా ప్రకాశిస్తోంది. తెల్లని శంఖంలా ఆమె శరీరం పాలిపోయింది. మృదువయిన ఆమె చేతుల కండరాలన్నీ కరిగిపోయి పూచపుల్లలా వున్నాయ్. మాయదారోగం ఆమెను నిలువునా కృంగడిసిరిది.

ఆగది తెల్లని పాలరాతితో శోభాయమానంగా నిర్మించబడినది. గోడకు రామకృష్ణ పరమహంస చిత్రపటమున్నది. ఒకమూలన ఒక మంచము, మధ్యన రెండు కుబ్జిలూ, దానిమీద రెండు ఖాళీపేట్లు నాలుగు గాజుగ్లాసులు, దానికి రెండు వయిపుల రెండు ప్రేమకుర్చీలు. వున్నయ్. యింతకు మినహా ఆగదిలో యితర సామానేమీలేదు ఒక చోట పూలకుండ్లి వున్నది. దానిలో రోజూపూల సుగదం ఆగదినంతా ఆక్రమించి మానవ మృదమూలకు మత్తెక్కిస్తోంది.

తూర్పువైపు కిటికీ తెరచి వుంది అందులో నుండి

క్రిందనున్న పూటలోట కనిపిస్తువుంది. కాంపాండు గోడలకు అల్లిబిల్లిగా అల్లుకొని పోయిన మాలతీలతలు, వాటి పూవులూ చిరుగాలికి అల్లలాడు తున్నాయ్. దగ్గరలోనే వున్న కాలువ : డున నీళ్ళ యింజను ఆడతోంది. దానితో నుండి ప్రవహిస్తున్న నీరు చిన్న చిన్న బోడెల ద్వారా తోటలోని ప్రతి మడి లోకి పోతున్నవి. రేగి, మామిడి చిగురల సౌందర్య, సుగంధాలకు మత్తెక్కి కోయిలలు గొంతెత్తి తియ్యగా పాడుతున్నాయ్. వాటి పాటకు అదేమో అన్నట్లుగా నెరుళ్ళు తమ మనోహరమైన పురులను విప్పి నాట్యం చేస్తున్నాయ్.

‘రన్...రన్ మంటూ తోటలోని గంట మ్రోగింది. అగ్నిజ్వాలలాంటి మధ్యాహ్నపు టెండలో ఆ గంట మోత లీనమైంది. మూడు గంటలవరకు తోటమాలీలకు శలవు. ఆ గంటారవముతో పాటు ఆమె వనస్సులో ఒక వ్యధ బయలు దేరింది. ఆమె వనస్సు వ్యాకులతతో కుదించుక పోయింది. తలుపు వేయటానికి ఆయా వచ్చింది. కాని నీరజ వద్దని చెప్పి తోటవైపు తన దృష్టిని మరల్చింది.

ఆమె భర్త ఆదిత్యుడు పూల వ్యాపారంలో కావలసినంత పేరు నార్జించాడు. వివాహానంతరం (నీరజ, ఆమె భర్త ఆదిత్యుని) వారి యిరువుర ప్రేమ వాహిని వివిధ విదాలా ప్రవహించి చివరకు యీ వనలక్ష్మి సేవలో లీనమై పోయింది. వారిరువురు అన్యోన్య ప్రేమ కలాపాలకు, అనుకూల దాంపత్యాన్నికి యీ వనలక్ష్మియే సాక్షి. తోటలోని

ప్రతి చిగురుటాకులోనూ, ప్రతి పుష్పంలోనూ వారి ప్రేమ
 వింత వింత రూపాల్లో గోచరిస్తుంది ఆదివారం మినహా,
 మిగతా రోజుల్లో, ప్రవాసి తన మిత్రుల వృత్తాలకై పోష్టు
 ఆఫీసు ముందు కూర్చోని ఎలా ఎదురు చూస్తాడో, అలాగే
 యీ దంపతులు తోటపనిలో లీనమై ప్రతి ఋతువునందూ
 ఆయా ఋతువులో పుష్పించే పూలకొరికు ఎదురు చూస్తూ
 వుండేవారు.

యివ్వాలి నీరజకు తన గత జీత ఛాయా చిత్రం
 ప్రతిక్షణమూ కండ్లకు కట్టినట్లు కనిపిస్తూంది ఎంతకాలమో
 కాలేదు, ఎన్నో రోజులు గడువలేదు. అయినప్పటికీ ఒక
 మహా భయంకరమైన మందు పెడారిని అధిగమించిపోయిన
 యుగాంతర చరిత్రలా కనిపిస్తుంది. తోటకు పడమరదిక్కున
 గట్టుమీద నిమ్మచెట్టు ఒకటివుంది. దాని జతచెట్టు పప్పుడో
 ఎండిపోయింది. వడ్రంగి దాన్ని కోసి, చీల్చి, ఒక చిన్న
 బల్ల చేశాడు. ప్రాతఃకాలము తా మరుపుకు దానిమీదనే
 కూర్చోని కాఫీ త్రాగేవాడు. కాఫీ త్రాగిన తరువాత
 యిరువురూ తోటపనిలో మునిగిపోయేవారు. నీరజ తలమీద
 పూలగొడుగు వుంటుంది. ఆదిత్యుని తలమీద హేటూ
 నడుముకు చెట్లు ఆకులు కత్తిరించే కత్తెర ఉండేది. యిరు
 వురూ నవ్వుతూ ప్రేలుతూ, ఆనందంగా తోటపని చేసే
 నారు. తమ మిత్రులెవరయినా వచ్చినప్పటికీ తోటపనితో
 పాటే ప్రసంగం కూడా సాగిపోయేది.

దాదాపు అతని మిత్రులంతా వారిద్దరినీ ఎంతగానో
 మెచ్చుకొనేవారు. ఎన్నో విధాలుగా పొగడేవారు.

“భాయీ! నిజంగా మీ పూత్రులను చూచి నేను యీర్ష్య వడుతున్నా ననుకో-” అని అనేవా రొకరు. మరొకరు పల్లెటూరి అమాయకునిలా. యిది చంద్రవంక చెట్టా!’ అనే వారు. యింకొకరు “అబ్బ! యింత వనాన్ని రత్నాలవంటి యీ పూపొదరిండ్లను ఎలా పెంచారు నీరజా! మీ చేతుల్లో మంత్రం - తంత్రగాని లేదుగదా?” అని ప్రశ్నించేవారు. రోజూ యిలాగే మిత్రులరాకడా-పోకడా జరుగుతూవుండేది. తమ కృషిని, తోటయొక్క ఆభివృద్ధిని చూచి అబ్బురపడే వారు. ఎన్ని విధాలగానో ప్రశంసించేవారు. వారు వెళ్ళే వ్నడు నీరజ వూలూ పండ్లు బహూకరించేది. వారు ఎంతో ఆనందంతో పోలేక, పోలేక పోయేవారు. వారంతా తమ తోటలోని పూలయందు, పండ్లయందు ప్రత్యేకిమైన అభిప్రాయాన్ని కలిగివుండేవారు.

గతించిన ఆరోజులు నీరజహృదయాన్ని కలచివేశాయి. ముఖ్యంగా ఉదయంపూట తా మిరువురూ చెల్లుక్రింద కూర్చొని కాఫీ త్రాగే స్మృతి, కాఫీ సుగంధమ పోవటం వివిధ పుష్పములయొక్క సువాసన - తమ చిలిపి చేష్టలు - కితకీతలు - కిలకిలలూ - యీ స్మృతులన్నీ ఆమెయొక్క సుదీర్ఘ - నిశ్వాసతో లీనమై ఆహాకారాలు చేసినయి. అంతు తెలియని ఆనందంతో గతించిన ఆ దినాలు - స్వర్ణ దినాలు - వాటిని దొంగిలించిన దొంగనుండి మళ్ళీ తమ రాబట్టుకోవాలని చూస్తుంది తమ. కాని యిది సాధ్యమా? ఎలా? అసలు దీనికి కారణభూతమేమిటి? మా యీ సంపూర్ణ సృష్టిని, ఆనందాన్ని యింత నిరర్థకంగా సర్వనాశం

చేసిన ఆ ఉన్నాదుడెవరు?

ఆమె మనస్సులో సముద్రతరంగాల్లా ఆలోచనలు నిండిపోయాయి. వివాహానంతరం పదిసంవత్సరాలు ఆనంద పారవశ్యంలోనే గడిచిపోయాయి. తన నేస్తాలు, చెలులు ఎంతో మురిసిపోయారు. తన భాగ్యాన్ని చూచి - 'అద్భుత పంతురాలు' అన్నారు. పురుషస్నేహితులు - 'లక్ష్మీగర్భ' అన్నారు. ఆరోజులన్నీ యిట్టే గతించినయ్యాయి.

నీరజ సంతారం, లేదా దాంపత్యసుఖం యింత అకస్మాత్తుగా విచ్చిన్నమై పోవడానికి మూలకారణమేదయితేవుందో దానికి నాందీ వారియింట్లో వున్న 'డాలీ' అనే ఉక్కపిల్ల నీరజ అత్తవారింటికిరాక పూర్వ ఆదిత్యునికి డాలీయే తోడు నీడ. కాని నీరజ ఆగవ సంవత్సరం డాలీయొక్క స్వామిభక్తి రెండు విభాగాలయింది. ఒకటి నీరజమీద. రెండవది ఆదిత్యునిమీద. దీనిలో హెచ్చుభాగం నీరజదే. గేటు ముందుకు వదలినా బండి వచ్చిరాకముందే కేకలు పెడుతుంది. తోకను ఎగురజేస్తూ ఆ వచ్చిన శకటంమీద దండయాత్ర సాగిస్తుంది.

ఖాళీబండిమీద గర్జిస్తూ కలబడడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. యింట్లోకి వచ్చే స్నేహితులను నీరజ ఆజ్ఞలేకుండా రానివ్వదు. నీరజ తర్జనీనైః తో తోకముడిచి కుంయ్ మంటూ ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసవదలి తన స్థానంలో పడి వుంటుంది. తన యజమాని యజమానురాలు అయిన నీరజా దిత్తులు యింటికి రావడం కలస్యమయితే సరి విచ్చితిని

దానిలా యింట్లోకి బయటికి పచారు సాగిస్తుంది. ఆకాశం వైపు చూస్తూ కుంయ్ మంటుంది బహుశా యిది దాని భాషలో భగవంతుణ్ణి కరుణార్థం హృదయంతో “దేవా! వారు యింతవరకూ యింటికి ఎందువల్ల రాలేదు?” అని ప్రశ్నించడమేమో —

చివరకు దానికి సాపం ఏమి జబ్బుచేసిందో? కాని, అది వీరిరువురి భక్తిపూరితనయనాలతో చూస్తూ నీరజ ఒడిలో తలబెట్టి అశువులు బాసింది.

నీరజ స్వభావం అదోరకమైంది. ఆమెలో పట్టుదల జాస్తి. వాడు బ్రహ్మజేవుడయినాసరే తన ప్రేమకు విరుద్ధంగా ప్రేమెత్తించూపితే సహించదు. యింతవరకూ తమ దాంపత్యంమీద, సంసారంమీద పరిపూర్ణమయిన నమ్మకంతో వుంటూ వచ్చింది. కాని కుక్కయొక్క మరణం వలన తన జీవిత దుర్గమయొక్క ప్రహరీగోడలోని ఒక గాయ పూడి చిన్నరంద్రం ఏర్పడినట్లయింది. యిది దుర్గవినాశ నానికి ప్రవేశద్వారం కావచ్చు. విశ్వజగత్ కార్యకర్తయొక్క మనస్సుకూడా చంచలమైనదే. ఆయన చూపే తాత్కాలిక కృపారసంమీద కూడా విశ్వాసంగాని నమ్మకం కాని వుంచకూడదు.

యింతవరకూ నీరజకు సంతాన మేమీలేదు. యిక వుంటుందనే ఆశకూడా లేకు. వారిదగ్గర, వారిని ఆశ యించుకొని గణేశుడు అనే పిల్లా డొకడు వుంటున్నాడు. (డాల్) మరణంతో నిలిచిపోయిన ఆమె వాత్సల్య ప్రవంతి

గణేశమూర్తి ప్రవహించింది. దాని వేగం మెచ్చింది. హద్దుల నతిక్రమించబోతుంది. కాని విధి ఎదురు తిరిగింది) ఆమె గర్భవతి అయింది ఆమె ఆనందం వర్ణనాత్మకమైపోయింది. మాతృ హృదయం పెల్లుబికింది రోజంతా చింతచెట్టు క్రింద కూర్చొని మధుర స్వప్నాలుకంటూ భావిజీవితరంగంలో ప్రవేశించే తన బిడ్డకు చక్కని సిల్కు గుడ్డలు కుట్టసాగింది.

ప్రసవకాలం వచ్చింది. మంత్రసాని వచ్చింది. వెంటనే గొప్ప ఆపద వుంది అని గ్రహించింది. ఆదిత్యుడు బాగా బెదిరిపోయాడు. డాక్టర్లు అతన్ని చీవాట్లు పెట్టాల్సివచ్చింది. డాక్టర్లు ఆపరేషన్ చేశారు. కాని ఏమిలాభం? నీరజ ఆశా సాధాలు కూలిపోయాయి. పిల్ల పోయినా తల్లిని రక్షించే సరికి వారి తల ప్రాణం తోకకు వచ్చింది. ప్రసవానంతరం కూడా నీరజ మంచంమీద కాలు క్రింద మోపలేకపోయింది. యిసుకశయ్యమీద నిద్రించే వైశాఖ నదిలా రక్తహీనమై ఆమె దేహం మంచానికి అతుక్కపోయింది. జీవనశక్తి ప్రసరణ ఆగిపోయింది. మంచంమీద పడివుండి ఎదురుగా తొరచివున్న కిటికీకుండా కనుపించే తన తోటను చూస్తూ వుంటుంది. చెట్లను పెనవేసుకొని పోయిన లతావల్లరులు ఆమెను నీ ఆరోగ్యం ఎలా వుందీ! అని ప్రశ్నిస్తున్నట్లుండేవి.

ఆదిత్యుడు తోటవని నిమిత్తం సరళనీతిను కరావడం నీరజ హృదయానికి గాయమయింది. సరళ ఆదిత్యునికి చెల్లెలవుతుంది. నీరజ ఏడ్వడం చూచినా సరళ, పాశ్చాత్య నాగరిక తానుసారం లతలు పువ్వులు చిత్రించబడిన తాటి

యాకుల గొడుగునుధరించి కూలీలతో పనిచేయిస్తూవుండేది. యీ దృశ్యం నీరజ హృదయానికి ఆరిపోయ్యే చితిమీద ఆజ్ఞంపోసినట్లు వుండేది.

నీరజ స్వభావం మృదువైనదే కాని నేడు యిలా యింత కర్కశంగా ఎందుకు మాంపోయింది? యీనాటి యీ బొమికల గూడులాంటి శరీరం తన కెంత అవరిచిత మైనదో అలాగే నీరజ స్వభావం కూడా తనకు పరిచయ మైనదికాదు. యీ స్వభావంలో దయ-దాక్షిణ్యంలేదు. శాంతం లేదు. సహనం లేదు. ఒక్కొక్క పర్యాయం ఈ విషయం ఆమెకే తెలిసేది. అప్పుడామె మీద ఆమెకే ఆశ్చర్యం కలిగేది. ఈ విషయం ఆదిత్యుడు కనిపెడతా డేమో వీనాటికై నా గ్రహించి - నీరజ చచ్చి బ్రతికింది. ఆవిడ మవస్సు మారిపోయింది. యిక ఆమె మంచి పనులకు యోగ్యురాలుకాదు. అని తలుస్తాడేమోనని ఆలోచిస్తూ భయపడేది.

మధ్యాహ్నం గంట మ్రోగింది. కూలీలు పెళ్ళి పోయారు. తోటంతా నిర్జనమైపోయింది.

2

‘రోశనీ’ నీరజ పిలిచింది.

దాసి, గదిలోపలికి వచ్చింది. నడికారు మనిషి, పెంట్లుకలు యివ్వుడివ్వుడే నెలస్తున్నాయ్. చేతిలో ఇత్తడి పాత్ర ఒకటి వున్నది. మనిషి హస్తపంజరంలావుంది మనిషి

యొక్క సడక, ముఖంలోని భావాలు ఒక విధమయిన కఠోర
తను చాటుతున్నాయి. ఆమె నీరజను కనకపోయినా పెంచి
పెద్దదాన్ని చేసింది. ఆమె మమత అంతా నీరజ మీదనే
వుంది. నీరజ దగ్గరకు వచ్చేపోయేవారు - చివరకు ఆమె
భర్త అదిత్యునిమీద కూడా ఒక విధమయిన విరుద్ధభావం
వున్నది ఆమెకు.

గదిలోకి వచ్చి దాసి అన్నది “మంచి నీకు యిచ్చేవా
తల్లీ.”

“అక్కర్లేదు కూర్చో”

ఆయాక్రింద కూర్చుంది

నీరజ కాస్త బాతాఖానీకోసం ఆయాను పిలిచింది.
ఆయా మనిషియొక్క ముఖ్యంగా నీరజయొక్క స్వభావా
నికి తగినట్లు మాట్లాడటంలో అందెవేసిన చెయ్యి.

“యివ్వాలి ఉదయం చాలా పెందరాళే తలుపు
తీసిన చప్పుడు విన్నాను...” అన్నది నీరజ.

ఆయా మాట్లాడలేదు. కాని ఆమె ముఖాకృతి
మాత్రం ‘నీవు ఎప్పుడు వినకుండా వున్నావమ్మా’ అని
అన్నట్లుగా వుంది.

“వారు సంతానం తీసుకొని తొటలోనికి వెళ్ళివుండ
వచ్చా” అని అర్థంలేకుండా ప్రశ్నించింది నీరజ.

అసలు విషయమేమిటో తనకూ తెలుసు అయినా

రోజూ యిదే ప్రశ్న — యిదే. ఆయా మూఠీమూడు వంకలు త్రిప్పింది. ఫెళ్ళున ముఖవంతా విరచి గమ్మున ఊరుకున్నది

నీరజ బయటకు చూస్తూ తన సొదను వెళ్ళబోసు కొంటూంది. “నన్ను కూడా వారు రోజూ ఉదయమే లేపుతారు. తోటపనిచేయడానికి నేను కూడా వారితో పాటు వెళతాను, కాని కొద్దిరోజులు మాత్రం ఆగాలి.”

చర్చల్లోగాని బాతాఖానీలోగాని యిలాంటి మాటలను ఎవరూ ఆశించరు. కాబట్టి యిలాంటి చర్చలో పాల్గొనాలని ఎవరూ ఆశించరు. ఆయా యిహ వుండబట్టలే అరచింది. “వారురాకుండా వున్నట్లయితే తోట ఎండిపోయి వుండేది.”

“నేను న్యూ మార్కెట్టుకు పూలు పంపనిరోజుంటూ వదిలేదు...” నీరజ తన ధోరణిలో చెప్పకపోతూనేవుంది “అలాగే యివ్వాలికూడా పూలు పంపారా? బండివెంట ఎవరు వెళుతున్నారు? అసలు పూలు పంపేది ఎవరు?”

తెలిసివున్న యీ విషయానికి కూడా ఆయా జవాబు చెప్పలేదు. పెదాలు కొరుక్కుంటూ కూర్చుంది. నీరజ యింకా అలాగే గొణుగుతూవుంది — “ఎవరయినా కానీ నేను ఉన్నంతవరకు కూలీలు దొంగతనం చేయలేరు.

ఆయా మనస్సు ఎలాగో దాచుకొని అలాగే వుంది యింతవరకు. కాని యిక ఆగలేక అన్నది “యివి ఆరోజులు

కావు పిచ్చితల్లీ యివ్వదు కూలీలంతా రెండు వేతులతో దోచుకుంటున్నారు.”

“మంచిది” నీరజ అన్నది.

“ఏమిటి ? నేను అబద్ధమాడుతున్నా నంటావా ” మఖమంతా కందగడ్డలాచేసుకొని ఆయా అన్నది. “క్రొత్త బజారువరకూ ఎన్ని పూలు చేరవేసున్నారనుకున్నావ్ ? గణేశుబాబు అలా బయటికి వెళతాడో లేదో వెనుకవెపు దర్వాజాగుండామూటలుమూటలువాటంతటవే వెళ్తాయ్.”

“అయితే చూసే వాళ్లు కాచేవాళ్ళూ ఎవరూ లేరా ?”

“ఎవరిక్కావాలి ! ఎవరికేం పట్టిందీ !”

“పోనీ గణేశుబాబుకు నీవైనా ఎందుకు చెప్ప కూడదు ?”

“చెప్పడానికి నేనెవర్ని మధ్య నాడేదో నాకేవుంది. అయినా అంతా మీరే నయితేరి యిక నేను ఎవరిమీద చెప్పను ?”

“జరగనివ్వు.” నీరజ అన్నది “పోనీ మంచిదే. యిలాగే సడవనివ్వు. తడిసిన తర్వాత కాని గుడిశ కప్పరు యివ్వాలో రేపో ఆ గతే వడుతుంది. ఆనాడుగాని తల్లి ప్రేమ గొప్పదో సవత్తిపేమ గొప్పదో తెలుస్తుంది. అప్పుడే దారిలోకి వస్తారు. నువ్వు వూగుకో - మధ్యనీకెందుకూ”

“కాని ఒక్క విషయం అమ్మాయ్. నీతో చెబు

తున్నాను. ఆ హరియా వున్నాడు చూశావా వాడు ఒత్తి పనికిమాలినవాడు శుష్కదండుగ ఒళ్లు ఏమయినా పంచు తాడనుకున్నావా ? అబ్బేబ్బే” అంటూ తన ఈర్షనంతా వెళ్ళిపోసింది ఆయా.

హరియా పనిదొంగ అనే కోపమే ఆయాకు వుండి అలా అంటే బాధలేదు, కాని అసలు విషయం వేరు. అసలు కిటుకు ఆయాకి తెలుసు. హరియాకు నీరజకూ దోస్తి. అది కాలక్రమేణా పెరుగుతూ వుంది యిది ఆయాకు గిట్టదు.

“కూలీలకు నేను దోషాన్ని అంటగట్టను” నీరజ అన్నది “క్రొత్త యజమానురాలిని వాళ్ళు ఎలా వ్యతిరేకించగలరు ? తరతరాల నుండి వారు యిదే చేస్తూవచ్చారు యిక మీ బాబుగారికి - పుస్తకాలూ - పఠనం - యిదే లోకమాదే. తను యిట్లో కూర్చుని పనులు జరగాలంటే ఎలా జరుగుతాయ్ ? హరియా చెప్పే కల్లిజ్జొల్లి మాటలను నేను నమ్మను, నా దగ్గర ఫిర్యాదు చేస్తాడు. నేను అతనిని గట్టిగా చీవాట్లు పెట్టి “నీకెందుకు నీవు వినకుండా వెళ్ళిపో...” అని చెబుతాను సరేనా.”

“మొన్న అల్లుడు పనిలోనుండి తీసి వేసేవా రే”

“ఏం ఎందువల్ల ?”

“వాడు దిట్టంగా కూర్చుని బీడీ కాలుస్తున్నాడు. యింతలో ఆవు ఒకటి తోటలో జొరబడి మొక్కల్ని తింటుంది. అల్లుడుగారు వాణి కేకపెట్టి ఆవుఅలా మేస్తుంటే

చూస్తూ కూర్చున్నావేంరా పోయి వెళ్ళగొట్టు అని గద
మాయించారమ్మా. యింతే దానికి వాడేం సమాధాన
మిచ్చాడనుకున్నావ్ - ఏమిటండీ ! నేను ఆవును వెళ్ళ
గొట్టావా ? భలేభలే అదే నన్ను బయటకు వెళ్ళగొడు
తుంది. బాబుగారూ ప్రాణమిద ప్రతి మానవుడికీ తీపి
వుంటుందండీ అని సమాధానం ఇచ్చాడు. దాంతో చిన
బాబుకు మండిపోయింది”.

యిది విని నీరజ నవ్వింది.

“వాడి మాటే అంత.” నీరజ అన్నది. “సశే !
ఏమయినా కానీ వాడు మన చేతిలోని మనిషి గదా !”

“చిన్నబాబుగారు, మీరూ ఎలా సహిస్తున్నారో
గాని అబ్బబ్బ ఆవులు త్రొక్కనీ, మేకలు తిని పోనియ్యండి.
తోట నాశనమైపోతున్నా వాడు చూస్తూ ఆలాగేవుంటాడు.
అసలు వాడికీ మీరు యింత అలుసు నివ్వడం నాకేమీ
బాగాలేదమ్మా !”

“నువ్వు పూరుకో ఆయా !” భ్రమటి చిట్లించి చిరు
కోపాన్ని నటిస్తూ నీరజ అన్నది. “ఆవులూ మేకలూ
మేస్తుంటే వాడు ఎందుకు వెళ్ళగొట్టటం లేదో-అది వాడికే
తెలుసు. నాకూ తెలుసు అన్నీను. వాడి మనస్సులో అగ్ని
జ్వాలలు లేస్తున్నాయ్. అడుగో - వాడు పెళ్ళున్నాడు
హరియా ! - ఆయా ! పిలుపు వాణ్ణి యిటు పిలుపు.”

ఆయా కేక విని హరియా అక్కడకు వచ్చాడు.

అతను లోపలకు రాగానే నీరజ అడిగింది.

“ఏం రా ! యివ్వాలి కూడా ఏదయినా క్రొత్త ఉత్తర్వు లొచ్చాయా లేదా ?”

“ఎందుకు రాలేదండీ” హరియా అన్నాడు “పింటుం టే పైకి నవ్వు వస్తుంది. కాని లోపల హృదయం ఏడుస్తుంది”

“ఏమిటా ఉత్తర్వు ? చెప్పు కొంచెం”

“అవిగో ఎదురుగుండా కూలీల పాతయిండ్లు కను పించడంలేదూ !” అన్నాడు హరియా “వాటి యిటుకలు తెచ్చి తోటలో చెట్లక్రింద పెట్టమన్నారు, దానికి నేను చెట్లను ఎండ దెబ్బ తగులుతుందని చెప్పాను. కాని అక్కడ నా మాట వినేదెవరు ?”

నీవే స్వయంగా బాబుగారితో చెప్పకూడకూ !”

“చెప్పాను. కాని వారు నన్ను చీవాట్లు పెట్టి పంపించారు అమ్మగారూ ! యికనాకు శలవు యిప్పించండి. నేను యీ అన్యాయాన్ని చూస్తూ సహించలేను.” అన్నాడు హరియా.

“నేను చూస్తూనే వున్నాను. నీవు యింతవరకూ ఆ యిటికనంతా మోస్తూనే ఉన్నావు గదూ !”

“అమ్మగారూ ! మీరు మాకు మొదటినుండి యాజమాన్యం వహిస్తున్నారు. కాని మీ ముందే మా తలలు వంచేశారు. మాకు అవమానాన్ని కలుగజేశారు. యిప్పుడు మేము సాటివారికి మా ముఖాన్ని ఎలా చూపగలం.”

“సరే ! నీవు వెళ్ళు.” నీరజ అన్నది. “యికనుండి నిన్ను ఎవరయినా యిటుకలు మోయమన్నట్లయిన నేను మోయవద్దన్నానని నా పేరు చెప్పు తెలిసిందా ? యిక వెళ్ళు. యింకా నిలబడే వున్నావేం ?”

“ఆ చిన్న ఎద్దు చచ్చిపోయిందట వుత్తరంవచ్చింది” అంటూ తల కాయ వంచుకున్నాడు హరియా.

“చావలేదులే” నీరజ అన్నది. “అదికూడా నాలాగే సజీవ మృతక భేదరంలా తిరుగుతూంది. ఎక్కువగా వాగమాక యివిగో యీ రెండురూపాయలు తీసుకెళ్ళు” అంటూ తల దిండు క్రిందవున్న మనీషన్సులోనుండి రెండురూపాయలు తీసి యిచ్చింది నీరజ.

కాని హరియా కదలేదు.

“యింకా ఏం కావాలి ?” అని అడిగింది నీరజ.

“మా అడదానికి ఒక పాతచీరె యివ్వండమ్మా. మా వూళ్లో మీ పేరు చెప్పుకుంటాం.” అంటూ హరియా పళ్ళు అన్నీ వెళ్ళబెట్టి యికిలించాడు.

“ఆయా!” నీరజ ఆయాను పిలిచిచెప్పింది. “ఆదండెం మీదవున్న చీరె తీసుక వచ్చి యితని కివ్వు.”

ఆయా ఒక్కసారి విసురుగా తలకాయను విడిలించి తన అయిష్టతను కనబరుస్తూ అన్నది - “అది మీరు కట్టు కునే చీరె అమ్మ.”

“నేను కట్టుకునేదయితేయేం ? నాకు అన్నీ ఒకటే
యిప్పు డేవకు కట్టుకుంటున్నారా ? యిచ్చేసెయ్.”

ఆయా చీరే ఇవ్వలేదు. ఆమె ముఖం చాలా కఠో
రంగా మారిపోయింది. ముఖమంతా చిట్లించి నిర్మోహ
మాటంగా అన్నది. ఆ యిస్తాలే. చూడు హరియా ! నువ్వు
ఈ పిథంగా అమ్మాయిగారిని కష్టపెట్టే మాట అయితే,
బాబుగారితో చెప్పి నిన్ను బయటకు గెంటిస్తాను. తెలుసా!
ఊరిక వాగక వెళ్ళిపో. చీరేలేదు. గీరేలేదు.”

హరియా ఏడుపు మొఖం బెట్టి నీరజ కాళ్ళు పట్టుకొని
తన దురదృష్టానికి విలపించాడు.

నీరజ హృదయం ద్రవింపింది. ఏమిటని ప్రశ్నించింది.

“ఆయాను నేను పిన్నమ్మా అంటాను.” హరియా
ఏడ్చు మొఖంతో చెప్పసాగాడు. “నాకు తల్లి లేదు. తల్లి
లేని యీ అభాగ్యుని ఆయా యితరవరకూ తల్లిలా ప్రేమిస్తుం
దని భావించాను. కాని యిప్పుడు అదంతా ఉత్తదని తేలి
పోయింది. మీరు కరుణించిరా ఆమె కరుణించలేకపోయింది.
దీనికి ఒకర్ని అనాల్సిన పనేమింది. అదంతా నా దురదృష్టం
ఎవరేం చేస్తారు ?”

“ఎందుకురా అలా భయపడిపోతావు. మీ పిన్నమ్మ
నిన్ను ప్రేమిస్తూనేవుంది. పైకి ఊరికే అలా నటిస్తుంది.
ఆయా యిచ్చేసెయ్. యిప్పు సావం.” అంటూ నవ్వింది
నీరజ. నవ్వుతూనే “తీసుకవెళ్ళకుండా కదలదు. యిక్కడే

వడివూటాడు మొండిఘటం." అన్నది.

బలవంతం బ్రాహ్మణార్థం అన్నట్లు యిష్టంలేక పోయినా, వగవాడి మొఖాన కొట్టినట్లు చీరెను తెచ్చి హరియా ముందు పారేసింది ఆయా. హరియా చీర తీసుకొని నీరజకు నమస్కారం చేసి నిలువబడి అన్నాడు. "నా చేతులు చెడ్డమురికిగా వున్నాయి అప్పుగారూ ! చీరె మాసిపోతుంది. ఈ తుండుగుడ్డలో చుట్టుకొనితాను క్షమించండమ్మా !" అంటూ జవాబు కోసమయినా చూడకుండా దండెం మీదవున్న టవల్ తీసుకొనివెళ్ళి పోయాడు.

"సరే ! ఊ !" అంటూ ఓ నిట్టూర్పు వదిలి "ఆయా బాబుగారు బయటకు వెళ్ళిపోయారా ?"

"వెళ్ళారు" అంది ఆయా మూతిముడుచుకొని.

"నిజంగా ?"

"నాయీ కండ్లతో చూశాను. చాలా హడావుడిగా వెళ్ళిపోయారు. ఆ తొందరలో టోపీనికూడా మర్చి పోయారు."

యిదే మొట్టమొదటిరోజు. నాకు ఉదయం పూట పూలు యివ్వకుండానే వెళ్ళిపోయారు. రోజురోజుకీ వారికి అశ్రద్ధ పెరుగుతుంది. నా గతి చివరకు పెంటకుప్పలు చిమ్ముకొనే కాడికి వెళుతోంది.

ఆయా ఎందుకో నోరు తెరచి ఆగిపోయింది. వీక్షణంగా వున్న ఆమె ముఖం అకస్మాత్తుగా మారిపోయింది

క్షణంలో. ఎదురుగా వస్తున్న సరళను జూచి కుసరుసలాడుతూ వెళ్ళిపోయింది.

సరళ గదిలోనికి వచ్చింది. ఒడ్డు - పొడుగు సమానంగా వుంది. చామనచాయగా వుంటుంది. కోల మొహం. అన్నిటికంటే ముందు చూడరులను ఆకర్షించే ఆమె యొక్క విశాలమయిన నయనధ్యయం. సరళగొప్ప అంద గత్తె కాకపోయినా కురూపిమాత్రం కాదు. ఆమె ఎంత అలంకరించుకొనకపోయినప్పటికీ సహజంగానే వున్నది.

నీరజ సరళ ముఖంకూడా చూడలేదు. సరళ నెమ్మదిగా వచ్చి పూలను ప్రక్కమీద వుంచేసింది.

నీరజ కస్సుమంటూ లేచి ముఖాన్ని చిట్టించి కోవంగా సరళను కసరికొట్టింది. అయినా సరళ కదలేదు.

అయిదు నిమిషాలమానం. తరువాత నీరజ అన్నది.
“యీ పూలను తెమ్మని నీకెవరు చెప్పారు.”

“ఆదిత్య అన్నయ్య!”

“వారిక్కడ కందుకు రాలేదు.”

“న్యూ మార్కెట్ కు వెళ్ళాలని చాలా త్వరత్వరగా కాఫీ త్రాగి అర్జంటుగా వెళ్ళిపోయాడు.”

“అంత తొందర చేనికి?”

రాత్రి ఆఫీసు తాళం పగిలిపోయిందట. దొంగతనం (నోపీ) జరిగిందట అందుకని.

ఏమిటి! వారికి రెండు నిమిషాలన్నా వ్యవధిలేకుండా పోయిందా ?

రాత్రి మీ ఆరోగ్యం ఏమి బాగులేదు. అప్పుడే కొంచెం కళ్లు మూశా రేమో - వారు తలుపుదగ్గరకు వచ్చి చూసి తిరిగి వచ్చారు. వారు వెళ్లుతూ నేను మధ్యాహ్నం నికి వస్తాను. అలా రాకపోతే నీవు వెళ్ళి నీరజకు పూలు యిచ్చిరా అని చెప్పి వెళ్ళిపోయారు.

రోజూ ఉదయమే ఆదిత్యుడు తోట కంటకూ పెద్ద దయిన ఓ పుష్పాన్ని తెచ్చి భార్య శయ్యమీద పెట్టి వెళ్ళేవాడు. ఆమెదాన్ని చూస్తూ రోజంతా గడిపేది. యీ రోజున ఆ ప్రియపుష్పం సరళ చేళిమీదుగా వచ్చింది. కాని దీనిని తన మనస్సు సహించడంలేదు. ఏ వస్తువు అయినా అది ఎంత విలువలేనిదయినా దాన్ని బహూకరించేవారి యొక్క విలువబట్టి దాని విలువకూడా మారుతుంది. కాలు వల్లో ప్రసహించే నీరు గంగానదిదే అయినప్పటికీ ప్రయోజనమేమిటి ! దానికి అంత విలువ ఎక్కడిది !

నీరజ ఆ పుష్పాలను తీసి అవతలపెట్టి అన్నది— వెళ్ళు బజారులో యీ పుష్పాలకు ఎంత విలువ, గిరాకి వున్నదో తెలుసునా ? అనవగరంగా వీటిని యిక్కడపాడు చెయ్యడం దేనికి ? తీసుకవెళ్ళిపో.

సరళ విషయాన్ని గ్రహించింది. ఏమో చెప్పాలనుకుంది. కాని మళ్ళీ ఆలోచించింది. యీ పరిస్థితిలో తన జవాబువల్ల ప్రయోజనముండదు. పైగా బాధ యినుమడి

స్తుంది కాని తగ్గదు ! కనుక మానంగా వుండడమే మంచిదని అనుకొన్నది.

కొన్ని క్షణాల తరువాత నీరజ నూటిగా సరళను ప్రశ్నించింది. యీ పూల పేరేమిటో నీకు తెలుసునా ? అని.

మంచిగా, పరిస్థితులు సక్రమంగా వున్నట్లయితే తను యధార్థాన్ని ఒప్పుకుంటూ 'తెలియదు' అని అనేది. కాని యిప్పుడు తన స్వాభిమానానికి దెబ్బ. అందుకని ఆలోచించి చెప్పింది.

‘ఎమారిలిస్ పూలు’

ఆహా! మహాగొప్పగా చెప్పావ్. నీరజ అనవసరంగా మండిపడుతూ అన్నది. వీటిపేరు ఎమారిలిస్సా? భలేబాగా తెలుసుకున్నావ్. వీటిపేరు గ్రెండ్ ప్లవర్సు

సరళ నవ్వేసింది.

“అవొచ్చు.”

“అవొచ్చేమిటి ? అవును. వీటిపేరే అది. నాకు తెలియదను కొంటున్నావా ?”

యితరులను అవమాన పరచి తను సంతోషించాలని తెలిసివుండి కూడా, తప్పుడు పేరు చెప్పి తన మాటను నీరజ త్రోసి పుచ్చిందని సరళకు తెలుసు.

సరళ తనకు జరిగిన అవమానాన్ని సహించి మానంగా

వెళ్ళిపోతూవుంటే నీరజ వెనక్కు పిలిచి అడిగింది —
యిదిగో ! సరళా ! ఏం చేస్తున్నావ్ ? ఉదయంనుండి
ఎక్కడ వున్నావ్ ?

తోటలో వున్నాను.

మాట మాటకూ తోట తోట అంటావు. తోటలో
ఏం జేస్తున్నావ్ ? అన్నది నీరజ అధికార గర్వంతో—

పురుగుషడ్డ అకల్ని కత్తి రిస్తున్నాను.

అయితే తోటనంతా పాడుచేస్తున్నావన్నమాట.
హరియాకు నేను అన్నీ నేర్పాను. ఎక్కడ ఏయాకు కత్తి
రించాలో యే ఆకు కత్తిరించ కూడదో అతనికి బాగా
తెలుసు. యీ చిన్ని పని అతనికి ఇబితే చేయదూ ?

యీ ప్రశ్నకు ఏం జవాబు చెప్పాలో సరళకు తోచ
లేదు. నీరజ తోటపని చేసినపుడు హరియా బాగా పని
చేశాడు. ఆమె చెప్పినట్లుగా వున్నాడు. కాని సరళ వనిలో
ప్రవేశించిన తరువాత వాడు పూర్తిగా వనిదొంగ అయి
పోయాడు. నిశ్చింతగా, సోమరిగా తిరుగుతూ మాట
మాటకూ సరళను అవమాన పరుస్తూవున్నాడు.

కాలేజీలో కష్టపడి చదివి సంపాదించుకున్న డిగ్రీ
విలువకంటే (దొంగతనంగా) రహస్యంగా సంపాదించుకున్న
డిగ్రీకి విలువ హెచ్చినట్లు కష్టపడి పనిచేయకుండా, మాటలు
చెప్పి నీరజ టెంప్టును దయను సంపాదించడం నేర్చుకున్నాడు
హరియా.

ప్రతి మానవునికి కోవతాపాలుంటాయ్. సరళకు కూడా కోవతాపాలున్నాయ్. కాని ఆమె నీరజలా కోవ గించలేదు. ఆమె నీరజ ప్రవర్తనను గురించి ఆలోచిస్తూ వుంది. ఆమె నీరజహృదయాన్ని వెయ్యికండ్లతో వరిక్షిస్తూ వుంది. నీరజ హృదయానికి ఒకపుండు వున్నది. అది ఆమెను ఊణఊణమూ బాధిస్తుంది. నీరజకు సంతానంలేదు. ఆమె హృదయం చుట్టూ - అత్యంత సమీపంలోనే ఫల పుష్పాలతో నిండివున్న వనం ఆవరించివుంది. కాని ఏమి లాభం ! ఆ వనంలో ఆమెకు నీడలేదు....”

అకస్మాత్తుగా నీరజ అరచింది.

“అ కిటికీ తలుపు మూసివేయ్.”

సరళ కిటికీ తలుపు మూసి అడిగింది.

“నారింజరసం తీసుకరానా ?”

“అక్కర్లేదు. నాకు నారింజరసమూ వద్దు. నీవూవద్దు యిక నీవు వెళ్ళిపో.”

సరళ భయపడుతూనే అన్నది “మకరద్వజం తీసుకునే వేళయిదే ననుకుంటాను. తీసుకరానా ?”

“వద్దు. నాకు మకరద్వజం తీసుకోవాల్సిన అవుసరం లేదు. ఆఁ ! నీకు యింకా ఏమయినా పనులు అప్పగించారా ?”

“ఆ ... గులాబీ మళ్ళీలో కలుపు తీయాలి. కుళ్ళి

పోయిన మొక్కలను పీకి కొత్త మొక్కలను నాటాలి.”

“సరే ! హరియాను నా దగ్గరకు పంపించు. యిక వెళ్ళు.”

సరళ వెళ్ళిపోయింది. హరియా వచ్చాడు.

హరియాను చూస్తూనే నీరజ అన్నది. “నీవు యిప్పుడొక దొరబాబువైపోయావేరా ? గులాబి మొక్కలను నాటితే నీ చేతులు విరుగుతాయనుకున్నావా ? చిన్నమ్మ (సరళ) నీ ఆస్తిపెంటు అనుకున్నావా ? పొగడబోతు పెధవా అని ఇదిగో ! పెదబాబుగారు (ఆదిత్యుడు) వచ్చేసరికి చెడిపోయిన మొక్కలన్నీ పీకి కొత్త మొక్కలు నాటాలి. కలుపు తీయాలి. నీరు పెట్టాలి. పని అంతా అయి పోవాలి. తెలిసిందా ! లేకపోతే నీ వూపిరి తోడేస్తాను. యివ్వాలి శలవూ గిలవూలేదు జాగ్రత్త.”

నీరజ మొక్క యీ అకస్మాత్ పరివర్తనకు హరియా నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. నోటమాట లేకుండా నిలబడిపోయాడు. నీరజ కూడా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చింది. ఏ విధంగానయినా పీళ్ళను హడలగొట్టి తను యిక్కడే పడివుంటూ తోటకని పూర్తిచేయాలని నిశ్చయించుకుంది.

హరియా ముఖం పాలిపోయింది. తన ఆటలు కట్టే దినం ఆసన్నమైందని ఊహించాడు. మాటను మార్చే ఉద్దేశ్యంతో నసుగుతూ అన్నాడు. “అమ్మగారూ ! ఆ కుండీలో పూలు వున్నాయి. చూశారూ, అవి సాయంత్రానికి వడబడి పోతాయి.

హరియా ఆకస్మాత్తుగా ముఖం మీదకు నవ్వును తెచ్చు
కుంటూ అన్నాడు. నా దగ్గర ఒక పూలకుండీ వుండవచ్చా
చాలామంచిది క్రొత్తది. హరసుందరమోతీ దగ్గరది.
నీ గదిలో వుండదగినదమ్మా.

వాటివెల యెంత !

అలా అడగకండమ్మా ! మనస్సులో తనపాచిక పారి
నందుకు ఆనందిస్తూ అన్నాడు హరియా నేను వాటిని మీకు
అమ్మనా ? ఏం మాటలండీ ! బీదవాణ్ణి అయినంత మాత్రం
చేతనే విశ్వాసహీనుణ్ణి కాను. మీ ఉవ్వుకారం తిని బ్రతికే
వాణ్ణి తల్లీ.”

“సరే !” అన్నది నీరజ.

హరియా !

వెళ్తు వెళ్తు “అమ్మాజీ ! మీ మీద కొండంత
ఆశ పెట్టుకొని ఉన్నాను. నా మేనగోడలి పెండ్లి జరుగు
బోమోంది. చుట్టవక్కాలు వస్తారు మర్చిపోవద్దు. నకిలీనగలు
యి సే మీ కే అవకీరి. నేను యింత పెద్ద గొప్పోరియింట్లో
తోటమాలిని నా యింట్లోనే పెండ్లి. పూల్లో వాళ్ళకండన్లీ
నా యింటిమీదనే వుంటాయ్. ఏం జేస్తారో -” అన్నాడు
హరియా ముసిముసినవ్వులు నవ్వుతూ.

“మరేం పర్వాలేదు.” నీరజ అన్నది “దాన్ని గురించి
నీవు ఇప్పుడప్పుడే చింతపడమాక. వెళ్ళు.”

హరియా వెళ్ళిపోయాడు. నీరజ ప్రక్క మార్చడా

నికి అటుపొర్లింది. శక్తిహీనమైన ఆమె శరీరమునకు నొప్పి కలిగిందేమో “ఆయా ! ఆయా ! ఓ ఆయా !” అంటూ కేక పెట్టింది. “నేను చెచ్చిపోతున్నానే ఆయా !”

“ఏమంటున్నావ్ ఆయా వచ్చి అన్నది. “ఛీ! సిగ్గు లేదూ.”

“దురదృష్ట దేవత నన్ను అధఃపతనం చేసింది. హరియా నన్ను యే పుద్గేశంతో చూస్తున్నాడో నాకు తెలియదూ ! ఎందుకు తెలియదు ! తెలుసు. నా మనస్సుకు యిష్టమయిన మాటలు చెప్పి వచ్చుతూ ప్రేలుతూ బహుమానాన్ని పట్టుకపోయాడు పిలువాణ్ణి. నా దగ్గరకు పిలుచుకురా. ఖిళ్ళు వాడి చాణాలు తీయాలి వెధవ.” అంటూ అరచింది నీరజ.

నీరజ మాటలు విన్న ఆయా ముఖం చేబంత అయింది. హరియాను పిలుచుకరావడానికి అలా బయలుదేరిందో లేదో నీరజ మళ్ళీ అన్నది. వద్దులే. యివ్వాలికి వదిలేసెయ్.

3

నీరజ అలాగే పడివుంది. ఒకపావుగంట గడిచి పోయింది. బూట్లను టకటకలాడిస్తూ ఆమె మరది రమేం ద్రుడు అక్కడికి వచ్చాడు. వస్తూనే—‘వదినా ! ఇవ్వాళ ఆఫీసు పని బాగావుంది. అన్నయ్యగారు హోటల్లోనే

భోం చేస్తారు, యింటికి రావడానికి చాలా ఆలస్యం కావచ్చు. యీ విషయం చెప్పమని నన్ను పంపించారు.” అని చెప్పాడు.

‘భలే’ నీరజ నవ్వుతూ అన్నది. “భలే మంచివాడివి యీ వార్త నెపనుతో మీ అన్నయ్యగారికి మస్కాటోట్టి వేంచేశారా అండీ. మీరురాకపోతే ఆఫీసు నోడరు ఏమయి పోయాడు ?”

“మీ దగ్గరకు రావడానికి నాకు తప్పా - యింకా ఎవరిమీదనో ఎందుకు నెపంపెట్టాలి వదినా ! యీ విషయాలు నాకర్లువింటే ఏమనుకుంటారు.”

“అబ్బో ! అసత్యాన్ని సత్యంగా చూపించడానికి ఎందుకలా వ్యర్థప్రయత్నం చేస్తావు ? దారి తప్పి యిటు వచ్చావని నాకు మాత్రం తెలియదూ. వెళ్ళుబాబూ. మీ మాలిని పాపం ఒంటరిగా వుండి యివ్వాల. వెళ్ళు. పూతోటలో వుండి.”

“పూ తోటయొక్క వనలక్ష్మి సందర్శించిన తరువాతనే మాలిన్ని — అంటూ రమేంద్రుడు జేబులోనుండి ఒక కథలపుస్తకాన్ని తీసి నీరజ చేతికి యిచ్చాడు.

“అశృధార” నీరజ నవ్వుతూ అన్నది. “ఇది నాకు చాలా అవసరం. మంచిది యిక నిన్ను ఆశ్వీదిస్తున్నాను విను - “పూల తోటలో గొబ్బి తీస్తున్న మాలిని (సరళ) నీకు భార్య అగుగాక, అనంతప్రేమ వాహినిలో అత్యంత

మధుర సీమల్లో మీ దాంపత్యం వాహిక ఆటపాటలతో
హాయిగా సాగుగాక, వెళ్ళు లగ్నం చూసుకరా.

“సరే వదినా !” అకస్మాత్తుగా రమేంద్రుడు
అన్నాడు.

“నేను ఒక విషయం అడుగుతాను నిజంగా చెబు
తావా ?”

“ఏమిటా విషయం ?”

“యివ్వాలి సరళా నీవూ తగూ పెట్టుకున్నారా ?”

“ఎందుకు ? ఏం జరిగింది.”

ఆమె కాలువ ఒడ్డున వ్యాకులతతో కూర్చుని ఆలో
చిస్తూవుంటే చూశాను. మగవాండ్రలా ఆడవాండ్రులెప్పుడూ
పనిదొంగలు కాకు. అందులోనూ, సరళ ఆవిధంగా నిరర్థ
కంగా కూర్చుని ఉండడం చూడలేను. దగ్గరకెళ్ళిపలకరించి-
మనస్సు ఏ సీమల్లో సంచరిస్తుందీ అని అడిగాను.

“వెచ్చని గాలి ఎందుటాకులూ ఎటు తీసుకవెళ్ళితే
అటు” అన్నది.

“అంతపెద్దమాట నాకగ్ధంకాదు. కొంచెం విశదంగా
చెప్ప” అన్నాను నేను.

“చెప్పదలచిన అన్ని విషయాలకూ భాష కావద్దూ”
అన్నదామె. యధాలాపంగా వెంటనే నా కా గేయం జప్తి
కొచ్చింది.

మృధు మధురం స్త్రీ హృదయం

ప్రణయ సీమకు ప్రవేశద్వారం

భేదించిన ఆ అధమాధముడు

ఎవడో — వాడెవడో —

అని చదివాడు రమేంద్రుడు.

మీ అన్నగారు తప్ప మరెవరు ! అన్నది నీరజ రమేంద్రుని ముఖభావాలను గ్రహిస్తూ.

ఎవ్వడూ కాదు. రమేంద్రుడు గజ్జిస్తూ అన్నాడు అన్నయ్యగారు పురుషసింహం. వారు మీ తోటమాలిను లను జూచి గర్విస్తూ వుంటారు. కాని పుష్పరాశావివాగ్ని అన్నట్లయితే మంచిదే.

యిక ఆపు. అనవసర ప్రసంగం పనికిమాలినతనాన్ని చూపిస్తుందట. ఇదిగో రమేశ్ నే నొక విషయాన్ని చెబు తున్నా బాగా ఆలకించు. నా మాటను నీవు వాటించాలి. నీవు సరళను వివాహం చేసుకో. ఒక స్త్రీని ఉద్ధరించిన పుణ్యం లభిస్తుంది.

నాకీ పుణ్యపాపాలతో నిమిత్తంలేమ వదినా ! కాని ఒక్క మాటమాత్రం ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను. కుమారి అనీ యువతిఅనీ మోజుపడి ఘరియెవ్వరినీ వివాహం చేసుకోను.

ఓ — అయితే అభ్యంతరమేమిటి ! ఉత్సాహంగా

ప్రశ్నించింది నీరజ. నరశకు యిష్టంలేదా !

ఆ విషయం భగవంతునికి తెలుసు కాని నేను మాత్రం యీ విషయమెప్పుడూ అడగలేదు. నా ఉద్దేశ మేదో చెప్పేశాను.

భేష్ ! అపారమైనసంతోషంతో నీరజ ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిపోయింది. రమేంద్రుని చేయిని గట్టిగా నొక్కుతూ ఆమె నీకు తప్పకుండా భార్య అవుతుంది. అవాలి. నేను చావకముందే మీ పెండ్లి జరుగాలి. మీ పెండ్లిని నేను చూడాలి రమేశ్ ! అలా జరక్కపోయిందో నేను చచ్చినా సై తానను అయ్యి మీవెంట బడతాను జాగ్రత్త.

నీరజయొక్క అసభ్యప్రవర్తనకు రమేంద్రుడు ఆశ్చర్య విభ్రాంతుడయ్యాడు. కొన్ని క్షణాలవరకూ ఆమె ముఖం వైపు చూస్తూవున్నాడు, చివరకు తల ఆడిస్తూ అన్నాడు వదినా ! నేను యీ శేటలోకల్లా బీదవాడిని కాని వయస్సులో పెద్దవాణ్ణి. ఎగిరేగాలితోపాటు భూమిమీద ధాన్యం కూడా ఎగురుతుందా ?

నీవు నాకేమీ ఉపశేషం చేయనక్కర్లేదు. నేను నీకంటే పెద్దదాన్ని నీకు పూజనీయురాలిని నేను ఆదేశిస్తున్నాను. నీవుపెండ్లిచేసుకో. ఆలస్యం చేయకు. ఈ ఫాల్గుణ మాసంలోనే లగ్నాలు ఉన్నాయి. మంచి ముహూర్తం చూసుకరా అన్నది నీరజ.

నా జీవితంలో సంవత్సరంలోని మూడునందల అరువైఅయిదు రోజులూ శుభలగ్నాలే. మంచిరోజుచూచి

సందున లాభమేమిటి ! దారి ఏమిటి ! నేను ఒకవర్యాయం
జైలుకు వెళ్ళివచ్చాను. యిప్పటికికూడా సంకెళ్లు నావయపు
కొరకొరా చూస్తూనే వున్నాయి. ప్రస్తుతం నేను వడిచే
దారి ఎంత దుర్గమమైనది? ఆ దారిలో వివాహదేవత సంగతి
అలా వుంచి ఆ దేవతయొక్క ఛాయ కూడా అడు పట్ట
లేదు.

ఈనాటి ఆడపిల్లలు మాత్రం జైలంటే భయపడు
వున్నారు.

భయపడక పోవచ్చు. కాని అదిసుగమమైన మార్గం
కాదు. నేను చెప్పేజేమంటే వధువును మంగళ నూత్రంతో
బంధించి జాధించేకంటే మనస్సులో బంధించి వుంచడం
మేలు.

హాస్తిక్కు, పాలగ్లాసు టేబిల్మీద వుంచి సరళ వెళ్ళి
పోతూ వుంది. నీరజ ఆమెను చూచి “సరళా! పోకు
యిలారా. యిదిగో యీఫోటో ఎవరిదో గుర్తించగలవా?

“ఇవా!” సరళ అన్నది. “ఇదినాదే.”

యిది కెద్దమ్మగారి తోటలో మీరిద్దరూ పనిచేసిన
రోజుల్లో తీయించిన ఫోటో. అప్పుడు నీ వయస్సు పద్నా
లుగు సంవత్సరాలుండి మరాఠీ పిల్లలావున్నావు.

“యిప్పుడిది నీకు ఎక్కడ దొరికింది.”

“పారి డ్రాయరు సొకుగులో చూశాను. అప్పుడు
దీనిమీద అంతధ్యాస వుంచలేదు. యివాళ్ళే దీన్ని బయ

టకు తీయించాను. రామూ! సరళ అన్నటికంటే యిప్పుడే చాలా బాగుంది. ఏమంటావ్ మరి?”

“యింకేమిటి?” రమేష్ మడన్నాడు, “ఆ సరళను నేను చూడలేదు. యిప్పుటి సరళమాత్రం నాకు బాగానే వుంది. ఆమెకూ - యీమెకు పోలిక నేనెలా చెప్పగలను.”

“యిప్పుటి యీమె ముఖం హృదయంతోని ఒక దో ఒక ముఖ్యమైన రహస్యంతో నిండివుంది. ఆకాశంమీద తెల్లని మబ్బులను జూచి, యీమె శ్రావణంలో కరిసే వరం కురువాలని ప్రార్థిస్తుంది. మీరు దీన్నే రొమాంటిక్ అంటారు. అవునా-కాదా రామూ.”

సరళ కళ్ళీ బయలు చేరింది. కాని నీరజ ఆమెను ఆపుజేసింది. “కూర్చో సరళా!” నీరజ అన్నది “రామూ! సరళను నేనొక పర్యాయం పురుష నయనాలతో చూసేనా? ఎదు. నీవే బిచ్చ అన్నిటికంటే ఈమెకు ఎక్కడ ఎక్కువ ఆకర్షణ వున్నది”

“నాకు అన్నిచోట్లా కనిపిస్తుంది.”

“కాదు. కండ్లలో వున్నది. ఆమె కండ్లలో ఏదోఒక విధమైన ఆకర్షణ వుంది. అది కలుసుకున్న కండ్లను అలాగే నిలిపివేస్తుంది. యిదిగో సరళా పెళ్ళిపోకు యిలారా! కొంచెం సేపుకూర్చో. ఈమె శరీరం చూడవలసిందే గువయినశరీరమో. వంపుసొంపులతో ఎంత వయ్యారంగా వుందోచూడు.”

“ఏమిటోదినా! సరళను నిలుపునా పెట్టించటానికే

కూర్చున్నావా ఏమిటి ?”

“ఆమె చేతులు చూడు రామూ!” ద్విగుణేక్యతో తానూంతో నీరజ చెప్పకపోతుంది. ఎంత కోమలంగా వున్నాయో, ఎంత అందమయిన ప్రేమో. కాన్యాల్లోని వర్ణనలలో వింటమేగాని ప్రత్యక్షంగా ఎక్కడయినా చూశావా?

రమేంద్రుడు నవ్వాడు. ఎక్కడయినా చూచానో లేదో అనే ప్రశ్నకు జవాబు నీనుందు జెప్పను. చెబితే కొంచెం అశిశయోక్తి అవుతుంది.”

“ఈ చేతులమీద నీవు చర్యతీసుకోవా?”

“భాతికంగా తీసుకోను. కాని ప్రతిక్షణమూ తీసుకుంటూనే వున్నాను. నేను యిక్కడ కాఫీ త్రాగటానికి వచ్చినప్పుడు నా మనస్సు అంతా కాఫీమీదకంటే కాఫీ కప్పును అందించే ఆ చేతిప్రేమమొక్క స్వర్ణాశుభ్యం మీదనే లగ్నమై వుంటుంది. నాయీ స్వర్ణామృత రస స్వాదనంలో - మామూలుగా జరిగే పాణిగ్రహణం ద్వారా ఎంత సంబంధ ముంటుందో అంతకంటే ఎక్కువగానే వుంటుంది.

సరళ కర్చిలోనుండి లేచింది. గిర్రుక తిరిగి బయటకు పోతూవుంది. వెంటనే ఆమెకు ఆపి తలుపుకు అడ్డంగా నిలుచుని అన్నాడు. “సరళా ! ఇక్కడమాట-ఇక్కడవాగ్దానం చేసిపెళ్ళు నీకు దారియిస్తాను.”

“ఏమిటి?”

“యివ్వాలి శుక్ల చతుర్దశి. ఎన్నాళ్ళనుండో నీకు
 ఏమో చెప్పాలనుకుంటున్నాను. కాని చెప్పలేక పోతు
 న్నాను. రోజూ మీతోటవద్దకు ఒక బాటసారిలా వచ్చి
 పోతున్నాను. కాని మీదర్శనం కూడా కరవేపోయింది.
 యిక ఎవరితో చెప్పను. మనస్సువిప్పి నీతో కొంతసేపు
 మాట్లాడాలి. నేను యిదే నిన్ను యాదిస్తూవున్నాను. నా
 యీ కోర్కె దీర్చు. సాయంత్రం చల్లగాలిలో చెట్లక్రింద
 కూర్చొని మాట్లాడుకుందాం. ఏమంటావ్?”

“అలాగే రండి.”

“త్యాంకు”.

“వదినా!” రమేంద్రుడు నీరజ మంచందగ్గరకు వెళ్ళి
 అన్నాడు. “రమ్మన్నది వదినా?”

“రైటో.” నీరజ అన్నది యింకా ఆలస్యమెందుకు?
 వదినతో నీకున్నదని అయిపోయినట్లే.

రమేంద్రుడు వెళ్ళిపోయాడు.

4

రమేంద్రుడు వెళ్ళిపోయిన తరువాత నీరజ రెండు
 చేతులతోనూ ముఖాన్ని కప్పకొని మంచంమీద పడిపో
 యింది. ఆమె మనస్సులో ఆలోచనలు జోరీగల్లా గోలపెడు
 తున్నాయి. మనస్సును ఉన్మత్తావస్థలో పెట్టే యిలాంటి
 మధురరాత్రులు తన జీవితంలో ఎన్నిలేవు? తనుఎన్నివసంత
 రుతువులను జూచింది. ప్రపంచంలోని పదహారు అడాల స్త్రీ
 లాగా తనూ తనభర్త కెలాంటి విషయంలోను ఏలోటూ

కలుగనీయలేదు...యిలా ఆమె మనస్సు ఊగిపోతూవుంది. ఆమెకు ఆ రోజులు జ్ఞప్తికి రాసాగినయ్యాయి. అదిత్యుడు ఆమెను తన హృదయానికి హత్తుకొని, ఆమె కండ్లలో కండ్లు, ముఖములో ముఖంపెట్టి అధరామృతపానంజేస్తూ మత్తెక్కి అర్ధనిమిలితనేత్రుడై, నీవు నాజీవిత చిత్రనాయకీ, అన్న ఆ రోజు ఎంత మధురంగావుంది ఎంత ఆనందంగావుంది. ఆ మాట నిన్న - మొన్నటిదాకా చెక్కుచెదరలేదు దాని రంగు వెలవలేదు. అప్పుడు యిప్పుడు...ఆమెభర్త ఎక్కువగా అంటూవుండేవాడు. “నీరూ! ప్రాచీనకాలంలో స్త్రీల పాదధూళి శోకగానే అశోకవృక్షాలలోని పువ్వులు పుష్పించేవట. నాపూలతోటలో కాళిదాసునాటికాలం ప్రవేశించింది. ఏ త్రోవలో నీపాదపద్మము ప్రసరిస్తాయో ఆ రెండువైపులా చెట్ల రంగురంగుల ఫల పూవులతో కళకళలాడుతాయి. వసంత రుతువులోని ప్రళాంత వాతావరణం దానికితోడు కోమల హసద్వయమునుండి చిలకరింపబడే నీను-సారాయిలా పనిచేసి మత్తెక్కించి ఘోరపించి వూగిస్తుంది. కల్లు త్రాగినవాడిలా “ఝం” ని ఊగే ఆ గులాబీలుచూడు. నీవులేనియెడల యీ సౌందర్యనిధి ఎందుటాకుల మోతతో నిండివుండేది. నీవు నా జీవిత నందనవనంలో శకుంతలవునుమా!” అనేవారు.

యవ్వనపు పొంగులు తీరజైనాలేదు. కాని దాని మహిమ పోతూవుంది. మిట్టమధ్యాహ్నపు పట్టపగలే రాత్రి అయిపోతూంది. ఆరోజున ఆ హృదయంలో ఎక్కడయినా లేశమాత్రమయినా భయమున్నదా! లేదు. అది వున్నచోట ఏమీలేదు. “యింద్రాణి, శకుంతల” యివి అదిత్యుని

ముద్దుపేర్లు. అవును. ఆరోజులు అలాంటివి. అప్పుడామె
అతనికలా కనుపించేది. ఆమె, ప్రభాత కాలంలోని సూర్యుని
అరుణామయ పరిపూర్ణ అరుణోదయ నలుదిక్కులా వ్యాపించు
నట్లు ఆమె అతని హృదయంనిండా వ్యాపించింది. అలాంటిది
యిప్పుడతనికి ఆమెమీద బరోసాలేదు అవునులేదు.
(అయితే, యీ సరళ ఎవరు ఎందుకూ యింత గర్వం-)
తనకు యీ విషయంలో కూడా అభిమానం కలుగుతోంది.

“ఆయా!” నీరజ ఆకస్మాత్తుగా కేకపెట్టింది. కొంచెం
యిలారా!” ఆయావచ్చి “ఏమిటమ్మా!” అన్నది.

“మీ పెదబాబుగారు నన్ను ఒకప్పుడు నా జీవిత
చిత్రానాయకి అంటూవుండేవారు. దానిరంగు పనిసంవత్స
రాలవరకూ మారలేదు. కాయితం పూవులా.

“చిత్రంలేదు వ్రతంలేదు.” కసరిచెప్పింది ఆయా.
“రాత్రంతా నిద్రపోలేదు. కాసేపు నిద్రపో నేను దిండ్లుసర్దు
తాను కండ్లుమూసుకో.”

“కాదు ఆయా : యిలాంటి వెన్నెలరాత్రుళ్ళు నా
జీవితంలో ఎన్ని లేవు; ఎన్నిరాత్రుళ్ళు యిరువురం తోటలో
తిరగలేదు. అవన్నీ యిప్పుడెలా దృష్టిపడంనుండి తప్పుతాయి.
నిద్ర ఎలావస్తుంది ?

“కాసేపు కండ్లుగట్టిగా మూసుకో ! నిద్ర దానంతట
అదేవస్తుంది.”

“సరే ! ఆఁ ! యిదిగో వాండ్లిద్దరూ యీ వెన్నెల
రాత్రిలో అలాగే తిరుగుతున్నారా !”

“యిందాక పూలకోసం పోయిచూశాను. వాండ్లు సంవంగి చెట్టుకింద కూర్చొని ఏమిటో వాగుతున్నారటలే నీకెందుకు వాండ్ల గొడవ.”

“తోటమాలి దిట్టంగా గుర్రుపెడుతున్నాడు. తోట మాలీలను వారు పొరపాటుగా నైనా లేపడంలేదనకుంటాను.

“మీకు తెలియనిదేమిటి? వారికి చెప్పటానికి మాలి గుండెలా బాడలా.”

“ఏమిటిది! కారు చప్పుడేనా? “చూడు.”

“అవును. బాబుగారు వస్తున్నారు. కాస్త గుడ్డకప్పు కోండి.” అంటూ కొంచెం గాబరా పడింది ఆయా.

“సరే! అదిగో! ఆ కుండీలోని పెద్దగులాబీ పువ్వును యిలా యివ్వు. సెప్టిపిన్ డబ్బా ఎక్కడవుందో యిలా నీసు కరా యివ్వాలి నా ముఖం బాగా పాలిపోయినట్లుగావుంది నువ్వుయిక వెళ్ళిపో.”

“పోతన్నాను.” పోతూపోతూ అన్నది ఆయా. “పాలూ - రీ క్లి అక్కడనే పడివీడుస్తున్నాయ్. వాటిని కొంచెం త్రాగు”

“తగలడనీ నేను మాత్రం త్రాగను.”

“రెండు చక్కలుమందు త్రాగగానే సరిపోయిందా?

“ఏయ్! ఊరికే వాగకు. పెద్ద మనగ తైవయావు. వెళ్ళు. ఆ కిటికీ తీసివెళ్ళిపో.”

నీరజ వయిపు చురచురా చూస్తూ ఆయా వెళ్ళి పోయింది.

...

...

...

మూడుగంటలయింది. ఎండతీవ్రతతగ్గింది రంగుమారి ఎర్రబడింది. నీడలులేచాయి, తూర్పుదిక్కునుండి గాలి వీస్తోంది, దక్షిణదిశనుండి కాలవనీరు గలగల శబ్దాలతో పరుగులు పెడుతూ ప్రవహిస్తూవుంది. మాల్లీలు అండరూ తను తను పనుల్లో మునిగివున్నారు. నీరజ దూరంగా తను చూడ గలిగినంతవరకు చూస్తూవుంది.

అడుగులు వేగంగా వేస్తూ ఆదిత్యుడు వచ్చాడు. వారి రెండు చేతులనిండా, కాషాయరంగుతో వికసించిన స్వదేశీపూలు వున్నాయి. ఆయన వాటిని నీరజ పాదములున్నచోటులో పోశాడు. ప్రక్కమీద కూర్చుంటూనే ఆమెమీద వాలిపోయి, ఆమె కండ్లలో చూస్తూ-“ఇవ్వాళ నేను చాలా ఆలస్యం చేశాను నీరూ!” అన్నాడు. యిది వింటూనే నీరజ చిన్నసిల్లలా వెక్కి వెక్కి ఏడ్వసాగింది, ఆదిత్యుడు మంచంమీద నుండిలేచి, మోకాళ్ళమీద కూర్చొని నీరజకు చట్టుకుపోయాడు అశ్రుధారలతో తడిసిపోయిన ఆమె బుగ్గలను ముద్దిడుకొంటూ అన్నాడు-“యిందులో నా తప్పు ఏమీలేదని నీ అంతరాత్మకు కూడా తెలుసు. నీరజా! ఎందుకలా ఏడుస్తావ్?”

“ఇంత నిశ్చయంగా నాకెలా తెలుస్తుంది. నాకు ఇప్పుడారోజులు ఉన్నాయా?”

“రోజులను లెక్కిస్తూఉంటే లాభమేమిటి నీరూ! నాకు మాత్రం నీవు అప్పటిదానివే సుమూ!”

“నాకు మానసిక బలహీనత కలుగుతోంది. ఇవ్వాళ నాకెందువల్లనో ప్రతివిషయమూ భయానకంగా కనిపిస్తుంది”

“కొంచం భయపడుతూవుంటేనే బాగుంటుంది. అవునా - కాదా ! లేని-పోని మాటలతో నన్ను బెదరగొట్టాలని చూస్తున్నావుగదా ! స్త్రీలకు యీ బుద్ధి సహజ సిద్ధమేగా !”

“ఊ! ఆపారేం! మరచిబోవడం పురుషులకు స్వభావ సిద్ధంకాదు కాబోలు !”

“మరచిపోయే అవకాశం నాకెక్కడయిస్తున్నావు !”

“మరి మాట్లాడకండి. భగవంతుడనుగ్రహిస్తే పరిపూరావకాశం కలుగుతుంది.”

“ఛీ - అలాంటి మాటలనక. మంచిరోజుల్లో మరచిపోగలం. కాని బాధాయుతర దినాల్లో మరువలేము.”

“అయితే యధార్థం చెప్పండి. యివ్వాలి ఉదయం విారు నన్ను మరచి పెళ్ళి లేదా !”

“ఏమిటా మాటలు. అవసరంగా పోవలసివచ్చి పోయాను గాని లేకుంటే పోతానా ? పోయిమాత్రం ఏమిలాభం. మనస్సంతా నీమీదనేనాయె.”

“అలా కూర్చున్నారేం ? లేగండి. మంచిగామంచం మీద, కూర్చోండి.”

“ఎందుకూ? ఎక్కడకూ పోకుండా కాళ్ళకు సంకెళ్ళు వేద్దామనుకుంటున్నావా ?”

“అవును. మీ కాళ్ళకు సంకెళ్ళు వేసి, జన్మజన్మాంతరాల వరకూ నావద్ద అట్టేపెట్టుకుందామనుకుంటున్నాను.”

“మధ్య - మధ్యలో కాస్త అనుమానిస్తూ వుండు. ప్రేమలోని, మమత, తీపి అర్థమవుతాయ్.”

“కాదు కాదు. సందేహమేమీ లేదు. రవంతయినా లేదు. మీ వంటిభర్త ఎన్ని పూజలు చేసుకుంటే దొరుకుతాడు. ఎంత అదృష్టముండాలి ! మిమ్మల్ని అనుమానించుటా ? నాకు చాతకాదు బాబూ.”

“అయితే నేనే నిన్ను అనుమానిస్తాను లేకుంటే, ఎల్లకాలమూ వెన్నెల ఆనందాన్ని అందివ్వలేదు.”

“అదేదో నీవేకానియ్. నా కెలాంటి భయమూ వుండదు.”

“నువ్వు నా కేమయినా చెప్పి. యివ్వాలి నామీద నీకు సందేహం కలిగిందా లేదా ?”

“నీవు ఆ మాటను వదలిపెట్టవా ఏమిటి? జరిమానా నమీ యిచ్చుకోనక్కలేదులే, దానికి శిక్ష నేనే అనుభవించాను.”

“శిక్ష దేనికి ! జీవితంలో మధ్య మధ్యన యిలాంటి కోపతాపాలు లేకుంటే, జీవితమే నిస్సారంగా వుంటుంది. ప్రేమనాశమే తెగిపోయినట్లువుతుంది. అనుకూల దాంపత్యానికి భార్యాభర్తల చిలిపికయ్యాలే, చిహ్నం. వాటిలో ఎంత ఆనందముంటుందనుకున్నావ్ ?”

“గతంలో ఎప్పుడయినా పొరపాటున మీ మీద నాకు కోపముచ్చినప్పుడే అది నా తప్పుకాదు. ఏదో అదృశ్య శక్తి నన్నావహించి వుండాలి.”

“ఓ అలాగా ! పాపం ! ఆ అదృశ్య శక్తి నీవు నేనూ అనే భేదభావంలేకుండా నేడో-రేపో లేదామరొనాడో

అందరి నెమ్మీదకూ వస్తుంది. మంచి బుద్ధివచ్చే మాట
యితే రామనామాన్ని జపిస్తాడు. అప్పుడది పరారవుతుంది”

యింతలో ఆయా లోపలికి వచ్చింది. నస్తూనే —
“బాబూజీ ! అమ్మగారు యివ్వాలి ఉదయంనుండి పాలు
త్రాగలేదు. మందు తీసుకోలేదు. మాలిష్ చేయించుకొన
లేదు. యిలా అయితే ఎలా ? రోగం ఎలాపోతుంది.”

అంటూ మూతీ - ముక్కు ముహం చేతులు అన్నిటినీ
అష్టవంకరలు త్రిష్పతూ రుసరుసమంటూ వెళ్ళిపోయింది.

యిది విని ఆదిత్యుడు మంచంమీదనుండి దిగ్గున
లేచాడు. లేని కోపాన్ని అభినయిస్తూ — యిక నాకు
కోపం వస్తుంది.” అన్నాడు.

“రానియ్. బాగా రానియ్. ఎంత వస్తుందో అంతా
రానియ్ నాది తప్ప జరిగింది ఒప్పుకుంటాను. నన్ను
క్షమించాలి ”

ఆదిత్యుడు తలుపు దగ్గరకు వెళ్ళి సరళను కేక పెట్టాడు
యిది వింటూనే నీరజ రక్తసాళాలలోని రక్తప్రసరణ నిలచి
పోయినట్లునిపించింది. పుండుకే పుల్ల గుచ్చుకుంది.

సరళ వచ్చింది ఆదిత్యుడు కోపంగా అడిగాడు —
“యివ్వాలి నీరజకు మందు ఎందుకు యివ్వలేదు ? రోజంతా
తినడానికి ఏమీ యివ్వలేదా ! అంత పొగరెక్కిపోయిందా ?

“దాన్ని ఎందుకండి అలా దబాయిస్తారు” అంటూ
అరచింది నీరజ. దాని తప్పేమి వుందని ? నేను గర్భంతో
మందు తీసుకోలేదు. పాలు త్రాగలేదు. దాని తప్పేమీ
లేదు. మీరు ఏదయినా అనవలెస్తే నన్ను అనండి - సరళ

నీవు వెళ్ళిపో. అనవసరంగా యిక్కడ నిలువబడి తిట్లు ఎందుకు తింటావు ?”

“ఎందుకూ వెళ్ళడం.” ముఖమంతా చిట్టించుకొని కోపంతో చిరబురలాడుతున్నట్లునటిస్తూ అన్నాడు ఆదిత్యుడు. “మందు తీసుకరాపో - ఆర్థి కు పాలుకూడా తీసుకరా ! వెళ్ళు”

“పాపం పగలంతా దాన్ని మాల్వీలతో పాటు పని చేయించి కష్టపెట్టాను. యిప్పుడు మళ్ళీ నర్సింగా? మీ రేని మనుషులండి. మీ హృదయంలో ఏమాత్రం నయలేదా ? ఆయాను పిలువకూడదూ ?

“ఆయాకు యీ పనులన్నీ ఏం తెలుసు ?”

“చాలా పెద్దపని అయి దానికెలా తెలుస్తుంది. భలే బాగా చేస్తుందిలే పిలవండి.”

“కాని.....”

“కాని ఏమిటి అర్థం ?” అంటూ తనే పిలచింది. “ఆయా ! ఓ ఆయా !”

“ఎందుకలా తొందరపడతావ్ ? అంత ఉద్రేకం పడి నందు వల్ల మళ్ళీ కొత్త ఉపద్రవమేదయినా ముంచుక రావచ్చు.”

“నేను ఆయాను సంపిస్తాను.” అంటూ సరళ వెళ్ళిపోయింది. నీరజమూలకు ఏదయినా జవాబిద్దామని కూడా అతను అనుకొనలేదు ఆదిత్యునికి కూడా చాలా ఆశ్చర్యమేసింది, సరళను తను నిజంగా కష్టపెడుతున్నాడా ! అని ఆలోచించాడు.

“వండు పద్యము యిచ్చిన తరువాత ఆయాలో అది త్యుడు చెప్పాడు. “సరళను పిలుచుకరా !”

ఆయా వెళ్ళిపోయింది

“మాట మాటకూ సరళా అంటూ దాన్ని ఎందు కలా కష్టపెడతారు ?” అన్నది నీరజ “మీకు పనేమీ లేదా ?”

“పని విషయాన్ని గురించే మాట్లాడాలి.”

“యిప్పుడేమి మాటలండి పోనిద్దురా”

“ఒకటి రెండు మాటలే”

సరళ చిన్నపిల్ల దానికేమీ తెలియదు దానితో మీరు మీ వ్యవహారాలను గురించి మాట్లాడేకంటే హరి యాను పిలిపించి చెప్పండి.”

“నిన్ను పెండ్లి చేసుకున్న తరువాత నేనో కొత్త విషయాన్ని కనుక్కొన్నాను, ఏదయినా ఒకవని కావా లంటే ఆడవాండ్లే చేయాలి కాని అది పురుషులవల్ల అంత త్వరలో క తేదు. మేము బలవంతంగా చేస్తాము కానిమీరు ఉత్సాహంగా చేస్తారు. యీ విషయంలో నేను ఒక ‘థీసిస్’ వ్రాయాలని నిర్ణయించుకున్నాను. నా నిర్ణయానికి నా జైరీలో చాలా ఉదాహరణలు దొరుకుతాయి.

“ఒక స్త్రీ మానసికంగా ఒక వనిని నిర్ణయించుకొని ప్రారంభించినప్పుడు విధి ఎదురుతిరిగి తారుమారవుతుంది. ఆ పరిస్థితిలో ఆమెను ఏమనాలి యిప్పుడు నేను ఎంతో కష్ట పడి నిర్మించిన మేడలు భూకంపానికి ‘ఎర’ అయిపోయాయి.

ఆ శిథిలగృహం యీనాడు దెయ్యాలకుకూడా పనికిరాకుండా పోయింది...”

యింతలో సరళ వచ్చింది

“పూదోటలో పని అయిపోయిందా ?” అని ప్రశ్నించాడు ఆదిత్యుడు.

“ఆఁ ! అయిపోయింది.”

“అంతా ?”

“అవును.”

“గులాబీ ఆకుల కట్టింగు కూడా.”

“మాలి నేలను తయారు చేస్తున్నాను,”

“నేల! నేలను నేను మొదటనే తయారుచేసివుంచాను దాన్ని హరియా మాలీ హేంట్‌వర్‌లో వుంచితే ఏం...”

వాండ్రు సంభాషణను చెడగొట్టాలనే దుఃసంకల్పంతో మళ్ళీనే నీరజ అరిచింది. “సరళా! నీవు వెళ్ళిపో నారింజరసం తయారు చేసుకోరా. కొంచెం, దాంట్లో కొద్దిగా అల్లపు రసంకూడావేయ్యి. యిదిగో తేనె కూడా కాస్తా వేసుకోరా !”

సరళ తలకాయ వంచుకొని వెళ్ళిపోయింది.

“ఠోజుటిలాగానే యివ్వాలి కూడా మీరు తెల్లవారు ఝామున్నే లేచారా!?” అని అడిగింది నీరజ.

“ఆఁ !”

“గడియారానికి అలారం చెవివున్నదా ?”

“అవును. వున్నది.”

“ఆ నిమ్మచెక్క బల్లకింద కాఫీ కప్పులు సాగు మొదలైన కాఫీ సామానంతా భాను సర్దివంచాడా !”

“ఆ : సర్దేశాడు. లేకపోతే మీ కోర్టులో షికాయట్ దావా దాఖలు చెయ్యకపోయావా ?”

“రెండు కుర్చీలు రెండూ వేసివున్నాయా !”

“ఆ వున్నాయ్. దానిమీద, నీవు కాఫీత్రాగే, కాషాయరంగుమీద నీలపుగీతలు గీయబడివున్న కప్పు, వెండిగ్లాసులో పాలూ, చిన్న ప్లేటులో చెక్కెరా డ్రైగాడ్ బొమ్మవున్న ఆ జపానీ టీ మొ॥ నవన్నీ వున్నాయ్.

“రెండవకుర్చీ ఖాళీగా ఎందుకున్నది !”

“మందమతివల్ల ఆకాశంలోని నక్షత్రాలన్నీ వాటి స్థానంలో సరిగానే వున్నాయి. కాని దిగాంతరాల వెనుక శుక్లవంచమి చంద్రుడే వుండిపోయాడు. సమయం జూచి అతన్నికూడా తీసుకవస్తాను,”

“సరళన: మీ టేబిల్ దగ్గరకు ఎందుకు వంపించలేదు.

“దీనికి జవాబుగా “నీ స్థానంలో మరొకరు కూర్చుండడం నా కిష్టంలేదు ” అని అన్నట్లయితే చాలా బాగుండేది. కాని యదార్థమేది అయిన ఆదిత్యుడు అలా చెప్పలేదు. “ప్రాతఃకాలము ఆమె జవ.తపాలు చేస్తుంటుందిగా ! నా మాదిరి పూజా - పునస్కారాలులేని మేశ్చుకాదుగా అందుకని.”

“కాఫీత్రాగిన తరువాతి “ఆర్కిడ్”కు తీసుకవెళ్ళారను కుంటాను.”

“అవును ఆవసరమైన పనివుండి తీసుక వెళ్ళాను. ఆమెకు నచ్చజెప్పి ఆఫీసుకు పరుగెత్తాల్సి వచ్చింది.”

“సరే ఒకమాట అడుగుతాను. సరళకు రమేంద్రునికి వినాహం చేద్దామంటే మీరెందు కంగీకరించరు ?”

“పరిహాసాలాడడం నా వ్యాసారం కాదు.”

“కాదు పరిహాసాలుకాదు. తప్పకుండా పెండ్లిచేయాల్సి వుంటుంది. రమేంద్రునిలాంటి పిల్లడు మనకెక్కడదొరుకు కాదు !”

ఒకవయపు వరుడున్నాడు. రెండవవైపు కన్యవున్నది. వీళ్ళిద్దరిమధ్యా “యిష్టత” వున్నదా లేదా అనే విషయాన్ని తెలుసుకొనటానికని. కూడా నాకు వ్యవధిలేదు. దూరంగాచూస్తే యిదే ఆటంకంగావుంది.”

“మీరు ఏమిటో ఆలోచిస్తున్నారు ” అన్నది నీరజ. పెంకితనాన్ని ప్రదర్శిస్తూ-; లేకపోతే ఏఆటంకమూవుండదు ”

“పెండ్లి చేసుకొనేది ఒకరు, నిజంగా నాకేదయినా ఆలోచన వుండవచ్చు. ప్రయోజనమేమిటి ! ఏమవుతుంది. అయినా నీవు ప్రయత్నం చేసి చూడరాదూ !”

“నాలుగురోజులుపాటు దానికి శలవు యివ్వండి. దృష్టికి విరామం దొరికితే దానిస్థానంలో అనే నిలబడి పోతుంది.”

“శుభదృష్టియొక్క కాంతిలో చెట్లు-చేమలూ గుట్టలు - మిట్టలూ అన్నీ స్వశ్చంగానేవుంటాయి. దానిని ఒక విధ మయిన “ఎక్స్‌ప్రెజ్” అని నీవు గ్రహిస్తేచాలు.”

“మీరు అబద్ధం ఆడుతున్నారు. అసలు విషయం -
“సరళకు పెండ్లిచేయడం నాకిష్టంలేదని స్వశ్చంగా చెప్ప
రాదండీ !”

“అవును. యిప్పుడు నువ్వు అసలు రహస్యాన్ని కని
పెట్టావు. సరళ వెళ్ళిపోతే మన తోటగతి ఏమాతందోకాస్త
ఆలోచించు. లాభ - నష్టాల విషయంకూడా అలాగే ఆలో
చించాలి. — అరెరె ! యిదేమిటి ఏమయింది. బాధ ఎక్కు
వయిందా ?” అంటూ ఆదిత్యుడు ఉద్విగ్నుడయ్యాడు.

“ఏంటేను నాకే రోగమూలేదు.” నీరజ త్రోధపూరిత
మైన కంఠంతో అన్నది. “నన్ను గురించి మీరేమి భయపడ
నక్కర్లేదు.”

ఆదిత్యుడు లేచి వెళ్ళిపోయేముందు నీరజ అన్నది
మన పెండ్లిఅయిన తరువాతనే తోటలోని నిమ్మచెట్టు పడి
పోయింది మీరు ఆ విషయాన్ని మరచిపోలేదుగదా! ఆ
తర్వాత మన మిరువురం గలసి ఆర్కీడ్ యింటిని అలంక
రించాము యీ రోజున దాన్ని నాశనంచేయడానికి మీమన
స్సెలా అంగీకరించింది?”

“నీవు అనేదేమిటి ?” ఆశ్చర్యంతో ఆదిత్యుడు
అన్నాడు. “నాశనం చేయాలనే ఉద్దేశ్యాన్ని నా దగ్గర నీ
వెవ్వడైనా చూశావా ?”

“సరళకు తోటవని ఏం తెలుసు? నీరజ ఉత్తేజతుర్రాలై
అన్నది.

“ఏమంటున్నావ్. సరళకు తెలియదూ? నేను ఏ
మేనత్తగారియింట్లో పెరిగి పెద్దవాణ్ణి అయ్యానో ఆమె సర

శకు పెదతల్లే తోటకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలూ నేను అక్కడనే నేర్చుకున్నాననే విషయం నీకూ తెలుసు. పూలతోట పెంపకం ఆవులపోషణ యావత్తూ ఆడవాళ్ళకే వచ్చుచెప్పాలి. వృద్ధిజెందాలిగాని మగవాండ్లకేం తెలుస్తుంది అని అంటూవుండేది మా అత్త. ఆమెకు ప్రతిపనిలోనూ సరళకు సహాయకురాలుగా వుండేది.

“మీరొ? సహాయకులు. అవునా ?

“అదిరచేసరి. నాకు యింకా కాలేజీ విధ్య నభ్యసించాల్సివుండేది. యింత అవకాశం ఎక్కడ దొరికేదీ! సరళకు అత్తగారే స్వయంగా చదువు చెప్పారు.”

“ఆ తోటవల్లనే మీ అత్తగారు సర్వనాశనమై పోయారు. ఆ పిల్లపాదమే అంత. ఆకాలు ఎక్కడ పెడుతుందో అంతవరకూ ఊడ్చిముగ్గు పెట్టినట్లే. నాకుకూడా ఇదే భయం కలుగుతోంది. ఆ సోపానస్ట్రులాంటి తలకట్టు చూడరాదూ గుర్రంలా ఎగిరెగిరి నడుస్తుంది. ఆడవాండ్లకు పురుషులబుద్ధిలాంటి బుద్ధి వుండడం మంచిదికాదు. అలా ఉంటే ఎంతదూరం పోయినా ప్రోద్దుకెదురే.

“ఇవాళ నీకేమొచ్చింది. ఏమిటీ ఇలా వాగు తున్నావ్. పైత్యం ప్రకోపించలేదుగదా! అత్తగారుతోటను నాటటం పెంచడం ఎరుగుదును. కాని వ్యాపారం చేయడం చూడలేదు. పూదోటను పెంచడం తప్పవని ఏమీకాదు. అందులో ఆమె అద్వితీయురాలు. అధవా దండగవచ్చినా భరించగలదు. పేరుమాత్రం బాగా సంపాదించింది. కాని పైసానాస్తి. నేను తోటవేయడానికి ప్రేరణకర్త ఆమె. అప్పు

టికే ఆమె సర్వనాశనమై పోయిందన్న సంగతి నాకేమీ తెలియదు. నాకీరోజువరకు ఆనందంగా వున్న విషయ మేమంటే ఆమెడబ్బును అణాపెరలతో సహా ఆమెకు ఆమె చావక ముందే ఇచ్చాను” ఇందుకు నేను గర్విస్తున్నాను. ”

సరళ నారింజరసం తెచ్చింది.

నీరజ అన్నది “అక్కడపెట్టు ”

టీసాయ మీద రసాన్నుంచి సరళ వెళ్ళిపోయింది.

ఆ రసం అలాగేవుంది. నీరజ దాన్ని ముట్టుకొన్నానా లేదు.

“నీవు సరళను ఎందుకు పెండ్లి చేసుకొలేదు”

“ఏమంటున్నావ్ ? నాకర్థం కావడంలేదు. వివాహ విషయం ఎప్పుడూ మేము అనుకోనేలేదు. నా కా ఉద్దేశ్యమే కలుగలేదు. ”

“ఆ వుద్దేశ్యమే కలుగలేదా ? యిది మీ కవిత్వమే ననుకుంటాను. ”

“క్షీవితంలో యీ కవిత్వపు పిచ్చి పుట్టిన మొట్ట మొదటిరోజు నీన్ను చూచినరోజే. నీన్ను జూచిన తరువాతనే నా కీ కవిత్వపు పిచ్చి పట్టింది. అంతకు పూర్వం మనం అడవులలో-వాటి నీడల్లో కలసుకొని గడిపాం. కాని యీకొత్త కాలపు సభ్యతలో పెరిగి వున్నట్లయితే ఏమి జరిగేదో-

“ఏందుకు? సభ్యత ఏమి తప్పచేసింది?”

“సరళ కూడా మంచిదే.”

“సరళను నేను సరళగానే భావిస్తున్నాను. యింత వరకూ అలాగే భావిస్తూ వచ్చాను. కాని, ఆమె రూపవతా కురూపియా అని ఎప్పుడూ ఆలోచించలేదు.”

“సరే! ఇప్పుడు నిజం చెప్పండి. మీరు ఆమెను కోరడం లేదా?”

“తప్పకుండా కోరుతున్నాను. నేను ఆమెను కోరకుండా వుండటానికి జడపదార్థాన్ని కాదు. పిన్నమ్మకొడుకు రంగూణలో బారిష్టర్ చేస్తున్నాడు. అతన్ని గురించి శింతలేదు. సరళ తనతోటను కాపాడుతూ వుంటే చాలు. యిక వాడికేమీ అక్కర్లేదు. ఆమె తో వనిలో ఆమె లీనమైపోయింది. యీ ద్వారాలో పెండ్లిమాట తలువదు. అని వాడికి గట్టినమ్మకం వున్నది. ఆ నమ్మకంతోనే వాడు వెళ్ళిపోయాడు. సరళ అనాధ అయిపోయింది. అప్పల వాండ్లు తోటను కాజేశారు. ఆరోజున వచ్చి నన్నాక్రయించింది. నీకు తెలుసుగా ఆమె ప్రేమించదగినదే కాని ప్రేమించను. ఆమెముఖం నవ్వుతూ కళకళలాడుతూ వుంటే వుండవచ్చు. ఆమె నడక వక్షులు గెరిగినట్లుగా వుంటుంది...”

అదిత్యుని మాటను ఖండిస్తూ సీరజ అన్నది. “జాలు మీవర్ణన ఇక ఆవండి. ఆమెను గురించి చాలా విషయాలు తెలుసుకున్నాను. ఎక్కువగా చెప్పవలసిన వనిలేదు. అది అసాధారణ మయిన పిల్ల కాబట్టి బరాసత్ బాలికా పాఠశాలలో హెడ్ మిస్ట్రెస్ స్కూలులో పప్పు జెప్పిరమ్మని చెబుతూవున్నాను. ఆవిద్యాలయమువాళ్ళు ఎన్నో పర్యాయములు చెప్పిపోయారు కూడా”

బరాసత్ బాలికా పాఠశాల కెందుకు అండమాను దీవులు లేవు”

“కాదు నేను పరిహాస మాడుతున్నా ననుకున్నారా! పరిహాసము కాదు సరళకు మీరు తోటపని యెంతైనా వప్ప జెప్పగలరు. కాని ఆ ఆర్కిడ్ ఇంటిపని మాత్రము దానికి వప్పజెప్ప లేదు.”

“ఎందుకని ఏమి జరిగినది?”

“సరళకు ఆర్కిడ్ను గురించి యే మాత్రము తెలియ దని నేను మీకు యెప్పుడో చెప్పినాను”

“సరళకు నాకంటే యెక్కువగా తెలుసునని నేను చెప్పగలరు. పిన్నమ్మకు ముఖ్యంగా ఆర్కిడ్ అంటే ఎక్కువ యిష్టము. ఆమె నమ్మకస్తులయిన తన మనుష్యులతో సెలి బ్ నుండి జావానుండి యింక చైనానుండి కూడా ఆర్కిడ్ కో తేప్పిస్తూవుండేది ఆమె.

ఈ విషయము నీరజకు కూడ తెలుసు. అందువల్ల నే ఆమె అంటే నీరజకు యసహ్యము వేస్తుంది.

“ఆవును ఆమెకు నీకంటే నాకంటే ఎక్కువగా తెలుసు. అయినా సరే నేను మిమ్ములను యాచిస్తున్నాను. ఆర్కిడ్ యిల్లు కేవలము మీది నాది మన యిరువురిది. కాని మన యిరువురి మధ్య సరళకు దానిమీద యేమాత్రము హక్కులేదు. ఆమె క్షేమము కావాలనకుంటే ఆమెకు నీతోటసంతా కట్టపెట్టు నా కేమియు చింతలేదు కాని నాబిడ్డ - ఆర్కిడ్ యిల్లు నాకిచ్చివేయండి. నాకు కావలసింది అంత వరకే - ఇన్నిరోజులనుండి నేను ఈ చిన్న కోరికను మిమ్ములను కోరగలను. కాని దురదృష్ట వశాత్తు ఈరోజున శయ్య

మీద నున్నాను. - అంటూ ఆమె వాక్యము పూర్తిచేయకుండానే దిండులో ముఖము దాచుకుని యేడ్వసాగింది.

ఆదిత్యుడు నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. యిన్ని రోజులనుండి తను ఏదో స్వప్నంలో సంచరిస్తున్నట్లుగా భావించాడు. కాని యీ రోజున షాక్ తగిలంది. తృప్తిపడ్డాడు, కళ్ళు తెరిచి చూచాడు. అసలు విషయమేమిటి? అని. యీ అయోమయ పరిస్థితిని గ్రహించాడు. నీరజ యింకా ఏడు న్నూనే వుంది. ఆమె ఏడుపు యీ నాటిది కాదు. అది బాగా పాత బడి అతనికి అలవాటై పోయింది. నీరజ హృదయంలో అసహ్య బాధాయుతమైన తుఫాను రోజు - రోజు కొక నూతన రూపాన్ని ధరిస్తూ సుహృదయంకరంగా మారుతోంది. ఆదిత్యుడు యీ విషయాన్ని గ్రహించలేడు. ఘోరంగా రగిలే అగ్నిజ్వాల ఆర్పటానికి అతను కింకత్ మూలం కూడా ప్రయత్నించలేదు. సరళ తోటపనిని సరిదిద్దు కొంది. నీరజను చాలా సంతోషంగా వుందని భావిస్తూ వచ్చాడు. కాని తన భావన తారు - మారు అయింది. యీ రోజున అతనికో పూర్వస్మృతి జ్ఞప్తి పథానికి వచ్చింది. ఒక రోజున అతను ఏదో మాటమీద మాటవచ్చి సరళను ప్రశంసిస్తూ ఈ కామిగీ లతలను నేను యింత అందంగా అలంకరించలేను" అని అన్నాడు. దీనికి నీరజ తీవ్రస్వరూపం ధరించి వికటాట్టహాసం జేస్తూ - "బాబూజీ! అనుకున్నదాని కంటే అధికంగా ఎవరికయినా ఏమయినా యిస్తూవుంటే చిట్టచివరకు మిగిలేది నున్న" అన్నది.

యివ్వడివ్వడే అతనిబుర్ర పనిచేస్తూంది. ఇట్లు-
 మొక్కలు మొదలై తోటవనిలో సరళది ఏమాత్రమయినా
 తప్ప కనుపించిందో నీరజ దానిని గోరంతలు కొండంతలుగా
 జేసి పావం ! దానిని నానా అల్లరిపాలు జేసిగాని పదలదు.
 నీరజకు సరళను ఉడికించడమో ఏడిపించాడమో పనిగా
 వుంటుంది చూసేవాండ్రకు. ఆమె అవునన్నది - అది తప్పు
 అయినా ఒప్పుఅయినా కాదంటుంది. ఆమె కాదన్నది
 బొనంటుంది. వీండ్రయిద్దరి వాదన సపుతుల పోట్లాటలా
 వుంది. అతనేం చేయగలడు.

ఆదిత్యుడు చాలాసేపు ఆలోచించాడు. చివరకు నీరజ
 చేతిని తన చేతిలోనికి తీసుకొని - “ఏడవకు నీరూ. నీవు ఏమి
 చెప్పాలనుకుంటున్నావో చెప్పు నీవు ఎలాచెపితే అలా
 చేస్తాను. సరళను పనిలోనుండి తీసివేయాలని అనుకొంటు
 న్నావు. అంతేనా?

నీరజ తనచేతిని విడలించుకొని అన్నది - “నాకేమీ
 అక్కర్లేదు తోటనీది. నీసొత్తు. కావాలనుకుంటే ఎవరినైనా
 పెటుకొనగలవు నాకేం?”

నీరూ! యీమాటలు నీవేనాఅంట. తోటఅంతా నా
 ఒక్కడిదేనా నీకు లేదా? మనయిద్దరం పంచుకొన్న దెప్పుడు
 ఆమె నావాటాలోకి వచ్చిందెప్పుడు. ఏం మాట లివి?”

“నేను ఎప్పుడయితే పంచమెక్కానో అప్పుడే యిది
 అంతా మీసర్వస్వం అయిపోయింది. నేను యీ శిథిల
 మృతయాన్ని తీసుకొని ఆవిచిత్ర వ్యక్తిత్వంగల సరళమాండు
 ఎలావుండను మీకు సేవచేయడానికైనా దగ్గరలంతశక్తి యేదీ?

“నీరూ! యింతకుపూర్వం నీవు స్వయంగా ఎన్నో పర్యాయాలు సరళను పిలిచావు. తోటకు సంబంధించిన విషయాలు మాట్లాడినావు. ఎన్నో సంవత్సరాలక్రితం-మీకు జ్ఞాపకం లేదేమో-మీరు యిరువురూ కలిసి నన్ను ఆడించే వారు...”

“అనాడు ఆమెకు యింత అహంకారములేదు. భగవంతుడు నన్ను చిన్నచూపు చూశాడు. అందుకనే యివ్వాలి మీ కాళ్ళమీద పడి మీదయా బిక్షకోసం యాచిస్తుండన్నాను. తెలియ జెపుతున్నాను. సరళ అలాంటిది. ఇలాంటిది. ఆమెకు అది తెలుసు యిది తెలియదు. ఆర్కిట్ వని అసలే తెలియదు అనికాని, ఆరోజుల్లో నన్ను ఎవరయినాయని మాటలనడం విన్నారా మీరు? నా యీ చెడ్డ రోజుల్లో మాయద్దర్శి తూయడానికి ఎందుకొచ్చావ్? యీ రోజున నేను ఆమెను గెలువలేను. ఎలాగెలుస్తాను? చెప్పు?”

నీరూ యీరోజున నీనోటిగుండా వచ్చేమాటలను నేను కలలోకూడా వ్రాసాను. నాకు యీమాటలను వింటు వుంటే నీస్థానంలో మరెవరినూ మాట్లాడు తున్నారేమో నని విస్తుంది.

“కాదు నేనే మాట్లాడుతున్నాను. నీభార్యని నీరూనే, ఆమె మనస్సును నీవు యింతవరకూ తెలుసుకోలేక పోయావంటే నాకు ఏడుపొస్తుంది పెండ్లి అయిన తర్వాత మీరు తోట అంటే మీ ప్రాణాలకన్నా మిన్నగా ప్రేమిస్తారని తెలుసుకున్నాను. అప్పటినుండి నేను పూర్తిగా మారిపోయాను. మీకంటే అధికంగా నేనుకూడ తోటను ప్రేమించి

సేవించ సాగాను. లేకపోయినట్లయితే తోటను గురించి మీకూ - నాకూ మధ్య పెద్ద యుద్ధం జరిగేది. రాత్రి బవళ్లు నేను అవిరళంగా సాగించిన కృషి దేన్ని గురించి? యీ విషయం మీకు కూడా తెలుసు. నేను ఏవిధంగా దాన్ని నాలో లీనం చేసుకున్నానో కూడా మీకు తెలుసు. తోట యొక్క ప్రత్యేకతలూ లీనమై నీరజ అన్నా. తోట అన్నా ఒకటే కాని, రెండు కావు అన్నట్లు నిండిపోయాను.

“అవును. ఎవరు కాదన్నారు!”

“అలా వుండండి. యివ్వూ నేనో వింతనృశ్యం చూస్తున్నాను. ఆ తోటలో ఈనాడొక మనిషి. వరాయి మనిషి చాలా సునాయాశంగా ప్రవేశించింది. అయినప్పటికీ నీకు ఏమయినా బాధ కలిగిందా? నా ప్రాణంతో సరిసమాన మైనతోట-అది తోటకాదు. నా హృదయం-నా శరీరం - నా సర్వం. అదేనేను - నేనే తోట. అలాంటి నా శరీరాన్ని చీల్చి అందులో మరొక ప్రాణియొక్క జీవాన్ని నింపబూనడం నీకు న్యాయమేనా? యీ తోట నా శరీరంతో సరిసమాన మైనదికాదా? నేనే స్థానంలోవుంటే దీన్ని సహించగలనా.”

“ఏం చేస్తావు!”

“ఏమిచేసేది చెప్పనా?” నీరజ అన్నది తోటను తారు మారు చేసేదాన్ని. ఒకరి స్థానంలో వదిమంది మాలీలను పెట్టి పనిచేయించేదాన్ని. కాని ఎలాంటి ఆడదాన్నీ ఆ తోటలోనికి ప్రవేశించ నిచ్చేదాన్నికాదు. నా కంటే కూడా తోటపని అధికంగా తెలుసుననిగర్వించే ఒక ఆడవాన్ని ముఖ్యంగా సరళలాంటివాళ్ళను తోటలోకి అడుగుకూడా

పెట్టనియ్యను. ఆమె యొక్క యీ అహంకారంద్వారా నీవు రాత్రింబవళ్ళు నన్ను అవమాన పరుస్తూనే వున్నావు. నా శక్తిని నిరూపించడానికై నా నా చేతిలో ఏమార్గమూలేదు. నేను చాపసిద్ధంగా వున్నాను. అలా ఎందుకు జరిగిందో నేను తెలుసుకున్నాను.

“ఊ! చెప్పు”.

“నీవు నాకంటే ఆమెను అధికంగా ప్రేమిస్తున్నావు. నీవు యితవరకూ యీవిషయాన్ని నా దగ్గర దాచిపెట్టావు”.

ఆదిత్యుడు కొన్ని క్షణాలు తన వెంట్రుకల్లో ప్రవేశించి తలవట్టుకొని కూర్చున్నాడు. తరువాత విహ్వల హృదయంతో దుద్దశంతంతో అన్నాడు—“నీరూ! పదిసంవత్సరాలనుండి సుఖంలో-దుఃఖంలో ప్రతి అవస్థలోనూ ప్రతి పనిలోనూ నీవు నన్ను బాగా ఎరుగుదువు నా మనస్సు నీకు తెలుసు. తెలిసికూడా నీ విలా మాటాడుతున్నావంటే నేను ఏమి జవాబు చెప్పగలను? చెప్పు! నేను జెల్లుతున్నాను. నేను నీ దగ్గరవుంటే నీ ఆరోగ్యం ఇంకా చెడుతుంది. పర్నర్ దగ్గర వున్న జవానీయుల యింట్లోవుంటాను. అవసరమైతే పిలిపించు.”

5

కాలవ అవతలగట్టుమీద నేరేడుచెట్టు చాటుగుండా ఆకాశంలో చంద్రుడు తొంగిచూస్తున్నాడు. అక్కడేవున్న వాసంతిక చిగురుటాకులు, నిద్రనుండి మేల్కొచ్చిన పసిబిడ్డల కండ్లలా ఎర్రగావున్నాయి. దానిపూలు పచ్చిబంగా

రంలా మెరుస్తున్నాయ్. వాటినుగంధం, పొగమంచులా నలుదిశలూ ఆకమించుకొంటుంది. కాలవగట్టుమీద నేపచ్చని వచ్చికలో విషాదమూర్తిలా సరళ కూర్చోనివుంది. గాలి ఏ మాత్రంలేదు. చెట్ల ఆకులు కదలడంలేదు. ఎక్కడా చలనం లేదు చుట్టూ నిశ్శబ్దంగావుంది. కాలవలోని నీరు చలనరహితంగా నిలిచిపోయి, తోడుపెట్టిన నాలు క్రింద ఒలికి భూమి మీదనే గడ్డకట్టిఉన్నట్లు, తెల్లనిచంద్రకిరణాలలోతళతళలాడు తున్నాయ్.

సరళకు వెనుకనుండి ఒకప్రశ్న వినిపించింది.

“నేను రావచ్చా?”

రమేంద్రుడు వచ్చి రేవులోని మెట్లమీద, ఆమె కాళ్ళ దగ్గరలో కూర్చున్నాడు. సరళ ఆతృతగా అన్నది. “అదేమిటి! మీరు యిక్కడ కూర్చున్నారేం? లేచి వైన కూర్చోండి.”

“ప్రాచీన చరిత్రల్లో స్త్రీలవర్ణన పాదవల్లవులనుండే ప్రారంభింపబడుతుంది. నీ ప్రక్కన ఖాళీఉంటే కూర్చుంటాను. నీ చేతిని యిలా యివ్వు.”

సరళ చేతిని తీసుకొని ముద్దుపెట్టుకున్నాడు రమేంద్రుడు. “రాణిగారికి అభివందన మాచరిస్తున్నాను. స్వీకరించండి” అన్నాడు.

అతను లేచినిలువబడి సరళ నెత్తిమీద రంగువేళాడు. సరళ తృప్తిపడి ఆడిగింది. “ఏమిటిది?”

“నీకు తెలియదా? యివ్వాలి ఉగాది. మీరంతా చెట్టు-చెట్టుకూ, కొమ్మ-కొమ్మకూ పూదలుచేసే సుదినం.

వసంతం మనుష్యుల శరీరానికి కాదు హృదయాలకు హస్త
కుంటుంది. దానిని బయటపెట్టాలి. లేకుంటే నీ వా ఆశోక
వనంలో నిర్వాసితులాలివై పోతావు.”

“మీరు చెప్పేదేమిటో నాకు అర్థం కావడంలేదు.
మీ భాషను అర్థం చేసుకోనే శక్తి, నేర్పూ నాకులేదు.”

“శక్తియుక్తుల ప్రమేయమేముంది. మగ పక్షి పాట
పాడుతూవుంటుంది. ఆడపక్షి మానంగా దాన్ని వింటూ
కూర్చోవడమే మగపక్షికి జవాబు తెలిసిందా! యిక
కూర్చోరా?”

సరళ చిరునవ్వుతో అతనినయిపు చూసింది, అత
డామె దగ్గర కూర్చున్నాడు.

చాలాసేపటివరకు యిద్దరూ మానంగా వున్నారు.

“జైలుకు ఎలా వెళ్ళాలో చెప్పకోండి.” అన్నది
సరళ మానశ్చేదాన్ని కలిగిస్తూ -

“నీకు జైలుకు వెళ్ళడానికి దార్లు కరువయాయా!”
నవ్వుతూ రమేంద్రుడన్నాడు.” యూరోజుల్లో జైలంటే విలువ
లేదు. జైళ్ళకెళ్ళడం చాలా శ్రేణిక అయినదని. ఏ విధంగా
జైలుకు వెళ్ళకుండా వుండగలం అనే ప్రశ్నకు జవాబీయడం
కష్టం. జైలుకు వెళ్ళకుండా వుండాలంటే దాకలేదు. కాని,
జైలుకెళ్ళాలంటే అన్నీదారులే,”

“నేను పరిహాసం లాడడంలేదు. నేను బాగా ఆలో
చించుకొనే అడుగుతున్నాను. నాకు ముక్తి అక్కడేవుంది.”

“నామూట కూడా ఒకటివిను. హృదయాన్ని విప్పి
నీ మనస్సులోని విషయం చెప్పు.”

“అన్ని విషయాలు చెపుతాను. నీవుఅంతా తెలుసుకున్నట్లయితే ఆదిత్యుని ముఖంకూడా చూడవు.”

“అని నేనూ అనుకుంటున్నాను.”

“ఇవ్వాలి సాయంత్రం నేనువరండాలో కూర్చోని ఉన్నాను. అమెరికానుండివచ్చిన క్లావర్సు క్యాటలాగులోని బొమ్మలను చూస్తూ పేజీలు తిరుగవేస్తున్నాను. రోజూ సాయంత్రం దాదాపు నాలుగన్నర గంటలకు కాఫీత్రాగిన తరువాత, తోటవనుల విషయం మాట్లాడడానికి నన్ను ఆదిత్యుడు పిలుస్తూ ఉండేవాడు. కాని ఇవ్వాలి నన్ను పిలువలేదు. అటునుండి ఇటు, ఇటునుండి అటు లోవలనే వచారు చేస్తున్నారు. మాల్లీలు పనిచేస్తున్నారు కాని వారివైపుకూడా తిరిగికూడా చూడడంలేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు వారు నాదగ్గర కొస్తున్నట్లు భావించేదాన్ని కాని అలా జరుగలేదు. బలమైన మనిషి - వేగంగా నడవడం, దృఢంగా పనిచేయడం అప్రమత్తుడై ఉండడం, ముఖంమీద చిరునవ్వు - ఇవన్నీ ఈరోజున ఆయనలోలేవు. బయట ఏమిజరుగుతున్నదో అన్న ఆలోచనకూడా లేదు. బాగాఆలోచనలో మునిగినవాడులా ఉన్నాడు. చాలాసేపటి తరువాత తిన్నగా నా దగ్గరికొచ్చాడు. మరొకరోజున అయినట్లయితే చేతిగడియారాన్ని చూసుకొని “ఓంఅయిపోయింది” అనేవాడు. నేనుకూడా లేచి వెళ్ళేదాన్ని. కాని ఈ రోజున అలా అనలేదు. కుర్చీ దగ్గరికు లాక్కుని దగరకూర్చున్నాడు నా చేతిలోని క్యాటలాగును తీసుకొని “బొమ్మలు చూస్తున్నావా?” అంటూ పేజీలు త్రిప్పసాగాడు. కాని దాంట్లో దేన్ని చూసినట్లులేదు.

అకస్మాత్తుగా నా ముఖంవయిపు చూశారు. ఆయనముఖం లోని అంతరార్థాన్ని నేను గ్రహించాను ఆయన హృదయం ఆయన్ను - “ఏమిటీ విలంబనము. చెప్పదలచుకున్నదేదో శుభ్రంగా చెప్పే శైయ్. ఆలస్యమెందుకు !” అని శాసిస్తున్నట్లుగావుంది. వెంటనే ఆయన క్యాటలాగును క్రిందనా రేసి తలవంచుకొనిఅన్నారు. “చూస్తున్నావాసరూ!” ఆయనకంఠంలో అలసటవుంది. మళ్ళీ మాట్లాడలేదు. మళ్ళీ క్యాటలాగును పీనుకొని దాన్ని చూస్తూ కూర్చున్నారు. కొద్దిసేపటి తర్వాత అకస్మాత్తుగా మళ్ళీనావయిపుచూశారు మనస్సులో ఏమనుకొన్నారో క్యాటలాగును నామీద విసిరి కొట్టారు. విసురగా లేచివెళ్ళి పోతూవుంటే నేనుఅడిగాను. తోటలోకి వెళ్ళుచున్నారా?” అని. దానికివారు “లేదు బయట అర్జంటయినపని ఒకటివుంది.” అంటూ వరుగెత్తుకెళ్ళారు.

“పరు నెత్తు కెళ్ళరా ?”

“అవును. జైల్లో బంధించబడ్డ దొంగ ఎవరూ చూడకుండా జైల్లోనుండి పారిపోతున్నట్లుగావుంది. వారిపోకడ.”

అన్నయ్యగారు నీతో ఏమయినా చెప్పాలని వచ్చి నట్లు నీకు అనుమానంగా వున్నదా ?”

“అవును. వారు నీతోట ఒకటియిదివరకే సాశనమై పోయింది. యిదిగో, దీన్నికూడా బూడిదచెయ్యి.” అని అంటారను ఈన్నాను.”

“ఎందువల్ల?”

“ఏమో నాకలా తోచింది.”

77 84
30
21 2520

24 10 22 ✓

“నేను జైలుకు వెళ్ళకుండా తప్పిట్లులేదు.” అన్నాడు రమేంద్రుడు దీనిగా సరళవైపు చూస్తూ -

సరళ మలినంగా నవ్వి - “అయితే నన్నాదోషను మూయవంటారా? నా కేమిచేతనవుతుంది. దాన్ని సర్కారు - ప్రభుత్వమే తేరచివుంచుతుంది.

“అయితే నీవు కొమ్మల్లో చుట్టుకొని దారిలో పడి వుండు నేనేమో చేతులకు సంకెళ్ళు ధరించి పోలీసువాండ్ల మధ్యన గర్వంగా తల ఎత్తుకొని జైలుకు వెళ్తాను. యిలా జరుగుతుందా? జరగటానికి వీలేదు నేను ప్రతిఘటిస్తాను.”

“ఏం చేస్తావు?”

“నీ శనిగ్రహంతో యుద్ధం చేస్తాను. నీ జాతకంలో నుండి వాడిపేరును తొలగిస్తాను; - తరువాత చాలా పెద్ద ఖాళీ దొరుకుతుంది. చాలా పెద్దది.”

“నీనగర నేను ఏమీ దాయలేను. కొద్దిరోజులనుండి నాముందొక విషయం జరుగుతూ వుంది. యివాళ చెబు తున్నాను. ఏమీ అనుకోకు. అనుకుంటావా?”

“చెప్పిపోతే తప్పకుండా అనుకుంటాను.”

“చిన్నతనంనుండి ఆదిత్యుడు నేనూ ఒకేచోట కలిసి మెలసి తిరుగుతూ పెద్దవారమయ్యాము. అన్నా చెల్లెల్లా కాదు. అన్న-తమ్ముళ్ళలాగు. మే మిద్దరిం అరమరిక లేకుండా కలిసిమెలిసి యీభూమినిత్రవ్వారు. మొక్కలు నాటినాము. అశ్మా - పిన్నమ్మా; యిద్దరూ ఔషాయిడ్ వల్ల రెండు మూడు రోజులతేడాలో చచ్చిపోయారు. అప్పుడు నావయస్సు ఆరు సంవత్సరాలు. తరువాత రెండు సంవత్సరాలకు నాన్న

గారు మరణించారు. వారి జీవితంలో అన్నిటికంటే ప్రియమయినది మా పూదోట. నేను దానికి నా పరిపూర్ణమైన శక్తిని యిచ్చుచునా సకే ఆ తోటను రక్షిస్తానని వారికి గట్టి నమ్మకంవుంది. అచేవిధంగా నేనూ నా శాయశక్తులా రక్షించాను. వారికి అషనమ్మకం అంటూలేదు. అందరినీ సమ్మేవారు. వారి దగ్గర అప్పుగా పుచ్చుకొన్న డబ్బును యిచ్చితన మిత్రులు తోటను రక్షిస్తారని తలిచాడు. అప్పులన్నీ ప్రోగుచేసింది. కేవలం ఆదిత్యుడే—ఇంక ఎవ్వరూ మాట్లాడనైనాలేదు. యీ చరిత్రనంతా నీకు కాస్తాకూస్తా తెలుసు. కాని చరిత్రనంతా చెప్పాలని మనస్సు కలుగుతోంది.”

“నా కిప్పుడిది అంతా క్రొత్తగావుంది”

“తరువాత ఏం జరిగిందో నీకు తెలుసుగా! తోట అప్పుల పాలయింది. నా జీవితశకటంవచ్చి ఆదిత్యుని ఇంటి ముందు ఆగింది. మొదటిలాగానే నేను వారితో పాటు—అన్నతమ్ముళ్ళలాగ ఇద్దరు బంధువుల్లా కలిసిపోయాము అప్పటి నుండి ఆదిత్యుని ఆశ్రయంలోనే వుంటున్నాను. ఇది ఎంత నిజమో అలాగే వారినికూడా నా ఆశ్రయంలో ఉంచుకున్నాను అనేది నిజం. ఇందులో ఏమాత్రం అబద్ధంలేదు. పోలిక పెట్టినట్లయితే— అదీ—ఇదీ రెండూ ఉపకారాలే. రెండూ ఒకటే. నేను గట్టిగా చెప్పగలను. ఇందులో సిగ్గుపడాల్సిన విషయమేమీ లేదు. దీనికి పూర్వం మేమిద్దరం ఒక్కచోట వుంటున్నప్పుడు మా పరస్పరమైత్రిని ఆధారంగా తీసుకొని మావయస్సు మళ్ళీ ఇప్పుడు కలుసుకొంది. ఈ విధంగానే జీవితమంతా జరుగుతుందా? ఇప్పుడు చెబితే

ఏమవుతుంది? — ~~అనినది~~

“విషయాన్ని పూర్తికానియ్యి.”

“తలవని తలంపుగా నేనొకరోజున పెద్దదాన్నయ్యాను. ఆ రోజుల్లో మేము పరస్పరము అన్నదమ్ములా కలసిమెలసి పనిచేసేవారము. కాని యిప్పుడది వరోతుముగా మరోరూపం ధరించింది యీనాడు. నీవు అన్ని విషయాలను చాలా త్వరగా గ్రహించగలవు. నాదగ్గర నీకు దాపరికం లేదు. నామీద వదినగారు కోప్పడుతుంటే మొదట ఆశ్చర్యపడే దాన్ని నాకేమీ అర్థమయేది కాదు. యింతవరకూ నన్ను నేను పరిశీలించుకోలేదు. వదిన ఎందుకు కోప్పడుతుందో తెలియలేదు. కాని యిప్పుడు నాకు అసలు రహస్యం తెలిసింది. నేను ఆత్మపరిశీలన చేసుకున్నాను. నాకు నేనే పట్టు వడ్డాను. నామాటలు అర్థమవుతున్నాయా?”

బాల్యదశలో అంతరించిన మీ ప్రేమ మళ్ళీ యీనాడు అవతరించి ఆర్పాటం చేస్తుంది.”

“నేనేమి చేయనుచెప్పు. నన్ను ఏమిచేయమంటావ్?” అంటూ అంటూనే సరళ రమేంద్రుని చేయిపట్టుకుంది.

రమేంద్రుడు మానంగా వున్నాడు.

“యిక్కడ వున్నంతవరకూ నా అవరాధం పెరుగు తూనే వుంటుంది.” అన్నది సరళ.

“అవరాధ మెవరికి?”

“వదినకు”

“చూడు సరళా! నేను యీ విషయాలను విశ్వసించను. మన ధర్మాన్ని మనం నిర్వహించడంలో అపరాధ

మేమీ లేదు. మీ యిరువురి కలయిక ఏనాటిది; ఎన్ని సంత్సరాలు గడిచాయ్. ఆనాడు ఎక్కడున్నదీ వదిన.”

“ఏమంటున్నావు రామూ! నాకోర్కెకు ఆధారాన్నిస్తూ నన్ను అధః పతనం చేయాలను కుంటున్నావా? కొంచెం ఆదిత్యునికూడా దృష్టిలో వుంచుకొని మాట్లాడు.”

“అవును. నువ్వే ఏమనుకుంటున్నావ్ ఆసలు నీవుద్దే మేమిటి? నీకు తలిగిన దెబ్బ ఆయనకు మాత్రం తగల లేదనా నీ వుద్దేశ్యం.”

“రామూ! అక్కడున్నావా?” ఆనేధ్వని వచ్చింది. వెనుక నుండి.

“అవునన్నయ్యా!” అంటూ లేచి నిలబడ్డాడు.

“మీ వదిన నిన్ను పిలిచింది. ఇష్టజే ఆయాకూడ నిన్ను పిలవడానికి వచ్చింది.” అన్నాడు ఆదిత్యుడు.

రమేంద్రుడు వెళ్ళిపోయాడు. సరళకూడా లేచి వెళ్ళి పోబోయింది. —

“వెళ్ళకు సరళా! ఆగు. కాస్త యిలా కూర్చో!”

ఆదిత్యుని ముఖం చూచి సరళ హృదయం ద్రవిం చింది. ఎంతో బాధ వడింది. ఎల్లప్పుడూ ఎంతో హుషా రుగా వుంటూ వుండేవాడు. ఎడతెగని పరిశ్రమ చేసేవాడు. ఉదారహృదయుడు. సత్యవాదీ అయిన ఆదిత్యుని ముఖం మలినమై పోయింది. అనంతసాగరంలో తుపానులో చిక్కు కొని చుక్కాని త్రేగి దారీ తెన్నూ లేకుండాపోయే నావలా బాధవడుతున్నాడని ఆయన ముఖమే చెబుతోంది.

“సరళా!” ఆదిత్యుడన్నాడు — “మన మిరువురం

ఒక్క శరీరంగా యీ యింట్లో జీవనం మొదలు పెట్టాము. ఎన్నిదూ; ఏ నాడూకూడా ఏ కారణంగానైనా మన యిరువుర అభిప్రాయాలు తాను మాకు అవ్వతాయని మనం కలలో కూడా ఊహించలేదు. అవునా ? కాదా ?

“అంకురంలో ఉన్నది. వృక్షమైన తర్వాత పోతుందా మీ విషయాన్ని తప్పకుండా ఒప్పుకుంటే నాకు గోదారే”

“ఆ భేదం బాహ్యంగా కండ్లకు కనుపించడానికే కాని అంతః కరణంలో దానికి చోటులేదు సరళా ! ఇవ్వాలనిన్ను నా దగ్గరినుండి తొలిగించమని హుకుం వచ్చింది. నన్ను యీ విషయం ఎంత కలవరపరచిందో, హృదయానికి ఎంత గాయం ఏర్పడిందో ఆ యీశ్వరుడికే తెలుసు. సరళా ! యింత అగస్మాత్తుగా మన ఇరువురకు ఎంత షాకు తగిలిందో వింటున్నావా !

“వింటున్నాను. నీ కంటేముందే నాకు తెలిసింది.”

“నీవు సహించావా ?”

“అవును, ఏంచేయను.”

“కాని, పురుషోత్తములలో కంటే స్త్రీలలో సమాన శీలత అంత ఎక్కువగా వుంటుందా !”

“మీరు పురుషులు దుఃఖంతోపాటే ఊగిపోతారు. చరిత్రలోని పురుషులంతా యిలాగే వున్నారు. కాని మా స్త్రీ జాతి మాత్రం యుగయుగాలనుండి దుఃఖాన్ని సహిస్తూనేవచ్చింది, బహుశా సహిస్తూనే పోతుంది. అశువులు-ధైర్యం-యీ రెండూ తప్ప ఆమె కెలాంటి సానుభూతి అవ

సరంలేదు.”

“నిన్ను నా నుంచి ఎవరో వేరుచేస్తారట.” పరిష్కారముగా అన్నాడు ఆదిత్యుడు. “నేను అలా జరగనీయను. ముమ్మాటికీ జరగనీయను. యిది అన్యాయం—అశ్రమం.” అంటూ అతను పెరిమాన్లు వీధి అదృశ్యశక్తితో పోట్లాడే వాడిలా తయారయ్యాడు.

“సరళ అతని చేతిని తన చేదిలోనికి తీసుకొని నెమ్మదిగా దువ్వుతూ, తనలో తానే గొణుక్కుంటున్నట్లుగా మాట్లాడింది— “న్యాయాన్యాయాలు, కాదు. సంబంధ బాంధవ్యంగా ధర్మవత్తి అనిపించుకో లేనప్పుడు ఎవరికయినా బాధ కలుగుతుంది.”

“నీవు ఆ బాధను సహించలేవు సరళా ! నాకు బాగా తెలుసు. ఒక రోజుటి సంఘటన నాకు బాగా జ్ఞాపకమున్నది. నీ వెంట్రుకలు ఎంత సిద్ధునైనవి ఎంత మంచివి-ఎన్నికరల్లు వున్నాయి ! నీకు నీ వెంట్రుకలమీద మంచి శ్రద్ధ వుండేది. అందరూ తన విధంగా అని ఆశ్రద్ధ పెంపు చేసేవారు. ఒక రోజున మన ఇద్దరికీ యుద్ధం జరిగింది. మధ్యాహ్నం నీవు నిద్రపోతున్నావు. నేను నెమ్మదిగా కత్తెర తీసుకవచ్చి కాసిని వెంట్రుకలు కత్తిరించాను. యింతలో నీవు మేలుకున్నావు. అప్పుడు నీసల్లని కండ్లు ఇంకా నలుపెక్కాయి నీవు అన్నావు “నీవు ఇలా చేసినందువల్ల నీ పశమైపోతాననుకున్నావా?” అని నా చేతిలోని కత్తెర లాక్కొని మెడవరకు వెంట్రుకలన్ని కత్తిరించు కున్నావు. అత్తమ్మ నిన్ను జూచి నిశ్చేష్టురాలై యింది. ఇదేమిటని అడిగింది. నీవు శాంతియుతంగా నవ్వుతూ

—“బాగా వేడిచేస్తుందమ్మా” అన్నావు. పాపం అమె నమ్మి వెళ్ళిపోయింది.”—

సరళ కిల కిల నవ్వింది.

“అయితే మీరు దాన్ని నాలోని శుభ్రతగా భావించారనుకుంటాను” సరళ నవ్వుతూ అన్నది. “ఏమాత్రం కాదు ఆ రోజున నీవు నన్ను ఎంతకష్టపెట్టావో నేను నిన్ను అంతకంటే ఎక్కువగానే బాధపెట్టాను. అవునా కాదా ! చెప్పు.”

“అవును.” ఆదిత్యుడు అన్నాడు. “కత్తిరించిన నీ వెంట్రుకలను జూచి నా మనస్సు ఎంత బాధపడ్డదనుకున్నావ్ ? ఏడుపే తక్కువ. రెండవరోజున నీకు నాముఖాన్ని కూడా చూపించలేక పోయాను. రీడింగ్ రూంలో నిశ్శబ్దంగా కూర్చున్నాను. నీవు గదిలోనికి వచ్చి తోటలో పనిచేయడానికి చెయ్యి పట్టుకొని లాక్కుపోయేంత వరకూ నీ ముఖం చూడడానికికూడా సిగ్గు వేసింది. నువ్వు మాత్రం ఏమీ తెలియని దానిలాగేవున్నావ్ ఇంకోరోజు—పార్లమెంటులో, ఆరోజు పెద్దతుఫాను పట్టి ఆతోటలోని గుడిసె కప్పంతా లేచి పోయినప్పుడు నీవు వచ్చి—...”

“ఇక వూరుకొండి. తెలుసుకొన్నాను.” — వేడి నిట్టూర్పుకటి వదలి సరళ అన్నది. అవి గడచిపోయిన రోజులు మనం కావాలనుకున్నా మళ్ళారావు.”

అంటూ లేచి నిలువబడింది సరళ.

ఆదిత్యుడు వ్యాకులతతో ఆమె చేతిని పట్టుకొని అన్నాడు. “సరళా ! వుండు పోమాక. ఇప్పుడే వెళ్ళొద్దు.

ఏదో ఒక రోజున పోవాల్సి వస్తుంది. అప్పుడు..." అంటూ అతడు తేజితుడయ్యాడు. "కాని—ఏదో ఒకరోజున ఎందుకు పోవాలి? నీవు చేసిన తప్పేముందని? ఈర్ష్య—గర్వం? యీరోజున, పది సంవత్సరాల గృహస్థ-జీవన-యాత్రకు పరీక్ష జరుగుతూవుంది. దానికి ప్రతి ఫలమూయిది అసలు ఏవిషయముమీద యీ ఈర్ష్య అయితే నిన్ను చూసిన నాటి నుండి యీనాటి వరకు యిగువై మూడు సంవత్సరాల చరిత్రను మర్చిపోవాలా?"

"ఇరువైమూడు సంవత్సరాల నాటి విషయం నేను చెప్పడం లేదు. ఇరువైమూడు సంవత్సరాల తరువాత-యీ నాడు-యీ అంత్యఘడియలకు కూడా ఏ కారణంలేదా? ఆత్మవంచన చేసుకొనవద్దు. నిజం చెప్పక తప్పదు. నీకూ నాకూ యధ్య ఏ విషయం అయినా సరే అస్పష్టంగా ఉండ కూడదు.

ఆదిత్యుడు కొంతసేపు స్థబ్ధుడై ఉండిపోయాడు. తరువాత అన్నాడు — "ఇప్పుడు దావరికమేమీలేదు. నీవు లేని నా జీవితమే నిరర్థకమని నా అంతరాత్మ చెబుతోంది. నా జీవన ప్రథమ ఘడియల్లో నిన్ను ఎవరినుండి అయితే పొందానో వారు తప్పక నిన్ను ఇక యెవ్వరూ నానుండి వేరు చేయలేరు "

"మాట్లాడతూ దుఃఖాన్ని ఇంకా పెంపుచేయుకు నన్ను కాస్త స్థిరంగా కూర్చుని ఆలోచించుకో నివ్వు"

"ఆలోచనలతో గతాన్నిత్రవ్వకు. భావినిచూడు. మొట్టమొదట కిన్నిగాండ్లలో మన యిరువురంజీవనం ప్రారం

బించినపుడు ఏమాలోదించి చేశాం. యిప్పుడా రోజులను
ఎలా మరచిపోగలం? నీ విషయం నేను చెప్పలేనుగాని
నాకు మాత్రం అసాధ్యం.”

“నీ కాళ్ళు పట్టుకుంటాను నన్ను యింకా బలహీన
వరచకు. నా దారికి అడురాకు.”

“నీ దారికాదు” అదిత్యుడు ఆమె రెండు చేతులను
పట్టుకొని అన్నాడు “ఆ దారిలో నన్ను పెళ్ళినివ్వను. నేను
నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. యిరువైమూడు సంవత్సరాలు తరు
వాత యీ మాటలు, యీనాడు యింత నిర్భయంగా అన
గలిగాను యీ యిరువైమూడు సంవత్సరాలనుండి నా
హృదయంలో అణిగిపడివున్న యీమాట యీనాడు నీదో
దైవకృపవల్ల బయటపడ వచ్చింది, నీవు వచ్చి దాన్ని అణచ
టానికి ప్రయత్నించవద్దు. దాన్ని అణచటం పిరికితనం అవు
తుంది. యింకా అధర్మంకూడాను.”

“అగు. ఎక్కువగా మాట్లాడనద్దు. యీ ఒక్క రాత్రి
నన్ను తీసుకు.”

“సరళా! నేను ఒక స్త్రీ కృపాకామిని. జీవితంలో
అంతిమ రోజువరకూ నీ కృపారసాధారంమీద జీవిస్తూ నీ
తమాభిక్ష సర్వోచే ఉపాసకుణ్ణి. నేను అందుణ్ణి అయ్యాను.
నిన్ను గుర్తించలేక పోయాను పొరపాటున పెండ్లిచేసు
కున్నాను నీకు అన్యాయం చేశాను సరళా! నన్ను
తీసుకు.”

“పెద్దమ్మ నాకిచ్చినవస్తువు తనతోటకోసమే కావచ్చు.
లేకుంటే—”

“కాదు. కాదు. నీ లోతైన హృదయంలో ఆవిషయం యిప్పటికీ ఉంది. అవును నీవు చెప్పింది నిజం. నీ వది తెలుసుకోనకుండా మాట్లాడుతున్నావ్. నీవు నా కెందుకు చేతన్యాన్ని యివ్వలేదు. మన ఇరువుర దారి ఎందుకు ఇలా రెండుగా అయిపోయింది?”

“అయితే అయింది. అంగీకరించవలసిన తప్పును అంగీకరించకుండా ఎందుకలా పోట్లాడుతావ్? ఎందుకిలా నటించడం? ఏమి జరుగనున్నదో రేపు పగలు నిర్ణయిద్దాం.

“సరే! కాని, యీ చల్లని వెన్నెలరాత్రిలో ఇంత వరకూ నాతో మాట్లాడినందుకు మీకో బహుమాన మిస్తాను.” అంటూ అతను తోట - కుటీరంలోకి వెళ్ళాడు, ఆ యింట్లో ఒక ఊయలవుంది. దాంట్లో తోట పనిమట్లు వున్నాయి. అదిత్యుడు నాగ కేశవు పూలగుత్తిని తీసుకవచ్చి - “నాగ కేశరాలంటే నీకు మరిచియివ్వం. నీ భుజంమీద పడి తారాడుతున్న ఆ పైటకొంగునలో పెట్టనా!” అన్నాడు.

సరళ మాట్లాడలేదు. అదిత్యుడు సంతోషంగా ఆ పూలను ఆమెతలలో తుడిమాడు. సరళ లేచిసిలువబడింది, - అదిత్యుడు ఆమెముందు నిలువబడిఉన్నాడు. అతను ఆమె రెండు చేతులూ పట్టుకొని ఆమె ముఖంలోకి, ఆకాశంలోని చంద్రుడు చూస్తున్నట్లుగా చూస్తున్నాడు.

సరళ చేతిని విడిపించుకొని పారిపోయింది. అదిత్యుడు ఆమెను వెంబడించలేదు - కనిపించినంతవరకు చూస్తూ ఉండిపోయాడు. తరువాత అక్కడనే చలికల పడ్డాడు.

నాకరువచ్చి - "వంట తయారయింది బాబూ!"
 "నాకు అక్కలేదు" అదిత్యుడు అనా

6

రమేంద్రుడు తలుపు దగ్గరనుంచే అడిగాడు "నన్ను
 పిలిచారా వదినా!" అని.

నీరజ దుఃఖ శరీతమైనకంఠాన్ని సరిచేసుకొని "అవును
 యిలారా!" అన్నది.

గదిలోని బల్బులన్నీ ఆర్పివేయబడిఉన్నాయి. కిటికీలు
 తెరిచిఉన్నాయి వెన్నెల పడుతోంది గదిలోని ప్రక్కమీద
 నీరజ ముఖమీద ఆ ప్రక్కమీద, తలవైపు ఉన్న పూల
 మీద వెన్నెల పడుతోంది. దిండ్రమీద దాదాపు వండు
 కొని నీరజ ఉన్నది - ఆమె కిటికీగుండా దూరంగా - బాహ్య
 ప్రపంచాన్ని కాదు. ప్రకృతిని చూస్తూఉంది. అటు - తోట
 అవుతెల, పావుచెక్క చెట్లయొక్క వరుసలుకనువిస్తున్నాయి.
 గాల్చి. యిప్పుడే సంద్రమండి మేల్కొన్నట్లుంది; చెట్ల ఆకులు
 కదలుతున్నాయి మామిడి పూతనుండి సువాసన వస్తోంది.
 చాలాదూరమండి పాటక ప్రజలు డోలక్మీద పాడు
 తున్న గ్రామ్య గీతం శ్రావ్యంగా వినిపిస్తూఉంది. గదిలో
 క్రింద భూమిమీద ఒక వల్సేల పడిఉన్నది. దాంట్లో కొన్ని
 మంచుముక్కలు సందేశపున్నయ్. రోగిమనస్సుకు, విశ్రాం
 తికి భాగం కలుగకుండా ఇల్లంతా ప్రశాంతగా, నిశ్శబ్దంగా
 ఉన్నది. చెట్లమీద పక్షుల కిలకిలారవము. ప్రశోభితరాలు

వినిపిస్తున్నాయి. రమేంద్రుడు సరళ మంచంపద్దతు కుగ్గీని
లాక్ష్మిని కూర్చున్నాడు. వడుపు వస్తుండేమొనగా భయ
ముతో నీరజ చాలాసేపు మాటాడకుండా ఉంది. అమెపెద
వులు కంపించాయి. గొంతుదగ్గర యపానులేస్తుండేమొ
అన్నట్లుగా ఉంది. కొద్దిసేపట్లోనే ఆమె తననుతాను సంశో
భించుకుంది. తన నోటిగుండా ఆమె ఏమీ చెప్పలేదు. ఒక
ఉత్తరాన్నితీసి రమేంద్రుని చేతికి ఇచ్చింది. అది ఆదిత్యుడు
వ్రాసిన ఉత్తరం. రమేంద్రుడిలా చదివడం:

“ఇంతకాలం, ఇన్ని రోజులు తమవారతకూడా, నా
ప్రవర్తనమీద నీకు ఇంకా అనుమానం కలుగుతూనేవుంది.
యీ విషయాన్ని గురించి ఇంకా చర్చించడం సిగ్గుచేటు.
అనుమానించబడే ప్రతి వ్యక్తియొక్క ప్రతి చర్య
అనుమాన స్పదంగానే వుంటుంది. నీకు యీ ఆలోచన
లన్నీ ఉండడంవల్ల నీ ఆరోగ్యానికి చాలా నష్టంవుంది. నీ
మనస్సు ప్రశాంతంగా, ఆరోగ్యంగా కోలుకునేవరకు నేను
నీకు దూరంగా వుండకపోవండిది. యీ ఇంటిలోనుండి సర
ళను వెళ్ళగొట్టమని నీవు ఆదేశిస్తున్నావు. బహుశా
అలాగే అవచ్చు. నేనుకూడా ఇదిగాక ఇంకోదాని ఏమీ
లేదా అని ఆలోచించాను. నేనో విషయం చెబుతున్నాను-
“నా విధ్య, విజ్ఞానం, సంస్కృతిపేరు. ప్రతిష్ట యీడబ్బు -
అంతా సరిశయొక్క పెదతల్లి - నా మేన తమూలంగావచ్చి
నవే. నా జీవన సార్థకత్వానిమార్గదర్శకురాలు ఆమె. ఆమె
యొక్క ప్రేమకు ప్రతిరూపం సరళ — నిస్సహాయురాలు
అనాధ. అలాంటిదాన్ని యీనాడు నిర్వాసితురాలిని

చేయడం ఆధర్మం. నీ ప్రేమకో దణ్ణం కాని నావల్ల
యీ ఆధర్మం జరుగదు.

నేను బాగా ఆలోచించి ఓ విషయాన్ని నిశ్చయం
చేశాను. అది ఏమిటంటే మన వ్యాపారాన్ని రెండు విభాగా
లుగా చేద్దాం - ఒకటి - పూలు, కాయలు, మొక్కలు,
మొదలయిన విత్తనాలు ఆమ్మేది. రెండు - యింటి
సమేతంగా తోట దొరుకుతుంది. అక్కడే సరళను కూర్చో
బెడతాను. యీ పని నిర్విఘ్నంగా జరుపటానికి కావలసినంత
డబ్బు నా దగ్గరలేదు. తోటను తనఖాపెట్టి డబ్బు తీసుకో
వాల్సివుంటుంది. యీ విషయానికి కోపించవద్దని ప్రార్థన.
నేను యీ తోటను కొనటానికి కావలసిన మూలధనాన్ని
సరళయొక్క పెద్దమ్మ వడ్డీ తేకుండా సహాయం చేసింది. యీ
విషయాన్ని మరువమాక. అంతేగాదు నా గురించి, ఆమె
ఎక్కడో అప్పు తెచ్చి యిచ్చింది. తోట పని ప్రారంభించ
డానికి అనుకూలంగా — రంగు రంగుల - రకరకాలపూల
విత్తనాలు, వృక్షవిత్తనాలు. అంట్లు; మొక్కలు, తోటపరి
కరములు, యింజను అన్నీ ఆమె వుచితంగా యిచ్చినవే.
ఆమెకు మనం ఎంతో యథావడివున్నాం. యింతగొప్ప
సహాయం ఆమె దయ్యకపోయినట్లయితే నేను యీనాడు -
ఆనాడూ ముష్టిముప్పది రూపాయల క్లర్కుగిరి చేస్తూ
వుండాల్సి వచ్చేది. నీకూ నాకూ పెండ్లికూడా జరిగేదికాదు.
నీతో సంభాషించిన తరువాత నా మనస్సులో ఒకేఒకప్రశ్న
ఉద్భవించింది. — “సరళకు నేను ఆశ్రయమిచ్చానా ?
లేక ఆమె ఆశ్రయంలోవుంటూ యింతవరకు వచ్చానా !”

యీ సహజ స్వభావసిద్ధమైన ప్రశ్నను యింతకాలంగా నేను
మరచిపోయాను. యివ్వాలి నువ్వే జ్ఞాపకం చేశావు. యిప్పు
డిక నీవుకూడా జ్ఞాపక ముంచుకోవాలి. సరళ మనకొక
వనికి మాలిన బరువు అని అనుకోవద్దు. నేనువారి దుణాన్ని
జన్మజన్మానికి తీర్చుకోలేను. ఆమెకు నామీద పరిపూర్ణమైన
అధికారం వున్నది. నీవు ఆమె ఎప్పుడూ కలుసుకొనకుండా
వుండాలని నా అభిప్రాయం. కాని నాకు, ఆమెకు గల ఘనిష్ట
సంబంధాన్ని ఎవ్వరూ విచ్ఛిన్నం చేయలేరు. యీ విషయం
యీనాడు నాకు తెలిసినంత విశదంగా ఎనాడూ తెలియ
లేదు. నే నా విషయాలన్నీ చెప్పలేదు. నా దుఃఖం
ఈవిషయాలన్నిటికీ అతీతమైపోయింది. ఊహించి తెలుసుకొన
గలిగితే తెలుసుకో, లేకుంటే నా జీవితంలో దాది పెట్టండి
యిది ఒక్కటేనని గుర్తుంచుకో—

రమేంద్రుడు ఉత్తరాన్ని రెండుపర్యాయాలు చది
వాడు. చదివి అతనేమీ మాట్లాడలేదు.

నీరజ వ్యాకుల హృదయంతో అన్నది. “ఏమిటో
చెప్పరామూ !”

అయినా రమేంద్రుడు మాట్లాడలేదు.

నీరజ ఉద్విగ్న దుఃఖిత స్వరంతో పరితపిస్తూ అన్నది—
“నేను పెద్దపొరపాటు చేశాను. చాలా అన్యాయం చేశాను.
అసలు నా హృదయాన్ని యిలా వాడుచేసింది ఎవరో మీకు
తెలియదూ !”

“ఏమంటున్నావు వదినా ?” రమేంద్రుడు అన్నాడు.
“శాంతించు. మీ ఆరోగ్యం చెడిపోతుంది.”

“యీ చెడిపోయిన ఆరోగ్యమే నా అదృష్టాన్ని మార్చింది, అలాగే ఏడుస్తూ అన్నది. “యీ ఆరోగ్యం యింకా ఎవరిక్కావాలి వారిమీద నాకు అసమానం !— యిది ఎక్కడనుండి వచ్చింది? ఛీ. నా జీవితంమీద నాకే అసహ్యం... యీ రోజున వారికి; వారుముద్దుగా, వసలక్ష్మి, ‘మాలినీ’ అనిపేర్లు పెట్టి పిలిచే నీకు ఎక్కడవుంది. ఆమె యొక్క ఆ ఉపవనాన్ని ఎవరు లాక్కన్నారు. వారు నన్ను ఎన్నిపేర్లు పెట్టి పిలిచేవారు ... నీకు, వసలక్ష్మి, మాలినీ, అన్నపూర్ణ, తాంబూల, కరంక, హహిని, గ్రహ మంత్ర హోంసెక్రటరీ..... ఒహో ఎన్నిపేర్లు ... అబ్బ !!! శ్రావణభద్రదేవద మాసాల్లో నిండి ప్రవహించే నదులు సముద్రంలో కలిసిపోయాయి నాలుగు వయిపుల నాశాఖలు నిండివున్నాయి. యివ్వాల ఆ కొమ్మలన్నీ క్షణంలో ఎండి పోయాయి.

“వదినా ! నీకు నయమైపోతుంది. నీ చోటు మళ్ళీ నీకు వస్తుంది. ఊరకో ! ప్రశాంతంగా వుండు”

“అశను కేకెత్తించకు రాము ! డాక్టరు ఏమంటున్నదీ నాకు తెలుసు, యిందువల్ల యింక నాకా ఆశలేదు. కానీ.....”

“కానీ ఏమిటి వదినా ? రమేంద్రుడన్నాడు. “ఆది నుండి నీవు యీనాటివరకూ, యీ గృహస్థిని నిర్వహిస్తూ వచ్చావు యింతకంటే యింక కావలసిందేమిటి ? మనం యిచ్చినంతే పుచ్చుకుంటాం. చేసుకున్నవాడికి చేసుకున్నంత. ఎంతమంది ఆనుభవించడంలేదు. ఒకవేళ డాక్టరు మాటలు

నిజం కావచ్చు. పోయేరోజు వచ్చేవుండవచ్చు అయితే ఏం ! నీవు ఎంత గొప్పతనాన్ని అనుభవించావో, ఆ గొప్పతనాన్ని యిక్కడే వదిలివెళ్ళు. యింతకాలంగా ఎంత గౌరవాన్ని సంపాదించుకున్నావో దానిష్టంజేసుకు పాడు చేసుకుంటావ్ ! యీ యింట్లో నీ అంతిమ స్పృహకి ఓ మహిమను ప్రసాదించి వెళ్ళు వదినా !”

“గుండె వగులుతోంది రామూ ! నా బాధ నీకు తెలియదు. యింతకాలంగా నే ననుభవించిన అపూర్వ ఆనందాన్ని యధాతథంగా వుంచి నవ్వుతూ వెళ్ళిపోగలను. కాని నిర్జనమైన అనంత ఆకాశంలో. నా జీవితోడు నీడ లేకుండా యవ్వనపువిరహంతో రెక్కలు తెగిన వక్షిలాగా అలమటించాల్సిందేనా! యీవిషయాన్ని గురించి మోచిస్తే గుండెలదరిపోతున్నాయి. చావటానికి కూడా నునసాప్పటం లేదు. ఆ సరళ — నేను పోయిన తరువాత సరళ నిర్భయంగా నా సర్వస్వానికి అధికారిణి అయిపోతుంది, ... ఇదేనా విధాతయొక్క న్యాయం ?”

“యదార్థం మాట్లాడుతాను. కోపించవద్దు వదినా ! నీ విషయాలన్నీ నాకు సగీర్ణా అర్థం కావడంలేదు. కాని ఒక్కమాట — నీవు దేనిసయితే ఆనందంగా అనుభవించ లేకపోయావో దాన్ని నీవు ఆనందంగా దాన మివ్వలేవా ? నీవనుభవించలేని వస్తువు నీకెందుకు ?” నీ అపూర్వమైన దాన ఫలితంగా నీకెంత ప్రతిష్టగలుగుతుందో చెప్పలేను. నీమంకు షట్టుదలతో, ఆన్నగారి హృదయంలోని ప్రేమను, దయను, క్షమతను పట్టిపీడించి, వీల్చిపిప్పిచేయకు. అది నీకే మోసం.

అనాడు నిన్నవరూ జాలితలువకు. నిన్నొక కసాయిదానిగా పరిగణిస్తారు. నీ కెందుకంతబాధ? చేతులు జోడించి వేడుకుంటున్నాను వదినా! జీవితపు యీ అంత్యఘడియల్లోనైనా బౌదార్యాన్నిచూపి యశస్సు నాజ్ఞించు. కాని, బౌదార్యాన్ని నాశనం చేసుకొని అలమటించకు.”

నీరజ ఏడుస్తూ కూర్చుంది. రమేంద్రుడు మానంగా కూర్చున్నాడు.

దుఃఖముయొక్క ఆవేశము అణగిన తరువాత నీరజ అన్నది - “నేనొక చిన్నకోరిక కోరుతున్నా రామూ!”

“కోరు వదినా!”

“నేను చెప్పేదానిని వినురామూ!” నీరజ కండ్ల నీరు నీంపుకొని అన్నది. “అశృధారలతో హృదయంనిండి పోయినపుడు నేను ఆ రామకృష్ణ వరమహంసయొక్కపటం వైపు చూస్తూవుంటాను. కాని వారి వాణి నాహృదయాంతరాళాలను చేరు కోడంలేదు. నామనస్సు చాలా చిన్నది. నేను గురుస్వరూపుల్ని ఎలా పెరికగలను! అశలతో చుట్టుకొని కన్నాను. రామూ, నేను ఏ ఇంటిలో నుఖభోగాలను ననుభవించానో ఆ యింట్లోనే. చచ్చినతరువాత దుఃఖితమైన హృదయాన్ని తీసుకొని పిశాచాన్నయిపరితపించాల్సిందేనా! అబ్బ! నన్ను యీ భయంకర స్థితినుండి కాపాడలేవా రామూ!

“శాస్త్రాలలో పాకండి” అని ఓపాత్రవస్తూ వుంటుంది తెలుసుగా వదినా, ఆ పాత్రనాదే. నేనే పాకండిని. ఏ విషయాన్నీ నేను ఒప్పుకోను. ప్రభాసుడు నా వెంటపడి ఒక

కార్యాయం తమ గురువద్యుని దగ్గరకు లాక్కెళ్లాడు. కాని
ఏంలాభం చెన్న. వాళ్ళు నన్ను బంధించకముందే పారి
పోయాను. నేను కాప్పేది ఏమంటే - ఎవరికర్థను వారు
అనుభవించాల్సిందే, ఒకరు మరొకరిని ఎప్పుడూ రక్షించ
లేరు.

“నీ మనస్సు చాలా కఠినమైనది రాము, నీవు నా
బాధను ఏ మాత్రంకూడా గ్రహించలేకపోతున్నావు. యీ
భయంకర సాగరంలోనుండి తప్పించుకుందామని నేనంత
ప్రయత్నం చేస్తున్నానో అంతగా దిగజారిపోతున్నాను.
ఎంత జాగరూకతతో వుందామనుకున్నా నావల్ల కావడం
లేదు.”

“వదినా ! నీ అపూర్వసంపదను మరొకరు లాక్కు
పోతున్నారనే భావన నీ హృదయంలో వున్నంతకాలం నీ కీ
వ్యధతప్పదు. నీ మనస్సుకు శాంతిని పొందలేవు ముఖ్యంగా
నీవు మాయా-మోహాలనుండి విముక్తు రాలివవాళి. ఇదిగో!
నీవు నిర్మలచిత్తంతోకూర్చుని “నా సర్వస్వం దానంచేశాను.
నాకు అన్నిటికంటే ఉన్నగొప్పది; అన్నిటికంటే గొప్ప
ప్రియమయిన, - నాది అనేదాన్ని మొత్తం దానంచేశాను.
నాకిప్పుడు కావలసింది మోక్షమార్గం. దాన్ని చూపించు
భగవాన్.” అని అనుకో - నీ మనస్సు ఎంత శాంతాన్ని
పొందుతుందో గ్రహించు. మనస్సు ఆనందంలో నిండి
పోతుంది ” ఏదీ నాముందు ఒకసారి అను. “ఇచ్చేశాను.
నా సర్వస్వం యిచ్చేశాను. నాకు ముక్తిని ప్రసాదించు
ప్రభూ ! నా మనస్సులో కల్మషంలేదు. మాయామోహం

లేదు. నీచరణసేవకు సిద్ధంగా ఉన్నాను అనుగ్రహించుప్రభూ!
అని అను”

“అహ! - రామూ ముక్తి మార్గదర్శకోప యుక్త
మయిన యీమంత్రాని వినిపిస్తూవుండు అలాగే. నేను ఇంత
వరకూ వారికిచ్చినదాన్నిబట్టి ఆనందమే అనుభవించాను.
ఇప్పుడు నేను ఇవ్వలేకపోబట్టే యీ యాతన అనుభవిస్తూ
యున్నాను. ఇస్తాను, ఇస్తాను, ఇచ్చేస్తాను. నాదంతా ఇచ్చే
స్తాను. ఆలస్యవే.ందుకూ ఇప్పుడే ఇస్తాను. అంతా ఇస్తాను.
నీవు త్వరగా వారిని పిలుచుకురా పో!”

“యివ్వాలి కాదు. కొన్నిరోజులు నీమనస్సును నిగ్ర
హించుకో - నీ సరికల్పానికి సహజరూపం వర్పడనియ్.”

“కాదు కాదు. ఇప్పుడు నేనిక సహించలేను. వారు
“నేను యీ యింట్లో ఉండను. జపానీయులు యింట్లోవుం
టాను. అని చెప్పిపోయినప్పటినుండి నాకీ శయ్య - చితి
శయ్యలాడింది. నీతో పాటు సరళనుకూడా వెంటబెట్టుకురా!
హృదయంలో గుచ్చుకొనిఉన్న ముల్లును మొదలుతో సహా
పీకిపారేస్తాను, ఏ మాత్రం భయపడను. నేను యధార్థంబు
తున్నాను రాము.”

“ఇవ్వాలి సమయం రాలేదు వదినా! యివ్వాలి
అగు.”

“ఆ పుణ్యకాలం కాస్తా దాటిపోతుండేకానని
భయంగా వుంది రామూ! ఇప్పుడే వెంటనే పిలుచుకురా!”
అంటూ పరమహంస పటంవయిపుచూస్తూ రెండుచేతులెత్తి
నమస్కరిస్తూ - “స్వామి యీ మతిలేని ఆడదానికి శక్తిని

ముక్తిని ప్రసాదించు, యీ మాయదారిదుఃఖము నాస్వామికి
పూజాపునస్కారాలు లేకుండా చేసింది. రామూ! నే నో
విషయం అడుగుతాను వద్దనవుగదూ!”

“ఏమిటో చెప్పు?”

“పదినిఃపాలు నన్ను మందిరానికి తీసుకు వెళ్లు. ఇందు
వల్ల నాకు బలం దొరుకుతుంది. ఆత్మశాంతి కలుగుతుంది.
ఏ భయమూ ఉండదు.”

“మంచిది కద. మందిరానికి”

“ఆయా!”

“ఏమిటమ్మా!”

“నన్ను మందిరానికి తీసుక వెళ్ళు.”

“లేస్తావా? డాక్టర్ గారు...”

డాక్టరుగారికి గుమాస్తాలే ఆగిపోతారు. కాని నాభగ
వంతుణ్ణి ఆయనేం ఆపగలడు”

“ఆయా! నీవు యీమెను తీసుకెళ్ళు. ఏంభయంలేదు.

ఆయా బుజంమీద చేయి వేసినడుస్తూ మందిరానికి
వెళ్ళింది నీరజ.

యింతలో ఆదిత్యుడు వచ్చాడు. వస్తూనే అడిగాడు

“యిదేమిటి? నీరూ ఎక్కడికి పోయింది?”

“యివ్వడే వస్తుంది. మందిరంలోకి వెళ్ళింది.”

“మందిరంలోకా? డాక్టరుగారు లేవటం - తిరుగటం వద్దని
నిషేధించారే-”

“ఎవరు వద్దన్నా ఆగేదిలేదే - అయినా డాక్టరు
మందుకంటే యీపూజ మంచివనే చేస్తుంది.”

ఆదిత్యుడు మానంగా వున్నాడు.

ఆదిత్యుడు నీరజకు ఉత్తరం వ్రాసినంపి వెళ్ళివచ్చుడు భగవంతుడు తన జీవితచరిత్రలో వ్రాసిన అదృశ్య - సిరా వంక్తులు బాహ్యవేడిమిని తీసుకొని ఉజ్వలంగా వెలుగు తాయని తెలుసుకోలేక పోయాడు. మొదట అతను సరళతో వెళ్ళిపోమ్మని చెప్పటానికి వచ్చాడు. కాని అంటున్నప్పుడు అతని నోటిగుండా తన ఉద్దేశ్యానికి పూర్తిగా వ్యతిరేక మయిన పదమే వచ్చింది. తరువాత, ఆ వెన్నెల రాత్రిలో కాలవగట్టుమీద కూర్చొని జీవన సత్యం నెమ్మదిగా దానం తట అదే తెలుస్తుందని గ్రహించాడు. ఇందులో అతని తప్పు ఏమీలేదు. సిగ్గుపడాల్సిన అవుసరంలేదు. కాని ఆ సత్యాన్ని మరుగు పరచ దలచలేదు. అతడు తన జీవిత కేంద్రంనుండి కార్యక్షేత్రంనుండి సరళను తొలిగించ నట్లయితే కలిగే పరిణామాలను బాగా వూహించాడు.

“రామా!” అతడు అన్నాడు. “నీకు మా విషయం లన్నీ తెలుసుననుకుంటాను.”

“అవును”

“యివాళ నేనీ రహస్యాన్నంతా బయట పెడతాను”

“నీవు ఒంటరిగాడివి కాదు అన్నయ్యా! వదిన అక్కడ వున్నది. ఆమెకు యిప్పుడే విషయమూ చెప్పవద్దు.”

మీవదినకూ - నాకూ మధ్యన వున్న అసత్యాన్ని నేనే మాత్రం వుంచదలచుకోలేదు. బాల్యం నుండి సరళకూ నాకూ వున్న సంబంధంలో ఏమీ తప్పులేదు. ఒప్పు కుంటావా?

“ఎందుకొప్పుకోను.”

“ఆ కహజ స్వాభావికమయిన సరిబంధంలో చాలా లోతున ప్రేమ వున్నది. అప్పుడు నాకది తెలియదు. ఏమిటి ఇది నాదోషమా?”

“నీ దోషమని ఎవరంటారు!”

“యారోజున ఆ విషయాన్ని దాచిపెట్టినట్లయితే అది మిథ్యాచరణాపరాధమవుతుంది. యీ విషయాన్ని నే నగర్వంగా చెప్పగలను.”

“దాచిపెట్టడం ఎందుకు? లేక యింత ఆర్భాటంగా చెప్పడం మూత్రం ఎందుకు? వదిన ఎంతవరకు తెలుసుకో వాలో అంతవరకూ తెలుసుకుంది. కొద్దిరోజుల తర్వాత తన దుఃఖాన్నంతా మూటగట్టుకొని వెళ్ళిపోనున్నది. నీవు దాన్ని తీసికొని వ్యర్థంగా లాగవద్దు. వదిన ఏమిచెబుతుందో కేవలం విను. దానికి తగినట్లు జవాబు చెప్పు!”

యింతలో నీరజ వస్తూవుండడం గమనించి రమేం ద్రుడు వెళ్ళిపోయాడు.

*

*

*

గదిలో ఆదిత్యుడుండటం గ్రహించి నీరజఅతని కాళ్ళ పైనపడిపోయింది. - ఆశ్చర్యాలతో ఆయన పాదాలను అభిషేకిస్తూ రుద్దకంఠంలో అన్నది - “అపరాధం చేశాను, అపరాధినినిశ్చమించండి. నన్నుక్షమించండి. ఇంతకాలం తరువాత మీరు నన్ను త్యజించకండి. మీ నుండి వేరుచేయకండి.”

ఆదిత్యుడు రెండు చేతులతో ఆమెను లేవదీసి హృదయానికి హత్తుకొని మంచం మీద పడుండబెట్టాడు. తర్వాత

అన్నాడు- “నీరూ ! నీకీ వ్యధ ఎందుకు ? కారణమేమిటి ! నేను తెలుసుకొలేను.”

నీరజ ఏడుపు ఆగేట్లుగా లేదు. ఆదిత్యుడు నమ్మదిగా ఆమె తలను చేతితో దువ్వుతూ వున్నాడు. నీరజ అతని చేతిని తీసుకొని హృదయానికి హత్తుకుంది. అన్నది--“నిజం చెప్పండి క్షమించరా నన్ను? మీరు సంతోషంగా లేకుంటే చచ్చిన తర్వాత కూడా నాకు సుఖంవుండదు.”

“నీకు తెలుసు నీరూ ! మన ఇరువుర మధ్య ఏదో అదృశ్య శక్తివుండి ఆటాడిస్తుంది. అంతకు పూర్వం మన ప్రేమ ఎప్పుడయినా విభిన్నమైందా ?”

“ఇంతకు పూర్వం మీరెప్పుడయినా ఇంటి నొడలి పారిపోయారా ! ఇవ్వడెందుకు వెళ్లారు ! మిమ్మల్ని ఇంత నిష్ఠురంగా ఎవరు మార్చారు ?”

“అన్యాయం జరిగింది నీరు. క్షమించు.”

“ఏమంటున్నారూ ! మీనుండే నాకు అభిమానమైనా, దండన అయినా దొరుకుతుంది. నేను అభిమానిని అయి మీ మీద అలిగి ఆలోచించిన దానికి ఫలితంగా నాకీ దశ లభించింది. సరళను తీసుకరమ్మని రాముతో చెప్పాను. ఇంకారాలేదెం ?

సరళ మాట వింటూనే ఆదిత్యుని గుండె వేగం హెచ్చింది. యీ సమస్యను కనీసం యీ రోజు వరకయినా కాస్త ఆపితే అతనికి శాంతివుంటుంది. అతను అన్నాడు.

“చాలా రాత్రి అయింది. వడుకో.”

అకస్మాత్తుగా అన్నది--“అదిగో ! వినండి ! వాండీద్రరూ

బయట వున్నట్లుంది. రామూ ! లోపలికిరా !”

రమేంద్రుడు సరళతో లోపలికి వచ్చాడు.

నీరజ ప్రక్కమీద నుండి లేచింది. సరళ, నీరజ కాళ్ళను కళ్ళకు అడ్డుకొని నమస్కరించింది.

“రా చెల్లీ ! నా దగ్గరకు రా !”

చెయ్యి పట్టుకొని నీరజ సరళను తన ప్రక్కమీద కూర్చోన బెట్టుకొంది. దిండు క్రింద నున్న వస్తువుల పెట్టె తీసి, అందులో నుండి ముత్యాలహారాన్ని తీసి సరళమెడలో వేసింది తర్వాత అన్నది-నేను ఇంతవరకూ, నా జీవితాంతం వరకూ, ఆఖరుకు నా చితిమీద కూడా యీ హారం నా మెల్లోనే వుండాలను కున్నాను. దానికంటే ఇదే నయం నీ జీవితాంతం వరకూ నా తరపున యీ హారాన్ని నీవు ధరించు. ముఖ్యమయిన సమయాల్లో నేను యీ హారాన్ని ఎన్ని పర్యాయాలు ధరించానో వారికి తెలుసు. యిది నీహారంలో వుండడంవల్ల వారి కారోజు జ్ఞప్తి కొస్తాయి,

“నేను యీ హారాన్ని ధరించేంత యోగ్యురాలిని కాదు అక్కా నీవు నన్నెందుకు అవమాన పరుస్తావు !”

యీ బహుమానం సరళ హృదయానికి ఎంత గాయాన్ని కలిగించిందో చెప్పలేం.

“కాదు కాదు ” నీరజ అన్నది. “సరళా ! నీవు యీ తోట వదలి వెళ్ళిపోతున్నావని విన్నాను. కాని అలా జరుగటానికి వీలులేదు. నేను నిన్ను వెళ్ళ నిర్జ్వను. యీ తోటకు, యీ ఇంటికి నిన్ను సర్వాధికార్ని చేస్తున్నాను. దానికి చిహ్నమే ఈ హారం. అందుకనే నేను దీనిని నీకు

ధరింప జేశాను. ఇక నేను నిశ్చింతగా చచ్చి పోగలను.”

“పొరపాటు చేశావు అక్కయ్యా! నాకీ అధికారాన్ని అప్పజెప్పకు. దానివల్ల మేలులేదు.

“ఇదేమి మాట?”

“అవును నేను యదార్థం చెబుతున్నాను. యింత వరకూ నన్ను విశ్వసించారు ఇక విశ్వసించవద్దు. అందరి ముందు చెబుతున్నాను నాలదృష్టజేవరి నాకు ఇచ్చే దానం నుండి నన్ను ఎలా వంచిందిందో అలాగే నేనుకూడా ఇతరులని వంచించి వారిచ్చే దానాన్ని పరిగ్రహింపలేను. మీ పాదాలకు నమస్కారం నేను యీ రోజున్నే--ఇప్పుడే వెళ్ళుతున్నాను అపరాధం నేను చెయ్యలేదు. యీ అపరాధం భగవంతుడికి--”

అంటూనే సరళ ఒక్క అంగలో గది బయటకు ఉరికింది. అదిత్యుడు కూడా వుండలేక పోయాడు. అతను కూడా ఆ మేలో పాటు ఆమె వెనుకనే వెళ్ళిపోయాడు.

“రామూ రామూ!” నీరజ అన్నది ఏం జరిగింది. చెప్ప. చెప్ప—

“అందుకనే సరళ యీ రాత్రికి పిలువ వద్దన్నాను.”

“మనస్సు విప్పి నిర్మల హృదయంతో నా దంతా అర్పించానే! ఈ మాత్రం కూడా గ్రహించలేదా?”

“ఎందుకు గ్రహించలేదూ! నీ మనస్సు ఇంకా నిష్కల్మషం కాలేదు.”

“ఇంత దెబ్బ తిన్నా కూడా నా మనస్సు యింకా నిర్మలం కాలేదా! ఇప్పుడేవరు నిర్మలం చేస్తాడు! హే భగ

వా నన్ను రక్షించవా? రామూ! నా కెవరున్నాడు.
నే నేవరి దగ్గరకు వెళ్ళను.

“నేనున్నాను జరినా! ఈ కష్టాన్ని బదువును
నా నెత్తిమీద వేసుకుంటాను. నీవు నిశ్చింతగా నిద్రించు.”

“ఎలా నిద్రించను. యింటినివదలి వారు మళ్లా వెళ్ళి
పోతే... నిద్ర ఎలా వస్తుంది.”

“వారలా ఎవ్వడూ వెళ్ళరు. వెళ్లాలనికూడా వారికి
లేదుకూడా. యిది నీ భ్రమమాత్రమే. యిదిగో! మందు
తీసికో. నే వెళ్తాను.”

“వెళ్ళు నాన్నా! యిద్దరూ ఎక్కడికి వెళ్లారో
చూడు. లేకుంటే స్వయంగా నేనే లేచి వెళ్తాను. కాకుంటే
రేపు పోయే ప్రాణాలు యివ్వాలే పోతాయి.”

7

తన వెనుకనే ఆదిత్యుడు రావడం చూచి సరళ
అన్నది. “నీ వెందుకు వస్తున్నావ్? వెళ్ళిపో! నిన్ను నా వెంట
రానివ్వను.”

“నీవు రానిస్తావు రానివ్వవు యిది తర్వాత మాట.
కాని నేను నీవు యిదివరకే ఒకళ్ళకు మరి ఒకళ్ళం అంకితమై
పోయాము...”

“యీ విషయాలన్నీ తరువాత! ముందు మీగు
వెళ్ళండి. అక్కయ్యకు సానుభూతినిస్తూ శాంతపరచండి.”

“ఆ విషయంలో - తోటలో యింకొక శాఖ
(Branch) ను పెంపుచేస్తున్నాను.”

“యివ్వాలి కాదు. నాకు నాలుగయిదు రోజులు ఆలోచించడానికి వ్యవధి కావాలి. కాని యిప్పుడు నాదగ్గర ఆలోచించే శక్తి లేదు.

యింతలో రమేంద్రుడు వచ్చాడు.

అతను అన్నాడు -

“రా అన్నయ్యా! వదినకు మందిచ్చి నిద్రబుచ్చు. ఆలస్యం చేయవద్దు. ఆమెను అసలు మాట్లాడనీయవద్దు. రాత్రి చాలా ప్రొద్దు పోయింది. వద.”

ఆదిత్యుడు వెళ్ళిపోయిన తరువాత సరళ రమేంద్రుని అడిగింది.

“రేపు శ్రద్ధానంద పార్కులో మీసభ జరుగుతుంది గదూ!”

“అవును”

“నీవు వెళ్ళవా?”

“వెళ్ళాలి. కాని వెళ్ళకపోవచ్చు.”

“ఎందువల్ల?”

“నీకు ఇబ్బితే ఏమవుతుంది?”

“నీవు పికిదానినని తిడుతాను.”

“నేనంటే యిష్టంలేనివాండ్లు ఎలానూ తిడతారు.”

“అయితే నామాటవిను మీకు ముక్తిని యిస్తాను.

సభకు నీవు తప్పకుండా వెళ్ళాలి.”

“ఊంచెం విశదంగా చెప్పు.”

“మీసభయొక్క కండాను తీసికొని నేనుకూడా వస్తాను”

“తెలుసుకున్నాను”

“ప్రోలీసులు బాధించినా యిష్టమే. కాని నీవు బాధిస్తానంటే పూరుకోను.”

“మంచిది నేను ఆపను.”

“ఖాయమేనా!”

“ఆ! ఖాయమే!”

“మన యిరువురం కలిసి సాయంత్రం అయిదు గంటలకు వెళదాం”

“అవును వెడదాం, కాని ఆదుర్ఘాతాలు మాన నిద్దరను ఒకచోట ఉండనివ్వరు.”

యంత్రలో ఆదిత్యుడు వచ్చాడు.

“యిజేమిటి!” సరళ అన్నది. “యంత్రలోనే వచ్చే శాకేం?”

“ఒకటి రెండు మాటలను చెబుతూనే నీరజ అలసటతో నిద్రపోయింది.” నేనే నమ్మదిగా వచ్చాను”

“నాకు పనివుంది.” రమేంద్రుడు అన్నాడు. “నేను వెళ్తాను.” సరళ నవ్వుతూ అన్నది.

“యింటిని శుభ్రంచేసి వుంచాలి. మరిచిపోకు.”

“మరేమీ భయంలేదు. తెలిసివున్నాచోటు.”

అంటూ రమేంద్రుడు వెళ్ళిపోయాడు.

8

“మీ కాళ్ళు పట్టుకుంటాను,” సరళ అన్నది. “నాకీ రోజున చెప్పకూడని రహస్యాలుంటే చెప్పవద్దు.”

“భయపడవద్దు.” ఆదిత్యుడు అన్నాడు. “ఏమీ చెప్పను.”

“మంచిది. అయితే నేనే నీతో ఒక విషయం చెప్పాలనుకుంటున్నాను. మీరు నన్ను మర్చిపోరా?”

“మర్చిపోవాల్సినంత అవసరం వచ్చినప్పటికీ మర్చిపోలేను.”

“అయితే మీకు నాదగ్గర వుండడంతప్ప వేరే పనేమీ లేదా వెళ్ళటానికి. ఇప్పుడు నేను అక్కయ్యకు సేవచేస్తే ఆమె సంతోషిస్తుంది. కాని నాకా అదృష్టమెక్కడిది? నేను గైర్ హాజరవాల్సి వచ్చింది. కొంచమాగు. మాటపూర్తి కానియ్ వెళ్ళుగాని-నీవు కూడా విసేవుంటావ్. డాక్టర్లు అక్కయ్య ఇక ఎంతో కాలం జీవించదని చెబుతున్నారు. యీ మధ్యలో నీవు ఆమె మనస్సులోని కంటకాన్ని తొలగించడం నీధర్మం ఆమె చరిత్రలో నా నీడనైనా నీవు కనుపించనీయవద్దు.”

“నా మనస్సులో నుండి ఒక వేళ దానంతట అదే వడిపోతే నేనేం చేయగలను చెప్పు.”

“పద్దు వద్దు నీ గురించి, ఇంత అశ్రద్ధాయుతమైన మాటలను చెప్పవద్దు. సాధారణ భారతీయ పురుషుల మనస్సులా మీ మనస్సుకూడా చంచలమైననా? కాదు నాకు తెలుసు” అంటూ ఆమె ఆతని రెండు చేతులనూ పట్టుకొని అన్నది. “మీరు నా మీద ఒట్టుపెట్టుకొని ప్రతిజ్ఞ చేయండి. అక్కయ్య మృత్యుశయ్య మీదవుంది. ఆమె యీ ఆంత్య ఘడియల్లోనయినా దయా--దాక్షిణ్య

లతో శ్రద్ధాశక్తులతో చూడండి. నేనువచ్చి ఆమె సౌఖ్యానిషి-
-సౌభాగ్యాన్ని నాశనంచేసేట్లు ఆమె భావిస్తుంది. మీ
సేవతో, కరుణతో ఆమె యొక్క యీ భావనను రూపు
మాడండి.”

ఆదిత్యుడు మాట్లాడలేదు.

“యివ్వండి. వాగ్దానం చేయండి.”

“యిస్తాను. కాని నీవుకూడా నాతో వాగ్దానం
చేయాలి. చేస్తావా! చెప్పు.”

“మీకూ నాకూ భేదంవుంది. మీరు వాగ్దానం
చేసినా, నేను చేయించినా సార్థకమవుతుంది. కాని మీరు
నన్ను వాగ్దానం చేయించినప్పటికీ అది ఆసంభానం కావచ్చు”

“కాదు. ఆసంభవం కాదు.”

“అయితే చెప్పండి.”

“నామనస్సులో వున్న విషయాన్ని నీకు చెప్పడంలో
తప్పులేదు నీవు చెప్పేదాన్ని వింటాను. ఎలాంటి కల్మషం
లేకుండా చేస్తాను. కాని ఒకానొక నాటికి నాయీ శూన్యతను
నీవు పూర్తిచేస్తావు అని గట్టినమ్మకం కలిగించాలి. ఏమిటి ?
మాట్లాడవేం?”

“ప్రతిజ్ఞా పాలనంలో ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఏవిఘ్నం
జరుగుతుందో నే నేనా చెప్పగలను”

“విఘ్నాలనేవి నీతో వున్నాయా ఏమిటి?”

“నన్నెందుకు ఏడిపిస్తావు. కొన్ని కొన్ని విషయా
లుంటాయ్ భావలో ఆవిషయాలును పెట్టితే వాటి అందమే
నాశనమవుతుంది. ఆ విషయం నీకు తెలియదా?”

“సరే! నీవిషయం కూడా వేల్పుకున్నాను. వెళ్తున్నాను.”

“అయితే యిక తిరిగి చూడవా యిటు.”

“ఉహూ! కానీ నీమీద ఏదో అవ్యక్తమయిన ప్రతిజ్ఞ చేయాలని వున్నది.”

“కాని ఒకటి జ్ఞాపకముంచుకో. సహజమైన దాని మీద స్వభావసిద్ధమైన దానిమీద కోపగించుకోకు. వెళ్ళు.”

“మంచిది. ఒకచిన్నమాట అడుగుతాను. యిప్పుడు నీవేం చేస్తావు? ఎక్కడ వుంటావు? ఏలావుంటావు? చెప్పు!”

“యీభారాన్ని రమేంద్రుడు తీసుకున్నాడు.”

“రమేంద్రుడు నీకాశ్రయమిస్తాడు, బాగానేవుంది. కాని వాడికే తిండిలేంది నీకెలా పెడతాడు?”

“దాన్ని గురించి మీరేమీ విచారించకండి. పక్కా ఆశ్రయం మనసొమ్ముకాదు. అయినా సందేహంలేదు.”

“కాస్త చెపుతావా?”

“తప్పకుండా. యీ మధ్యన నన్ను చూడాలనే చంచలత్వంలో రావుగదా! అలా అని మాటయివ్వు”,

“అయితే నీ మనస్సుకు మాత్రం ఆ చంచల స్వభావం కలుగదా.”

“అధవ కలిగినా ఆ అంతర్యామికి తప్ప మరెవరికీ తెలియదు!”

“సరే! వెళ్తూ వెళ్తూ నా బిక్షాపాత్రను పరిపూర్తిగా భారీగావుంచి వెళ్తావా!”

అతని కండ్లు చెక్కుగిల్లాయి. కండ్లనిండా నీరునిండింది
సరళ అతని దగ్గరకొచ్చి ఊరిక నే ముఖంపైకె తింది.

9

“అయో!”

“ఏమిటమ్మా!”

“నిన్న ఉదయం నుండి సరళ కనుపించడం లేదా?”

“మీకు తెలియదా? ప్రభుత్వపు పోలీసులు వారిని
బంధించి పులీ పులావ్ కు పంపించారు.”

“ఏం! ఎందుకు? ఏం చేసింది?”

“కాపాలావాణ్ణి మోసంచేసి పెద్ద జమీందారుగారి
జొరబడ్డదట”

“ఎందుకు?”

“మహారాణిగారి ముద్రపున్న పెట్టెను దొంగిలించ
టాని! తెడంత పోరిధైర్యం చూడమ్మా!”

“దానివల్ల లాభమేమిటి?”

“దానిలాభం కూడా చెప్పాల్సివచ్చిందే ఖర్మం.
అది ప్రభుత్వ యంత్రాంగాన్ని నడిపేమీట. అది లేకుంటే
ప్రభుత్వం ఒక్క అడుగుకూడా ముందుకు వేయలేదు.”

“రాము ఎక్కడున్నాడు!”

“ఆయనకూడా జైలుకు వెళ్ళాడు. దాదాపు యిరవై
అయిదు సంవత్సరాలవరకు జైలులో రాళ్లుకొట్టుకుంటూ
వుండాలి. సరే! నాకో చిన్న ధర్మశండేహం ఉన్నదమ్మా!
సరళమ్మగారు వెళ్తు వెళ్తు నాకో గులాబీరంగు సిల్కుచీర

మంచి వెలగలది యిచ్చి పోయారు. నాకండ్లలో నీను తిరిగింది. నేనామెకు తక్కువేమీ కట్టపెట్టలేదు. ఆ చీరె నాదగ్గర వుంచుకుంటే నన్నుకూడా పోలీసులు పట్టుకెళ్తారా!”

“మరేం భయంలేదు. కానీ, త్వరగాపోయి బయట గదిలో పేపరు వుంటుంది. పట్టుకురా!”

పేపరు చదివింది. ఆశ్చర్యం! ఆదిత్యుడు యింత విషయాన్ని కూడా చెప్పలేదు. ఏమిటి, అశ్రద్ధవలనా? నా ఆరోగ్యం సరిగా వుంటే నేనుమాత్రం జైలుకు వెళ్ళలేనూ? నవ్వుతూ నవ్వుతూ వురితాడుకు ప్రేలాడగలను. నేను కూడా జైలుకు వెళ్ళగలను.

“అయీ! నీ చెల్లెలియొక్క సాహసం చూశావా? గౌరవ కుటుంబంలో పుట్టి - నడిబజారులో, పలువురు పురుషులమధ్య - ఓహూ!!! - ”

“నా కాళ్ళు వణుకు తున్నాయమ్మా!” ఆయా అన్నది. “దొంగలు-దోపిడిగాండ్లనుకూడా మించిపోయింది. పాపిష్టిపోరి. ఛి ఛి ఛి !

“మాటాడితే రంకెలు పెడుతుంది. నేనొక వీరాంగన నంటుంది. తోటనుండి జైలువరకు...చచ్చిపోతున్నా గర్వం చావలేదు.”

ఆయాకు గులాబీరంగు చీరె జ్ఞాపకమిచ్చి అన్నది. “అమ్మాయి! ఏమయినా, దాని మనస్సు మంచిది. ఎరికయినా ఏదయినా ఇచ్చిందట చాలా గొప్పగా, నిష్కల్మషంగా యిస్తుంది.”

ఈ మాట నీరజ హృదయానికి దెబ్బ కొట్టింది. ఆమె అకస్మాత్తుగా నిద్రనుండి వేలొక్కన్న దానిలా అన్నది. “సరీగ్గా అన్నావు. ఆయా రైటుగా అన్నావ్, నేను మళ్ళీ పోయాను. ఆరోగ్యం చెడిపోయినప్పుడు మనస్సు కూడా చెడి పోతుంది. మొదటి నుండి నేనెంత, చెడ్డదాన్నయ్యాను. ఛి!ఛి! నామీద నాకే అరవ్యాం పేస్తుంది. సరళ మంచియువతి. ఆమెకు అబద్ధం తెలియదు. అలాంటి యువతులు అరుదుగా కనిపిస్తారు. ఆమె నాకంటే చాలా మంచిది. నీవు పెంటనే వెళ్ళి గణేశ్ ను పిలుచుకురా!”

ఆయా వెళ్ళిపోయింది.

నీరజ కలమూ. కాగితము పట్టుకొని ఉత్తరం వ్రాయటానికి కూర్చుంది. ఇంతలో గణేశ్ వచ్చాడు. నీరజ అతన్ని అడిగింది. “ఈ ఉత్తరాన్ని జైల్లో సరళ అక్కయ్యకు ఇచ్చి రాగలవా!”

“తప్పకుండా. కొంచెం ఖర్చుపెట్టు కోవాల్సి వుంటుంది. కాని వుత్తరంలో ఏమంది దానిని కొంచెం చదవండి. ఎందుకంటే మధ్యన పోలీసు లఘోరించారుగా...”

“ధన్యజీవివి సరళా.” నీరజ చదివింది “నీవు జైలు నుండి విడుదలై వచ్చిన తరువాత నీదోవ నాదోవ రెండు కలిసి పోయాయని గ్రహించగలవు.”

“యిదేమిటి?” గణేశు అన్నాడు “యిదేదో దారుల గోడవలా వున్నదే, ఏమీ జాగాలేదు. సరే యిటుతే మన వకీలుగారికి చూపించి సరిచేయిస్తాను.”

గణేశు: వెళ్ళిపోయాడు.

నీరజ మనస్సులోనే రమేంద్రునకు సమస్కారం చేసి
అన్నది-“రామూ! నిజంగా నాకు గురువవ్వ.”

10

ఆదిత్యుడు ఒక గ్లాసులో మందు తీసుకొని గదిలోకి
వచ్చాడు.

“ఏమిటీ తెచ్చారు?” నీరజ అడిగింది.

“డాక్టరుగారు గంటకొక పర్యాయం మందు యివ్వ
మన్నారు!”

“మందును త్రాగించడానికి వీధిలో ఎవ్వరూ దొరిక
లేదా! అంత యిదిగావుంటే ఓ నర్సును చూడక
పోయారా!”

“యీ జ్వరనెవంతో నీదగ్గర వుండడానికి అవకాశం
దొరికినప్పుడు ఎందుకు వదిలిపెట్టాలి?”

“దీనికంటే మీరు మీ అవకాశాన్ని తోటానికి
ఉపయోగిస్తే నాకు ఎక్కువ సంతోషంగా వుంటుంది. నేను
మంచ మెక్కిన తరువాత తోట రోజురోజుకూ నాశనమై
పోతూవుంది.”

“కానియ్, మొదట నీ ఆరోగ్యం బాగువడనీయ్.
తరువాత యిద్దరం కలసి - పెనుకటిలా పనిచేద్దాం.”

“సరే తెల్చిపోయింది. నీవు ఒక్కడివే వున్నావు.
మనస్సు పనిలో చొరవడం లేదనుకుంటాను. కాని వుపాయ
మేమిటి యివ్వుడు! నష్టమొస్తే రానియ్ మననా దీని అర్థం!

“సమమనే విషయాన్ని గురించి నేను ఆలోచించడం లేదు నీరూ! తోటపని చేయడం నా వ్యాపారం. యీ విషయాన్ని నీవు మరపించావు. యింతకుపూర్వం నాకా తోట పని చాలా సుఖంగా వుండేది. కాని యిప్పుడు మనస్సొప్పడం లేదు.”

“ఎందుకలా చింతిస్తారు. ఆరోజుల్లో ఎంతో మంచిగా పని చేసేవారు. ప్రతివాళ్ళకూ ఏవో కొన్ని బాధలు తప్పని సరిగా వస్తుంటాయి. మీరీవిధంగా వ్యాకులత వడకండి.”

“ఫ్యాక్ వేయనా?”

“నన్ను ఎక్కువ కష్టపెట్టకండి. యివి మీకు చెయ్య వలసిన పనులుకావు. దీనివల్ల నాకు యింకా ఎక్కువగా దుఃఖం కలుగుతుంది. ఏదోవిధంగా సమయాన్ని నడపడమే మీపని అయితే “ఆర్టికల్ చరిస్తుకబ్” వుండనేవుంది. అక్కడికి వెళ్తువుండండి.

“నీకు యిష్టమైన ‘దిల్ బహన్’ పూలకోసం తోట నంతా గాలించాను. కాని ఒక్కటికూడా కనుపించలేదు. యీదఫా మంచి వర్షం లేనందువల్ల మొక్కలకు బలించిక్క లేదు”

“మీ రెండుకండి అబద్ధాలు ఆడతారు. హరియాను పిలపించండి నేను యిక్కడవుండే తోటపని అంతా చేయిస్తాను. నేను జ్వరంతో బాధపడుతూవుంటే నా తోటకూడ అలాగే బాధపడుతూవుంది నామూల విను...

“చెప్పటాని కతనికీష్టం కలుగకపోవచ్చు. మీరు

అతన్ని మాత్రం శాంతంగా వుండనిచ్చారా ? వాడిని లెఖి కూడా చెయ్యకపోతిరి..”

“హరియాను గురించి నేను నిజం చెప్పగలను కాని నీ కది అసత్యంగానే వుంటుంది.”

“సరే! నేను యిలా మంచంమీదపడివుండే తోటపని అంతా వాడితో చేయిస్తాను. తోటపటము, నాడైర్ యిలా ఇవ్వండి. పటము పెన్నిలు పెట్టి కొన్ని హంశాలను సరిదిద్దుతాను.”

“నాకు ఇందులో భాగంలేదా ?

“లేదు. నేను పోకపూర్వమే నా తోటలో నా ప్రతి రూపాన్ని చిత్రించి పోతాను. దాని ప్రక్కగావున్న ‘వాటర్ పామ్’ మొక్కలను పీకే సన్నజాజి మొక్కలను నాటిస్తాను. అలా తల ఆడించకండి. అంతా పూర్తి అయిన తర్వాత చూద్దురుగాని, మీ ‘లాస్’ ను అక్కడ వుండనివ్వను అక్కడ మంచి చలువరాతి వేదికను నిర్మిస్తాను.”

“వేదిక బాగానే వుంటుంది. కాని.....”

“మీరు వూరుకోండియిక. చాలా బాగుంటుంది. నీవు ఏమీ అనలేదు. తరువాత నేను నిర్మించిన యీ పూల తోటను మీకు అప్పగించి పోతాను. నాబలమంతా క్షీణించి పోయినదని మీరు అనుకుంటున్నారా ? నేను ఏమీ చేయ గలిగిందీచేసి చూపిస్తాను. నాకు నలుగు రైదుగురు కూలీలు అయిదారు రూపాయల కూలీ కావాలి. మీరు నన్నొకప్పుడు ‘నీకు తోటను అలంకరించడం ఏమీ తెలియ’ దన్నారు. నేర్చుకున్నదీ---(తెలిసిందీ) నేర్చుకోనిదీ---నిరూ

పిస్తాను. యీ తోటనాది. దీనిమీద నా కధికారం వున్నదని మీరు జ్ఞాపకముంచుకోవాలి.

“మంచిది. చాలమంచిది. అయితే నేనేం చేయాలి.”

“దుకాణానికి వెళ్ళు. అక్కడ నీకు ఆఫీసు వర్కు కూడా చాలా వున్నది.”

“అయితే నీవు చేసేవనికూడా చూడకూడదా?”

“అవును. యిప్పుడు నేను, మీరు ఎప్పుడూ వెంబడి తిరిగే నీరూను కాదు. యిప్పుడు నేను కేవలం ఏకైకాన్ని కాంక్షింపేదాన్ని. అధవా ఎవరి జ్ఞాపకాలను అందివ్వను. దానివల్ల లాభం.”

“సరే! నీవు నన్ను సహించ గలిగినప్పుడే వస్తాను. పిలిపించాలి. యివ్వాలి నీకోసం సంవంగి పూలు తెచ్చాను. నీప్రక్కమీద పెట్టి పెట్టున్నాను. ఏమీ అనుకోవద్దు.”

అంటూ ఆదిత్యుడు లేచి నిలుచున్నాడు.

నీరజ అతని చెయ్యిపట్టుకొని అన్నది. “వద్దు. పోవద్దు” అంటూ కుండీలోని ఒక పూవును చూపుతూ “ఆపువ్వు పేకేమిటో తెలుసునా?”

“ఏ జవాబునిస్తే ఆమె సంతోషిస్తుందో ఆదిత్యునికి తెలుసు. అందుకని అతను అబద్ధం ఆడాడు. “నాకు తెలియదు” అన్నాడు.

“నాకు తెలుసు చెప్పనా? “ఫెట్యూనియా” నాకు ఏమీ తెలియదు మూర్ఖురాలు అనుకొంటున్నావ్.

“ఆదిత్యుడు నవ్వి యిలా అన్నాడు. “నీవు నా సహధర్మచారిణి. నీవు మూర్ఖురాలివైతే యిందుమించు

నేనుకూడా మూర్ఖుణ్ణవుతాను. మూర్ఖత - యీ వ్యాపారం మన యిరువుర జీవితాల మధ్యా మనకు తెలియకుండానే వస్తూవుంది.”

“ఆ వ్యాపారం భాగం - ఆ అదృష్టం యిప్పుడు నా కెక్కడిది. అంతా అయిపోయింది. అనుగో! ఇక్కడ కూర్చోని పొగాకు నములుతున్నాడే—దరవాన్ (హవలా వాడు) ఇకనుండి వాడే వుంటాడు. నేను వుండను. “నీరజ అకస్మాత్తుగా భర్త చేతులను వట్టుకొని అన్నది. “వుండను నేను ఇక్కడ వుండను. వుండలేను. చెప్పి. నాకు చెప్పి. నీవు చాలా పుస్తకాలు చదివావు గదా!

“నేను చదివిన పుస్తకాలలోని విద్య ఎంతవరకు పరిచితమైవున్నదో నాకూ అంతవరకే తెలుసు. అది యమధర్మ రాజు కోటగుమ్మం వరకూ వెళ్ళి అలసిసాలసి ఆగిపోయింది.

“చెప్పవా! నీవే మనుకుంటున్నావ్? నా అస్తిత్వ మేమాత్రం వుండదా! పేరు-డోరూ అన్నీ మట్టిలో కలిసి పోతాయా! ఏ మాత్రం కూడా వుండదా!”

“వుంటే వుండనూవచ్చు, వుండకపోవచ్చు.”

“తప్పకుండా వుంటుంది. నాకు యీ తోటవుంది. యీ నా తోట నా పేరు నిలుపుతుంది. తప్పకుండా నిలుపుతుంది. సంద్యాసమయంలో. బాల్కనీలో కూర్చోని తోటను చూస్తూవుంటా, కోయిలలు మామిడి చెట్లమీద మసలుతూ “కుహూ కుహూ” అని అంటుంటాయి. ఆ శంబ్దంలో నేను... నేను నీరుని. అని అంటూవున్నట్లు భావించు. సుగంధ భరితమైన చల్లని గాలి నీ శరీరానికి సోకినప్పుడు

ఆ స్వర్గలో నా వ్రేళ్లు వుంటాయ్.-చెప్ప- జ్ఞాపకముంచు కుంటావా?

ఆదిత్యుడు అవుననాల్సి వచ్చింది. కాని అతని స్వరంలో మాత్రం ఆతనామాటను నిలుపు కుంటాడనే నమ్మకం వలుకలేదు.

నీరజ అసిగు రాలైతిన్నది. “యీ ఉద్గ్రాహాలు రాసేవారంతా పెద్ద వండితులు గదూ! హూ! నీం తెలుసు వారికి. ఏమీ తెలియదు. నాకు విశ్వయంతా తెలుసు - నా మాటను విశ్వసించు నేను యిక్కడే వుంటాను. నీడగ్గరే వుంటాను. నాకు స్పష్టంగా కనుపిస్తుంది. నేను నీతో చెప్పి, వాగ్దానంచేసి పోతున్నాను — “నీతోటను కండ్లలో పెట్టు కొని కాపాడుతాను. యిదివరకు కాపాడినట్లు కాపాడుతాను అంతకంటె యింకా బాగా! నాకు ఎవరి సహాయమూ అక్కర్లేదు.”

— పక్కమీద పడివున్న నీరజ దిండ్ర సహాయంతో లేచి కూర్చుంది. ఉద్వేగ కంఠంలో అన్నది. “నన్ను దయ చూడండి! నామీద దయవుంచండి. నేను మిమ్మెంతగా ప్రేమిస్తున్నానో మీరు నన్నంత ఆదరించండి. యిన్నిరోజుల నుండి: మీరు నన్నంత ప్రేమించారో. ఎంత కృపాదృష్టితో చూశారో, మీహృదయంలో నాకు ఎంతచోటును ప్రసాదించారో అలాగే ఆరోజున కూడా, (చచ్చిపోయిన తరువాత) నన్ను ప్రేమించండి. విశాల హృదయంతో నన్ను మీలో అయిక్యం చేసుకోండి. యథాప్రకారంగా, ప్రతి రుతువు నందు చక్కగా వికసించిన మనతోటలోని గులాబీలను;

మీమనస్సులో వున్న నాకు మీచేతిగుండా అందివ్వండి.
అధవా మీరు కోవగించారా - నేనిక యిక్కడ వుండలేను.
నాతోటను వదిలి నేను నిరాశా శూన్యతతో ఎలా వుండ
గలను!

నీరజ కండ్ల నుండి ఆమె నునుపైన డక్కిళ్ళమీదుగా
సెలయేరుల్లా, అశృధారలు స్రవిస్తున్నయ్.

ఆదిత్యుడు కుర్చీమీదనుంచి లేచి మంచంమీద
కూర్చున్నాడు. నీరజను దగ్గరకు లాగుకొని ఆమె శిరస్సును
తన హృదయానికి గట్టిగా హత్తుకున్నాడు. తర్వాత -
“నీరూ! ఆషేషంలో ఆరోగ్యాన్ని పాడుచేసుకోకు.”
అన్నాడు.

“పోనీయండి. నాకు కాసలసిందిమీరు. మీ ఆరోగ్యం.
నేనేమయినా ఫరవాలేదు. నామాట వినండి. నన్ను కోపిం
చకండి.” అంటూండగానే ఆమెకంఠం రుద్దమైపోయింది.
సరళకు నేను చాలా అన్యాయం చేశాను. యిక చేయను.
మీకాళ్ళు చట్టుకుంటాను. జరిగిపోయిన పాటిని గురించి
నన్ను తమించండి. కాని, నన్ను ప్రేమించండి. మీరు
నన్ను ప్రేమించండి. మీరు ఏమి కోరినా, ఏది చెప్పినా
చేస్తాను.”

“నీరూ” ఆదిత్యుడు అన్నాడు. “శరీరంతో పాటే
నీ మనస్సుకూడా జబ్బుగా వున్నది. దాన్ని ఎందుకు అలా
కష్టపెడతావ్?”

“నా మాట విను. రాత్రి నుండి నే నొక ప్రయత్నం చేసు
కున్నాను, ఇంతవరకూ సరళను కష్టపెట్టాను. ఇక కష్టపెట్టను.

యీ దళ సరళను కలుసుకోవడమేతడవుగా ఆమెను నిర్మల మైక మనస్సుతో ప్రేమతో నా హృదయానికి హత్తుకుంటాను. నా ఒక చెల్లెల్ని కుంటాను. నా యీ అంతిమ దినాల్లో. నా యీ అంతిమ ప్రతిజ్ఞాపాలనకు సహాయం చెయ్యి. అను---వీడీ నీ నోటినుండా ఒక్కసారి “నేను నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. ప్రేమిస్తాను నీరూ అని అను. నా జీవితం దవ్వమైపోతుంది. యిక నే నప్పుడు అందరికీ సహాయపడ గలను.”

యీ మాట కేమీ జవాబు చెప్పకుండా ఆదిత్యుడు మాట మాటకూ ఆమె ముఖాన్ని ముద్దుపెట్టుకో సాగాడు.

నీరజ కండ్లు మూసుకుంది. కొద్ది క్షణాలు తర్వాత అడిగింది. “సరళ జైలునుండి ఎప్పుడు విడుదలఅయివస్తుంది. నేను రోజుల్ని లెక్కిస్తున్నాను. ఆమె రాకకు పూర్వమే మరణిస్తానేమోనని భయమేస్తుంది. నా మనస్సు ఇప్పుడు పరిపూర్ణంగా నిష్కల్మషంగావుంది ఇప్పుడు నాకు మీరు అత్యు-ప్రవాసిన ‘ఏషా’ చదివి వినిపించండి. అంటూ దిండ్ర క్రిందనున్న పుస్తకాన్ని తీసియిచ్చింది నీరజ.

ఆదిత్యుడు చదువుతూ వినిపించసాగాడు.

వింటూ వింటూనే నీరజ కన్ను మూసింది. ఇంతలో ఆయా వచ్చి అన్నది. “ఉత్తరాలున్నయ్.”

నీరజ నిద్రపారిపోయింది. తృల్చివడి లేచింది. ఆమె హృదయం స్పందించింది. గుండెవేగం హెచ్చింది. ఎవరో ఒక స్నేహితుడు ఆదిత్యునికి ప్రవాసిన ఉత్తరంఅది. అందులో -‘జైలులో ఖాళీ లేనందువల్ల శిక్ష దాదాపు పూర్తిఅయిన

హాండ్లను వదిలి వేస్తున్నాడు. అందులో సరళకూడా వున్నది' అని వున్నది. ఆదిత్యుని సంతోషం హద్దులను అతిక్రమించింది. కాని పైకి దాన్ని కనబడకుండా వుంచటానికి చాలా ప్రయత్నం చేశాడు.

నీరజ అడిగింది. “ఎవరిదా వుత్తరం-ఏమిటా శాస్త్రం?”

చదివి వినిపించడానికి, గొంతుక కంపించి శబ్దంపైకి రాదేమోనన్న భయంతో ఆదిత్యుడు ఉత్తరాన్ని ఆమె చేతికి యిచ్చాడు. నీరజ అతని ముఖంపైపు చూచింది. అతను ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆ అవసరంకూడా లేదతనికి, నీరజకూడా ఏమీ మాట్లాడలేదు. దీని తరువాత ఆమె కొంచెం పెద్దగానే అన్నది. “యిక ఏ విషయమూవద్దు. యివ్వాలే విడుదల అవుతుంది. మీరు వెంటనే ఆమెకు యిక్కడికి తీసుకరండి.-” అంటూ ఆమెకళ్లు మూసుకుంది.

“అరెరె! ఏమైంది!-నర్స్! డాక్టరుగానున్నారా?”

“బయట గదిలో వున్నారు.”

“వెంటనే పిలుచుకరా! వెళ్లు—”

నర్సువెళ్ళి డాక్టరును పిలుచుక వచ్చింది.

“ఆ! డాక్టర్! వచ్చారా! నీరును చూడండి. యిప్పుడిప్పుడే మాట్లాడుతూనే స్పృహ తప్పింది. యింత వరకూ బాగానేవుంది సార్!”

డాక్టర్ చెయ్యి చూశాడు. మానంగా వున్నాడు.

ఆదిత్యుడు డాక్టర్ పెదవులవయిపు ఆత్రుతగా చూస్తున్నాడు.

కొన్ని క్షణాలతరువాత నీరజ కండ్లుతెరిచి చూచి

అన్నది. “డాక్టర్! మీరు నన్ను తప్పకుండా బ్రతికించాలి. సరళను చూడకుండా నేను వెళ్ళలేను. పోను. ఆమెను ఆశీర్వాదించాలి. అవుసరం. ఆశేషమయిన ఆశీర్వాదం...”

యిప్పుడు ఆమెకండ్లు వాటంతటవే మూసుకుపోయాయి. చేతులు ప్రేళ్లు మూసుకుపోయి పిడికలి బిగించి నట్లుగా వుంది. అకస్మాత్తుగా ఆమె అరిచింది. - “రామూ! నా వాగ్దానాన్ని నిభాయించుకుంటాను. తప్పకుండా పాలిస్తాను. పిరికివందలా చావను.”

మధ్యమధ్యలో ఆమెయొక్క చైతన్యం తప్పతూ వుంది. ప్రపంచమంతా రంకులరాట్నం తిరుగుతున్నట్లుగా వుంది ఆమెకు. ఆమె జీవనశిఖ, రెక్కలు తెగిన పక్షిలా టపటప లాడుతూ ఆరిపోయే దీపంలా మినుకు మినుకు మంటోంది.

వుండి వుండి తన భర్తను అడిగింది--“సరళ ఎప్పుడు వస్తుంది.” అని---

“ఏమమ్మా!” అంటూ గొల్లుమన్నది ఆయా ఏడ్పును దిగమింగుతూ---

“ఆయా!” నీరజక్షీణస్వరంతో అన్నది.” రాముని పిలుచుకరా! వెంటనే వెళ్ళు---మళ్ళీ తనలో తానే గొణుక్కుంది. “నేను ఏమయి పోతాను రామూ! యిస్తాను... యిస్తాను... నా సర్వస్వం ఇచ్చేస్తాను.....”

11

రాత్రి తొమ్మిది గంట తాతుంది. రోగి గదిలో ఒక మూలన మైనపువత్తి టవ-టవ కొట్టుకుంటూ వెలుగుతూ వుంది. గాలిలో మాధవ-మాలతీలతల సుగంధం కలిసివుంది. తెరువబడివున్న కిటికీలోనుంచి బయట తోటలోని చెట్ల యొక్క ముసుగుసిడలు - ఆకాశంమీద అకాలపురుషుని కండ్లలా చుక్కలు మినుకు మినుకు మంటున్నాయి.

నీరజకు నిద్రాభంగం కలుగుతుందనే భయంతో సరళను బయట తలుపుదగ్గర వుంచి నెమ్మదిగా ఆదిత్యుడు లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు. ఆమె పెదవులు కదులుతున్నాయి. ఆమె మనస్సులోనే ఏదో జపిస్తూవున్నట్లుగా వుంది. ముఖం మీద ప్రాణం వుండిలేనట్లుగా వుంది. ముఖం వ్యాకులత విహ్వలతతో వుంది.

ఆమె చెవిలో ముఖంపెట్టి ఆదిత్యుడు అన్నాడు —
“సరళ వచ్చింది.”

కండ్లు కొద్దిగా తెరచి నీరజ సరళతో అన్నది, “నీవు వెళ్ళు” వెంటనే “రామూ” పెద్దగా అరిచింది.

ఎక్కడనుండి - జవాబు రాలేదు.

సరళ లోపలికి వచ్చి నీరజకాళ్ళు అంటుకుందో లేదో ఆమె (నీరజ) సహస్ర శరీరమూ విద్యుత్ షాక్ తిన్నదానిలా కుతకుతలాడిపోయింది. భయంకరమైన కోపంతో కంపించే కంఠంలా వుంది ఆమె ఘర్జన. ఆమె అరిచింది - “యివ్వ

లేకపోయాను. యివ్వలేకపోయాను. యివ్వలేకపోయాను.
యివ్వలేకపోయాను.”

అంటూండగానే ఆమె శరీరంలోకి వెయ్యి ఏనుగుల
బలమొచ్చినట్లయింది. కండ్ల రెప్పలు బాగా విప్పి గుడ్లురిమి
చూసింది. సరళచేయి గట్టిగా అడిమివట్టుకొని అరిచింది.
ఆమె కంఠస్వరం భయంకరంగా తీక్షణంగా వుంది -

“డాయ్! యిక్కడ నీకు చోటులేదు. నేను
వుంటాను. నేను వుంటాను. యిక్కడ నీకు చోటులేదు
వెళ్ళిపో!

అకస్మాత్తుగా ఆమెయొక్క శరీరం—తెల్లగా పాలి
పోయి పాండురోగంతో పీడింపబడ్డ పాండురోగి యొక్క
హస్తీపంజరంలో వున్న ఆమె శరీరం లేచి నిలువబడింది.
కంఠోరంగా ఘర్జించింది—“పో!...పో! పారిపో! లేకుంటే
నీ హృదయాన్ని ఉక్కు శూలాలతో పొడిచివేడిస్తాను. నీ
గుండెను చీల్చి రక్తాన్ని త్రాగుతాను...పో! పారిపో!”

మరుక్షణమే ధవీమని కుప్పగా కూలిపోయింది.

యీ శబ్దాన్ని విని అడిత్యుడు పరుగెత్తుకొచ్చాడు.
లోపలికి.

ప్రాణాలయొక్క పరివూర్ణ మయిన శక్తిసంతా ఉప
యోగించి నీరజ అన్న మాటలను విని స్థబ్ధుడై పోయాడు.

పెళ్లి కూతురు

ఇది చాలాకాలమునాటి విషయం. చిన్నతనములో నేను చదువుకొనే రోజుల్లో వండిత శివనాథ్ గారివద్ద ఎక్సాలు చేర్చుకునేవారము. ఆయనకు గడ్డము, మీసాలు వుండేవి కావు. బుర్రకూడా నున్నగా గొరిగించుకునేవారు. ఒకచిన్న పిలక మాత్రము శోభిల్లుతుండేది. ఆయన్ని చూడగానే పిల్లల ప్రేషాణాలు పైనే ఎగిరిపోయేవి.

మొరిగేకుక్క కరవదన్న సామెత ప్రకారము హడా విడిచేసే ప్రతివాడు కార్యశూరుడు కాలేడు. కాసి మన పండిత్ జీలో ఈ రెండు గుణాలు వున్నాయి. ఒకవైపు ఆయన డంపదెబ్బలు, గుడ్డులు మావంటి చిన్న చిన్న మొక్కలపైన వడగళ్ళ వానవలె వడుతుండేవి. రెండవ వైపు ఆయన కఠోరమైన చీవాట్లు విన్నప్పుడు తాతలు గుడ్డుకు వస్తుండేవారు.

“ఇప్పుడు గురుశిష్య సంబంధము పూర్వకాలము మాదిరి భక్తిశ్రద్ధలతో కూడినది కాదని, విద్యార్థులు గురు వును దైవముతో సమానముగా పూజించడము లేదని” ఆయన బింధపడుతూ వుండేవారు. ఈ విధముగా తన విచారము వెల్లడించి తనచే వుపేక్షింపబడిన దైవమహిమను పిల్లలమీద వేసి ఊట్టేవారు. ఒకప్పుడు హుంకరించేవారు.

ఆగద్దింపులో ఎన్నోరకాల తిట్లు మిళితమై వుండేవి. దేవతల వ్రజనినదపు భమ మాత్రము ఎవరికీ కలిగేదికాదు.

ఏమైనప్పటికీ, ఈ మూడవతరగతికి వారాలుచెప్పి సెకండుక్లాస్ దేవతను ఏ విద్యార్థి ఇంద్రుడు, చంద్రుడు, వర్ణుడు అని భావించేవాడుకాదు. ఆయన పోలక ఒకే ఒక దేవతతో సరిపోయేది ఆయనపేరు యశుధర్మరాజు. ఇంత కాలము తర్వాత ఆయనను గురించి చెప్పకొనడానికి యేమీ భయపడనవసరంలేదు. మేమెల్లప్పుడూ ఈయన ఎంతత్వరగా తన దేవాలయానికి దయచేస్తే అంత మంచిదని కూడా భావిస్తూవుండేవారము.

నర దేవతలాంటి ముప్పు ఇంకొకటేదీ వుండదని మేము బాగా అర్థంచేసుకున్నాము. స్వర్గలోక దేవతలు వువద్రవాలు లేకే తొలచరు. పెట్టుకొమ్మలనుండి ఒకటిరెండు పువ్వులుకొసి చరణయుగళముమీద సమర్పించగానే భగవంతుడు ప్రసన్నుడవుతాడు. అలా అర్పించకపోయినా యేమీ తగువుపెట్టుకొడు. కాని పండితదేవుడు చాలా ఎక్కువ మానుండి ఆశించేవాడు. ఏకొద్దితప్పిదముజరిగినా కళ్ళెర్ర జేసి మారాద కురికేవాడు. అప్పుడు మాకు దైవముగా మాత్రము కనిపించే వాడు కాదు.

పిల్లల్ని బాధించడానికి మావండిత శివనాథ్ వద్ద ఒకే ఒక బ్రహ్మస్త్రముండేది. అది విపరీతంగా విద్యార్థుల్ని బాధించేది పిల్లలకు మారుపేర్లు పెట్టేవాడు. పేరు శబ్దముల కూర్చే అయినప్పటికీ ప్రతిమనిషి తన పేరును ఎంతో గౌరవిం చుకుంటాడు. తన పేరుప్రతిష్ఠలకొరకే మనుష్యుడెన్నన్ని

కష్టమాలనుభవించటలేదు? తన పేరును నిలబెట్టుకొనడానికి మానవుడు ప్రాణమును సైతము సరకుగొనక పోరాడు తుంటాడు.

పేరు ప్రతిష్టలకోసం అబమటించే మానవుడిపేరును వికృతపరచడమూ అతని ప్రాణముకంటే కీర్తిలి ప్రపియమైన చోట గాయపరచడమే యవుతుంది. “భూతనాథం” అనే పేరు గలవానిని “నళినీకాంత్” అని పిలచినా యిది అతనికి అప్రియనామమే యవుతుంది.

మరుష్యుడు వస్తువుకంటే రూపరహితమైన పేరును ఎక్కువ ప్రేమిస్తుంటాడనే ముఖ్యసిద్ధాంతము మనకు దీనివల్ల సుబోధకమవుతుంది. అంటే బంగారము, పెండివంటి ద్రవ్యాలకంటెకూడ మాట అతనికి ప్రధానమని, ప్రాణాల కంటె యశస్సే అతను కాంక్షిస్తాడని, తనకంటే తనపేరుకే ఎక్కువ విలువ యిస్తాడని మనము దీనివల్ల గ్రహించ వచ్చును.

మానవ స్వభావములోని నిగూఢ రహస్యము తెలిసి, డటమువల్లనే పండిట్ జీ. శశిశేఖర్ పేరు చఛందర్ (చుంచు) అని పేరుపెట్టారు. అతను వివరీతంగా బాధపడవలసి వచ్చింది. ఆపేరు వచ్చిన తర్వాత అందరూ అతని ముఖం వంకే చూస్తూండేవారు, ఇది అతని హృదయానికెంతో అఘాతంకలిగించి బాధించింది. అయినా సహనము, శాంతితో మెదలకుండా వూరుకొనక తప్పలేదు.

పండిట్ జీ ఆశ్ తోష్ పేరు, పెళ్ళికూతుడు పెట్టారు. ఈ పేరుకు కొంచెము చరిత్రకూడా వుంది.

ఆశుతోష్ క్లాసులో అందరికంటే సాధుస్వభావి. సరళంగా మెలగుతాడు. ఎప్పుడూ మెదలకుండా తనవని తాను చేసుకుంటుంటాడు. పోట్లాడటం, కజ్జాలు పెట్టుకోవడం అతని జన్మకుండలిలోనే ఎక్కడా లేదు. వయస్సులో కూడా బహుశా అందరికంటే చిన్నవాడు. అందరిమాటలు వింటూ చిరునవ్వు వెదజల్లుతూ పోయేవాడు. అందరికన్నా బాగా చదివేవాడు.

స్కూలులో చాలాకుంది పిల్లలు అతని స్నేహము వాంఛిస్తుండేవారు. అత నెవరితోనూ ఆడేవాడు కాదు. స్కూలు విడిచిపెట్టగానే వరుగెత్తుతూ యింటికిపోయేవాడు.

మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు దాసి మిఠాయి, ఒక గ్లాసులో మంచినీరు తెస్తుండేది. ఆశుతోష్ సిగ్గుపడుతుండేవాడు. త్వరగా ఈదాసి ఇంటికి వెళ్ళిపోతే బాగుండుననుకునేవాడు. తాను స్కూలు విద్యార్థిగానే అందరికీ చిరవరిచితుడుగా వుండాలని తన రహస్యాలు ఎవరికి తెలియకూడదని భావిస్తుండేవాడు.

చదువుసంధ్యలలో అతనేమీ అశ్రద్ధగా వుండేవాడు కాదు. ఎప్పుడైతే నా ఆలస్యంగావస్తే పండిట్ శివనాథ్ కేమీ జవాబీయలేకపోయాడు. గోడకుర్చీ వేయవలసిందని గట్టిగా శాశించేవాడు పండిట్ జీ నాలుగు క్లాసుల విద్యార్థులు సిగ్గుపడుతున్న ఆ విద్యార్థి ముఖంవంక మాటిమాటికి చూస్తుండేవారు.

అది గ్రహణరోజు. ఆరోజు స్కూలుకు సెలవిచ్చారు. మరునాడు ఒక పలక, సిరాపడిన సందిలో పుస్తకాలు వేసుకుని ఆశుతోష్ రావడం బల్లమీద కూర్చున్న

వండిట్జీ చూశారు. అతడు నమ్మదిగా బహుజాగ్రత్తగా క్లాసులో ప్రవేశించి కూర్చున్నాడు.

వండిట్జీ వెకిలిగానవ్వుతూ, “ఓహో పెళ్ళికూతురు వచ్చినట్టుండే” అన్నాడు.

చదువు పూర్తయినతర్వాత పిల్లలందరినీ సందర్శించి ఇలా చెప్పారు: “ఏయ్ పిల్లలూ! మీరంతా వినండి.”

భూమి తన ఆకర్షణశక్తివల్ల బాలకులను తనవైపు కాకర్షిస్తోంది. అయినా ఒక చిన్నబాలుడు ఆశుతోషు పంచి క్రిందికి త్రేలాడుతూ బెంచిమీదనిలచి అందరిదృష్టిని తనవైపుకు కేంద్రీకరిస్తున్నాడు. ఇప్పటికే వయస్సుతోపాటు ఆశుతోషు అనేక అనుభవాలుకూడ గడించాడు. ఎన్నో సుఖదుఃఖాలు, సిగ్గు మొదలయినవి కూడా అనుభవించివుండాలి. కాని ఆనాటి చరిత్ర అతని జీవితములో తదితరమైనవాటితో పోలికలేనిది. విషయం చిన్నదే. కొద్దిమాటలలో ముగుస్తుంది. అయినా దానిలో విశేషరహస్యం వుంది.

ఆశుతోషుకొక చెల్లెలుఉంది. ఆ చెల్లెలుకు తనతోటి స్నేహితురాంబుకాని, అక్కలు చెల్లెళ్ళుగాని ఎవరూలేరు. ఇతనితోనే ఆడు పుండేది.

ఆశుతోషు ఇంటిముందర ప్రహరీకి ఇనప కటకటాల గేటుఉంది. ఇంటిముందు కారు ఆగడానికి వరండాకూడా ఉంది. బాగా వర్షంకురుస్తుంది. చేతిలో చెప్పులు పట్టుకొని గొడుగులు వేసుకొని మనుష్యులు బజారులో వస్తూ పోతూ వున్నారు. మేఘాలు దట్టంగా వ్యాపించినయ్. చీకటి క్రమ్ము కుంది. వర్షం అపటవమని కూరుస్తూంది. ఆశుతోషు వరండా

మెట్లమీద కూర్చుని చెల్లెలితో ఆడుతున్నాడు.

ఆరోజు వాళ్ళ బొమ్మలపెళ్ళి. ఆ యేర్పాటుగురించే ఆశుతోష్ య తన చెల్లికి ఆదేశాలిస్తూ పోతున్నాడు.

“పురోహితుడెవరుంటా?” అనే సమస్యనవ్వింది. బాలిక వరుగెత్తి ఎదురుగా నిలబడివున్న వ్యక్తిని అడుగుతోంది. “ఏమండీ! మీరుమాకు పురోహితులుగా ఉంటారా?”

ఆశుతోష్ తలఎత్తి అటువైపు చూశాడు. పండిత్ శివనాథ్ తడచిన గొడుగు మడిచి; తడిగుడ్డతో వరండాలో నిలబడి కనిపించారు. దారికి పోతూంటే పర్షం కోరుగా తురిసింది. త్రోవలో ఈ యింటిముందే ఆగిపోయారు. ఆ బాలిక ఆయన్నే పురోహితుడుగా ఉండమని బ్రతిమాలుతోంది.

పండిత్ జీని చూడగానే ఆశుతోష్ ఒక్కగెంతుతో యింట్లోకి దూరాడు. ఆ సెలవుదినమున వృధాగానే గడిచి పోయింది.

మర్నాడు పండిత్ జీ అతన్ని చూడగానే పెకిలినవ్వు నవ్వి ఆ సంఘటనను అభివర్ణిస్తూ అతనికి “దులహిన్” (పెళ్ళి కూతురు) అని నానుకరణంచేశారు. మామూలుగానే నవ్వుతూనే అతను అందరిలోనూ కలవబోయాడు. ఇంతలోనే బెల్ మ్రోగింది. అన్ని క్లాసుల పిల్లలూ బయటికి వెళ్ళి పోయారు. మితాయి, ఒక మెరిసే పువ్వులగ్లాసులో మంచి నీళ్ళు తీసుకుని దాని వచ్చి నిలబడింది.

అప్పుడు నవ్వుతూ నవ్వుతూ అతనిముఖం ఎర్రపూరింది. బాధతో అతని నుదురునాళా లుబికినై. వేగంగా

వస్తున్న అశువులు ఆపశక్యం గాకుండా కనుకొలకులనుండి ప్రవహించినవి.

పండిట్ జీ టిఫిన్ తీసుకుని ఈజ్చైర్ లో కూర్చుని హుక్కాత్రాగుతున్నారు. పిల్లలు ఉత్సాహంగా అశుతోష్ చుట్టూచేరి “పెళ్ళికూతురు” “పెళ్ళికూతురు” అని అరుస్తున్నారు. ఆ సెలవురోజు అతని జీవితంలో అన్నిటికంటే లజ్జా కరమైనది. ప్రపంచంలో ఏ వ్యక్తి ఆరోజు సంగతి మరచి పోతాడనే నమ్మకం అతనికి కలుగలేదు.

Handwritten notes and calculations in Telugu script, including fractions and numbers, likely related to the text above.

కి రణ్ణయి

సాయంత్రం అవుతున్నకొద్దీ తుఫాను తీవ్రరూపం దాల్చుస్తోంది. కుండపోతగా కురుస్తున్న వర్షపు హోరును, ఉరుములతో మెరుపులతో దద్దరిల్లుతున్న ఆకాశాన్ని పరికిస్తే దేవతలకు రాక్షసులకు ఘోరరంగమం జరుగుతున్నట్లుగా ఉంది. నల్లటి మేఘాలు ఆకాశాన్ని కప్పేశాయి గంగానది గంభీరంగా ఘర్జిస్తూ ప్రవహిస్తోంది. నది కిరువైపులా ఉన్న చెట్లు ఇటూ అటూ ఊగుతూ భయంకరంగా మూలుగు తున్నాయి.

చందరనాగోరలోని నదిఒడ్డు ఇళ్ళలోని ఒకగదిలో భార్యాభర్త లిరువురు కూర్చుని ఒక అతిమాఖ్యమైన విషయం మీద చర్చ సాగిస్తున్నారు. ఆ గదిలో దీపం తేజోవంతంగా వెలుగుతోంది.

భర్త శరత్ “నువ్వు మరికొన్ని రోజులు ఇక్కడే ఉండు పూర్తిగా ఆరోగ్యం చిక్కినాక పద్దువుగాని” అన్నాడు.

“నేను పూర్తిగా కోలుకున్నాను. ఇప్పుడు ఇంటికి వెడితే నా కొచ్చేముప్పరిాలేదు” అన్నది భార్యా కిరణ్.

“నువ్విక్కడ మరికొన్ని రోజులు ఉంటేనే మంచిదని డాక్టరు చెప్పాడు” అన్నాడు శరత్.

“మీ డాక్టరుకు అన్ని విషయాలు తెలుసునా?” కిరణ్ అడిగింది.

అఁ...అంచేతే నువ్విక్కడ ఒకటి రెండు మాసాలుంటే వంచిది. పైగా మనడొళ్ళో రికరకాల వ్యాధులున్నాయి" అన్నాడు.

“అయితే ఈ డొళ్ళో జబ్బుగల మనుషులే లేరనుకుంటాను” అన్నది కిరణ్.

అసలు విషయం ఇది.

కిరణ్ ఇంట్లోను, డొళ్ళోను అందరిచేత మంచిదని పించుకుంది. అంచేత ఆమెకు ప్రమాదరమైన జబ్బు చెయ్యగానే అందరూ ఆందోళన పడసాగారు. గాలి మార్పిడికోసం ఆమెను చందరనాగోర్ తీసుకొచ్చారు. క్రమంగా ఆమె కోలుకుంది. ఆమె గ్రామానికి ఎప్పుడు తిరిగి వస్తుందా అని గ్రామస్తులంతా ఎదురు చూస్తున్నారు. కాని శరత్ అతని తల్లి-ఆమెను మరికొన్ని రోజులు పూర్తిగా ఆరోగ్యంపొందే వరకు అక్కడే ఉంచాలని పట్టుదలగా ఉన్నారు. కాని కిరణ్ కు మాత్రం అక్కడ ఉండటం ఎంత మాత్రం ఇష్టంలేదు. అందుచేత శరత్ - ఆమెకు నచ్చజెప్పటానికి అక్కడకు వచ్చాడు. కిరణ్ ఎంతవరకు కోలుకున్నా పూర్తి బలాన్ని మాత్రం పొందలేదు. ఆమె బలహీనమైన ముఖాన్ని చూస్తుంటే ఎంతటి భయంకర మృత్యువును ఆమె కొద్దిలో తప్పించుకో గలిగిందో అర్థం అవుతుంది.

కిరణ్ అందరితోను కలుపుగోలుగా మాట్లాడే మనిషి నదిఒడ్డు బంగళాలోని ఒంటరి జీవితం ఆమెకేమీ నచ్చలేదు. ఆమె చెయ్యడానికేమీ పని ఉండేదికాదు, మాట్లాడటానికి ఇరుగు పొరుగు ఎవరూలేదు. రోజంతా మందులు మాకులు

నేనుకుంటూ కూర్చోవటం ఆమెకు అసహ్యమనిపించింది. ఆ తుఫానునాటి సాయంత్రం గదిలో కూర్చుని వాళ్ళిద్దరూ చర్చించింది ఈ విషయాలనే.

కిరణ్ వాదించినకొద్దీ వాదం ఇంకా పెరుగుతూనే ఉంది. ఆ సమయాధానం చెప్పకుండా ఊరుకున్నప్పుడు అతడు విసిగి ఇక తన ఓటమిని ఒప్పుకోవడానికి సిద్ధపడేవాడు.

అతడు తన ఓటమిని ఒప్పుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్న సమయంలో బయటి నుంచి సేవకుడు తలుపుతట్టి పిలిచాడు.

శరత్ తలుపు తెరిచాడు. తుఫానుకు నదిలో పడవ మునగగా అందులో ఉన్నవారిలో ఒక బ్రాహ్మణ బాలుడు ఈదుకుంటూ బంగళాపద్ద ఒడ్డుకు చేరాడని సేవకుడు చెప్పాడు.

కిరణ్ వెంటనే అక్కడినుండిలేచి కుర్రవాడికి పొడి బట్టలు నేవడానికి లోనికి వెళ్ళింది. కుర్రవాణ్ణి తనగదిలోకి తీసుకొచ్చి ఒక కప్పుతో పాలు యిచ్చింది.

ఆ బాలుడు అందంగా ఉన్నాడు. పొడుగాటి ఉంగరాలజుత్తు సోగకళ్ళు చూడముచ్చటగా ఉన్నాయి కిరణ్ అతన్ని గురించి సమాచారం యావత్తు అడిగి తెలుసుకుంది.

అతనిపేరు నీలకాంత్. అతడో ద్రామాకంపెనీకి చెందినవాడు. ఆ వక్కపూళ్ళో నాటకం ఆడడానికి కంపెనీ అంతా తరలివస్తుండగా నడిమధ్యలో పడవ మునిగిపోయింది. అతని సహచరు లేమయిందీ అతనికి తెలియదు. అతడు మాంచి గజ ఈతగాడు. అంచేత క్షేమంగా ఒడ్డుకు చేరుకోగలిగాడు.

అతడు వాళ్ళతోనే కలిసి ఉంటున్నాడు. తృటి పాటిలో చావును తప్పించుకో గలిగినందుకు కిలన్ అతనిపై ప్రత్యేక ఆదరాభిమానాలను ప్రదర్శించసాగింది బాలునిరాక శరత్ కుకూడా ఒకవిధంగా సంతోషాన్ని కలుగజేసింది అతని భార్యకు బాలునితో కాలక్షేపం అవుతోంది. అంతేకాదు అక్కడ మరొకంతకాలం ఉండగలుగుతుందని అతనిఆశ. ఆమె అత్తగారుకూడా బ్రాహ్మణ బాలునిరాకకు సంతోషించింది. ఇక నీలకాంత్ విషయం చెప్పనే అవసరింలేదు బ్రాహ్మ కంపెనీ యజమాని బారినుండి తప్పించుకో గలిగినందుకు సంబరపడ్డాడు ధనవంతుల ఇంట్లో ఆశ్రయం దొరికినందుకు అతని సంతోషానికి అవధిలేకుండాఉంది ఒక్కతావు తన్ని తే వెళ్ళి బూరెల బుట్టలో వడినట్టుగా ఉంది అతని పని.

కాని శరత్. అతని తల్లి బాలునిమీద తమకున్న అభిప్రాయాల్ని మార్పుకోవడానికి ఎన్నోరోజులు వట్టలేదు. అతడు దొంగచాటుగా శరత్ ముక్కావట్టుకు శీల్పేవాడు. వర్షం కుండపోతగా వడుతున్నా సరే లెక్క చెయ్యకుండా శరత్ సింక్ గొడుగు వేసుకొని పూరంతా తిరిగేవాడు. అక్కడ అలగ జనం అందరితోటి స్నేహాలు చేసేవాడు. వీధికుక్క నోకచాన్ని మచ్చికచేసి దాన్ని శరత్ వట్టువరుపు పై దొర్లనిచ్చేవాడు అది వరుపుమీద బురదకాళ్ళతో ఇష్టం వచ్చినట్టు తొక్కేడి అతడు తనతో పిల్లలదళాన్ని వెంటేసుకెళ్ళి మామిడి తోపులమీద వడేవాడు. ఆవూళ్ళో ఒక్క మామిడికాయ ఉండనిస్తే పట్టు.

నీలకాంత్ ను పాడుచెయ్యటంలో కిరన్ కు ప్రధాన

పాత్ర ఉండనడంలో సందేహంలేదు. శరత్ : ఆమె కావిష
యాన్ని గురించి చాలసార్లు చెప్పిచూశాడు. కాని ఆమె
శరత్ మాటను భాతరు కెయ్యలేదు.

నీలకాంత్ కు కొత్త బట్టలు కొనిపెట్టింది కిరణ్. అతని
మీద ప్రేమకొద్దీ అతన్ని తన గదిలోకి పిలువించుకొని అతని
విషయాలన్నీ ఖుణంగా వెలుసుకొనేది. ఆమె స్నానంచేసి
భోజనం చేశాక ఎత్తుపీటమీద కూర్చునేది. దాది ఆమెతల
ఆరబెట్టి దువ్వేది. నీలకాంత్ ఆమె కెదురుగా నిలబడి తనకు
గుర్తున్న డ్రామా సంభాషణలు, పాటలు గొంతెత్తి వినిపించే
వాడు. అలా మధ్యాహ్నమంతా కాలక్షేపం జరిగిపోతుండేది.
శరత్ కు కూడా అక్కడ కూర్చోమని కిరణ్ బలవంత పెడు
తుండేది. కాని నీలకాంత్ మీద ఉన్న అయిష్టత కొద్దీ ఆత
డందుకు అంగీకరించే వాడుకాదు. ఒకసేళ ఎప్పుడైనా వచ్చి
కూర్చున్నా అతన్ని చూడగానే నీలకాంత్ గొంతు పెగిలేది
కాదు.

నీలకాంత్ వయస్సు ఎంత ఉంటుందో సరిగ్గా చెప్ప
లేము. బహుశా పదహారు సంవత్సరా లుండొచ్చు. అతడు
చిన్నప్పుడే డ్రామాకంపెనీలో చేరాడు. రాధిక, దమయంతి,
సీత పాత్రలన్నీ ధరించాడు. అక్కడితో అతని ఎదుగుదల
ఆగిపోయింది.

నీలకాంత్ వయస్సుకు తగిన గౌరవాన్ని ఎప్పుడూ
పొందలేదు. అతడు చూపులకు చిన్న పిల్లవాడిలా అగుపించే
వాడు, పొగత్రాగటంవల్ల అతని పెదాలు నల్లబడి మొర
టుగా కనిపించేవి. కాని అతని హృదయం బాల్యవస్థను

ఇంకా దాటిపోలేదు కింక అతన్నింకా బాటునిగానే పరిగణించటం అతనికి సిగ్గుగా ఉండేది. ఆమె అతన్నొక్కసారి స్త్రీ వేషం ధరించమని అడిగినప్పుడు అతని ఒళ్ళు గగుర్పొడచింది. ఎందుకనోగాని స్త్రీలాగా వేషం వేసుకోవడమంటే అతనికి అపహ్యాసమేర్పడింది. తన పాతవేషాలు ధరించమని అడిగినప్పుడు అతడక్కడనుండి పారిపోయేవాడు.

నీలకాంత్ కు చదువు చెప్పటానికి ఓ మాస్టరును వీర్పాటుచేశారు. మాస్టరు ఎంత మొత్తుకున్నా నీలకాంత్ బుర్రలోకి ఒక్క అక్షరమైనా ఎక్కేదికాదు అతనికి స్థిరంగా ఒకచోట కూర్చోవటం అలవాటులేదు. అతని కళ్ళకు అక్షరాలు నృత్యం చేస్తున్నట్లుగా ఉండేయి. గంగానది ఒడ్డున ఒళ్ళో పుస్తకం పెట్టుకొని కూర్చునే వాడు.

నీటిలో పడవల ప్రయాణం, ఆకాశంలో వత్సల కిలకిలలు అతనికి గిలిగింతలు పెట్టేవి. ఒక అక్షరాన్ని దాటి ఎప్పుడూ ముందుకు వెళ్ళేవాడుకాదు. కాని ఎప్పుడూ చదువు తున్నట్లుగానే కనిపించేవాడు. పడవదగ్గరకు రాగానే పుస్తకం పైకెత్తి బిగ్గరగా చదివేవాడు. పడవ మటుమాయ మవగానే అతని చదువుకూడా ఆఖరయ్యేది.

శరణకు ఓ తమ్ముడున్నాడు. అతని పేరు సతీషు. సతీషు కాలేజీ శలవలకు చందన నాగోరు వచ్చాడు. అతని రాక కిరణ్ కు మరింత సంతోషాన్ని కలుగజేసింది. వారిద్దరికీ ఒకేకుడు ఉంటుంది. ఆటపాటలతో కాలం వేగంగా గడచి పోతోంది.

సతీష్ వచ్చిందగ్గరనుంచి నీలకాంత్ గొంతులో

వచ్చివెలక్కాయ పడినట్లుగా ఉంది. ఆతని హృదయంలో ఎవరిమీదనో కసి తీర్చుకోవాలనే భావం నానాటికి బలవడుతోంది. తన దశంలోని కుర్రాళ్ళని ఉత్తిప్రణ్యానికి పట్టుకొని చితకొట్టేవాడు. పెంపుడు కిక్క ను కుయ్యోమెట్రో అనే దాకా చాపమోదేవాడు.

నీలకాంత్ తిండి విషయంలోమాత్రం మొహమాట పడేవాడు కాదు ! రోజూ కిరణ్ అతను భోజనం చేసేదాకా అతనిముందు కూర్చునేది. అతనికి మంచి ఆహారాన్ని ఇవ్వడంలో ఎంతో శ్రద్ధతను ఉనేది. కాని సతీష్ వచ్చిందగ్గర్నుంచి ఆమెని నీలకాంత్ దగ్గరకువచ్చి కూర్చోవడానికి వ్యతిరేకి చిక్కడంలేదు.

కిరణ్ దగ్గరలేకపోవడంచేత నీలకాంత్ సరిగా అన్నం తినలేకపోతున్నాడు. అర్ధాకలితోలేచి “నాకేం ఆకలిగా లేదు” అని కళ్ళనిండా నీళ్ళునింపుకొని వంటనుగిషితో భుజ్జేవాడు. ఈమాటలు కిరణ్ చెప్పిపడగానే ఆమె తనను బ్రతిమాలుతుందని కలలు కన్నాడు. కాని అటువంటిదేమీ జరగలేదు. ఈ విషయం కిరణ్ కు అసలు తెలియనే తెలియదు. అతడు వదిలిపెట్టిన పదార్థాలన్నీ వంటనుగిషి సుష్టుగా భోంచేసేది. ఇక దీవం ఆర్చేసి పడిపుమీద కూలబడేవాడు. ఆ చీకట్లో తలగడలో ముహందాచుకుని వెక్కి వెక్కి ఏడ్చేవాడు. అసలతని దుఃఖం ఏమిటి ? ఎవరిమీద ? ఎవరినుంచి తను ఉపశాంతి కోరుతున్నాడు ? ఏమో ఎవరికీ తెలియదు. అఖికి తల్లి లేని కుర్రాడి గాయపడినహృదయం నిద్రామాత మృదు స్పర్శకు విశ్రమించేది.

సతీష్ తనమీద అవాకులు చెవాకులు కల్పించి కిరణ్ మనస్సును విరిచేస్తున్నాడనే నిర్ణయానికివచ్చాడు నీలకాంత్. కిరణ్ మునుపటిలాగా తనతో ఆటే మాట్లాడకపోవడం అతని అనుమానానికి మరింత బలాన్ని చేకూర్చింది వచ్చే జన్మలో తనను సతీషుగాను, సతీషును తననుగాను చెయ్యమని వెయ్యిదేవుళ్ళకు మొక్కుకున్నాడు. గ్రాహ్మణశాపం వృధాపోదని అతని నమ్మకం.

సతీషుమీదఉన్న క్రోధాన్ని అతడెప్పుడూ బయటకు వెళ్ళగక్కలేదు. అనేక ఇతర మార్గాలద్వారా దానిని వెలిబుచ్చేవాడు. సతీషు నదికి స్నానానికి వెళ్ళినప్పుడు అతని సబ్బుతీసి కనవడకుండా దాచేవాడు. అన్నీ ఇలాంటి వనులే చేసేవాడు.

ఇలా కొన్నిరోజులు గడచిపోయాయి ఆఖరికి వాళ్లు అక్కడినుండి వెళ్ళిపోయేరోజు దగ్గరపడింది ఇంట్లో అంతా సామాన్లు సర్దడంలో మునిగిఉన్నారు. సతీషుకూడా వాళ్ళతో వెళ్ళిపోతున్నాడు. కాని నీలకాంత్ తో ఎవరూ మాట్లాడలేదు. అతడు వారితో వెళ్ళేదీ లేనిదీ ఎవరికీ పట్టినట్టులేదు.

కిరణ్ ఆ ప్రస్థావనను ముందుగా తీసుకొచ్చింది. నీలకాంతునుకూడా తీసుకెడదామని ఆమె భర్తతో అన్నది. కాని భర్త, అత్త, మరిది - అందరూ ఒకేమూటమీద నిలబడి అలా జరగటానికి వీలులేదన్నారు. అంచేత కిరణ్ ఆ ప్రస్థావనను ఇక విరమించుకోవలసివచ్చింది. వాళ్ళు అక్కడనుండి మరి రెండు రోజులకు వెళ్ళిపోతారనగా ఆమె కుర్ర

వాణ్ణి పిలిపించింది. తిరిగి అతన్ని ఇంటికి వెళ్ళిపోమ్మని బుజ్జగిస్తూ పెప్పింది.

ఈ జాలికరమైన మాటలను నీలకాంతు భరించలేక పోయాడు. కిన్నీరు మున్నీరుగా ఏడ్చాడు. కిరణ్ కళ్లు చమ్మ గిల్లాయి. తను సృష్టించిన ప్రేమబంధాన్ని తలచుకొంది. ఇప్పుడా బంధాన్ని తెగతెంపులు చేసుకోవలసి వచ్చినందుకు విచారించింది.

సతీషుకు ఈవ్యవహారమేనచ్చలేదు. “దుక్కపోతులా ఉన్నావు. నిషయమేమిటో చెప్పలేవు! అలా ఏడుస్తావెందుకు!” అన్నాడు.

కిరణ్ అతన్ని వారిించింది.

కాని సతీషు అక్కడితో ఊరుకోలేదు. “పదినా సీకేం తెలియదు. నల్లనివన్నీ నీళ్ళని, తెల్లనివన్నీ పాలని అనుకుంటావు. వీడెక్కడపుట్టాడో ఎవరికీ తెలియదు కాని ఇక్కడ మహారాజభోగం అనుభవిస్తున్నాడు. “సింహం తిరిగి చిట్టలక కావడానికి ఒప్పుకోదు”. అన్నాడు.

నీలకాంతు వెంటనే అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయాడు. తనదగ్గర కత్తిఉన్నట్లయితే సతీషుని ముక్కలకింద తరిగే వాణ్ణనుకున్నాడు.

సతీష్ కలకత్తానుంచివచ్చేటప్పుడు ఒక చక్కటి ఇంక్ స్టాండు తీసుకొచ్చాడు దానిమీద అందమైన జర్మన్ సిల్వర్ హంసకు డా ఉంది. అదంటే అతనికి పంచప్రాణాలు. రోజూ సిల్కు రుమారుతో దాన్ని జాగ్రత్తగా తుడిచేవాడు.

వాళ్ళు అక్కడనుంచి వెళ్ళబోయే ముందు రోజున

ఇంకొస్తాండు కనిపించలేదు. కిరణ్ నవ్వి అన్నది : మరిదీ, నీ హాంస దమయంతిని చూట్టానికెళ్ళింది.

సతీషుకు ఒళ్ళు మండుకొచ్చింది. దాన్ని నీలకాంతు దొంగిలించాడని అతనికి గట్టి నమ్మకం ఏర్పడింది.

నీలకాంతును అక్కడకు పిలిపించారు. “నా ఇంకొస్తాండు దొంగిలించావు నువ్వు. దాన్నెక్కడపెట్టావో తీసుకురా” కోవంతో అచాడు సతీషు. కిరణ్ ముందు పట్టుకుని తనని దొంగఅని పిలవడం నీలకాంతుకు తల కొట్టేసి నట్లయింది. అతనికళ్ళు చింతనిప్పల్లా మెరిశాయి. సతీషు మరొక్కమాట అన్నట్లయితే అతనిమీద పులిలాదూకి గోళ్ళతో గుచ్చి వదిలేవాడే.

ఈ దుస్సంఘటనకు కిరణ్ చాల మదనపడింది. అతన్ని మరొక గదిలోకి తీసుకెళ్ళి మార్ధవంగా అడిగింది. “నీలూ, నిజంగా నువ్వు ఇంకొస్తాండు తీసినట్లయితే నా కిచ్చేయ్యి. ఆవిషయం మరెవరినీ ప్రస్తావించకుండా చేస్తాను అన్నది.

నీలకాంత్ ఔక్కిళ్ళనుండి కన్నీరు ప్రవహించింది. అతడు చేతుల్తో ముఖాన్ని కప్పుకొని బిగ్గరగా ఏడవడం మొదలెట్టాడు. కిరణ్ గదిలోంచి బయటకువచ్చి అన్నది, “నీలకాంత్ ఇంకొస్తాండు తియ్యలేదు. దాన్ని నీలకాంత్ దొంగిలించాడని శరత్, సతీషు ఇద్దరూ గట్టగా వాదించారు.

కాని వారి మాటలను కిరణ్ ఏమాత్రం నమ్మలేదు.

కుర్రాణ్ణి ప్రశ్నించడానికి శరత్ ప్రయత్నించాడు. కాని కిరణ్ అందుకు ఒప్పుకోలేదు.

కుర్రాడి గది వెతకాలని సతీషు నూచించాడు.

“అటువంటి వనిగనక నువ్వు చేశావంటే నిన్ను నా జీవితంలో క్షమించను. ఒక నిరుపేద అమాయక బాలుని పట్ల అంత అమర్కాదకరంగా ప్రవర్తించకూడదు” అన్నదామె. ఇలా అంటుండగానే ఆమె కళ్ళునీటితో నిండాాయి. ఇక అక్కడితో ఆ విషయం ఆఖరయింది.

నిరాశ్రయుడైన బాలునిమీద మనుకారంతో కిరణ్ హృదయం తోణికిసలాడింది. రెండు కొత్తనూట్లు, ఒకజత జోళ్ళు, ఒక వందరూపాయలనోటు చేతపుచ్చుకొని ఆమె నెమ్మదిగా నీలకాంత్ గదిలోకి ప్రవేశింది. ఈ కానుకల్ని అతనికి తెలియకుండా అతని పెట్టెలోపెట్టాలని ఆమె ఉద్దేశ్యం. అతని పెట్టెకూడా ఆమె ఇచ్చిన కానుకే.

ఆమె తన తాళాలగుత్తిలోంచి ఒక ఆ శంచెవి తీసి పెట్టెతెరచింది. పెట్టెనిండా రకరకాల వస్తువులున్నాయి. ఆమె పెచ్చిన కానుకలు అందులో పట్టలేదు. అందుచేత ఆమె అందులోని సామాన్లన్నీ తీసి సరిగా సర్దటానికి ఉపక్రమించింది. చాకులు, గాలిపూపు, దారపువుండలు - ఇంకా రక రకాల వస్తువులు బయటపడ్డాయి. అన్నిటికంటే అడుగున కాగితపు చుట్టలో ఇంకుస్టాండు. హంస కనిపించాయి.

కిరణ్ ఇంకుస్టాండును చేత్తోపట్టుకొంది. నిర్విణ్ణురాలై అలాగే చాలాసేపు దీనంగాచూస్తూ కూర్చుండిపోయింది. ఈలోగా కిరణ్కు తెలియకుండా నీలకాంతు ఆ గదిలోకి ఆమె వెనకాలే వచ్చాడు. అతడు జరిగిందంతా కళ్ళారా చూశాడు. ఆమె తననొక దొంగగా భావించి పట్టుకోవ

డానికి వచ్చిందనుక న్నాడు. అతని దొంగతనం పట్టపడింది. తను దొంగనుకాదని, కేవలం కత్తీయ్యకోవడంకోసమే ఇంకు స్టాండును తీశానని, అవకాశం దొరగ్గానే దాన్ని నదిలో పారేద్దామనుకున్నానని అతడు చెబితే ఎవరైనా నమ్ముతారా? కాని నిజంగా అతడు దాన్నితీసింది అందుకోసనే. అతనిలో ఓదో బలహీనత ప్రకోపింపగా దాన్ని నదిలో విసిరి వెయ్యడానికి మారు తాత్కాలికంగా పెట్టెలో పెట్టాడు. “నేను దొంగనుకాదు. ముమ్మాటికీ కాదు.” అతని హృదయం నొక్కిచెప్పింది. అయితే తనేమిటి? ఓం చెప్పగలడు? తను దొంగిలించి దొంగను కాదని చెప్పగలడా? కిరణ్ తనను సరిగా అర్థం చేసుకోలేదని ఎట్లాచెప్పగలడు? ఆమె తన నేరాన్ని పెట్టుకోవడానికి వచ్చిందనే భావాన్ని అతడెలా మర్చిపోగలడు?

ఒక దీర్ఘమైన నిట్టూర్పునిడిచి కిరణ్ ఆ ఇంకోస్టాండును తిరిగి పెట్టెలో పెట్టేసింది. ఇప్పుడు తనే దొంగలాగా యధాతథంగా దానికి కాగితం చుట్టింది, పెట్టిపెట్టింది. తన కానుకలుకూడా అందులో ఉంచింది వందరూపాయలనోటు కూడా అందులోనే పెట్టింది.

ఆ మర్నాడు నీలకాంత్ ఎక్కడా కనిపించలేదు. గ్రామస్థులెవరూ అతన్ని చూడలేదు. పోలీసులు, అతని పత్రాను కనుక్కోలేకపోయారు.

చివరికి శరత్ అన్నాడు: “అతని పెట్టెలో నీలకాంత్ న్నాయో తెచ్చి చూద్దాం.”

కాని కిరణ్ణ అందుకు సుతరామూ ఒప్పుకోలేదు.

ఆ పెట్టెను ఆమె తన గదిలోకి తీసుకొచ్చింది, అందు
లోంచి ఇంక్ స్టాడుంటిసి నదిలోకి విసరివేసింది.

వారంతా స్వగ్రామానికి వెళ్ళిపోయారు ఆ బంగళా
లోని తోట నిర్మానుష్యంగా వుంది. ఇక మిగిలిందల్లా నీల
కాంత్ పెంపుడుకుక్క మాత్రమే. అది నీలకాంత్ కోసం
నుఖంతో పిచ్చిదానిలా నదివొడ్డున తారల్లాడుతోంది.

—::—

చారిత్రక సత్యం

నేను, మా బంధువు తీర్థయాత్ర ముగించుకొని రైల్వో కలకత్తా వస్తున్నాం. మా ప్రక్కన ఓ ప్రయాణీకుడు కూర్చున్నాడు అతని వాలకం, జీబురుగడ్డం చూస్తుంటే అచ్చం మహమ్మదీయుడులా ఉన్నాడు. కాని అతడు మాట్లాడుతోంటే మేం చూసి విస్తుపోయాం ప్రపంచంలో అన్ని విషయాలగురించి క్షుణ్ణంగా తెలిసినవాడిలా మాట్లాడాడు. మేం చాలావిషయాలు అతనిదగ్గర క్రొత్తగా నేర్చుకున్నాం. రష్యావాళ్లు మన సరిహద్దులదాకా వచ్చి మనమీద విరుచుకు పడటానికి సిద్ధంగా వున్నారని, స్వదేశీ సంస్థానధీశులు బ్రిటీషువాళ్ళకు వ్యతిరేకంగా రహస్యంగా కుటలు జరుపుతున్నారని మొట్టమొదటిసారిగా అతని నోటిపెంట మేం విన్నాం.

మా రైలు మిత్రుడు ఇంకా ఇలా అన్నాడు. “ఈ ప్రపంచంలోను, స్వర్గంలోను అనుదినం అనేక సంఘటనలు జరుగుతూ వుంటాయి. అందులో కొన్ని మీరు వారా పత్రికలద్వారా వినే వుంటారు.”

మేం ఎవ్వడూ ఇట్లు కదిలి బయటకొచ్చిన బాపతు కాదు. అంచేత అతని విషయజ్ఞానానికి అబ్బుర వడిపోయాం ముక్కుమీద వేలేసుకున్నాం. అతడు సెన్నును గురించి, నేవాల్ని గురించి, ఉవనిషత్తుల గురించి, పర్షియన్ సాహి

త్యాన్ని గురించి ఒక్కటేమిటి అన్ని విషయాలమీద అనర్థ
శంగా తన అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తపర్చాడు. అతనిమీద మా
ప్రేమ ఇనుమడించింది. నా బంధువు దివ్యజ్ఞాన మండలి
సభ్యుడు కానడంచిత బహుశా మాతోటే ప్రయాణికుడు
ఏదో దివ్యశక్తిని పొందినవాడై వు డాలని అంచనా కట్టాడు.
నా బంధువు అతని నోటివెంట ఏచ్చే ప్రతిమాటను ఎంతో
జాగ్రత్తగా విని రహస్యంగా అతను చెప్పేదంతా నోట్సు
రాసుకున్నాడు ఆ దివ్యజ్ఞానవ్యక్తి ఇదంతా చూసి లోలోన
నవ్వుకున్నాడని నే పసికట్టాను.

రైలు జంక్షన్లో ఆగగానే మేం మరోబండి కనకన్
కోసం ఎదురు తెన్నులు చూస్తూ వెయిటింగ్ రూమ్లో
కూర్చున్నాం. రాత్రి పది గంటలయింది. లైను చెడిపోవడం
వల్ల మా బండి చాలా ఆలస్యంగా వస్తుందని తెలిసింది.
టేబుల్మీద వరుపు కరచుకొని పడుకోడానికి సిద్ధపడుతున్న
సమయంలో ఆ దివ్యజ్ఞానవ్యక్తి నావక్కన కూచుని తక్కిలీతో
దారం పడక నార భించాడు. ఆ మోతకు నాకా రాత్రి
నిద్రపడితే బట్టు.

పరిపాలనా విధానంలోని కొన్ని సమస్యలమీద అభి
ప్రాయ భేదాలొచ్చి జనాగడ్లోని నా పదవికి రాజీనామా
యిచ్చాను. ఆ తరువాత హైదరాబాదు నిజాం సంస్థానంలో
చేరాను. వాళ్ళు నన్ను బారిచ్ అనే ఓడోల్లో వత్తిపన్ను
కలెక్టరుగా వేశారు.

బారిచ్ చాల అందమైన ప్రదేశం దాని చుట్టూ
కొండలూ, చిట్టడపులు వున్నాయి. అక్కడికి వెళ్ళడానికి

సరే న మార్గంకూడా లేదు. అక్కడ నదిబడుకు నూటయాబై అడుగుల దూరంలో కొండల నడుమ ఓ బ్రహ్మాండమైన భవంతి కొట్టొచ్చివట్లుగా కనబడుతుంది. అక్కడేమి జన సంచారం లేదు. బారిచ్ గ్రామం, వ్రత్తి అంగళ్ళు అక్కడకు చాలా దూరంలో వున్నాయి.

250 సంవత్సరాలక్రితం రెండవ మహమ్మద్షా చక్రవర్తి కట్టించిన భవనమది. తన విలాసార్థం అతడి ఏకాంత సౌధాన్ని నిర్మించాడు. అతని కాలంలో అక్కడ నీటి పౌంపును అందంగా నీళ్ళు చిమ్మేవి. అక్కడ నుందర మైన కొలనుల్లో పర్షియన్ యువతులు స్నానాలు చేసేవారు.

ఇప్పుడు పౌంపున్ లేమీలేవు, కొలనుల్లో ఎవరూ స్నానం చెయ్యడంలేదు. మాలాంటి వన్ను కలక్టర్లకదిప్పుడు నివాస స్థానంగా వుంది. మా ఆఫీసులోని తల నెరిసిన గుమాస్తా కరీంఖాన్ నన్నక్కడ మకాం వుండొద్దని పదేపదే చెప్పాడు. మీ కంతగా వుండాలని వుంటే పగలక్కడ గడ పండి. కాని రాత్రిమాత్రం అక్కడుండొద్దు." అన్నాడు. నే నొకసారి నవ్వేసి ఊరుకున్నాను. నొకర్లు కూడా అలాగే చెప్పారు. చీకటిపడితే ఆ ఇంటి చుట్టుపక్కల దొంగలుకూడా తిరగరు. ఆ ఇంటి కటునంటి పేరుంది. కాని నేనక్కడే వుండటానికి నిశ్చయించుకొన్నాను.

మొదట్లో నాకా ఒంటరిభవనంలో ఏమీ తోచేది కాదు. పగలంతా బయటకెళ్ళి కష్టపడి పని చేసేవాణ్ణి. అలసి సాలసి రాత్రికి ఇంటికి చేరుకోగానే పెంటనే నిద్రపట్టేసేది.

ఓవారం రోజులు పోయిం తరువాత ఆ ప్రదేశమంతా నన్ను లోబరచుకుంటున్నట్లుంది. ఆ ఇంట్లో వీదో సజీవశక్తి నన్ను మరిత్రవభావ ముక్కుగా చేసేసి క్రమంగా లోబరచు కొంది. ఇలా అని చెబితే నిజంగా లోకులు నన్ను నమ్మరు.

అప్పుడే వేసవి ప్రారంభమయింది. మార్కెట్టు మందంగా వుండడంచేత నాకంత పెద్దగా పనేమీలేదు. నూర్యాస్తమయానికి ముందు నీటి కొలను మెట్ల ప్రక్కన కుర్చీలో కూర్చున్నాను. నీటిమీద సంజకెంపుల సోయగాన్ని తిలకిస్తున్నాను. కొండలమీద చెట్ల సువాసల్ని గాలి తెరలు మోసుకొస్తున్నాయి.

పశ్చిమకొండల శిఖరాగ్రాల్లో నూర్మ్యుడ స్తమించాడు వెలుగనే వేదికమీద ఓ విశాలమైన చీకటితెర పడింది. గుట్టలమీద స్వారీచేదామని అక్కడనుంచి లేవబోతున్నాను. అంతలో మెట్లవెనక ఎవరినో పాదాల చప్పుడు వినిపించి వెనుదిరిగి చూశాను. కాని అక్కడెవరూ కనిపించలేదు.

ఒకవేళ నేనేమైనా భ్రాంతిచెందానేమీనని అక్కడే తిరిగి కూచున్నాను. ఇంతలో ఆ మెట్లమీంచి చాలామంది వరుగెత్తుకుపోతున్న శబ్దం వినిపించింది. ఓ వింతైన ఆనందం నన్నావరించింది. నా కళ్ళముందెవరూ కనిపించకపోయినా, అనేకమంది యువకులు ఆ వేసవి సాయంత్రం కొలనులో స్నానం చెయ్యడానికి ఆనంద కోలాహలంతో మెట్లు దిగు తున్నట్లు చూశాను. అక్కడంతా నిశ్శబ్దంగావుండే సదిలో కాని, భవంతిలోగాని ఆ చుట్టుప్రక్కలకాని ఎక్కడా అల్లికి డైనశబ్దం రావడంలేదు కాని సవ్యతూ, ప్రేలుతూ నాముందు

నించి యువతులు నన్ను చూడకుండా ఒకళ్ళ వెనకాల ఒకళ్ళ తరుముకుంటూ నీటిలోకి దూకడంమాత్రం స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. నాకు వాళ్ళు కనిపించడంలేదు. వాళ్ళు నన్ను చూడడంలేదు. కొలను ప్రశాంతంగావుంది. కాని ఒక్కసారే ఆ ప్రశాంతత అంతరించి ఆ ప్రదేశమంతా యువతుల నవ్వులతో నిండింది. దబ్బుమని నీటిలోదుముకుతూ, ఒకళ్ళమీద ఒకళ్ళు నీళ్ళు చిమ్ముకుంటూ ఆటలాడుకుంటున్నారు.

నాగుండెరుల్లుమన్నది. అందుక్కారణం భయమో సంతోషమో, ఆదుర్దాయో నాకు తెలీదు. వాళ్ళను మరింత స్పష్టంగా చూడగలిగితే బాగుండు ననుకున్నాను. కాని నాముందేమీ కనుపించలేదు. నా చెవులు రిక్కించివింటే స్పష్టంగా వినబడుతుండేమో అనుకున్నాను. కాని ఆప్రయత్నమూ విఫలమయింది. రెండువందల యాభై సంవత్సరాల నాటి చీకటితెర నాముందు ప్రవేశిస్తున్నట్టుంది. సంతోషంతో ఒణుకుతూ ఓ మూల దాన్ని పైకెత్తి తొంగి చూశాను.

ఆ సశ్శబ్ద ఒంటరి సాయంత్రాన్ని చీల్చుకొని పెను గాలి విజృంభించింది. రెండువందల యాభై సంవత్సరాల నాటి స్వప్నదృశ్యాలు మెరుపులా మెరిసిపోయాయి.

నా ఒంటరితనాన్ని గమనించి ఏదైనా పిశాచం నన్ను పట్టుకుందేమోనని భయపడ్డాను. సరైన ఆహారం లేకపోతే ఇలాంటి అనర్థాలన్నీ ముంచుకొస్తాయేమోనని వంటమనిషిని పిలిచి, మంచి మొగలాయీ భోజనం తయారు చెయ్యమని ఆజ్ఞాపించాను.

ఆ మర్నాడు నా హృదయం కొంత తేలికపడింది. సాయిబుల టోపీ పెట్టుకొని, గుర్రపుబగ్గీ ఎక్కి పనిలోకెళ్లాను. ఆ వేళ నా మూడుమాసాల రిపోర్టురాసి పంపించాల్సివుంది. అంచేత ఆ వేళ ఇంటికొచ్చేసరికి చీకటి పడుతుందనుకున్నాను. కాని విచిత్రం. చీకటి పడకుండానే ఇంటికి వచ్చేశాను. అలా ఎందుకొచ్చానో నాకే తెలియదు. వాళ్ళంతా నాకోసం నిరీక్షిస్తుంటారని, అంచేత ఆలస్యం చెయ్యకూడదని వచ్చేశాను. నా రిపోర్టు పూర్తికాకుండానే వదిలిపెట్టేసి ఇంటికి చక్కావచ్చాను.

మొదటి అంతస్తులోని మెట్లు ఓ విశాలమైన హాలు లోకి తీసు కేళ్ళాయి. అక్కడ స్తంభాలు మూడు వరుసలుగా నిలబడి వున్నాయి, అన్నడే చీకటి పడింది. ఇంకా దీపాలు వెలిగించలేదు. నే తలుపు బార్లా తియ్యగానే అక్కడిదనం నన్నుచూసి కంగారుగా ద్వారాలగుండా, కిటికీలగుండా, వరండాల్లోంచి, గదుల్లోంచి పారిపోతున్నట్లునిపించింది.

నే వెరికించి చూశాను, కాని ఎవరూ నా కంటికి కనిపించ లేదు. ఆవిశాలమైన హాల్లో స్తంభాల మధ్యన చీకట్లో నించుని చలనరాశ్యమీద పడుతున్న పొంటెన్ల సీళ్ళ తుఫర్లను. వీణమీద అలాపిస్తున్న రాగాలను. గాజుల గల గలలను, అందెల ఘులంఘులలను. గంటల గణగణరావాల్ని దూరాన్నంది. వినిపిస్తున్న కోయిల పాటని, వసారాలోని పంజరంలో వున్న బుల్ బుల్ పాటల్ని వింటున్నాను. ఇవన్నీ నాకో అతాకికానందాన్ని చేకూర్చాయి.

మంత్రముగ్ధంగా ఏదో మాయలోపడి ఈ ప్రపంచ

మంతా అబద్ధమని ఆమాయే నిజమని అన్నట్లు అనిపించింది. అ విశాల నిశ్శబ్ద హాలులో నిలచొని నాలోనేను విరగబడి నవ్వుకున్నాను.

ఆ సమయంలో నాకరు లైటు చేట్లో పుచ్చుకొని లోనికి ప్రవేశించాడు. అతడు నన్ను చూసి పిచ్చివాడని భావించాడేమో? లైటుముందర కూర్చుని పేవకు చదువు కుంటూ మళ్ళీ ఒకసారి ఆలోచనల్ని పెక్కి మలిపాను. నెలకు నాలుగువందల యాభైరూపాయలు నిక్షేపంగా సంపాదించుకునే నేను అనవసర ఆలోచనల్లో మనసుని పాడుచేసుకోవడం ఏమంత మంచిది కాదనిపించింది.

భోజనం అయ్యాక ఒ చిన్న గదిలో పక్క కరచుకొని వడుకున్నాను. దీపం ఆగేశాను. తెరచిన కిటికీలోంచి ఓ ప్రకాశవంతమైన నక్షత్రం ఆవళ్ళి కొండలపైన వేలాదిమైళ్ళ దూరించుంచి చీకట్లో నాకేసి తేజోవంగా చూస్తోంది, ఎంత సేపు అలా వడుకున్నానో తెలియదు కాని అకస్మాత్తుగా లేచి కూచున్నాను. చుట్టూ పరికించి చూశాను. ఎవరూ కనిపించలేదు. ఎక్కడా అలిగిపోన శబ్దంకూడా లేదు. ఆకాశంలోని ఆ నక్షత్రంనూత్రం ప్రకాశవంతంగా నాకేసిచూసి నవ్వుతోంది. అప్పుడే ఉదయించిన చంద్రుని మసక వెలుతురు కిటికీగుండా గదిలోకి ప్రవేశిస్తోంది.

నా కేవలం కనిపించలేదు కాని క్షణక్షణవరో చెయ్యి పట్టుకొని లాగుతున్నట్టుంది. నేను లేచి చూసేసరికి అయిదు వేళ్ళకు ఉంగరాలు పెట్టుకున్న ఓ స్త్రీ నన్ను చేత్తో పిలుస్తున్నట్లు పించింది. నే లేచి నిశ్శబ్దంగా ఆమె వెంట నడిచినాను.

నా అడుగుల చప్పుడు విని ఎవరైనా లేస్తారేమోనని అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ నెమ్మదిగా పిల్లిలా ఆమె ననుసరించాను. ఆ భవనంలోని చాలా గదులు తాళంవేసి ఉండడంచేత నేనెవ్వడూ వాటిని చూశ్చేను.

పైకి ఊపిరికూడా పీల్చుకుంటూ నా అగుపించని ఆగంతకురాలుచేత మెల్లగా నడుస్తున్నాను. నేనివ్వు డెక్కడుందీ చెప్పలేను. అనంతమైన చీకటి ఇదకు మార్గాలనుంచి దీర్ఘమైన నడవలగుండా, నిర్మానుష్యమైన నిశ్శబ్ద గదులనుంచి దాటిపోయాను.

ఆమె నా కంటికి కనిపించకపోయినా నా మనఃఫలకం మీద ఆమె సుందరాకారం అగుపిస్తోంది. ఆమె ఓ అరబ్బు కన్య. నెత్తిమీద ముసుగు వేసుకుంది. బొడ్డో కైబారు వేలాడుతోంది. నాకు వెంటనే ఆరేబియన్ ప్రేమగాథలు గుర్తుకొచ్చాయి. ఆ అగ్రరాత్రి కటిక చీకట్లో నిద్రిస్తున్న బాగ్దాదు సందుగొందులగుండా పయనిస్తున్నాను.

చివరి కామె ఓ నీలం తెరదగ్గరకొచ్చి ఆగిపోయింది. ఆ తెరవైపు చెయ్యిపెట్టి చూపించింది. అక్కడేమీ కనిపించడంలేదు. కాని అకస్మాత్తుగా నారక్తం గడ్డకటుకుపోయింది. ఆ తెరకింద నేలమీద ఓ భయంకరమైన స్క్రీగ్ కాళ్ళు చాపుకొని కూర్చున్నాడు. అతని ఒళ్ళో కత్తివుంది. నా దర్శకురాలు అతని కాళ్ళమీద నెమ్మదిగా చరిచి, కొద్దిగా తెర పైకెత్తింది. గదిలో కొంతభాగం ప్లరియన్ తివానీ పరిచి వుండడం కనిపించింది. లోపల మంచంమీద ఎవరో కూర్చున్నాడు. నా కామె కనిపించలేదు. కాని బంగారు

నగిషీలు చెక్కిన పాదరక్షలు, రెండుపాదాలు కనిపించాయి. ఓపక్కట్రేలో ఆపిల్సు, నారింజలు, ద్రాక్షగుత్తులు నిండుగా వున్నాయి. అతిథికోసం సిద్ధంగా రెండుకప్పుల్లో ద్రాక్షరసం వుంది.

బితుకు బితుకుమంటూ ఆ పరిచిన కాళ్ళను దాటి లోపలకు వెళ్ళడానికి ప్రయత్నించాను. అతడు విభ్రాంతుడై లేచి నిలబడ్డాడు. అతని ఒళ్ళోని కత్తి చలవరాతి నేలమీద పడి ఖంగ్ మని పెద్దమోత వినిపించింది.

పిచ్చిగా ఓ పెద్ద కేకవేసి నిద్రలోంచి లేచి కూచున్నాను. ఒళ్ళంతా ముచ్చమటలు పోశాయి. వేకువ కాంతిలో చంద్రకాంతి మిళతమై గదిలో గుడ్డి వెలుతురు కనిపిస్తోంది. రోజుటిమాదిరిగానే పిచ్చి మహారాళి రోడ్డువెంట ఒంటిగా నడుస్తూ “వెనక్కి తిరుగు. వెనక్కి తిరుగు” అని అరుస్తున్నాడు.

నా ఒక అరేబియన్ రాత్రి అలా గడిచిపోయింది. ఇంకా వెయ్యిరాత్రుల్లు మిగిలివున్నాయి.

ఇకనాకు పగటికి రాత్రికి మధ్య సంఘర్షణ బయలుదేరింది. పగలంతా నా పనిలో నిమగ్నమై అలిసిపోయి రాత్రిని కలల్ని నిట్టుకుంటూ సాయంత్రానికి ఇంటికి చేరుకునే వాణ్ని ఇక రాత్రి కాగానే స్వప్నలోకంలో వుండి పగలు బయటచాకిరీని ఈసడించుకునే వాణ్ని.

చీకటి పడటం ఆలస్యం. వెంటనే యేదో మాయలో చిక్కుకునేవాణ్ని, అప్పుడు నేను చరిత్రలో పేర్కొనబడిన ఓ అపూర్వ వ్యక్తిగా మారేవాణ్ని. నెత్తిమీద ఎర్రటి వెల్వెట్ టోపీతో, ఒదులు పైజమాలు వేసుకొని, అత్తరు పూసిన

రంగురంగుల జేబురుమాళ్ళు చేత్తో వట్టుకొని, ఘుమఘుమాయించే తలవాసనలతో ఎత్తైన కుషన్ కుర్చీలో కూర్చుని మజాగా సిగరెట్లు పీలుస్తుండేవాణ్ణి.

ఆ అపూర్వ సన్నివేశాల్ని గురించి నే వివరించలేను. ఆ స్వప్న దృశ్యాలమధ్య, వీణ నాదాలమధ్య, సువాసల్ని మోసుకొచ్చే గాలితెరలమధ్య మెరుపులా ఓ సుందరాంగి నా కనుపించేది. బంగారు నగిషీలలో వున్న పాదరక్షల్ని ధరించిన సుందరే ఈమె.

ఆమె నన్ను పిచ్చివాణ్ణి చేసింది. ఆమెను పట్టుకోవడానికి గదులన్నీ, బాటలన్నీ, పేటలన్నీ, గాలించాను. స్వప్నలోకంలో మంత్రముగ్ధంగా ఆమెకోసం తిరిగి తిరిగి వేసారిపోయాను.

ఒక్కోసారి సాయంత్ర నిలుపుటద్దం ముందు నించొని చూస్తూండగా నా ప్రక్కన ఓ వర్షియన్ యువతి వున్నట్లుగా ప్రతిబింబం కనిపించేది. ఆమె నల్లటి విశాలమైన నయనాలు, ఎర్రటి నాజూక్కిన అధరవులు, యవ్వనంతో ఉప్పొంగుతున్న అందమైన అవయవాలు కనుపించి మాటుమాయమై పోయేవి. దీపం ఆర్పేసి పరుపుమీద కళ్ళో మూసుకొని వదులునేవాణ్ణి. అక్కడ చుట్టూవున్న చిట్టడపులు నుంచి కొండల నుంచి గాలితెరలు సువాసల్ని మోసుకొచ్చి గుసగుసలాడేవి. నా డెక్కిళ్ళని, అధరవుల్ని తనవితీరా ముద్దాడేవి. ఓ పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచి ఇకవ్వదు గాథంగా నిద్ర పోయే వాణ్ణి.

ఒకనాటి సాయంత్రం గుర్రంమీద అలా షికారుగా

వెడదామనుకున్నాను. కాని నన్నెవరో మంత్ర ముగ్ధంగా ఆపుచేశారు. విధిలేక నిలిచిపోయాను. ఒక్కసారే గాలి పెద్ద పెట్టున ఆవళ్లి కొండలమధ్య సుళ్ళు తిరిగింది. గాలిచుమ్ము కొండలపైకి సుళ్ళు తిరిగి తిరిగి నూర్యాస్తమయానికి మటు మాయమైపోయింది.

ఆ అర్ధరాత్రి నాగుండె పగిలిపోయే రోదన ధ్వని విని పించింది. ఆధ్వని నా మంచంకింద, భవనంలోని ప్రతి పునాదుల అడుగున, ఓ చీకటి సమాధి నుంచి వస్తున్నట్టుంది, ఆ గొంతుకజాలికరంగా అరుస్తోంది. “నన్ను రక్షించు. ఈపెరు చీకటి సమాధినుంచి వ్యర్థమైన స్రోష్నాలనుంచి నన్ను వెలికి తీసి నీ హృదయానికి హత్తుకో, నాకు వెలుగుచూపి పుణ్యం కట్టుకో”

నేనెవర్ని ! నిన్నెలా సంరక్షిస్తాను ! ఓసుందరాంగీ ! నువ్వెవ్వడు, ఎక్కడ జీవించావు ! ఏ వసంతకాలంలో ఏ ఒయాసిస్సులో పచ్చటి చెట్ల నీడను నిరాశ్రయురాలై ఎడారిలో తిరుగాడుతున్న ఏతల్లి ఒడిలో జన్మించావు ! అప్పుడే విడుతున్న మొగ్గను తుంచినట్టుగా ఏదుష్టుడు నిన్ను నీతల్లి హస్తాలనుంచివిడదీసి, గుర్రంమీద ఎడారిమార్గంగుండావవట్టి ణపు బానిసల బజార్లోకి తీసుకొచ్చాడు ! అక్కడవబాదూసా అధికారి నీయవ్వన సౌందర్యాన్ని చూచి ముగ్ధుడై నిన్ను బంగారంగా కొని, అందమైన మీనాలో కూచోపెట్టి, అతని యజమాని యిచ్చిన కానుకల్ని సీకు సమర్పించాడు ! ఆహా ఎటువంటి చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన ప్రదేశమిది. సారెంగి సంగీతం, అందెల ఘులంఘులలు కత్తుల తళతళ మెనుపులు,

షిరాజ్ మత్తుపానీయం-ఆహా ఎటువంటి ఇంద్రవైభోగమది!
 బానిస కన్యలు నీకు రెండువైపులా నిబడి చామరాలతో
 విసుగుతోంటే రాజాధిరాజైన ఏబాదూషాచేత కత్తిపట్టుకొని
 సర్వాలంకారులతో యముని భటుడిలావచ్చి ఏ పాదాల
 ముందు మోకరిల్లాడు! ఆఖరికి ఏకరస కరవాలం ఎడారి
 పుష్పమైన నీతనువుని ఖండించి శాశ్వతంగా నీకు విశ్రాంతి
 నిచ్చింది!

సరిగా ఇక్కడి కొచ్చేసరికి పిచ్చి మహారాని పెద్దగా
 అరుస్తున్నాడు. “వెనుదిరుగు! వెనుదిరుగు! అంతా అబద్ధం
 అంతా అబద్ధం!” నే కళ్లు తెరచి చూశాను. అప్పటికే
 వేకువలు విరివిగా వెల్లివిరిసి వెలుగు కాంతులు అగుపిస్తు
 న్నాయి. చప్రాసీ వచ్చి నా ఉత్తరాలందిచ్చాడు- వంట
 మనిషివచ్చి నాకు సలాంపెట్టి నా ఆజ్ఞకోసం నిలబడ్డాడు.

అప్పుడు నేచెప్పాను. “ఇక్కడ నే మరోక్షణమైనా
 ఉండను. ఆవేళే నా సామాన్లన్నీ తీసుకొని ఆఫీసుకు తరలి
 వెళ్ళాను. కరీంఖాన్ నా కేసిచూసి విజయగర్వంతో నవ్వాడు
 నే మారుమాటాడకుండా నాపనిలో నిమగ్నుడయ్యాను.

సాయంత్రం అయ్యేసరికి నాకు మతిమరుపు జాస్తీ
 అవుతోంది. పత్తి లెక్కలు సరిచూస్తూ కూర్చోనడమంటే
 నాకు విసుగు పుట్టుకొచ్చింది. నిజాం నిజామత్ కూడా
 నాముందు వ్యర్థుడుగా కనిపించాడు. పొట్ట కూటికోసం ఇంత
 దూరం వచ్చి పనిచేయ్యడంలో అరం లేదనిపించింది.

నాపెన్ను విసిరేశాను. లెడ్జర్లు మూసేశాను. బగ్గీలో
 ఎక్కిపోయాను. దానంతటదే ఓ విశ్రాంతి సాధనముందు

నిలబడిపోయింది. వడివడిగా మెట్లక్కిగదిలోకి ప్రవేశించాను.

లోపల అంతటా గాఢ ప్రశాంతత ఆవరించి వుంది. చీకటి గదులు నాకేసిచూసి నవ్వుకుంటున్నాయి. నామనసు సంతృప్తితో మెరిసింది, నా ఆనందాన్ని వెలిబుచ్చుకోవడానికి అక్కడెవరూలేదు. ఆ చీకటి గదులన్నీ వెర్రిగా కలయితిరిగాను. నా దగ్గరే వీణవుంటే ఎంత చుధురంగా వాయించే వాణ్ణి అనుకున్నాను.

తలమీంచి రెండు స్వేదబిందువులు నుదిటి మీదికి జారాయి. ఆవేశ ఆవళి కొండల్ని నల్లటి మేఘాలు కమ్మి కప్పేశాయి. చుట్టూ వున్న చిట్టడపులు ప్రశాంతంగా వున్నాయి.

నాకర్థంతా ఆఫీసులో వుండిపోయారు. అంచేత అక్కడల్లాటె వెలిగించడానికి ఎవరూలేదు. ఆకాశంలో మేఘాలు దట్టంగావుండి చంద్రకాంతి కానరావడంలేదు. ఆ నిశ్శబ్ద నిశీధ వాతావరణంలో మంచంకింద తివాసీమీద ఓ స్త్రీ విచార నదనంతో పడుకొని వున్నట్టు కనిపించింది. వర్షం ధారావ తంగా కుళ్ళు కిటికీలోంచి జల్లులు బ్రహ్మాండంగా వచ్చి తడిపేస్తోంటే ఆమె పేలవంగా నవ్వుతూ, వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ రొమ్మును బాదుకుంటోంది.

ఆ రాత్రి తుఫానుగాని, ఆమె రోదనగాని ఒక్క నిమిషంకుడా ఆగలేదు. దుఃఖంలో బడువెక్కిన హృదయంలో ఆ చీకట్లో గదులన్ని కలియతిరిగాను. నాకెవరూ కనిపించందే! నేనెవర్ని ఊరడించను? మరి అనిరంతర రోదన ఎవరిది? ఎక్కణ్ణించి ఆరోదన వినవస్తోంది.

పిచ్చివాడు అరిచాడు. “వెనుదిరుగు! అంతా
అబద్ధం! అంతా అబద్ధం!!”

నాకు మెలకువ వచ్చింది. తూర్పు దిక్కున తెల్ల
రేకలు పొడగట్టాయి మెహరాల్ ఆ భయంకరమైన తుఫా
నులో కూడా భవనం చుట్టూ అరుచుకుంటూ తిరుగు
తున్నాడు బహుశా ఒకప్పుడతడి ఇంట్లోవుండి వుండొచ్చని.
అంచేత పిచ్చివాడై ఇక్కడకు రోహావచ్చి తిరుగుతున్నా
డని నా మనసునకు తటాలున తట్టింది.

ఆ తుఫాన్ని లెక్కచెయ్యకుండా అతని దగ్గరకెళ్ళి
అడిగాను. “ఓ, మెహరాల్! ఏమి అబద్ధం.”

అతడేం జవాబు చెప్పకుండా నన్ను ప్రక్కకు తోసి
నడుస్తూ అరుస్తున్నాడు. “వెనుదిరుగు! వెనుదిరుగు! అంతా
అబద్ధం! అంతా అబద్ధం.”

హోరుమని కురుస్తున్న ఆ వర్షంలో పిచ్చివాడిలా
అశ్రుకు వరుగుతుకెళ్ళి కరీంఖాన్ ని అడిగాను దీనితడికి
అర్థమేమిటో చెప్పు!”

ఆ తలనెరిసిన వ్యక్తిదగ్గర సేకరించిన విషయం యిది.
ఒకప్పుడా సాధంలో ఆగ్నిజ్వాలలు బయలుదేరాయి. ఆజ్వా
లలు భయంకరమైన తమ నాలుకల్ని చాపి చాలా భాగాన్ని
భస్మీభూతం చేశాయి. ఇక అక్కడి రాళ్ళు నలసల కాగి
పోయి ఆకలితో దప్పికతో అలమటించి పోయాయి. వాటి
దగ్గరకొచ్చిన మరుషుల్ని కబళించడానికి అవి సిద్ధపడ్డాయి.
అక్కడ వరుసగా మూడు రాత్రిళ్ళు గడిపిన వాళ్ళేవరూ

బ్రతకలేరు. కాని ఒక్క మేహరానీ మాత్రం తప్పించుకొని బయట పడ గలిగాడు.

నా విముక్తికి మార్గంలేదా! అడిగాను.

“ఒకే ఒక మార్గం వుంది కాని అది చాలా దుర్లభం అదేమిటో చెబుతా, కాని ఒకప్పుడా సాధంలో నివసించిన ఓ వర్షియన్ కన్యకాధను ముంచుగా జినాలి. అటుపంటి హృదాయ. విదారక విషాదాంత గాథని నువ్వెప్పుడూ వినివుండవు ”

సరిగా ఈ సమయానికి రైల్వోస్టేషన్ దని కూలీలు కేకలు పెట్టారు. త్వరత్వరగా మాసామాస్టర్ నీ సర్దేనుకునే లోగా రైలు రానేవచ్చింది. ఓ ఆంగ్లేయుడు అప్పుడే నిద్ర లేచి మొదటి తరగతి పెట్టెలోంచి స్టేషన్ వైపు చూస్తున్నాడు అతడు మాతోటి ప్రయాణికుణ్ణి చూడగానే ఎలుగైతే “హల్లో!” అని పిలిచి అతన్ని తన పక్కన కూచో బెట్టుకున్నాడు.

మేం మూడో తరగతి పెట్టెలో ఎక్కడోచేత అతని కథాంశ మేమిటో, అసలతనెవరో తెలుసుకో లేకపోయాం.

నే అన్నాను. “అతడు మసల్ని దద్దమ్మలుగా చేసి వదిలాడు ఆ కథ మొదట్నుంచీ చివరిదాకా ఉత్తి అభూత కల్పన.”

ఆ తరువాత జరిగిన సంభాషణ నన్ను, నా దివ్య జ్ఞాన బంధువుని జీవితాంత కలహంతో ముగించింది.

నది మెట్లు

గతించిన రోజుల్ని స్మరించుకో దల్చుకుంటే ఈనా
మెట్లుమీద కూర్చుని నదినీటి గలగల శబ్దాన్ని వినండి.

ఆశ్వీజ మాసం ప్రవేశించింది. నది పరదల్లో ఉంది.
నామెట్లు నాలుగు మంత్రం పైకి తొంగి చూస్తున్నాయి.
నది ఒడ్డుల్ని ఒరసుకుంటూ పారుతోంది. ఒడ్డు ప్రక్కన
ఎదిగిన పొదలన్నీ నీట్లో మునిగిపోయాయి. చేపల పడవలు
ఒడ్డునున్న శిల్పకు కట్టేసున్నాయి. ఒడ్డుమీద రకరకాల
పచ్చిగడ్డి పువ్వులు అవ్వడే ఉదయిస్తున్న నూర్యుణ్ణి తలపై
కెత్తి చూస్తూ పలకరిస్తున్నాయి.

వూజారితన రాగిచెంబు తీసుకొని స్నానానికొచ్చాడు
స్త్రీలు ఇద్దరేసి, ముగ్గురేసి జట్లుజట్లుగా వచ్చి నదిలో నీళ్ళు
తీసుకెడుతున్నారు. స్నానవాటిక దగ్గరకు కుసుంవచ్చే వేళ
యింది.

కాని ఆ ఉదయం నాకామె కనిపించలేదు. స్వర్ణ
భువన్ రేపు దగ్గర విచారంగా ఉన్నారు. తమ స్నేహితురాలు
ఎక్కడో దూరంగావున్న ఆత్మవారింటికి వెళ్ళిందని చెప్పారు
వాళ్ళు.

రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ ఆమెను గురించిన ఆలోచనే
నాకు కలుగలేదు. క్రమంగా ఆమె నామనః ఫలకం నుంచి
అదృశ్యమైంది. రేపులోని స్త్రీలు కుసుంనిగురించి అరుదుగా

కూడా తలపోయడం లేదు. కాని ఒకనాటి సాయంత్రం నాకు బాగా పరిచితమైన అవేపాదాలు కనిపించినప్పుడు ఆశ్చర్యపోయాను. ఆమె పాదాలకు అందెలులేవు, ఘటం ఘటా రావాలు వినిపించడంలేదు.

కుసుం వితంతువైంది ఆమె భర్త ఎక్కడో దూర ప్రదేశంలో వనిచేసేవాడని తెలిసింది. ఆమె అతన్ని ఒకటి రెండుసార్లు మాత్రం చూసింది. అతని మరణవార్తను ఆమెకో ఉత్తరం అందించింది. ఎనిమిది సంవత్సరాల వితంతువు నుదుట తిలకం చెరిపేసుకుంది. చేతిగాజులు క్రిసేసుకుంది, తిరిగి గంగానది ఒడ్డునవున్న స్వగ్రామం చేరుకుంది. అక్కడా మి స్నేహితురాండ్రవరూ కనిపించలేదు. వారిలో స్వర్ణ, భువన, అశుల మొదలైనవారికి వివాహాలై వెళ్ళిపోయారు, ఇక శరత్ మాత్రం మిగిలింది, ఆమెకూడా వచ్చే డిసెంబరు మాసంలో వివాహమవుతుంది. వర్షాకాలంలో నరదనీటితో గంగానది నీటిమట్టం పెరిగినట్టుగా కుసుం దినదిన ప్రవర్తమానమై, యవ్వన ప్రాగణంలో అడుగు పెట్టింది. కాని ఆమె ఆకర్షణలేని దుస్తులు, విచారవదనం, మానస్థితి, ఆమె యౌవన సౌందర్యంమీద ముసుగు కప్పే శాయి.

వది సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. కుసుం యవ్వన ప్రాంగణంలో అడుగు పెట్టేదని ఎవరూ గుర్తించినట్టులేదు.

సెప్టెంబరు మాసాంతంలో ఒకనాటి సుప్రభాతంనాడు ఓ యువసన్యాసి ఇప్పుడు నా ముందున్న శివాలయంలోకి వచ్చాడు. అతడెక్కడనుంచి వచ్చింది నాకు తెలియదు.

కాని అతడక్కడే నివాసం ఏర్పరచుకొని ఉంటున్నాడు. అతని ఆగమనవార్త గ్రామమంతా పొక్కింది. అడవాళ్ళు నదిదగ్గరే కుండలు వదిలేసి, ఆపవిత్రమైన సన్యాసిని దర్శించడానికి గుళ్ళోకి వరుగెత్తారు.

రోజురోజుకీ సన్యాసిని చూడడానికి వచ్చేజనం పెరిగి పోతున్నారు ఇంటింటా అతని పేరు మారుమోగుతోంది. ఒకరోజున అతడు భగవద్గీతపారాయణం చేసేవాడు. మరో రోజున గీతా రహస్యాలు వెల్లడించేవాడు. కొంతమంది అతని సలహాలకోసం వచ్చేవారు. మరి కొంతమంది మందుల కోసం వచ్చేవారు.

నెలలు గడిచి పోయాయి. ఏప్రిల్ మాసంలో నూర్యగ్రహణం నాడు గంగానదిలో స్నానం చేయడానికి తండ్రి ప తండాలుగా జనం వచ్చారు. సన్యాసిని దర్శించడానికి వేలాది స్త్రీ, పురుషులు శివాలయంలోకి వెళ్ళారు ఆ వెళ్ళిన వాళ్ళల్లో చాలామంది స్త్రీలున్నారు. ఈ సుం అత్త వారి ఊరునుంచి వచ్చిన స్త్రీలు కూడా. అందులో కొందరున్నాడు.

అది ఉదయవేళ. సన్యాసి నామెట్లుమీద నిలబడి జపమాల తిప్పతున్నాడు. అంతలో ఓ యాత్రికురాలు ఆ వక్కనున్నామె దెవిలో ఊదించి, “ఇతడు మన ఈ సుంభర్త కదూ! చూడు.” ఆ వక్కనున్నామె కొద్దిగా మునుగుతోల గించి సన్యాసి వైపు పరీక్షగా చూసింది. “అవును నిజమే. ఇతడు మనవూరి చట్టర్జీ కుటుంబములోని కడగొట్టువాడు.” మరొకామె తన మునుగు తొలగించి సన్యాసివైపు చూసి

అన్నది. “అవును ఇతడి ముక్కుతీరు, కళ్ళతీరు అచ్చం అలాగే వున్నాయి.” మరొకామె కుండతో నీళ్ళు పట్టు కుంటూ సన్యాసి కేసి చూడకుండా అన్నది : “అయ్యో! ఆతడు చనిపోయాడు, చచ్చిపోయినవాడు తిరిగెలా వస్తాడు? ఇంతకీ కుసుం దురదృష్టమిది!

“ఆతనికింత పెద్దగడ్డంతేదు. పైగా సన్నగా ఉంటాడు. ఇంత పొడుగ్గా కూడా ఉండదు.” మరొకామె వ్యాఖ్యానించింది. ఇక అక్కడితో ఆ ప్రస్తావన ఆగిపోయింది.

ఒకనాటి సంధ్యవేళ పూర్ణచంద్రుడవ్వుడే ఉదయించాడు. కుసుం నీటిముందు నాకిడ మెట్టుమీద కూర్చుంది. ఆమె నీడ నామీద పడుతోంది.

ఆ సమయంలో రేవుదగ్గర మరెవ్వరూ లేరు. కీచు రాళ్ళు నా రేవులు దిబ్బళ్ళు; పడేట్లు సంగీతం వినిపిస్తున్నాయి. గుళ్లో గంటలు మోగడంతేదు. ఆ గంటల అంకితం శబ్దం తరంగాలు క్రమంగా క్షీణించి నదీ ప్రవాహధ్వనిలో మిళితమై పోయాయి. గంగానది నల్లటి నీటిమీద చంద్రకాంతి ప్రతిఫలించి వింత వెలుగులు కనిపిస్తున్నాయి. ఊరి బయట నక్కల కూతలు వినిపించి ఆగిపోయాయి.

శివాలయంనుండి సన్యాసి నెమ్మదిగా బయటకొచ్చాడు. రేవు మెట్లుదిగుతూ అక్కడో స్త్రీ ఒంటరిగా కూర్చోని ఉడడంచూసి వెనుదిరిగి నెళ్ళిపోయాడు. కుసుం తల పైకెత్తి వెనుదిరిగి చూసింది. ఆమె ముఖంమీద మునుగు తొలగిపోయింది. చంద్రకాంతి ఆమె ముఖంమీద ప్రతిఫలించింది.

గుడ్డగూబ వారి తలలమీంచి తిరుగుతూ అరుచు
గుంటూ పోయింది. ఆ శబ్దానికి కుసుం తిరిగి ఈ లోకంలోకి
వచ్చింది. ముసుగు తిరిగి ముఖంమీదికి లాక్కొంది. సన్యాసి
పాదాలకు ఒంగి నమస్కరించింది

అతడు దీవించి అడిగాడు. “ఎవరు నువ్వు?”

“నా పేరు కుసుం” చెప్పిందామె.

మరి వాళ్ళిద్దరిమధ్యా ఆరాత్రి సంభాషణేమీ జరగ
లేదు. కుసుం నెమ్మదిగా ఇంటిముఖం వట్టింది. కాని సన్యాసి
మాత్రం ఆరాత్రి చాలా గంటలు నామెట్లమీదే కూర్చుని
గడిపాడు. చంద్రుడు తూర్పునుండి వచ్చి మదిశకు తిరిగిం
తరువాత, అతని నీడ వెనుకనుంచి ముందుకొచ్చిన విషప
సన్యాసి అక్కణ్ణుంచి కదిలి గుళ్లోకి వెళ్ళాడు.

అప్పట్నుంచి కుసుం ప్రతిరోజూ సన్యాసి దగ్గిరికొచ్చి
అతని పాదాలకు ప్రణామం చేసింది. అతడు పవిత్ర గ్రంథా
లను చదువుతూ చెబుతుంటే ఆమె ఓమూల నిశ్శబ్దంగా
కూర్చొని వింటుండేది. అతడు ఉదయం తన కార్యక్రమ
మంతా ముగించుకొని కుసుంని పిలిచి మత విషయాలు బోధిం
చేవాడు. ఆమెకా విషయాలు అర్థంమయ్యేవికావు. కాని తన
శక్తినంతా కేంద్రీకరించి అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిం
చేది. ఆమె రోజూ గుళ్ళో పూజకు శావలసిన పనులన్నీ
చేసేది. గంగానదినుంచి నీళ్ళు తెచ్చి గుడిని పరిశుభ్ర పరిచేది.

హేమంతం క్రమంగా తన ప్రభావాన్ని కొల్పో
తోంది. చెదురు మదురుగా చలిగాలులు కొడుతున్నాయి.
సాయంత్రం వేళ అవ్వడప్పుడు వెచ్చటి దక్షిణ పవనపుగాలులు

వీస్తున్నాయి పడవవాళ్లు తను పడవలను ప్రవాహ ఉరవడికి వదిలిపెట్టి, మురళీ గీతాలను ఆలాపించేకాలం ఆసన్నమైంది.

తిరిగి నాకు కుసుం కనిపించడం మానేసింది కొంత కాలం గుళ్ళోకికాని, రేవుదగ్గరకుకాని, సన్యాసి దగ్గరకుకాని రాలేదు.

అందుక్కారణ ప్రేమిటో నాకు తెలియను. కాని తరువాత కొంతకాలానికి ఒకనాటి సంధ్యవేళ వాళ్ళిద్దరూ నా మెట్లమీద కూర్చునుండడం చూశాను.

కుసుం నేలకేసి చూస్తూ అడిగింది. “స్వామీ! నా కోసం కబురు పంపారా?”

“అవును పంపాను ఇన్నిరోజుల్నుంచీ కువ్వ కనిపించడం లేదేం? దైవపూజ అశ్రద్ధ చెయ్యకూడదు.”

ఆమె మానంగా కూర్చుండిపోయింది.

“నీలో ఉన్న భావాలేమిటో దాచకుండా చెప్పు.”

“స్వామీ! నేనుపాపిని అంచేతనే దైవపూజను ఉపేక్షించాను.” ఆమె ముఖం ఓ ప్రక్కపెట్టి అన్నది.

“కుసుం. నీ హృదయంలో ఏదో అశాంతి చెలరేగుతోందని నాకు తెలుసు” అన్నాడు సన్యాసి.

ఆమె చీరచెంగు ముఖంమీదకు లాక్కొంది. అక్కణ్ణుంచి కొద్దిగా కదిలి సన్యాసి పాదాలకింద మెట్టుమీద కూర్చుని రోదించడం మొదలెట్టింది.

అతడు కొంచెం వక్కకుతోలిగాడు. “నీహృదయంలో ఏముందో చెప్పు నీకు శాంతిమార్గం ఉపదేశిస్తా అన్నాడు. ఆమె అవ్వడప్పుడు మాటలకోసం తడు ముకుంటూ చెప్పుకు

పోతున్నది “మీరు ఆనతి నే మురిసేనిక మాట్లాడి తీరాలి. అయితే నేను పూర్తిగా విపరించి చెప్పలేను. స్వామీ! మీరు ఊహించుకోవాలి. నేనొకర్ని దేవుడిగా ఆరాధించాను. అతనిమీద భక్తితో నా హృదయం సరిపోయింది. కాని ఒక రాత్రి స్వప్నంలో నా హృదయశ్వ రుడు తోటలో ఓమూల కూర్చుని, నా కుడిచేతిని అతని వామహస్తంలో తీసుకొని, నా చెవిలో పణయ పాతాలు బోధిస్తున్నట్టు చూశాను. ఆ స్వప్నం అదృశ్యమైంది. కాని అది ఇంకా నా హృదయ ఫలకంమీద నిలిచేడగిరి. ఆ మర్నాడతడు మరింత వెలుగు కాంతులతో కనిపించాడు. ఆ స్వప్నదృశ్యం నన్ను వెంటాడుతోంది. భయంచేత అతనికి దూరంగా పారిపోయాను. కాని ఆ దృశ్యంమాత్రం అదృశ్యం కావడం లేదు. అప్పట్నుంచి నా హృదయం అశాంతిలో అలలుటిస్తున్నది నన్ను అంధకారం ఆక్రమించు కున్నది.”

ఆ తనకథ ముగించి కన్నీరు తుడుకుంటుంటే సన్యాసి తన కుడిపాదాన్ని నా రాతిమీద గట్టిగా నొక్కడం చూశాను.

“ని స్వప్నంలో ఎవరినీ చూశావో చెప్పు.” అడిగాడు సన్యాసి.

“చెప్పలేను” రెండు చేతులూ కట్టుకు కూర్చొని అన్నదామె.

“ఆతడెవరైందీ నువ్వు చెప్పితిరాలి” సన్యాసి పట్టు వట్టాడు.

“చెప్పి తీరవలసిందేనా ?” అని అడిగిందామె.

“అఁ తప్పకుండా” జవాబు చెప్పాడు.

ఆమె ఏడుస్తూ “స్వామీ ! మీరే అతడు” అన్నది.
ఆమె నా రాతిమీద పడి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది.

ఆమెకు తిరిగి తెలివొచ్చిం తరువాత సన్యాసి
దిగా అన్నాడు : “ఇవ్వాలే రాతే ఇక్కణ్ణుంచి వెళ్ళి
పోతున్నాను. ఇక తిరిగి నువ్వు నన్ను చూశేవు నేనీ ప్రపంచం
చానికి చెందినవాణ్ని కాదు సన్యాసిని మాత్రం గుర్తుం
చుకో. ఇక నన్ను మర్చిపో.”

“అలాగే స్వామీ !” అన్నది కుసుం నమ్మదిగా.

“మరి సెలవు తీసుకుంటున్నా” చెప్పాడు సన్యాసి.

కుసుం మారుమాటాడకుండా అతనికి వంగి నమ
స్కారం పెట్టింది. అతని పాదాలచెంత మట్టితీసి తలమీద
పెట్టుకుంది. అత డక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

చంద్రు డ స్తమించాడు. ఆకాశంనుంచి భూమికి చీకటి
తెరలు దిగాయి. నీటిలో ఒక్కసారి పెద్దగా గలగల శబ్దం
వినిపించింది నాకు ఆ చీకట్లో ఆకాశంలోని సూత్రాల్ని
ఎగరగొట్టాలని కాబోలు గాలి ఉధృతంగా వీచింది.

నిత్యకాళి

ఓ పడవ నదిలో ఓ పురాతన స్నానవాటిక వద్ద లంగరు వేయబడివుంది. అప్పుడే నూర్యుడ స్తమించాడు.

పడవ మనుషులు పడవమీద సాయంత్రపు ప్రార్థనలు చేసుకుంటున్నారు. వారి మాన ప్రార్థన, వశ్చిమా కాశంలోని కెంపు కాంతులు - ప్రకృతి రమణీయకత్వానికి మరింత శోభను చేకూరుస్తున్నాయి. అ స్తమిస్తున్న నూర్య కాంతి నిశ్చలంగా ఉన్న నది నీటిమీద ప్రతిఫలిస్తోంది.

నాముందు ఓ శిథిలమైన గృహం ఉంది. నేను రేపు మెట్లమీద ఒంటరిగా కూర్చున్నాను. వనసకాయమీద వగులులా ఓ మర్రికెట్టు వేళ్లు ఆ మెట్లను శ్రురలుగా విడకొట్టాయి. నన్నేదో అస్పష్టమైన విచారభావం పట్టుకు పీడుస్తోంది. ఇంతలో ఏదో కంఠస్వరం నన్ను ఉద్దేశించి ప్రశ్నించింది.

“ఏ ఊరండి మీది ?”

తల పైకెత్తి చూశాను. ఎండ ఒరుగులా ఉన్న ఓ మనిషి కనిపించాడు. అతడిక్కడో దూరదేశంనుంచి పొట్ట కూటికి పనిచేసుకోటానికి వచ్చినవాడిలా ఉన్నాడు. అతడు వేసుకొన్న కోటు మురికితో అసహ్యంగా ఉంది. అతడప్పుడే పనిలోంచి వచ్చినట్లున్నాడు.

ఆ అగంతకుడు నా ప్రక్కన మెట్లమీద కూర్చు

న్నాడు. అతని ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పాను.

“మాది రాంచీ”

“ఏం పని చేస్తారు ?”

“వ రకం చేస్తా”

“ఏం వ ర్తకం ?”

“కలప వ్యాపారం”

“మీ పేరేమిటి ?”

ఓ క్షణంసేపు సంకోచించి ఏదో పేరు చెప్పాను. అది నా పేరు కాదు.

నన్ను గురించి అతని విచారణ ఇంకా పూర్తికాలేదు. “ఇక్కడి కెందుకొచ్చారు ?” మళ్ళీ అడిగాడు.

“గాలి మార్పిడికోసం”

అతడు నా కేసి ఆశ్చర్యంగా చూశాడు. “ఇక్కడి గాలిని ఆరు సంవత్సరాల నుంచి పీలుస్తున్నాను. కాని నా ఆరోగ్యం ఏమీ బాగుపడలేదు.” అన్నాడు.

“రాంచీకంటే నా కిక్కడిగాలి సరిపడింది” చెప్పాను.

“అయితే మీ రదృష్టవంతులే. మరి మీ రెక్కడుంటున్నారు ?”

రేపు దగ్గరున్న పాడుబడ్డ ఇంటివైపు చూపి “అక్కడ” అన్నాను.

నా వాలకంచూసి గుప్త ధనంకోసం నే నక్కడకు వచ్చినట్టుగా అతను అనుమానించాడు. ‘ఏమైనా మళ్ళీ అతడు నన్నా విషయం కదవలేదు. ఆ పాడుబడ్డ ఇంట్లో

పదిహేను సంవత్సరాల క్రితం జరిగిన /సంఘటల్ని గురించి చెప్పకొచ్చాడు.

అతడక్కడ ఉపాధ్యాయుడుగా పని చేస్తున్నాడని తెలిసింది. బట్టతల మధ్య అతని కళ్లు జ్యోతుల్లా వెలుగుతున్నాయి. ముఖం పాలిపోయింది. ఆకలితో అతని పొట్ట పేగుల నంటింది.

పడవవాళ్ళు సాయంత్రపు ప్రార్థన ముగించుకొని వంట పనిలో నిమగ్నులయ్యారు. క్రమంగా చీకట్లు ఆలుముకుతున్నాయి. ఆ చీకట్లో పాడుబడ్డ యిల్లు ఒంటరి దయ్యంలా ఉంది.

స్కూలు మాష్టరు చెప్పకుపోతున్నాడు. “పదినంవత్సరాల క్రితం నే నిక్కడకు వచ్చినప్పుడు ఈ ఇంట్లో భూషణ్ సాహు ఉండేవాడు. అతనికి అడివంత ఆస్తి ఉంది. పైగా అతని మేనమామ దుర్గాసాహుకు పెద్దవ్యాపారంఉంది. కాని అతనికి పిల్లలు లేరు.

“అతడు బాగా చదువుకున్నవాడు ఒక తప్పుకూడా దొర్లకుండా ఇంట్లో మూట్లాడేవాడు. అతడు క్రమంగా సాయిబులతో పరిచయం ఏర్పరుచుకున్నాడు. వారి లాగానే గడ్డం పెంచుకున్నాడు. చూపులకు బెంగాలీ నవయువకుడిలా ఉండేవాడు.

అతని భార్య చాలా అందమయింది, కాశీజీ విద్య ఒకపక్క ; అందమైన భార్య మరోపక్క ఇంటివద్ద సనాతన సాంప్రదాయాలను మార్చి వేశాయి. అతనికి జబ్బు చేసినప్పుడు అసిస్టెంటు సర్జనును పిలిపించారు. అది నయం కావ

డానికి బోలెడు ఖర్చయింది. అతడు తిండికి బట్టలకు వివరీ తంగా ఖర్చుచేసేవాడు. ఇక భార్య నగల విషయం చెప్పనే అవసరంలేదు.

“మీకు వివాహమయ్యే ఉంటుంది. సాధారణ స్త్రీ మామిడి కాయల్ని, రురపకాయల్ని, పదుపమైన భర్తని ఇష్టపడుతుందని మీకు చెప్పినవసరంలేదు. భార్యకు లోకువ గనుక ఇస్తే భర్త త్వరలోనే ఆమె ప్రేమను కోల్పోవడం భాయం.

“ఈ విషయంలో నాకూ కొంత అనుభవం ఉంది. లేడి తన కొమ్ముల్ని పదును పెట్టుకోవడానికి ఓ గట్టిచెట్టుని ఎంచుకుంటుంది అంతేగాని తన కొమ్ముల్ని అరటిచెట్టుకేసి రుద్దుకోదు. అనాదినుంచి స్త్రీ పురుషుణ్ణి తన చేతికింద ఉంచడానికి ప్రయత్నిస్తూనే ఉంది. శతాబ్దాల తరబడి అమ్మమ్మల నుంచి అనువాయితిగా వస్తున్న కన్నీరు, అలక మొదలైన ఆయుధాలు నవీన స్త్రీలచేతుల్లో ఎందుకూ కొరగావు.

“భూషణ్ అటు వ్యాపారంలో కాని, ఇటు ఇంట్లో కాని రాణించలేకపోయాడు. అతని భార్య మణి, కన్నీరు లేకుండానే డక్కా మజలీచీరలు, తదితర విలాసవస్తువులు కొనుక్కోగలిగేది. భర్తదగ్గరున్న డబ్బే అతనిమీద ఆమెకు ప్రేమను కలుగజేసింది. అతని దగ్గర తీసుకున్న వస్తువులు ఆమె ఏ రూపంలోనూ ప్రతిఫలాన్ని ముట్టజెప్పి ఎరుగదు. ఆమెకు ఎంత ఎక్కువ ఇస్తే ఆమెదగ్గరనుంచి అంత ఎక్కువ పొందవచ్చని అనుకునేవాడా తెలివి తక్కువ భర్త. కాని ఫలితంమాత్రం తద్వితీరేకం.

“దీనిఫలితం ఏమటంటే నాణి ఆమె భర్తను కేవలం డక్కా మజలీచీరలు, తదితర విలాసవస్తువులు కొనిపెట్టే యంత్రంగా భావించింది. ఆ యంత్రం సరిగా నడవడానికే దాని చక్రాలకు నూనె అవసరం ఉంటుందనికూడా ఆమె ఎప్పుడూ తలంచలేదు.

“ఆసలు భూషణ్ స్వగ్రామం పిల్ బేరి. అయితే వ్యాపార నిమిత్తం ఇక్కడికొచ్చి స్థిరపడిపోయాడు. అతనికి తల్లిలేదు. అతని స్వగ్రామంలోని ఇంటింటా కోకొల్లలుగా మేనత్తలు, మేనమామలు తదితర బంధువులు ఉన్నారు. ఆ ఇంటిలోంచి తనభార్యను తీసుకొచ్చి ఇక్కడ కాపురంపెట్టాడు.

“భూషణ్ భార్య మితభాషి ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళతో కూడా కలుపుకోలుతనంగా మాట్లాడడు. బ్రాహ్మణులకు భోజనాలు పెట్టడంగాని దానధర్మాలు చేయడంగాని ఆమె అభీష్టంగాదు భర్త తనమీద చూపించే ప్రేమని తగ్గకుండా కాపాడటం ఎలాగా అని ఎప్పుడూ ఆలోచిస్తుండేది. ఆమెలో ఉన్న ప్రత్యేకతేమటంటే తన యవ్వనసౌందర్యాన్ని ఒక్క అణువుకూడా తగ్గకుండా ఎల్లప్పుడూ కాపాడుకునేది. ఆమె వయస్సులో ఎవరికీ తెలియదు కాని పదహారేళ్ళ వయస్సు కంటే ఎక్కువనన్నట్లు పైకి కనిపించదు.

“అయితే ఇంకా వసుల విషయంలో మాత్రం మణి చాల నిక్కచ్చిగా ఉండేది. అవసరమైనవారికంటే ఎక్కువ సేవకుల్ని ఎప్పుడూ వుంచేదికాదు. తను చెయ్యగలిగిన పనికి మరెవరికైనా డబ్బిచ్చి చేయించుకోవడమంటే ఆమెకు ప్రాణం ఒప్పేదికాదు.

“ఎవరిగురించి ఆందోళన పడకుండా, ఎన్నడూ శ్రేయ
చేత తిరస్కృతి కాకుండా, ఏరోగమూ రొమ్మూ లేకుండా,
ఎవ్వడూ పని చేసుకుంటూ తద్వారా పొదుపు చేసుకునేది.

“చాలావంది భర్తలు దీన్ని అదృష్టంగా భావిస్తారు.
భార్య అందంగాఉంటే భర్త ఆమెను ప్రేమించడం సహజం.
భార్య భర్తమీద ఎక్కువ మక్కువ చూపించడంవల్ల
భార్య కేమీ నష్టంలేదు. కాని అది భర్తకు మాత్రం అదృష్టం
కాదు. ఇది నానిశ్చితాభిప్రాయం.

“మీకు విసుగు పుట్టించడం లేదనుకుంటాను. నేను
ఒంటరివాణ్ణి. భార్యచేత తిరస్కృతుడనైనవాణ్ణి. ఎల్లప్పుడూ
ఆ సామాజిక విషయాలన్నీ ఆలోచిస్తూ కూర్చుంటాను. కాని
బళ్ళో పిల్లలతో ఆవిషయాలు చర్చించలేను. ఆవిషయాల్ని
గురించి ఎంతగాఢంగా ఆలోచించినో ఇకముందు మన సంభా
షణలో మీరే తెలుసుకుంటారు.”

అతడు తిరిగి మాట్లాడటాని కువక్రమిస్తుండగా
దూరాన ఎక్కడో నక్కలకూతలు వినిపించాయి. స్కూలు
మాష్టరు తనమాట ప్రవాహాన్ని ఒకింత సేపు నిలుపు చేశాడు.
అంతటా నిశ్శబ్దం పాలిస్తోంది. ఆ చీకటిరాత్రిలో ఎర్రగాఉన్న
అతనికళ్ళు జ్యోతుల్లా వెలుగుతున్నాయి. అతడు తిరిగి కథను
చెప్పుకుపోతున్నాడు.

“అకస్మాత్తుగా భూవణ్ణ్ వ్యాపారంలో ఓ ఉపద్రవం
వచ్చిపడింది దానిస్వరూపం ఎటువంటిదో, నాలాంటి సామా
న్యుడికి అంకుచిక్కదు. అకస్మాత్తుగా అతనికి మార్కెట్లో
అప్పు దొరకడం అసంభవమని తేలింది. ఒక వేళ దొరికితే

మాతం దాన్ని వ్యాపారంలో పెడితే తొగి వెంటనే డబ్బు చేతికొచ్చే అనకాశం ఉంది.

“కాని డబ్బు అంతజేలిగ్గా దొరకలేదు. ఆ ఊళ్లోనే గనుక అతడు అప్పు పుచ్చుకుంటున్నట్లు వదలి వ్యాపించి దంటే అతని వ్యాపారం మరింత బెట్టబోతుందని అతనికి తెలుసు. అంచేత ఇంకేదైనా ఊళ్లో ఎవరిదగ్గరైనా అప్పు పుచ్చుకోవాలి. కాని అటువంటి సందర్భంలో ఏవైనా వస్తువులు తాకట్టు పెడితేనేగాని డబ్బుదొరకదు. అయితే తాకట్టు పెట్టటానికి తగిన వస్తువులు ఒక్క నగలు మాత్రమే ఉన్నాయి. అది ఉంటేనేనులువుగా అప్పుదొరకుతుంది.

“అంచేత భూషణ్ భార్యదగ్గరకు వెళ్ళాడు. అందరి భర్తలాగా అతడు తన భార్యదగ్గరకు వెళ్ళి అడకలేకపోయాడు. అతని మనసులో ఉన్న విషయాలు విప్పి చెప్పలేకపోయాడు. భార్యమీద అతనికున్న ప్రేమ అటువంటిది.

“అత్యవసర సందర్భాల్లో ఆఖరికి ఒకటో తరగతి ప్రేమకుదుకూడా తన ప్రేయసిని డబ్బుకోసం నగలు అడగడమో, లేక ఆమెచేత ప్రామిసరీనోటు రాయించి డబ్బు తెప్పించుకోవడమో చేస్తూఉంటాడు. కాని భూషణ్ మాత్రం వాజమ్మలా మాట్లాడలేకపోయాడు. ఇదుగోచూడు ! నాకు డబ్బువసరం. నీనగలు తీసుకురా!” అన్నాడు చివరకు తెగించి.

“అతడు చివరికెలాఅయితేనేం భార్యకు అడలు విషయాన్ని ముక్తసరిగానైనా చెప్పగలిగాడు కాని దాని ప్రయోజనం మాత్రం కనిపించలేదు. మణిముఖం ఒక్కకు తీవ్వుకొంది. ఏమీమాట్లాడలేదు. నిజంగా అతడు చాల బాధ

వడ్డాడు మరి కాసేపాగి రవలో అనుకున్నాడు. “అమ్మ తన నగలివ్వడానికి నన్ను నమ్మకపోతే అందుకామెను బలవంతం చేసి లాక్కోవడానికి నా కేమధికార ముంది?”

“ఏమైనప్పటికీ భూషణ్ తన భార్యదగ్గర నగలు తీసుకోవడానికి వెళ్ళి చివరకు కలకత్తా వెళ్ళాడు. అక్కడే లాగో లాగు అప్పు సంపాదించామనుకొన్నాడు.

“సాధారణంగా భర్తనుగురించి భార్య తెలుసుకున్నంతగా భార్యనుగురించి భర్త తెలుసుకోలేడు. మనుష్యుల్ని మూడు రకాలుగా విభజింపవచ్చు. అందులో కొందరు మూర్ఖులు, మరికొందరు తెలివి తక్కువవాళ్ళు ఇక మిగిలినవాళ్ళు అంధులు. అయితే ఇప్పుటి నాగరిక మనుషులు ఇందులో ఏ గతి చెందరు.

“భూషణ్ ఎట్టేటు వ్యవహారాల్ని ఓ ముసలి బ్రాహ్మణుడు చూస్తూండేవాడు. అతనికుటుంబం ఆ వదనిని పంశ పారంపర్య నిర్వహిస్తోంది. అతనికి తోడుగా భూషణ్ మేనమామ మధుకూడా ఆ వ్యవహారాల్ని చూస్తూండేవాడు. మణి వాసుని తనదగ్గరకు పిలిపించి జరిగిన విషయమంతా విప్పిచెప్పింది. “అయితే ఇప్పుడేం చేయమంటావు?” అడిగింది చివరకు.

“అతడు చాలా తెలివైనవాడు. ఇటువంటి విషయాల్లో ఎలా తలదూర్చాలో అతనికి బాగా తెలుసు. ఇదే మంత మంచి విషయంకాదు. బాబు ఎట్లాగూ అప్పు సంపాదించలేడు. చివరికి నీ నగలమీదే ఆధారపడతాడు” చెప్పాడు.

అమెకు అది యదార్థమైన విషయమే ననిపించింది.

వివరీతంగా ఆందోళన చెందసాగింది. ఆమె ప్రేమించడాని కేవలం పిల్లలులేరు భర్తను అర్థం చేసుకోలేదు. సడవత్సరాల తరబడి పసిపిల్లగా జాగ్రత్తగా సంరక్షించుకొంటూ వస్తున్న ఆమె సగలు యావత్తూ వ్యాపారం అనే గంగలో కలపడం తలంచుకుంటే ఆమె ఒళ్ళు గళగొప్పిడిచింది. రక్తం గడ్డ కట్టింది. “అయితే ఇప్పుడేం చెయ్యాలో!” అడిగిందామె.

“నీ సగలన్నీ తీసుకొని మీ పుట్టింటికి వెళ్ళిపో!” చెప్పాడు మధు. ఆ సగల్లో కనీసం సగమైనా తన చేతిని వడకుండా వుంటాయా అనుకున్నాడు తనలో.

“మణి అందుకు వెంటనే ఒప్పుకుంది. వేసవి కాలపు చివరిరోజుల్లో ఒకనాటి వర్షపు రాత్రి అది. ఇదే రేపులో ఓ పడవ కట్టేసివుంది. అపాద మస్తకం శాలువా కప్పుకొని మణి పడవలో కూర్చుంది ఆ వర్షపురాత్రి చీకట్లో బావురు కప్పలు బెకబెక మంటున్నాయి. పడవలో మధు నిద్రలోంచి లేచి కళ్ళు ములుములుకంటూ అన్నాడు. ఆ సగలపెట్టె ఇలా ఇవ్వు!”

“ఇవ్వుడు కాదు, తరువాత. మన మివ్వుకు వెంటనే బయలుదేరుదాం” అన్నది మణి.

పడవ బయలుదేరింది. ప్రవాహ వేగంలో అక్కణ్ణించి వేగంగా కదిలిపోయింది. ఆరాత్రి మణి తన ఒంటి నుండి సగలను దిగేసుకుంది. ఆ సగల్ని పెట్టిలో పెడితే ఎవరైనా ఎత్తుకుపోతారేమోనని భయపడింది. ఒంటికిగనుక పెట్టుకుంటే తనను చంపకుండామాత్రం సగల్ని తీసుకోలేదు. భూమణ్ణి మణి అర్థంచేసుకోలేదు. కాని మధుని అర్థంచేసు

కోవడానికిమాత్రం ఆయనకు సంకోచం కలుగలేదు.

“మణిని పుట్టింటివద్ద దింపి రావడానికి వెళుతున్నానని ఎట్టేటు వ్యవహారాలు చూసే ముసలి బ్రాహ్మణుడికి ఉత్తరం రాశేడు నుథు. ఆ ఉత్తరం చూడగానే అతనికి కోపం వచ్చింది. జెంటనే అందులోని విషయాలను పొంతుపడునూ భూషణ్ కు ఉత్తరం రాశాడు. ఆడవాళ్ళకు అతి స్వాతంత్ర్యం ఇస్తే ఇలాగే జరుగుతుందని అందులో మొత్తుకున్నాడు. భూషణ్ ఆ ఉత్తరాన్ని చదివి మణి రహస్య నిర్మమనానికి హేతువేమిటా అని ఆలోచించాడు. డబ్బుకోసం తనోపకార యమయాతనలు పడుతుంటే, అంతగా ప్రేమించిన భార్య కూడా తనను సమ్మకుండా సగల్గి తీసుకువెళ్ళిపోవడం అతన్న అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా బాధించింది.

“కోపం రావలసిన సమయంలో భూషణ్ కి దుఃఖం వచ్చింది. పురుషుడికి అడివి నివ్వలాంటి కోపం, స్త్రీకి వర్షా కాలపు మేఘంలా వర్షించే కన్నీరు ఏర్పాటు చేశాడు భగవంతుడు. కాని అది తారుమార్చినట్టుంది.

“భూషణ్ తల వొంచుకొని తనలో అనుకున్నాడు. ఇదే నీ తీర్పు క వొచ్చు. కాని నా విధినిమాత్రం నెరవేసు స్తాను, అతడా విషయాన్ని గురించి భార్యకు ఒక్కమాట కూడా రాయలేదు. ఆమెతో ఆ విషయాన్ని గురించి ఇక ఎవ్వరూ చర్చించగూడ దనుకున్నాడు. నిజంగా అది ఎటు వంటి కఠినమైన శిక్ష !

“పది వన్నెండు రోజులు పోయిం తరువాత ఆస్పృ సంతాదించి ఇక అక్కణ్ణుంచి భూషణ్ ఇంటికి బయలు

దేరాడు. మణి పుట్టింటిదగ్గర తనవని పూర్తిచేసుకొని ఈ పాటికి తిరిగి ఇంటికివచ్చి ఉంటుందనుకున్నాడు. ఆమె తనను చూడగానే సిగ్గు పడుతుందనో చేసినతప్పుకు వశ్యాత్వాపం చెందుతుందనో అనుకొని ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు.

“తలుపు తాళం వేసుంది. తాళం బద్దలుకొట్టి లోనికి ప్రవేశించాడు. ఆమె గదంతా భాళీ గాడింది. ఈ ప్రపంచం ఒక పెద్ద పంజరమని అందులోంచి ప్రేమ అనే పక్షి హృదయ మాణిక్యాలను, కన్నీటి ముత్యాలను విడరాడి ఎగిరిపోయి నట్టుగా తోచిందతనికి.

మొదట్లో భూషణ్ కి భార్యలేని లోటు పెద్దగా ఏమీ బాధించలేదు. ఆమె ఎప్పుడు తిరిగొచ్చినా అహ్ని నించటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు ఎట్టేటు వ్యవహారాలు చూసే ముసిలి బ్రాహ్మణుడు అతని దగ్గరకొచ్చి అన్నాడు. “మొదల కుండా కూర్చుంటే ఏమవుతుంది? అమ్మగార్ని గురించిన సమాచారం తెలుసుకోవాలి.” ఈ సూచన ప్రకారం మణి పుట్టింటికి మనిషిని పంపాడు భూషణ్. అప్పటివరకు మణి గాని, మధుగాని అక్కడకు రాలేదని ఆ వెళ్ళినమనిషి వార్త తీసుకొచ్చాడు.

“ఇక అన్నిచోట్లా వెతకడం ప్రారంభించారు. నది కిరువైపులా ఉన్న గ్రామాలకు వారి జాడలు తెలుసుకునేందుకు మనుషుల్ని పంపారు. మధును గురించి పోలీసులకు రిపోర్టు చేశారు. కాని ఫలితం కనిపించలేదు. వాళ్ళు ఏ పడన తీసుకొని వెళ్ళిందీ ఏ మార్గం గుండా ప్రయాణం చేసిందీ ఎంత ఆరాతీసిన కనుక్కోలేక పోయారు.

“తన భార్య తిరిగి కనిపిస్తుందనే ఆశ అన్నిరకాలు గాను వదులుకొని, ఒకనాటి సాయంకాలము, భూషణ్ విచారంలో తన వడకగదిలోకి ప్రవేశించాడు. ఆ పేళ కృష్ణాష్టమి. రోజంతా వర్షం హోరుమంటూ కురుస్తోంది. పండగ సందర్భములో ఆడోళ్ళో ఓ నాటకం కంపెనీవాళ్ళు ఆరాత్రి ఓ నాటకం వేస్తున్నారు. హోరుమని కురుస్తున్న వర్షపు ధ్వనిలో ఆ నాటకంలోని పాటలు మిళితమై సన్నగా వినిపిస్తున్నాయి. భూషణ్ ఒంటరిగా కిటికీముందు కూర్చుని బయట చీకట్లోకి చూస్తున్నాడు. మీదవడుతున్న వర్షపు తుఫర్ల మీదగాని, దూరంగా వినిపిస్తున్న పాటలమీదగాని అతని దృష్టి లగ్నమైలేదు.

“గదిలోని ఓ గోడకు లక్ష్మీ సరస్వతుల చిత్రపటాలు వేలాడుతున్నాయి. దణ్ణేలమీద ఓ తువాయి ఓ బాడి, ఓజత చీరలు ఉన్నాయి. టేబులమీద తమలపాకుల పెట్టెలో, మణి తన స్వహస్తాలతో చుట్టిన చిలుకలు ఎండిపోయినాయి. ఓ అల్మారాలో రకరకాల అందమైన వస్తువులు చక్కగా పేర్చిఉన్నాయి. అందులో పిల్లల ఆటవస్తువులు, సెంటునీసాలు, సబ్బుపెట్టెలు - ఇంకా అనేకమైన ఆధునిక వస్తుసామాగ్రి ఉన్నాయి. గూట్లో ఓ అందమైన గుండ్రటి దీపంవుంది. మణి గ్రెటిరోజా సాయంత్రం ఆ దీపాన్ని తన చేతుల్లో వెలిగించేది. అన్ని వస్తువుల్ని విడివిడపెళ్ళేవాళ్ళు జీవంతాని పదార్థాలమీద కూడా తమ ప్రభావాన్ని విడివిడపెడతారు కాబోలు. ఓ మణి, రా. వెనుదిరిగి రా! నీ దీపాన్ని వెలిగించు నీగది. నిమరోమాకుకాంతిలోనింపు. నీవు అద్దంముందు

నించొని చీర కట్టుకో. చూడు, నీ వస్తువులన్నీ నీకోసం నిరీక్షిస్తున్నై. నీనంచి ఎవరూ ప్రతిఫలం ఆపేయించడం లేదు. చెల్లాచెదురైనా ఈ నిర్జీవ పదార్థాలకు నీ యవ్వన సాంధర్యంతో పాటు వెలుగు కాంతులిచ్చి జీవాన్నివ్వమని కోరుతున్నాం. కాని, అయ్యో! ఆ నిర్జీవ పదార్థాల యీగ మొరాలకిచేపా రు ఆ గదిలో ఎవరన్నారు ?

“అర్థశాస్త్రయింది. వర్షం వెలిసిపోయింది. నాటకం లోని పాటలు వినడంలేదు. భూషణ్ అదే స్థానంలో కడల కుండా కూర్చున్నాడు. కిక్కిరి బయట అంతా గాఢాంధ కారంగా ఉంది.

“అతడేదో ఆలోచిస్తుండగా ఎక్కణ్ణుంచో ఘల్లు ఘల్లుమని అందెల సవ్వడి వినిపించింది. రేవుపైట్ల మీంచి ఆధ్వని వస్తున్నట్లుంది. ఆకొరివి చీకట్లను చీల్చుకొని భూషణ్ అటుకేసి ఆడుర్దాగా చూశాడు. కాని అతని కెవరూ కనిపించలేదు అతడా శబ్దం వస్తున్న వైపు చూడ్డాని కెంత ఆతృత పడుతున్నాడో అంతకంటే వేగంగా చీకటి తన నల్లటి ముసుగును అతనిమీద కప్పతోంది.

ఆ శబ్దం మెట్లదగ్గర్నుంచి క్రమంగా ఇంటివైపుకు వస్తోంది అని తలుపు దగ్గరకు వచ్చి ఆగిపోయింది. ఇంటి కావలాదారుడు నాటకానికి వెళ్ళేముందు ఆ తలుపుకు బయట తాళంవేసి వెళ్ళాడు. ఆ తలుపులమీద ఘల్లుఘల్లు మని అందెల సవ్వడి పెద్దగా వినిపించింది. భూషణ్ అక్కడ మరోక్షణంకూడా కూర్చోకుండా వెంటనేలేచి, చీకటి గదుల గుండా బయటకొచ్చి తలుపు దగ్గర నించున్నాడు. బయట

తాళం వేసి ఉండడంచేత తన బలమంతా ఉపయోగించి తలుపు తియ్యడానికి ప్రయత్నించాడు. అతడు తలుపు తియ్యడాని కుపయోగించిన శక్తి, అప్పుడైన శబ్దం - అతన్ని పెంటనే నిద్రలోంచి మేల్కొల్పిపోయి, తన నిద్రపోతూ-ఆ నిద్రలోంచి తలుపు దగ్గరకు వచ్చానని అప్పుడు తెలుసు కున్నాడు. అతని ఒళ్ళంతా చెమటతో తడిసిపోయింది. కాళ్ళు, చేతులు మంచులా చల్లగా ఉన్నాయి అతని హృదయం అప్పుడే ఆరబోతున్న దీనంలా కొట్టుకుంటోంది. అతనికి స్వప్న భంగం మయిం తన చాత బయటనుంచి వస్తున్న శబ్దం వర్షపు హోరు తప్పితే మరేమీ కాదని తెలుసుకో గలిగాడు.

“అందలా కల అయినప్పటికీ ఒక వేళ నిజమేమోనని అనుకున్నాడు భూషణ్. విశ్రాంతి నరుగని ఆ వర్షపు హోరు అతనితో చెబుతున్నట్టుంది” ఈ మెలకువ ఒక కల ఈ ప్రపంచం ఒక మిశ్రం!

“ఆ నున్నాడు కూడ ఆవూళ్ళో నాటకం ఉంది. ఇంటి కాపలా మనిషికి ఆ వేళకూడా సెలవే. ఆ రాత్రికి వీధి తలుపు తెరచి ఉంచమని చెప్పాడు భూషణ్. కాని కాపలామనిషి అందుకు ఒప్పుకోలేదు. ఆ ఊళ్ళో నాట కానికి పొరుగుాళ్ళనుంచి కూడా జనం వచ్చారని అందుచేత తలుపు తెరచి ఉంచటం ఏమంత మంచిది కాదని అతడభ్యంతర పెట్టాడు. కాని భూషణ్ అతని మాటల్ని ఖాతరు చెయ్యలేదు. కాపలా మనిషి ఆరాత్రికి నాటకానికి వెళ్ళకుండా ఇంటిదగ్గరే ఉంటానన్నాడు. కాని భూషణ్

అందుకు ఒప్పుకోలేదు. అతడు కాసేపు సందేహించి చివరికి నాటకానికి వెళ్ళాడు.

“భూషణ్ ఆరాత్రి తన వడకగదిలో కిటికీముందు మునుపటిలాగానే కూర్చున్నాడు. ఆకాశం మేఘావృతమై కాటుకలా చీకటి అంతటా వ్యాపించింది. ఆ ప్రదేశాన్ని నిశ్శబ్దం పాలిస్తోంది. కప్పల బెకబెకలు కూరారాన్నించి విసవస్తున్న పాటలు ఆ నిశ్శబ్దాన్ని పారదోలలేక పోతున్నాయి.

“అర్ధరాత్రి దాటింది, కప్పల బెకబెకలు, నాటకంలోని పాటలు వినిపించడంలేదు. గాఢాంధకారపు ముసుగు రాత్రిని పూర్తిగా కప్పేసింది.

“అంతక్రితం రాత్రిలాగే రేవుదగ్గర అందెల ఘుల ఘులలు వినిపించాయి. ఈసారి భూషణ్ అటువైపు చూశ్లేదు. నిరాశా నిర్వృప్తహలతో కుములతున్న అతని హృదయం గూనికా జెంతులు విసిపించలేదు. తనను తాను సంభాళించుకొని కదలకుండా కూర్చున్నాడు.

ఆ అందెల సవ్వడి క్రమంగా రేవుదగ్గర్నుంచి తెరచివున్న వీధి తలుపు దగ్గరకు ప్రవేశించింది. ఇక భూషణ్ తనను తాను అదుపులో పెట్టుకోలేకపోయాడు. అతని హృదయం పెద్దగా కొట్టుకో నారంభించింది. విస్మయంతో ఏమీ మూట్లాడలేకపోయాడు. ఆ శబ్దం క్రమంగా వరండాలోంచి గది తలుపు దగ్గరకువచ్చి, ఒక్కసారి ఘులం ఘులానానంతో ఆగిపోయింది.

“భూషణ్ మరి నిశ్శబ్దంగా కూర్చోలేక పోయాడు. ‘మణి!’ అంటూ ఒక్కసారి పెద్దగా అరిచి అక్కణ్ణుంచి

లేచాడు. నిద్రలోంచి విభ్రాంకివడి లేచి, కిటికీ చువ్వలు
అతని అనుపుకు వ్రతిధ్వనిస్తున్నట్లు తెలుసుకో గలిగాడు
భూషణ్. బయట కప్పల బెకబెకలు వర్షపు హోరు వినిపి
స్తున్నాయి.

“నిరాశతో భూషణ్ తన నుదుటిని కొట్టుకున్నాడు.

“ఆ మర్నాడు నాటకం కంపెనీవాళ్లు ఆ ఊళ్లోంచి
వెళ్ళిపోయారు. ఆ రాత్రి తను తప్పితే ఎవ్వరూ ఆ ఇంట్లో
ఉండటానికి వీలేదని ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు భూషణ్. తమ యజ
మాని శాంతిక్రియ చెయ్యబోతున్నాడేమో ననుకున్నారు
సేవకులు. ఆ వేళంతా భూషణ్ ఉపవాసం ఉన్నాడు.

“సాయంత్రం ఆ నిర్మానుష్యమైన ఇంట్లో కిటికీ
ముందు యధాస్థానంలో కూర్చున్నాడు. ఆ వేళ ఆకాశం
నిర్మలంగాఉంది. నక్షత్రాలు మినుకుమినుకు మంటున్నాయి.
బాగా చీకటి పడింతరువాత చంద్రోదయమయింది. అంత
క్రితం రెండ్రోజుల్నుంచి గ్రామస్థులు అలసిపోయి ఉండడం
చేత పెండలికడే ఎక్కడివాళ్ళక్కడ నిద్రపోయారు.

“భూషణ్ తన స్థానంలో కూర్చుని ఆకాశంలోని
నక్షత్రాల కేసి తడేకంగా చూస్తున్నాడు. పందొమ్మిది
సంవత్సరాల వయస్సులో కలకత్తా కాలేజీలో చదువు
తుండగా, కాలేజీ మైదానంలో తలక్రింద చేతులు బెట్టుకొని
వెల్లకిలా పడుకొని నక్షత్రాల కేసిచూస్తూ, పుట్టిందిదగ్గనున్న
వణి అందమైన వదనాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ గడిపిన
రోజుల్ని అప్పుడు నెనురేసుకుంటున్నాడు.

“అతడలా చూస్తూ ఉండగానే నక్షత్రాలు ఒక్క

టొక్కటే అదృశ్యమయ్యాయి. ఆకాశంనుంచి భూమిమీదికి చీకటి తెరలు పరుచుకున్నాయి. ఇవ్వాళ రాత్రి భూషన్ మనస్సు నిర్మలంగా ఉంది.

“గడచిన రెండు రాత్రులవలెనే శేవులోంచి శబ్దం వినిపించింది. భూషన్ కళ్ళు మూసుకొని ధ్యానంలో పడ్డాడు. ఆ శబ్దం గది తలుపు దగ్గరకు ప్రవేశించింది అది క్రమంగా వరండాలోంచి పడిగ్గది తలుపు దగ్గరకు వచ్చింది.

“అతని హృదయం వేగంగా కొట్టుకోసాగింది ఒళ్ళంతా వాణికిశోయింది. ఈసారి తనకు కళ్ళు తెరవలేదు. ఘులంఘులారావం గదిలో ప్రవేశించింది. అది నెమ్మదిగా గదంతా కలయ తిరుగుతూ దన్నెందగ్గర కాసేపాగింది. గూట్లోవున్న దీపందగ్గర టేబులుమీదున్న తమలపాకల పెట్టిదగ్గర అల్పారాలో ఉన్న వస్తువులదగ్గర కొంతసేపాగి చివరకు భూషణ్ దగ్గరకొచ్చి నిలబడింది.

“భూషణ్ కళ్ళు తెరిచాడు. గుడ్డిగాఉన్న చంద్ర కాంతిలో అతనిముందు ఓ అస్థివంజరం ఉన్నట్లు కనిపించింది. వాని వేళ్ళన్నిటికీ ఉంగరాలు తళతళలాడుతున్నాయి. చేతుల్ని బంగారు గజలున్నాయి. మెడనిండా నగలు దిగేసి ఉన్నాయి. ఒళ్ళంతా బంగారు కాంతిలో మెరిసిపోతోంది. పాదాలకు అందెలున్నాయి ఎముకల గూడ్డైన ఆ వదనంలో నిజంగానే రెండుకళ్లు ప్రకాశవంతంగా వెలుగుతూ అతనికేసి తీక్షణంగా చూస్తున్నాయి. అది చూడగానే అతని నరాల్లోని రక్తం గడ్డగట్టుకుపోయింది. కళ్ళు మూసుకోడానికి

ప్రయత్నించాడు; కాని విఫలమయ్యాడు. నిశ్చేష్టుడై నిలబడి చూశాడు.

“ఆ అస్థివంజరం తనదృష్టిని నిశ్చేష్టుడైయున్న భూషణ్ వైపు తిప్పి, దగ్గరకు రమ్మని చేతితో సంజ్ఞ చేసింది. ఆ ఎముకల చేతనున్న వజ్రపు టుంగరాలు మసగ్గావున్న చంద్ర కాంతిలో తళతళ మెరిశాయి.

“భూషణ్ మతిపోయినవాడిలా నిలబడి అస్థివంజరాన్ని వెంబడించాడు. ఆది గది విడిచి నెమ్మదిగా వరండా దగ్గర కొచ్చింది. అది నడుస్తుంటే దాని ఎముకలకు ఆధరాలు కొట్టుకుంటూ ఘులంఘులారావం వినవస్తోంది. అది వరండా దాటి చీకటిగావున్న హాలులోకి ప్రవేశించింది అక్కణ్ణుంచి తిన్నగా తోటలోకి వెళ్ళింది. వెన్నెల మసక మసగ్గా వుంది దాని సరిగ్గా కనిపించటంలేదు. తడువుకుంటూ వాళ్లు నది రేవుదగ్గరకు చేరారు. ఆ అస్థివంజరం ఒక్కొక్క మెట్ట దిగి ఇదివరకు శబ్దం వినవచ్చిన చోటికి ఘులం ఘులారావం చేసుకుంటూ నీటిదగ్గర ఆగింది. వరద నీటిలో నది గర్జిస్తూ ప్రవహిస్తోంది.

“అస్థివంజరం నీటిలోకి దిగింది. భూషణ్ దాన్నను సరిస్తూ ఒక పాదాన్ని నీటిలో మోపాడు. కాలికి నీళ్ళుతగలగానే అతడు తెలివిలో కొచ్చాడు. అతనియందు అస్థివంజరం కనిపించలేదు. అవతలాడున చెట్టుమాత్రం శిశ్యబ్దంగా నిలబడున్నాయి. నెత్తిమీద చంద్రుడు ఆశ్చర్యంగా అతని కేసి చూస్తూన్నాడు. భూషణ్ ఒక్కడేమటున నదిలోకి దూకాడు. తల నీటిలో మునిగిపోయింది. అతనికి ఈత చేతనైనా, అవ

యవాలు ఆతని స్వాధీనంలో లేకపోవడంచేత అశక్తుడై ఈద లేకపోయాడు. అతడు స్వప్న ప్రపంచంలోంచి వాస్తవిక జగత్తు సరిహద్దులోకి ఒక్క అడుగు వేసి ఆ మరుక్షణంలోనే శశ్వత నిద్రలో మునిగిపోయాడు.”

కథ పూర్తిచేసి స్కూలు మాష్టరు కాశీపు మానంగా కూర్చున్నాడు కథ పూర్తయ్యేసరికి అతడు తప్ప, ప్రపంచ మంతా నిశ్శబ్దంలో నిద్రపోతున్నదని గ్రహించాను. చాలా సేపటివరకు నేరుకూడా మానంగా కూర్చున్నాను. ఆచీకట్లో నా ముఖంలోని పళికలు అతడు చూడలేకపోయాడు.

చివరి కతిడడిగాడు నన్ను. “ఈ కథను మీరు నమ్ముతారా?”

“మరి నువ్వో? అడిగాను.

అతడన్నాడు. “నమ్మను. అందు కొకటి రెండు కారణాలు చెబుతా.”

అతడు చెబుతోంటే మధ్యలో కలుగ జేసుకున్నాను. “నా పేరు భూషక సహ అయితే...”

“నేనంతే అనుకున్నాను. అయితే మీభార్య పేరే మిటి!” అతని ముఖంలో అపజయం చిహ్నాలేమీ కనపర్చకుండా అడిగాను.

నే చెప్పాను. “నిత్యకాళి.”

రాజా - రాణి

బిపిన్ కిశోర్ శ్రీమంతుల ఇంట్లో జన్మించాడు. రాజ భోగాలన్నీ అనుభవించాడు. అతనికి డబ్బును ధారాళంగా పెచ్చించడమే తెలుసుకాని అర్జించడం తెలియదు. తత్ఫలితంగా అతడు స్వగృహాన్ని విడిచిపెట్టాల్సివచ్చింది.

అతడు సంగీతం అంటే ఇవి కోసుకునేవాడు. కాని ప్రపంచ జ్ఞానం శూన్యం. ఉన్న డబ్బు కాస్తా హారతి కర్పూరంలా ఆరిపోయింది తరువాత డాబు దర్బారుకు తిరగడం కాలిచ్చి అఖిరికి కట్టుబట్టల్లో మిగిలిపోయాడు.

అదృష్టవశాత్తూ రాజా చిత్తరంజన్, కోర్టుద్వారా తిరిగి తన ఆస్తిని పొందగలిగాడు. అతడో ఎమెయ్యార్ నాటక మండలిని స్థాపించి నిర్వహించడానికి పూనుకున్నాడు! బిపిన్ కిశోర్ రూపు రేఖలు, సంగీత కళాభిరుచి గమనించి అతన్ని తన నాటక మండలిలోకి తీసుకొన్నాడు రాజా.

చిత్తరంజన్ బి. ఎ. చదివేడు, అతడు స్త్రీకి శ్రీమంతుడైనా పేదల ఇళ్ళల్లో భోజనం చేసేవాడు. బాళ్ళతో అరసు రికలు లేకుండా కలిసిమెలిసి తిరిగేవాడు. బిపిన్ తో పరిచయం వల్ల క్రమంగా అతడు వ్యసనానికి లోనయ్యాడు రాత్రి పొద్దు పోయేవరకు వాళ్ళిద్దరు నాటకాల్ని గురించి చర్చించుకునే వారు. బిపిన్ వల్ల తన యజమాని దురభ్యాసాలకు లోనాతు న్నాడని దివాన్ తరచుగా వాపోతుండేవాడు.

రాణి వసంత కుమారికి ఇదంతా చూస్తుంటే ఒళ్ళు మండుకొచ్చింది. ఎందుకూ కొరగాని దేశదిమ్మరికి వ్యర్థంగా డబ్బు తగలెయ్యడం ఎందుకని ఆమె భర్తను నిగ్గదీసి అడిగింది.

బిపిణ్మీద తన భార్యకున్న అనూయకు లోలోన నవ్వుకునేవాడు రాజా. స్త్రీకి ఈ ప్రపంచంలో తను ప్రేమించిన వ్యక్తితప్ప మిగతా మనుషుల్ని గురించి బొత్తుగా తెలియదు. భర్తకు భోజనం పెట్టేముందు భార్యపడే ఆందోళన అంతా ఇంతా కాదు. కాని ఇంటినొకర్లు కదుపునిండా అన్నం తింటున్నారో లేదో తెలుసుకోవలసిన అవసరం ఆమెకులేదు. ఈ సాక్షిక దృష్టిని తలచుకొని రాజా ఆమెను మృదువుగా మందలించేవాడు.

కాని పాల్గొద్దరి విషయం ఏలావున్నా మధ్యలో పడి నలిగిపోతున్నాడు బిపిన్. రాణి అతన్ని ఈసడించుకోవడంలో నొకర్లుకూడా అతన్ని అలక్ష్యం చేశారు. ఇక అతనిపనులన్నీ అతనే చేసుకోవల్సి వచ్చింది. ఆవిషయాన్ని గురించి రాజా లోమాత్రం ఏమిని ఫిర్యాదు చేసుకొగలడు! అంచేత మెదలకుండా ఊరుకున్నాడు.

రాణి ఒకసారి నొఖిరు పూటేని చీవాట్లుపెట్టింది. “నువ్వెప్పుడూ పని తప్పించుకుంటున్నావు రోజంతామానం ఏం చేస్తున్నావ్!

“అమ్మగారూ! మహారాజాగారి ఆజ్ఞాకారం రోజంతా బిపిన్ బాబు డగ్గర పనిచేస్తున్నానని” చెప్పాడు నొఖిరు.

“మీ బిపిన్ బాబు నవాబా, ఏం!” రాణి అతన్ని వ్యంగ్యంగా దూషించింది.

ఇక అంతే, పూటీ ఆమె మాటను పట్టుకున్నాడు, ఆ మర్నాటినుంచి బిపిన్ బాబు గదిలోకి వెడితే ఒట్టు. అతనికి భోజనం తీసుకెళ్ళడంకూడా విరళించుకున్నాడు. తత్ఫలితంగా బిపిన్ తరచుగా పస్తలు వదుండేవాడు. ప్రతి చిన్న విషయాన్నీ తీసుకెళ్ళి రాజాకు చెప్పడం అతని కీర్త్యంలేదు. రాజామందు తలవొంచి తన హీనత్వాన్ని ప్రదర్శించుకోవడం అతనికి చిన్నతనం అనిపించింది. వాటినేమీ పట్టించుకోకుండా అంతా మన మంచికే అని ఊహిస్తున్నాడు. క్రమంగా అతనిమీద రాజాకు అభిమానం పెరుగుతున్న కొద్దీ రాణి అయిష్టత హెచ్చుతోంది.

సుభద్రా హరణం నాటకం రిహార్సిల్స్ పూర్తయిపోయాయి. ఇక ప్రదర్శించడమేనామో తరువాయి కోర్టు ఆవరణలో వేదిక తయారయింది. రాజా కృష్ణుడి పాత్ర ధరించాడు బిపిన్ అర్జునుడుగా నటించాడు. అతడెంత బాగా పాడాడని! ఎంత అందంగా కనిపించాడని! ప్రేక్షకుల అతన్ని తెగపొగిడారు.

నాటకం పూర్తయింది. రాజా, రాణి, దగ్గరకు వెళ్ళి ఎలావుందని అడిగాడు. “బిపిన్ అర్జునుడి పాత్ర చాలా గొప్పగా వేసి ఒప్పించాడు. అతడు వున్నత కుటుంబంనుంచి వచ్చినవాడులా వున్నాడు. అతని కంఠం ఎంతమాధుర్యంగా వుందనీ!” పొగిడింది రాణి.

“మరి నేనెలా వున్నాను? నే అందంగాలేనా? మరి

నాకు తియ్యటి గొంతులేదా!” రెట్టించాడు రాజా.

“మీ విషయం వేరు. చెప్పింది రాణి. ఇలా అని ఆమె బిపిన్ నటనా చాతుర్యాన్ని గురించి మరొకమారు పొగడింది.

ఇప్పుడు పరిస్థితులు తారుమారయ్యాయి. ఇరివరకటి దాకా బిపిన్ ని తెగపొగడిన రాజా ఇప్పుడు తెగనాడుతున్నాడు. ప్రజలు అనవసరంగా ఆతనికి లేని పోని ప్రాధాన్యత అంటగడుతున్నారని భాదపడ్డాడు. అతని రూపురేఖల్లోకాని, కంఠంలోకాని ఏం ప్రత్యేకతవుంది! అంత క్రితం వాక బిపిన్ కి అనవసర ప్రాధాన్యత ఇచ్చినవాడిలో తనూ ఒకడు. కాని ఇప్పుడు అకస్మాత్తుగా ఆతని అభిప్రాయం మారిపోయింది.

ఆ మర్నాటినుంచి బిపిన్ కి మంచిమంచి నంటకాలతో భోజన ఏర్పాట్లు జరిగిపోతున్నాయి. రాణి రాజ తో అన్నది” బిపిన్ బాబు ఆమూల చీకటిగదిలో ఉండడం అతని హోదాకు తగ్గిరికాదు. ఆయనకు మరో మంచిగది చూపిస్తే బాగుంటుంది.”

“ఆ, అలాగా!” అని ఎగతాళిచేసి ఊరకున్నాడు రాజా.

ఆనాటకాన్ని మరోమాగు ప్రదర్శించమని రాణివదే వదేలభ్యర్థించింది. కానిరాజా అందుకు పెడచెవిని పెట్టాడు.

తనవని సరిగా చెయ్యడంలేదని రాజా ఒకసారి పూటేని తెగ చీవాట్లు పెట్టాడు. “నేనేం చెయ్యనండీ! రాణిగారి ఆజ్ఞ ప్రకారం పగల స్తమానం బిపిన్ బాబుగారి పని చేస్తున్నాను” అన్నాడు పూటే.

రాజాకు ఎక్కడలేని కోపం వచ్చింది. “బిపిన్ బాబు నవాబా ఏం! తనవని తాను చేసుకోలేదా?” అన్నాడు. ఇక ఆవేశతో పూటీ బిపిన్ గదికి వెళ్ళడం స్వస్తి చెప్పాడు. బిపిన్ తిరిగి వెనుకటి స్థితిలోకి మారాడు.

బిపిన్ పాటలంటే రాణి చెవి కోసుకునేది. అతని తియ్యటి గొంతుని తెగ పొగిడేది. సాయంత్రంపూట తన భర్త, బిపిన్ కలిసి క్రొత్తక్రొత్త పాటలకు ట్యూన్స్ కడుతోంటే ఆమె ఆ పక్క గదిలో పరదామాటున వుండి వాటిని కుతూహలంతో వింటుండేది. ఆ తరువాత రాజా ఆ కార్యక్రమాన్ని కట్టిపెట్టి తన సొంత వ్యవహారాలకి అధిక కాలాన్ని వెచ్చించ నారంభించాడు. సాయంత్రం వేళ సంగీత కార్యక్రమం ఆగిపోయింది.

చిత్తరంజన్ తన జమీందరీ వ్యవహారాల్ని మధ్యాహ్నం వేళ చూస్తుండేవాడు. ఓరోజు ఆయన పెందలకడే అంతఃపురంలోకి వెళ్ళాడు. రాణి ఏదో చదువుతోంది. “నీ చేతిలోవున్న పుస్తకం ఏమిటి?” అడిగాడు.

రాణి ముందు చెప్పడానికి కొంచెం సంకోచించింది. మరీ కాసేపటికి ఉన్నదున్నట్లుగా ఇచ్చింది. “బిపిన్ బాబు పాటల పుస్తకంలోని పాటల్ని వల్లెవేస్తున్నా. మీరు సాయంత్రం సంగీత కార్యక్రమం నిలిపివేసింతరువాత నాకేం ఊసుపోవడంలేదు.”

ఆ మర్నాడు బిపిన్ ని బర్తరపు చేశాడు రాజా. అకస్మాత్తుగా అతన్ని తీసివేస్తే ఎలా బ్రతుకుతావో అనికూడా ఆలోచించలేదు.

బిపిన్: ఇదేమీ విచారం కలిగించలేదు. కాని అతడు రాజాతో ఎంతో సన్నిహితంగా మెలిగాడు అతన్ని డబ్బు కంటే అధికంగా ప్రేమతో కొలిచాడు. అటువంటి తనమీద అతని ఆకస్మిక కోపానికి కారణ మేమిటో బిపిన్ కు అంతు చిక్కలేదు. “కర్మ ఇదంతా కర్మ అనుకున్నాడు తనలో. ఇక అప్పుడు పెద్దవేడి నిట్టూర్పు విడిచాడు. తన సామాన్లన్ని తీసుకున్నాడు. తన జేబులో మిగిలిన రెండు నాణేల్ని పూటికి కడసారి చిహ్నంగా యిచ్చి, తనకెవరూ బంధుమిత్రులు లేని విశాల ప్రపంచంలోకి నడిచి వెళ్ళాడు.

282

అస్తిపంజరం

మా పిల్లలందరం ఓగడిలో వడుకునే వాళ్ళం. మా పక్కగడిలో ఓమానవ అస్తిపంజరం వ్రేలాడుతుండేది. రాత్రి పూట గాలికి దాని ఎముకలు గలగలలాడుతున్న శబ్దం వినిపించేది. పగటిపూట ఆ ఎముకల్ని మేము గలగలలాడించే వాళ్ళం. మా సంరక్షకులు సైన్సులో మమ్మల్ని డిట్టలుగా చెయ్యడానికి శరీర శాస్త్రం గురించిన పాఠాలు చెప్పడానికి ఓ ఉపాధ్యాయుణ్ణి నియమించారు. అయితే అందులో ఎంత వరకు కృతార్థులమైనదీ మేము చెప్పలేం.

చాలా సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. ఈ లోగా అస్తిపంజరం గడిలోంచి అదృశ్యమైంది మేము శరీర శాస్త్రానికి సంబంధించిన విషయాలనన్నీ మర్చిపోయాం.

ఓ రోజున మా ఇల్లు అతిథులతో నిండిపోయింది. ఆరాత్రి నేను నా పాతగడిలో వడుకోవాల్సి వచ్చింది. ఆ పరిసరాలన్నీ నాకు కొత్తగా తోచాయి. అలవాటు తప్పిందేమో ఆగడిలో నాకు నిద్రపట్టడం లేదు. పక్కమీద అటూ ఇటూ దొర్లుతున్నాను. ఆరాత్రి చర్చి గడియారం వరుసగా గంటలు కొట్టటం వింటూ వడుకున్నాను. గదిమూల ఉన్న దీపం నూనెలేక గవ్వమంటూ కొట్టుకుంటూ ఆరిపోయింది. దీపం ఆరిపోవడంతో పాటు నా ఆలోచనలు కూడా ఆగిపోయాయి.

అంతలో అస్థిపంజరాన్ని గురించిన జ్ఞాపకజాడలు నన్ను వెంటాడాయి. అది ఎలా ఉండేది స్ఫురణకు తెచ్చుకుంటున్న సమయంలో నా మంచంచుట్టూ వదో తీరుగుతున్నట్లుగా తోచింది. దాని వేగమైన ఉశ్వాసాన్ని నేను వినగల్గుతున్నాను. గదిలో అవి జేకోసమో తారల్లాడుతున్నట్లుగా అడుగుల సవ్వడి వినిపిస్తోంది. వ్యర్థమైన ఆలోచనతో నిద్ర రాకపోవడంచేత నా సరాలస్పందనే అడుగుల సవ్వడిగా బ్రాంతిచెందానేమో ననిపించింది. ఏమైనప్పటికీ నావౌశ్యంతా జలదరించింది. నా అరుమానాన్ని తీర్చుకోవడంకోసం, “ఎవరక్కడ!” అని బిగ్గరగా అరచాడు. నా మంచం వద్ద అడుగుల చప్పుడు ఆగిపోయినట్లు వినిపించింది. “ఆఁ నేనే! నా అస్థిపంజరం ఓమాటు చూచుకుందామని వచ్చాను” అని సమాధానం వచ్చింది.

నా తలగడను గట్టిగా వట్టుకొని అన్నాను. “ఈరాత్రి వేళ మంచి వ్యవహారమే దొరికింది. ఆ అస్థిపంజరం నీ కిప్పుడెందుకు పనికివస్తుంది!”

సమాధానం నాదోమ తెరలోంచే వచ్చినట్లుగా ఉంది. “ఏం ప్రశ్న? ఆ ఎముకల్లో నా హృదయం పరివృత్తమై ఉంది. ఇరవైఆరు సంవత్సరాల యశావ్వస సౌందర్యం అందులో ఇమిడివుంది. దాన్ని నేను ఓసారి చూడగూడదా ఏం!”

“అవును, మంచికోరికే! దానికోసం వెతుక్కో. నేనీ లోగా నిద్రపోతాను.” అన్నాను.

నువ్వు ఒంటరిగా ఉన్నావుకదూ ! మంచిది. నేనో

ఘడియసేపు ఇక్కడ కూర్చుంటాను. మనిద్దరం కాసేపు మాట్లాడుకుందాం. కొన్ని సంవత్సరాలక్రితం నేను మనుష్యుల మధ్య కూర్చుని మాట్లాడేదాన్ని. కాని గతించిన ముప్పై అయిదు సంవత్సరాలనుంచి నేను స్మశానంలో, గాలిలో మూలుగుతున్నాను. పూర్వంవలె మరోసారి మానవుడితో నేను మాట్లాడతాను.

నా దోమతెర ప్రక్కన ఎడరో కూర్చున్నట్టుగా తోచింది. నేను ఉత్సాహంతో వినయపూర్వకంగా సమాధానం చెప్పాను : “మంచిది. మనం కాసేపు సరదాగా మాట్లాడుకుందాం.”

“నేను ఆలోచించేది నా జీవిత చరిత్రను గురించి, దాన్నివ్వుడు చెబుతాను.

చర్చి గడియారం రెండు గంటలు కొట్టింది.

“నేను భూమ్మీద జీవించి యశావనంలో ఉన్నప్పుడు నాభర్తనుగురించి సదా భయపడుతుండేదాన్ని. గేలానికి చిక్కుకున్న చేపలా నా మనోభావాలు ఉండేవి. ఓ ఆగంతకుడు నూదుల్లాంటి గేలాలతో ప్రశాంతమైన నా బాల్య గృహ జీవితాన్ని బలవంతంగా లాక్కువెళ్ళాడు. అక్కడ నుంచి నాకు విముక్తి లభించలేదు. వివాహమైన రెండు మాసాలకే నాభర్త చనిపోయాడు. మిత్రులు, బంధువులు నామీద సానుభూతి ప్రకటించారు. మా మామ నాముఖాన్ని బాగ్రత్తగా పరిశీలించిన తరువాత మాఅత్తతో అన్నాడు : చూశావా ! కోడలికి దుష్టకన్నుంది!-సరే, నువ్వు వింటున్నావా! ఈ కథ నీకు ఆనందంగా ఉందికదా!”

“నిజం. కథా ప్రారంభం అద్భుతంగా ఉంది” అన్నాను అయితే నన్ను చెప్పనియ్యి. “విచారవదనంతో” తిరిగి మా ఇంటికొచ్చాను. అసలు నేను సహజంగా ఎంతో అందగత్తెను. “నీ ఆభిప్రాయం ఏమిటి?”

“కావొచ్చు. కాని నిన్నెప్పుడూ చూడలేదని గుర్తించుకో” అని గొణిగాను.

“ఏమిటి నన్ను చూడలేదూ! నా అస్థివంజరంకూటే మిటి! హః...హః...హః...సరే, నేనూరికేలుకున్నాను. అస్థివంజరంలోని గుహల్లాంటి రెండు పెద్ద భాళీ ప్రదేశాల్లో వెలుగుకాంతులు చిమ్మే రెండు విశాల నయనాలుఉండేవని నిన్నిప్పుడెలా నమ్మించను? నువ్వు చూసే పళ్ళకు పె భాగాన తమలపాకుల్లాంటి రెండు పెదవులు మందహాసంతో పారాడు తుండేవని నీకు అర్థం అయ్యేలా ఎలా చెప్పగలను? నిన్ను నమ్మించడానికి ఇప్పుడు ఎముకలుమీద ఒకప్పుడు పారాడిన నా ఒంటి కాంతిని, అందాన్ని, మృదుత్వాన్ని, ఒంపుల్ని, యశావ్వనాన్ని గురించి చెబుతోంటే ఓ చెంప సంతోషము, మరో చెంప దుఃఖము కలుగుతున్నాయి. నా కాలంనాటి గొప్ప గొప్ప డాక్టరు నా దేహంలోని ఎముకలు; శరీర శాస్త్రప్రణానికి విసియోగవడతాయని కలగోకూడా తలంచ లేదు. నాకు తెలిసిన ఓ డాక్టరు నన్ను బంగారు చంపా పుష్పంతో పోల్చాడని నీ వెప్పుడై నా విన్నావా!”

“నేను నడిచేవ్వుకు వజ్రం తన కాంతిల్ని చెదబల్లు తున్నట్లుగా నా ప్రతి కదలికా అన్ని వైపులకు సౌందర్య తరంగాలను చిమ్మేది. గంటలతరబడి నా చేతులను - సజీవ

మానవులను పాలించిన సుందరమైన చేతులను తనివితీరా చూసుకునే దాన్ని.”

“ఆ అస్థిపంజరం నామీద నీకు తవ్వకు పాత్యోన్ని ఇస్తోంది కదూ! నా సుందర, మృదుల ప్రేమైక స్వప్నంతో నీమనస్సులో వున్న శరీర శాస్త్రానికి సంబంధించిన చెత్త నంతా తొలగించి, శాశ్వతంగా నీ కళ్ళనుండి నిద్రను పార ద్రోలాలని నాకు కోరికగా వుంది.”

“నీతో ప్రమాణంచేసి చెబుతున్నాను నా మనస్సులో ఏ శాస్త్రానికి సంబంధించిన విషయాలూ గుర్తులేవు. గుబురుగా ఎదుగుతున్న గాఢ తమస్సులో సుందరస్వప్నం ఒక్కటే నా మనస్సులో మెదలుతోంది. అంతకు మించి నేనేమీ చెప్పలేను” అన్నాను.

“నా కెవరూ ఆడపిల్లలు జరలేదు” కంఠం చెప్పుకు పోతోంది. “నాకున్న ఒకే ఒక సోదరుడు వివాహం చేసుకో దానికి యిష్టపడలేదు. ఇక మా యింట్లో నే నొక్కరైతే. తోటలో చెట్లనీడని ఒంటరిగా కూర్చోని ప్రవంచమంతా నన్ను ప్రేమిస్తున్నదని ఆకాశంలో నక్షత్రాలు తజేకంగా నన్ను చూస్తూ నా అందాన్ని త్రాగుతున్నాయని, పిల్ల వాయువులు నన్ను తాకి పులకితులవుతున్నాయని, నా పాదాలను మోపిన పచ్చటి మైదానం నా స్పర్శతో స్పృహ తప్పిపోతున్నదని కలలు కనేదాన్ని. ప్రవంచంలోని యువకులంతా నా పాదాలకింద గడ్డికరకలుగా కనిపించేవారు. కాని నా హృదయంలో విచారం గుబురుగా యెందుకు అలుము కుంటుందో అర్థం కావడంలేదు.”

“నా సోదరుని మిత్రుడు శేఖర్ మెడికల్ కాలేజీలో పాస్టై మా ఇంటి డాక్టరుగా వచ్చాడు. తెర వెనుకనుండి అతన్ని నేను చాలాసార్లు చూశాను. నా సోదరుడో వింత మనిషి. కళ్లు తెరచి ప్రపంచాన్ని చూడ్డానికి ప్రయత్నించే వాడు కాదు. శేఖర్ ఒక్కడే అతని యేకైక మిత్రుడు. అంచేత నాకు తెలిసిన యువకుడల్లా అతనొక్కడే. తోటలో సాయంత్రం కూర్చున్నప్పుడు నా స్మృతివధంలో కదులాడే యువకులంతా శేఖర్ గానే తోచేవారు. ఏం? వింటున్నావా? ఏమిటాలో చినున్నావు?”

“నేనే ఆ శేఖర్ అనుకుంటున్నాను” నిట్టూర్పు విడిచి చెప్పాను.

“కాస్సేపాగు. ముందు కథంతా పూర్తిగా విను. వర్షాకాలంలో ఓసారి నేను జ్వరంపడ్డాను. డాక్టర్ నన్ను చూడ్డానికివచ్చాడు. అదే మా తొలి కలయిక. డాక్టరు రాగానే నా ముఖంలోకి చూశాడు. నేనూ అతని ముఖం కేసి చూశాను సాయంత్రపు వింతకాంతిలో అతని ముఖం తెల్లటి మృదువైన తలగడమీద అప్పుడే రాలిపడుతున్న పువ్వులలా వుంది.

“ఆమె నాడి చూడవచ్చా!” డాక్టరు నెమ్మదిగా నా సోదరునితో అన్నాడు.

నున్నపైన గుండటి నా మణికట్టును చాచాను. రోగినాడిని చూడడానికి భయపడుతున్న డాక్టరును నేనింత వరకు ఎక్కడా చూడలేదు. నా మణికట్టును పట్టుకోగానే అతని వ్రేళ్ళు వణికాయి. అతడు నా జ్వరాన్ని కొలిచాడు.

నే నతని హృదయ స్పందనను కొలిచాను - ఏం? నన్ను నమ్మరా?

“ఓ తప్పుకుండా! నమ్మకపోవడమేమిటి!” అన్నాడు.

నా జబ్బు నయమై కోలుకున్న తరువాత నా స్మృతి పథంలో ఒకేఒక డాక్టరు, ఒకేఒక రోగి మిగిలారు.

“రోజూ సాయంత్రంవేళ అందంగా అలంకరించుకొని, ఓ చిన్న అద్దాన్ని చేతపుచ్చుకొని, తోటలో డబ్బలింద కూచునే దాన్ని.

“ఎవరి అందాన్ని వారు చూస్తూ కూర్చుంటేవినుగు పుట్టదా అని అనకుంటున్నావురా! అది సరికాదు. నే నప్పుడు ఇద్దరు వ్యక్తులుగా కనిపించేదాన్ని. నేను డాక్టరు వలె చూసేదాన్ని. నాకు సంతోషం కలిగేది నేను ప్రేమ విచ్చలో పడ్డాను.”

“ఎమైనప్పటికీ అప్పట్నుంచి నేను ఒంటరిదాన్ని కాదు. నేను నడుస్తున్నప్పుడు, నా బొటనవేళ్ళు నేలమీద వయ్యారంగా చేస్తున్న నృత్యాన్ని డాక్టరు చూస్తే ఎంత మధురంగా ఉంటుంది అని ఆలోచించేదాన్ని. మధ్యాహ్నం వేళ ఆకాశంలో ఎర్రటిఎండ, అప్పుడప్పుడు గ్రడ్డ అరుపులు తప్ప మరేమీ కనిపించేవికావు. మా తోటగోడల అవతల గాజులుబత్తి కేకలుమాత్రం వినిపించేవి. నేను పచ్చికమీద తెల్లటి వస్త్రాన్ని పడుచుకొని, మోచేలిమీద లలపెట్టుకొని పడుకునేదాన్ని రెండోచేతిని నాజుగ్గా కింద ఆనించేదాన్ని. ఎఃరో నామృదులహస్తాన్ని తన రెండు చేతులతో స్పృశించి నా అరచేతిని ముద్దిడి వెనుదిరిగి వెళ్ళిపోతున్నట్లుగా

భావించేదాన్ని - ఇక్కడితో కథను అంతంచేస్తే ఎలా ఉంటుంది?”

“అంత రక్తకట్టదు. అసంపూర్తిగా మిగిలిపోతుంది. అయినా శేషించిన రాత్రిని కథాంతంచెయ్యడానికి వెచ్చించ గలన”ని చెప్పాను.

“సరే నన్ను చెప్పనియ్యి. డాక్టరుకు కొంతప్రాకీ ను వృద్ధికాగానే మా ఇంట్లో ఓగది తీసికొని అక్కడ రోగు లకు సలహాలు చెప్పేవాడు. అప్పుడప్పుడు నేను మందులను గురించి, విషాన్ని గురించి హాస్యంగా అడిగేదాన్ని. ఏమందు మనుషుల్ని చంపుతుందో తెలుసుకునేదాన్ని. అతనికి విసుగు పుట్టేది. ఆ సంభాషణలు నన్ను మృత్యుముఖంలోకి లాక్కు వెళ్ళేవి. నా చిన్నారి ప్రపంచంలో ప్రేమ, చావు - రెండే వస్తువులున్నాయి. నా కథ దాదాపు పూర్తయింది. పెద్దగా మిగిలింజేమీలేదు.

రాత్రికూడా ఏమంత పెద్దగా శేషించితేదు” గొణి గాను.

“కొంతకాలానికి డాక్టరు పూర్తిగా మతిమరుపుతో వింతగా ప్రవర్తించడం మొదలెట్టాడు. నా కేదో విషయాన్ని చెప్పకుండా దాచడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు ఓరోజుసాయం త్రం అతడు కొత్తదుస్తులు వేసుకొని మా ఇంటికొచ్చాడు. నా సోదరుని బండి తీసుకొని ఎక్కడికో వెళ్ళాడు.”

“అదుర్దాగా నా సోదరుని దగ్గరకు వెళ్ళి డాక్టరు ఎక్కడకు వెళ్ళాడు” అడిగాను.

“మృత్యువును కలుసుకోవడానికి వెళ్ళాడు” అన్నయ్య చెప్పాడు.

నాకర్థం కాలేదు. “ఆయన నిజంగా ఎక్కడకెళ్ళిందీ చెప్పన్నయ్యా” అని అడిగాను.

“పెళ్ళి చేసుకోవడానికి” అన్నాడు తానీగా.

“ఆ నిజంగా!” అని నేను విరగబడి నవ్వాను.

“వధువు కట్నంగా చాలా డబ్బు తీసుకొస్తుందని నాకు తరువాత తెలిసింది. ఈ విషయాలన్నీ నాకు చెప్పకుండా దాచిపెట్టి అతడు నన్నందుకు ఆవమానించాలి! అతన్ని నేనేమైనా పెళ్ళిచేసుకోవద్దని బ్రతిమలాడానా? నన్ను పెళ్ళి చేసుకోవాతే నా హృదయం వ్రయ్యలయిపోతుందని చెప్పానా? లేదే! మగవాళ్ళను నమ్మకూడదు. నాజీవితంలో ఒకేఒక మనిషిని ఎరిగిఉన్నాను. ఒక క్షణంలో నే నీ విషయాన్ని కనిపెట్టగలిగాను.”

డాక్టరు తనవని చూసుకొని పెళ్ళిపోవోతుంటే పిలిచి నవ్వుతూ అడిగాను. “అయితే డాక్టరుగారూ! మీరీ రాత్రి పెళ్ళి చేసుకుంటున్నారన్నమాట”

ఆయనకు కోపం వచ్చింది.

“ఏమిటి! బేండుమేళం లేదా! విందు భోజనాలు లేవూ!” మళ్ళీ అడిగాను.

అతడు నిట్టూర్పువిడిచి అన్నాడు: “ఏవాహం అంత సంశోషకరమైన సంఘటనా?”

నేను పగలబడి నవ్వాను. “మేళం లేకుండా, విందు

భోజనాలు లేకుండా పెళ్ళి జరగడాన్ని గురించి నేను సహించలేను" అన్నాను.

వధువును గురించి ఆలోచనతో నా మనస్సు నిండి పోయింది. "డాక్టర్, మీరింకా నాడులు చూస్తూనే ఉంటారా?" అడిగాను. ఈ మాటలు డాక్టరు హృదయంలో నూదుల్లా గుచ్చుకున్నాయి.

పెళ్ళి అర్థరాత్రి జరుగుతుంది. డాక్టరు, మా అన్నయ్య బయలుదేరబోయే ముందు గదిలో కూర్చుని ద్రాక్షరసం తాగుతున్నారు. అది వారి మామూలు అలవాటు, అప్పుడే చంద్రుడు ఉదయించాడు.

నేను నవ్వుతూ వెళ్ళి, "మీ పెళ్ళి సంగతి మర్చి పోయారా డాక్టర్? బయలుదేరే వేళయింది" అన్నాను.

"ఇక్కడ నీకో చిన్న విషయం చెప్పాలి. ఈ లోగా నేను డిస్పెన్సరీలోకి వెళ్లి కొంతపాడరు తీసుకొచ్చాను. డాక్టరు చూడకండా ఉన్నప్పుడు దాన్ని అతని గ్లాసులో కలిపివేశాను."

డాక్టరు గ్లాసును ఖాళీచేశాడు. నా వైపు తీక్షణంగా చూస్తూ "ఇక నే పెళ్లాలి" అన్నాడు.

"నేను గదిలోకి వెళ్లాను. పెళ్లి కుమార్తెలా అలంకరించు కున్నాను. పెడిలోని నగలన్నీ తీసి ఒంటికి పెట్టుకున్నాను. సుదుటిమీద సింధూరం పెట్టుకున్నాను. పట్టుబట్టలో పెళ్ళి కూతుడలా తళతళా మెరిసిపోతున్నాను. తోటలోకి వెళ్ళి కింద నాపక్క వరుచుకున్నాను."

"అది సుందరమైన రాత్రి. చల్లటి పిల్లవాయువులు

అలసట చెందిన ప్రపంచాన్ని పువశమింప జేసున్నాయి. తోటంతా జాజిమల్లి సువాసనలతో గుబాళించి పోతోంది.

“క్రమంగా చంద్రకాంతి క్షీణిస్తోంది. సంగీతపుధ్వనులు వినిపించడంలేదు. ఈ ప్రపంచమంతా ఓ స్వప్నంలా కనిపిస్తోంది నేను కళ్ళుమూసుకొని చిరునవ్వు నవ్వాను”

“ఎవరై నా నన్ను చూసినప్పుడు నా పెదవులమీద తారాజ్ఞ చిరునవ్వును - అదే శోభనంగడిలో నా ముఖంలో ప్రకాశించవలసిన నవ్వును - అర్థం చేసుకోగలరా? కాని, అయ్యో! శోభనంగడి! ... పెళ్ళికూతురు సింగారం! ... నాలోని గలగల శబ్దానికి లేచినప్పుడు నా అస్థివంజరంవద్ద ముగ్గురు విద్యార్థులు నిలబడి నా ఎముకల్ని వరీక్షిస్తున్నారు. నా హృదయంలో ఎక్కడైతే సుఖదుఃఖాలు స్పందనచేసేవో యావ్వన వ్రతాలు తోడుగులు విడిచేవో, అక్కడ మాష్టరు తన కర్రతో నా ఎముకల్ని తడుముతూ వరుసగా పేర్లు చెబుతున్నాడు. నా కడసారి చిరునవ్వును నా హృదయంలో పదిల వచ్చుకున్నా. దాన్ని పడేపడే జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటున్నాను. దాని చిహ్నాలేమైనా నువ్వు చూశావా? ”

“సరే. కథ యెలా వుంది?”

“అద్భుతంగా వుంది” అన్నాను.

కథపూర్తయ్యేసరికి తొలికోడి కూసింది. “నువ్వక్కడే వున్నావా?” అడిగాను. కాని జవాబు రాలేదు.

ఉదయభానుని లేత కిరణాలు గదిలో ప్రవేశించాయి.

ధర్మ కర్త

బృందావన కుందూ కోవంతో తండ్రిదగ్గరకు వచ్చి
“తండ్రీమే నే వెళ్ళిపోతున్నాను” అన్నాడు.

“కృతఘ్నుడా ! ఇంతకాలంనుంచి నీ పోషణకోసం
నే ఖర్చుపెట్టిందంతా చెల్లించిపోగల తాహతుంటే ఛా!”
అన్నాడు తండ్రి జగన్నాథ కుందూ.

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే జగన్నాథకుందూ ఉత్తి
పిసిగొట్టు. బృందావన్ ఒక్కడే వున్నంతకాలం తండ్రి
కొడుకులకు పాఠిగానే సాగిపోయింది. కాని బృందావన్కు
పెళ్ళయినదగ్గర్నుంచి వ్యవహారం ముదిరి పాకాన పడింది.
ప్రాపంచిక సుఖాలకోసం ప్రాపలాదవద్దని తండ్రి చెప్పేవాడు.
సరైన జీవితాన్ని గడపటానికి మంచి తిండి, బట్ట కావాలని
కొడుకు అడిగేవాడు.

ఈ విధంగా తండ్రికొడుకులకు తరచుగా అభిప్రాయ
భేదాలు వస్తుండేవి. అవే క్రమంగా కొట్లాటలకు దారితీసేవి.
ఒకసారి బృందావన్ భార్యకు పెద్ద జబ్బు చేసింది. ఓ నాలు
వైద్యుణ్ణి పిలిపించారు. అతడో ఖరీదైన మందును కొనాలని
చెప్పేసరికి జగన్నాథకు ఒప్పు మందుకొచ్చింది. వెంటనే
అతన్ని అక్కణ్ణుంచి పంపేశాడు. కాని బృందావన్ వ్రాసుకో
లేదు. వైద్యుణ్ణి తిరిగి తీసుకొస్తానన్నాడు. అక్కడ తండ్రి
కొడుకులమధ్య మళ్ళీ పెద్ద వివాదం చెలరేగింది. కాని తండ్రి

మాటే నగ్గింది. తత్ఫలితంగా చినరకు బృందావన్ భార్య చనిపోయింది.

“నా భార్యను చాపిండి నువ్వే. నువ్వు మాంతకుడవు అని దూషించాడు తండ్రిని కోపం పెట్టలేక.

“నోరుముయ్! ఇందులు వేసుకునిచచ్చినవాళ్ళులేరూ! ఖరీదైన మందులన్నీ మనుషుల్ని రక్షిస్తే మరి రాలు, నవాబులు ఎందుకు చస్తున్నాడు? నీభార్య నీ తల్లికంటే! బామ్మకంటే వైభవంగా చావాలని నీ కోరికా! అందుకునే బిప్పుకోసు” అన్నాడు తండ్రి.

బృందావన్ దుఃఖం కట్టలు తెగి ప్రవహిస్తోంది. మానవత్వం కోల్పోయిన తండ్రి దగ్గర జీవచ్ఛవంలా పడి వుండటం ఆతని కెంతమాత్రం ఇష్టంలేకపోయింది. తననిశ్చయాన్ని తండ్రికి చెప్పాడు. నేనీ ఇంటినుంచి వెళ్ళిపోతున్నాను.”

తండ్రి వెంటనే అంగీకరించాడు. అయితే ఒక్క షరతుమాత్రం పెట్టాడు. తన ఆస్తిలో ఒక చిల్లిగవ్వ కూడా కొడుక్కి దక్కదని చెప్పాడు.

తండ్రి ఆస్తిలో చిల్లిగవ్వకాదు గదా యావత్తు ఆస్థినంతా ఇచ్చినా తనకక్కరలేదు పొమ్మన్నాడు బృందావన్.

తండ్రి కొడుకుల మధ్యదీర్ఘకాల సంఘర్షణ తరువాత జరిగిన ఈ విషవాన్ని గురించి గ్రామస్థులు పలుపలు విధాల వ్యాఖ్యానించారు. అయితే ఒక్క విషయంలో మాత్రం వాళ్ళంతా ఏకీభవించారు. “రోజులు మారిపోయాయి. భార్యను గురించి తండ్రి కొడుకుల మధ్య కొట్లాటలు వచ్చే

రోజులాచ్చాయి" అన్నారు. అక్కడితో ఆగలేదు. "నీ భార్య చస్తే వెంటనే నువ్వు మరో పెళ్ళి చేసుకోవచ్చు. కాని నీ తండ్రి మరణిస్తే అతని స్థానంలో మరి నువ్వెవరినీ పొందలేవు" అన్నారు బృందావన్ తో. ఈ వాదన అద్భుతంగా ఉండనడంలో సందేహంలేదు. కాని కర్మ సిద్ధాంతాన్ని పట్టుకొని వ్రేలాడే వాళ్ళకు సహజత్వంలో సంబంధము ఉండదు.

బృందావన్ పెళ్ళిపోవడం మొత్తంమీద తండ్రికి సంతోషాన్నే కలిగించింది అతను పోవటంవల్ల ఇంటిఖర్చు చాలావరకు తగ్గింది. అంతేగాక తండ్రికి ఇప్పుడుమనశ్శాంతి చిక్కింది. అదివరకల్లా తన కెక్కడ విషంపెట్టి చంపుతాడో నని భయపడేవాడు. మరి ఇప్పుడు భయపడవలసిన అవసరం లేదు.

అయితే తండ్రికున్న దిగులల్లా ఒక్కటే. బృందావన్ తనతోపాటు తన నాలుగేళ్ళ కుమారుడు గోకుల్ చంద్రను కూడా తీసుకెళ్ళాడు! ఆఖిరాణ్ణి పెంచడానికి పెద్దగా ఏమంత డబ్బు ఖర్చుకెట్టనవసరంలేదు. అంచేత మనవిడి మీద మక్కువ పెంచుకున్నాడు బృందావన్ అతన్ని తీసుకు వెళ్ళిన తరువాత జగన్నాథకు కోషం, దుఃఖము కలిగేయి. అయితే దాన్ని ఒక విధంగా ఉపశమింప జేసుకొన్నాడు. వాళ్ళిద్దరూ పెళ్ళిపోయిన తరువాత తనకు సంవత్సరాని కెంత ఆదా అవుతుందో వడ్డీతో సహా లెక్కలు చూసుకొని సంతోషించాడు.

కాని గోకుల్ చంద్ర లేకుండా ఆ ఇంట్లో ఉండగలగ

డం అతనికి రాను రాను అసంభవమనిపించింది. తను పూజలో ఉన్నప్పుడు కొంటే చేష్టలు చెయ్యడానికి ఇవ్వడవరూలేరు. మద్దుగా మాటలు చెప్పడానికి ఇవ్వడా ఇంట్లో ఎవరూలేరు. నిస్సారమైన ఒంటరి జీవితం ఆతనిలో నిరుత్సాహాన్ని నింపింది. కుత్రాడు తలగడకు పెట్టిన రంధ్రాలు చూస్తుంటే జగన్నాథ్ హృదయం వ్రయ్యలవుతున్నట్లుగా ఉండేది. ఒకసారి తన పంచెను చించినందుకు కుత్రాణ్ణి చితకొట్టాడు. ఆ పంచెను చూడగానే జగన్నాథ్ కళ్ళవెంట బొటబొటా అశ్రుబిందువులు రాలాయి. ఒకవేళ గోకుల్ తిరిగివస్తే ఈ సారి సంవత్సరాని కోమాటు పంచె చింపినా ఏమీ కొట్టనని ప్రతిజ్ఞ తీసుకున్నాడు.

కాని గోకుల్ తిరిగి రాలేదు. జగన్నాథ్ వృద్ధుడై పోతున్నాడు. అతని యిల్లు బోసిగా వుండి

అతడ సమానం ఇంట్లో ఉండలేక పోతున్నాడు. మధ్యాహ్నంవేళ గ్రామ ప్రజలంతా విశ్రమిస్తూ ఉంటే, జగన్నాథ్ గ్రామమంతా కలయ తిరిగేవాడు అతన్ని చూడ గానే పిల్లలు దూరంగా పోయి “పిసినిగొట్టు” అని మారు పేరు పెట్టి పిలిచేవారు.

2

ఒకనాటి మధ్యాహ్నం జగన్నాథ్ మామిడి తోపు లోంచి వెడతోంటే ఓపిల్లలతండా కనిపించింది జగన్నాథ్ వారి దగ్గరకు వెళ్ళేసరికి పిల్లలంతా పారిపోయారు. కాని

ఓకుర్రాడు మాత్రం పారిపోకుండా అక్కడే నిల్చున్నాడు. జగన్నాథ్ ఆతని దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కుర్రాడు మంచి పసిమి రంగులో నిగ్గుదేరి ఉన్నాడు. బుగ్గలు పాలుగారుతున్నై. జగన్నాథ్ ఆతనితల నిమిరాడు. వెంటనే ఆతనిమనసులో ఓ ఆలోచన మెదిలింది. ఆ కుర్రాణ్ణి తనవెంట ఇంటికి రమ్మని అడిగాడు. వాళ్ళిద్దరి మధ్య జరిగిన సంభాషణ ఇది.

“అబ్బాయి, నీ పేరేమి?”

“నితాయ్ పాల్”

“మీ ఇల్లెక్కడ?”

“చెప్పను”

“మీ నాన్నెవరు!”

“చెప్పను”

“ఎందుకు చెప్పవు?”

“నేఇంటిదగ్గర్నుంచి పారిపోయొచ్చాను”

“అలా ఎందుకు చేశావ్?”

“మానాన్న నన్ను బడికి వంపడానికి ప్రయత్నించి నందుకు.”

జగన్నాథ్ కు ఇప్పటికీ విషయమంతా అర్థమైంది. “సరే! అయితే నాతోవచ్చి మా ఇంట్లో ఉంటావా?” అడిగాడు.

“ఓం ఉంటాను” అన్నాడు కుర్రాడు.

నితాయ్, జగన్నాథ్ ఇంట్లో ప్రవేశించాడు. అలిసి పోయిన బాటసారికి చెట్టునీడ కనిపించినట్లుగా ఉంది ఆతనికి.

తన మనమడు లేనినోటును ఈ కుర్రాడిద్వారా తీర్చుకుంటున్నాడు జగన్నాథ్.

ప్ర

ఆకస్మాత్తుగా నితాయ్ పాల్ ఆ ఇంట్లో అంతప్రముఖమైన స్థానాన్ని పొందగలగడం గ్రామస్థులకు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. ముగలివాని మరణం త్వరలోనే సంభవమని అందరికీ తెలుసు. అతని ఆస్తి యావత్తు ఓ దిక్కులేని అవరిచిత బాలునికి దక్కడం వారికి దుఃఖభాజకంగా ఉంది. కోపం పట్టలేక చివరికా కుర్రాణ్ణి కొట్టడానికి కూడా సమకట్టారు. కాని జగన్నాథ్ అతన్ని తనప్రాణంకంటే అధికంగా చూడడం చేత వారికా అవకాశం దొరకలేదు.

ఒకోసారి కుర్రాడు ఇంటికెళ్ళి పోతానని మొరాయించేవాడు. ముగలివాడు అతనికో ఎరచూపించేవాడు. “నీకు నా ఆస్థంతా ఇచ్చేస్తాను” అనేవాడు. వయస్సులో కుర్రాడైనా నితాయ్ ఆస్తియొక్క విలువను వెంటనే గ్రహించేవాడు.

ఆ కుర్రాడి తండ్రిని గురించి గ్రామస్థులంతా ఆరా తీయ్యడం మొదలెట్టారు. కుర్రాడి కోసం తలిదండ్రు లెంత బెంగటిల్లి పోతున్నారో అని జాలి పడేవారు. వారి నంత బాధ పెడుతున్న కుర్రాడు నిజంగా మూర్ఖుడై ఉండాలి. ఇలా అనుకొని నితాయ్ ని శాపనార్థాలతో సత్కరించేవారు.

ఓ రోజు ముగలివాడు తోటనుంచి ఇంటికొస్తుంటే దారిలో ఓ బాటసారి కనిపించాడు. దామోదర్ పాల్ అనే

ఓ వ్యక్తి తన కుమారునితోసం అన్ని ఊళ్ళూ గాలిస్తున్నాడని ఆ ఊరుకూడా వస్తున్నాడని ఆతను చెప్పాడు. ఈ సంగతి తెలుసుకోగానే నితాయ్ తన రాబోయే ఆస్తిని పదిలి పెట్టి హరిపోవడానికి సిద్ధమయ్యాడు. జగన్నాథ్ అతనికి ధైర్యాన్ని పుకొల్పాడు. “ఎవ్వరికి తెలియకుండా నీతో చోట దాస్తాను” అన్నాడు.

నితాయ్ కి కొంత ఆందోళన తగ్గింది పెంటనే అడిగాడు: “ఎక్కడ దాస్తావు, చెప్పు”

“ఇప్పుడే చూపిస్తే గ్రామస్థులు చూస్తారు. అంచేత రాత్రికి చూపిస్తా!” అన్నాడు.

నితాయ్ సంతోషానికి మేరలేదు. తండ్రి తనతోసం ఊరంతా గాలిస్తాడు. కాని తను ఎక్కడాకనుపించడు. తండ్రి విసుగెత్తి వెళ్ళిపోతాడు. ఇకప్పుడు తను బయటకొచ్చి ఇంచక్కా అడుకోవచ్చు. నితాయ్ ఈవిధంగా ఆలోచించసాగాడు.

మధ్యాహ్నమయింది. జగన్నాథ్ నితాయ్ ని ఇట్లా పెట్టి తాళం వేశాడు. ఎక్కడికో వెళ్ళి మళ్ళీ తిరిగివచ్చాడు వచ్చిరాగానే నితాయ్ అతన్ని ప్రశ్నలవర్షం ముంచెత్తిం చాడు.

ఇంకా చీకటి పడకుండానే నితాయ్, “తాతా వెడదామా! అన్నాడు. ఇంకా చీకటి పడలేదు” చెప్పాడు జగన్నాథ్.

మరి కాసేపున్న తరువాత. “ఇప్పుడు చీకటి పడింది చూడు తాతా! మనం వెళ్దొంపద.” అన్నాడు నితాయ్.

ఉళ్ళోవాళ్ళు ఇంకా నిద్రపోలేదు” గొణిగాడ జగన్నాథ్.

నితాయ్ మరోక్షణమూగి, “వాళ్ళు నిద్రపోయారు. తాతా! ఇక మనం పోదాంపద!” అన్నాడు.

రాత్రి గడుస్తోంది. నితాయ్ కనురెప్పలు బరు వెక్కాయి. నిద్రకు తాళలేకపోయాడు. అర్థరాత్రి అయిన తరువాత జగన్నాథ్ కుర్రాడి చెయ్యి పట్టుకొని మెల్లగా బయటకొచ్చాడు. నిద్రిస్తున్న గ్రామ వీధుల్లోంచి ఇద్దరూ నిశ్శబ్దంగా ఉరు బయట కొచ్చారు అంతటా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. అప్పుడప్పుడు నక్కలు కూతలు మాత్రం వినుపిస్తున్నాయి. నితాయ్ కి భయంపేళ జగన్నాథ్ చేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నాడు.

పొలాలు దాటి వాళ్ళు చివరికోడవి చేరుకున్నారు. ఓ శిథిలమైన దేవాలయం దగ్గర ఆగిపోయారు. నితాయ్ ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు “ఇదేనా నే ఉండేచోటు” అతడూ హించుకున్న దానికి దీనికి ఎక్కడా సంబంధంలేదు. ఇంటి దగ్గరనుంచి పారిపోయి వచ్చింది లగాయితూ ఇటువంటి పాడుబడ్డ దేవాలయాలలో అతడనేక మార్లు తల దాచుకున్నాడు.

ఇద్దరూ గుడిలోవలకు వెళ్ళారు. అక్కడో మూల ఓ రాతి పలక ఉంది. జగన్నాథ్ దాన్ని తొలగించాడు. దానికింద ఓ భూగర్భగుహ ఉంది. అందులోంచి ఓ నీవం వెలుగుతూ కనిపించింది. నిచ్చినసాయంతో ఇద్దరూకిందకిదిగాడు. నితాయ్ చుట్టూ కలయజూశాడు. అతనికో మూల బిందెలు

కనిపించాయి. గదిచుట్టూలో ఓ తివాసీ ఉంది. దానిముందు పువ్వులు, గంధం, తిలకం మొదలైన పూజా సామగ్రి ఉన్నాయి. నితాయ్ బెడెల్లో ఏమున్నాయోనని చెయ్యి పెట్టి చూశాడు. అశ్చర్యం! వాటిల్లో రూపాయలున్నాయి.

నితాయ్ వైపు తిరిగి అన్నాడు జగన్నాథ్: “నా దగ్గరున్న డబ్బంతా ఇదే దీన్ని నీకివ్వాలి నవ్వుజెపుతాను”

నితాయ్ సంతోషంతో ఎగిరి గంకేశాడు “అంతా ఇచ్చేస్తావా! ఒక్క రూపాయకూడా తిరిగి తీసుకోవుకదా !” అన్నాడు.

“ఒక వేళ తీసుకుంటే నా చెయ్యి వక్షవాతంతోడిపోతుంది. అయితే ఒక్కవరకుంది. ఒకవేళ నా మనుమడు గాని, ముది మనుమడుగాని, మరింకెవరైనా అతనితాయాకు వారుగాని నీకు కనిపిస్తే, ఇప్పుడు నీకిస్తున్న డబ్బంతా ఒక్క రూపాయకూడా బీకపోకుండా ఇచ్చేయ్యాలి! తెలిసిందా ?

“అలాగే!” అన్నాడు నితాయ్ ఉత్సాహంతో!

“అయితే ఈ ఆనందమీద కూర్చో” అన్నాడు జగన్నాథ్.

“ఎందుకు?”

“నువిప్పుడు పూజ చెయ్యాలి”

“పూజేందుకు ?” కుర్రాడు వెనక్కి తగ్గాడు.

“ఇది ఆచారం ”

నితాయ్ ఆనందమీద కూర్చున్నాడు జగన్నాథ్ అతని నుదుటిమీద గంధపు పూతలు పూశాడు. నొసటతిలకం పెట్టాడు. మెడలో పూలదండ వేశాడు. ఇకమంత్రాలు

చదవ నారంభించాడు.

లక్క విగ్రహంలా కదలకుండా మంత్రాలు వింటూ కూచోవడం నితాయ్ కేమీ నచ్చలేదు. తాతా!” అని గొణిగాడు.

జగన్నాథ్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. మంత్రాలు చదువుకు పోతున్నాడు.

చివరికి అక్కణ్ణుంచి లేచిపెళ్లి అతి కష్టమీద ఓ బిందెను మోసుకొచ్చాడు. దాన్ని నితాయ్ ముందుంచి ప్రమాణం చేయించాడు.

“ఈ ధనాన్ని బృందావక కుందూ కొడుకు, జగన్నాథ్ కుందూ మనుమడు అయిన గోకుల్ చంద్ర కుందూకు గాని, అతని వారసులకుగాని అందించగల వాడనని ప్రమాణం చేస్తున్నాను.”

ఈ ప్రమాణాన్ని నితాయ్ చేత అనేకమార్లు చేయించాడు జగన్నాథ్. పూజా కార్యక్రమం పూర్తయింది. గుహలోకి గాలివచ్చే హార్గంలేదు. దీపం పొగతో గుహంతా నిండిపోయింది. నితాయ్ కి భయం వేసింది.

దీపం వెలుతురు క్రమంగా సన్నగిలుతోంది. మరి కాసేపటికి దీపం ఆరిపోయింది. గుహంతా చీకటిమయమయింది. ఆ చీకట్లో ఎవరో నిచ్చనెక్కుతున్న శబ్దం వినిపించింది. “తాతా! ఎక్కడి కెడుతున్నావ్!” అడిగాడు నితాయ్ భయంతో.

“నే వెళుతున్నాను. నువ్విక్కడే ఉండి నిన్నెవరూ కనుక్కోలేరు. నా మనుమడు గోకుల్ చంద్ర పేరు గుర్తు

చుకో" అన్నాడు జగన్నాథ్.

అతడు నిచ్చన తీసివేశాడు.

నితాయ్ బిక్కుబిక్కుమంటూ, "నే నిప్పుడు మా నాన్న దగ్గరకు వెడతా" అని రోధించాడు.

జగన్నాథ్ రాతి పలకను తిరిగి మామూలుచోట ఉంచేశాడు. కిందకు వంగి, రాతిమీద చెవిపెట్టి విన్నాడు. నితాయ్ మాటలు వినిపించాయి. "నాన్నా..." తరువాత మళ్ళీ శబ్దం వినిపించలేదు.

ఆ విధంగా కుర్రాడికి డబ్బు వప్పించి జగన్నాథ్ ఆరాతి పలకను మట్టిలో కప్పేశాడు. దానిమీద ఇటుక రాళ్లు పెట్టాడు. అపైన గడ్డి గాదం విరజిమ్మాడు. చాలా రాత్రి గడిచింది. అతడాస్థలం వదిలిపెట్టి వెళ్ళలేక పోతున్నాడు. మళ్ళీ నేలకుబంగి, చెవిపెట్టి వినడానికి ప్రయత్నించాడు. ఎక్కడో అట్టడుగున పాతాళంనుంచి రోదన శబ్దం వినిపించింది. ఆశబ్దానికి నిద్రపోతున్న వాళ్ళంతా లేచి ఆక్కడకు వస్తారేమోనని అతనికి భయం పట్టుకుంది. మరొకమారు చెవి పెట్టి విన్నాడు. "నాన్నా!" శబ్దం వినిపించింది.

జగన్నాథ్ కు ఏం చెయ్యడానికి తోచలేదు, గట్టిగా నేలనుకొట్టి "ఎవరైనా ఏంటారు మాట్లాడకు" అని అరచాడు.

తూకపు దిక్కున కెంపు కాంతుల్ని వెదజల్లుతూ నూర్యు దుదయించాడు. ఇకప్పుడు జగన్నాథ్ ఆ దేవాలయాన్ని వదిలిపెట్టి, పొలాల్లో పడి నడిచిపోతున్నాడు.

అక్కడెవరో అతన్ని నాన్నా అని పిలిచారు. ఆశ్చ

ర్యంతో వెనక్కి చూచాడు. అతనికి తన కుమారుడు కనిపించాడు.

“నాన్నా నా కొడుకు నీ ఇంట్లో దాక్కున్నాడని తెలిసింది. వాణ్ని నేను తీసుకెళ్ళాలి” అన్నాడు బృందావన్.

జగన్నాథ్ ఈ మాటలు వినగానే స్థాణువైపోయాడు. కళ్ళప్పగించి చూస్తూ “నీ కొడుకా!” అన్నాడు.

“అవును నా కొడుకు గోకుల్. వాడివ్వుడు నితాయ్ పాల్. నా పేరు దామోదరపాల్. నీ పేరు జేశమంతా ఘనంగా పాకిపోతోంది. నీ పేరు చలితే మాకు మంచి నీళ్ళు కూడా పుట్టలేదు. అంచేత విధిలేక పేర్లు మార్చుకున్నాం” అన్నాడు బృందావన్.

జగన్నాథ్ కమ్మదిగా తన రెండు చేతులను పైకెత్తి ధ్యానంలో పడ్డాడు. అతని చేతులు వణికాయి. మరి కాసేపటికి స్పృహ తప్పి బిళ్ళబీలుగా కిందపడ్డాడు.

అతనికి స్పృహ రాగా నేలేది తన కొడుకును తీసుకొని దేవాలయం దగ్గరకు వెళ్ళాడు.

వాళ్ళు లోవలకు వెళ్ళిన తరువాత నీకేమైనా రోధిస్తున్న శబ్దం వినిపిస్తుందా? అన్నాడు తండ్రి.

“నా కేం వినిపించడం లేదు” అన్నాడు బృందావన్.

“జాగ్రత్తగా విను. “నాన్నా” అని ఎవరైనా పిలుస్తున్న శబ్దం వినిపిస్తుందా?”

“లేదు”

ఆ నాటినుండి జగన్నాథ్ కనిపించిన వాళ్ళనల్లా అడుగుతున్నాడు “నీకేమైనా రోధన ధ్వని వినిపిస్తోందా?” అతన్ని చూడగానే అందరూ పిచ్చివాడని గేలి చేసేవారు.

నాలుగు సంవత్సరాల తరువాత జగన్నాథ్ మరణ శయ్యమీద ఉన్నాడు. శ్రమంగా అతనికళ్ళకి ప్రపంచం కనబడకుండాపోయి, శ్వాస ఆగిపోబోతున్న సమయంలో మంచంమీద లేచి కూర్చున్నాడు. తన రెండు చేతులతోను భగవంతుణ్ణి ముక్కుతూ సణిగాడు. “నితాయ్ నిచ్చెన ఎవరు తొలగించారు?”

గాలి, వెలుతురు లేని ఆపాతాళకూపంలోంచిబయట పడ్డానికి ఆఖరికి నిచ్చెనకూడా లేకపోవడంచేత బెంబేలుపడి, బేబారెత్తి, రోధసచేస్తూ చివరకు ప్రాణాలు విడిచాడు నితాయ్.

ఆ దృశ్యాన్ని తలుచుకోగానే జగన్నాథ్ ఒళ్ళంతా కంపించింది. వెంటనే మంచంమీద పడిపోయాడు అంతే, మళ్ళీ లేవలేదు.

సంపాదకుడు

నాభార్య జీవించి వున్నంతకాలం ప్రభను గురించి అసలు నేను పట్టించుకోనేలేదు. నిజం చెప్పాలంటే నేను ప్రభ మీద కంటే ఆమె తల్లిమీదనే ఎక్కువ వక్కువ చూపించేవాణ్ణి.

ప్రభ వచ్చేరాని మాటలతో ముద్దుగా మాట్లాడుతోంటే అప్పుడప్పుడు వింటూ కూర్చునేవాణ్ణి. వాళ్ళమ్మతో దోబూచులాడుకుంటున్నప్పుడు పాప ముఖంలో మెరిసే నవ్వును తిలకిస్తుండేవాడిని. నాకు ముద్దొచ్చినప్పుడు పాపను ఎత్తుకొని తనివితీరా ముద్దాడేవాడిని. కాని నాకు విసుగు పుట్టగానే పాపను వాళ్ళమ్మ కందించేవాడిని. బోనులోంచి బయటబడ్డ సింహంలా పాప వాళ్ళమ్మ ఒళ్ళోకి దూకేది.

కాని నా భార్య అకాల మరణంవల్ల పాప, వాళ్ళమ్మ చేతుల్లోంచి నా చేతుల్లోకివచ్చింది. అప్పుడు పాపను నా హృదయానికి దగ్గరగా హత్తుకున్నాను.

తల్లిలేని పిల్లను అతిజాగ్రత్తగా పెంచి పెద్ద చెయ్యి వలసిన బాధ్యత నామీద వుంది. కాని నా కుమార్తె, భార్య లేని తండ్రిని సంరక్షించవలసిన బాధ్యత తనదే అన్నట్టు మెలగసాగింది. ఏదిఏమైనా ఈవిషయం మాత్రం యదార్థం. ఆమె సంవత్సరాల వయస్సునుంచి ప్రభ ఇంటి యజమానురాలైంది. ఈ చిన్నారి బాలిక తన తండ్రి సంరక్షకురాలుగా వుండడం ఎవరైనా వింటే నవ్విపోతారుకదూ! కాని ఇది

మాత్రం నిజం.

నేను దాదాపుగా ఆమె చేతుల్లోకి వారిగిపోయాను. నేను ఆసమర్థుణ్ణి, నిస్సహాయుణ్ణి అవుతున్నకొద్దీ ఆమె మరింత సంతోషించేది. నేను వంకిమీదనుంచి నా బట్టలు తీసుకుంటున్నా, బూట్లు తొడుక్కుంటున్నా. ఆమె హాకును నేను లాక్కుంటున్నట్టు ప్రభ బాధపడేది. ఆమె అంతకు ముందెప్పుడూ ఆట బొమ్మలనుకూడా అంత శ్రద్ధగా పోషించలేదు కాని ఇప్పుడు తన తండ్రికి భోజనం దగ్గరనుంచి రాత్రి పడుకోబోయేవరకు అన్ని పనులూ తనే నిర్వహిస్తుంది. ఆమెకు పాఠాలు చెప్పేటప్పుడుమాత్రం తండ్రిగా నా ఆధికారాన్ని వినియోగించుకునేవాడిని.

రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ సక్ష్మోకవిషయం వేధించుకు తింటుండేది. నా కమాల్‌కొక మంచి సంబంధం చూడాలంటే పెద్ద కట్నం ఇచ్చుకోగలిగిన స్థితిలో వుండాలి. కాని అంత డబ్బు శేషాశ్వి-డనుంచి తేగలను! ఆమెకు నేను చక్కగా చదువు చెప్పిస్తున్నాను ఆమె ఒక మూగనిచేతిలో పడితే యేం జరుగుతుంది?

ఎలాగైనా డబ్బు సంపాదించాలని నిశ్చయించుకున్నాను. ప్రభుత్వోద్యోగం సంపాదించడానికి నాకు వయస్సు మీరిపోయింది. పోసీ ప్రయివేటు ఫరంలో ఎక్కడైనా ఉద్యోగం చూసుకుందామా అంటే నాకు తెలిసినవారూ లేరు. ఆలోచించి ఆలోచించి చివరకు పుస్తకాలు రాయడానికి నిశ్చయించుకున్నాను.

వెదురుగొట్టానికి రంధ్రాలు పెడితే అందులో నూనె

కాని, నీళ్ళూని నిలువ వుండవు; కారిపోతవి కాని దానిని వట్టుకొని పూదితే ఏమీ ఖర్చులేకుండా సంగీతం వినిపిస్తుంది. ఇతర రంగాలలో పనికిరాని మనిషి కనీసం సాహిత్యంలో నైనా తన కృషిని కనపర్చాలి. ఎందుకూ కొరగాని మనిషి కనీసం విశోదాన్నయినా అందించాలి. ఈ ఆలోచనలతో ప్రేరేపితుణ్ణయి నేనొక ప్రహసనం (హాస్యనాటకం) రాశాను. దాన్ని స్టేజీమీద ప్రదర్శించారు. ప్రజలంతా దాన్ని చూసి మెచ్చుకున్నారు.

ఒకసారి కీర్తి కంఠూతి చవిచూశాక ఆ రంగంలో ఇంకా ముందుకు వెళ్ళకుండా వుండలేకపోయాను. నెలల తరబడి స్థిరచిత్తంతో నేను నాటకాలు రాయ నారంభించాను.

ప్రథ చిరునవ్వు నవ్వుకుంటూ నా దగ్గరకు వచ్చి గుర్తు చేసేది; “నాన్నా, స్నానంచేసే వేళయింది, లే !”

“ఇప్పుడుకాదు, వెళ్ళు. నేనిప్పుడు పని తొందరలో వున్నది కనపట్టంలా! నన్ను విసిగించకు అని గదురుకునే వాణ్ణి.

వెలుగుతున్న దీపం ఒక్కసారి ఆరిపోతే ఎంతచీకటిగా ఉంటుందో అంత చీకటి ఆమె ముఖంలో పెనవేసుకునేది, నాకు తెలియకుండానే నెమ్మదిగా అక్కడనుండి వెళ్ళి పోయేది.

నేను దానీ పనివాళ్ళను తరచు తరినివేసేవాణ్ణి. సేవకుల్ని చితకొట్టేవాణ్ణి. అడుక్కునేవాడు ఇంటికొచ్చి పాటలు పాడుతుంటే నేను కర్రపుచ్చుకొని వాళ్ళ పెంటపడే వాణ్ణి. నాగది వీధిపక్కనే ఉండడంచేత దారేపోయేవాళ్ళు

నా దగ్గరకొచ్చి దారి చెప్పమనేవాళ్లు. నేను వాళ్ళను పోయి ఓట్లో కలవమనేవాణ్ణి. నేనొక అపరహాస్య నాటకం రాయడంలో నిమగ్నుడనై ఉన్నాననే విషయం ఒక్కరు కూడా గుర్తించరు కదా !

నేను కీర్తి సంపాదించినంతగా డబ్బు సంపాదించలేక పోయాను. కాని అందుకు నేనేమీ బాధ పడేవాణ్ణి కాదు.

తరువాత నాకొక అపూర్వావకాశం లభించింది. ఓహిర్ గ్రాం అనే ఊళ్లో ఓ ధనికుడు ఓ పత్రికను నడపటం ప్రారంభించాడు. ఆ పత్రికకు నన్ను సంపాదకుడిగా ఉండమని వేడుకున్నాడు. అందుకు నే నంగీకరించాను.

మొదట్లో బ్రహ్మాండమైన కృషి చేసి మంచి మంచి రచనలతో పత్రికను ఉత్తమంగా తీసుకొచ్చాను. నేను బజార్లో పోతున్నప్పుడల్లా వ్రజలు నన్ను వేలెత్తి చూపించి, నా రచనలను గురించి చెప్పుకునేవారు.

జహిర్ గ్రాం ఊరుపక్కనే ఓహిర్ గ్రాం ఉంది. ఆ వూళ్లో ఓ ధనికుడున్నాడు. జహిర్ గ్రాం ఓహిర్ గ్రామంలోని ఈ ధనికులిద్దరికీ మొదటిసారి బద్దవైరం. వాళ్ళిద్దరియధ్య ఒకప్పుడు కొట్లాటలుకూడా జరిగాయి. నేనిప్పుడు అందులో ఒకరిపక్షాన చేరి పోరాడవలసి వచ్చింది. నేను కేసులం హోదాకొనడం అక్కడ అంటిపెట్టుకు ఉన్నానని అందరూ అనుకోసా గారు.

నా రాతలు అహిర్ గ్రాం మీద చాల తీవ్రంగా వుండేవి. వారిపట్టు పూర్వోత్తరాలన్నీ ఏకరువు పెట్టిదూ ఓకే నట్టు ఏకేసేవాడిని.

అప్పటివరకు నా రాతలు చూచుకొని నాలో నేను నవ్వుకునేవాడిని. నేనేదో ఘనకార్యం సాధించినవాడిలా నా ముఖం మండహాసంతో తొణికిసలాడు తుండేది. జహీర్ గ్రామాన్ని గురించి నేను చలోట్టగా మాట్లాడుతుంటే ఓహి గ్రామంవాళ్లు పగలబడి నవ్వేవాళ్ళు. నేనప్పుడు నిజంగా గర్వ పడేవాణ్ణి.

చివరకు జహీర్ గ్రామంలో కూడా ఒక ప్రతీక వెలిసింది. అందులో ప్రకటించేదంతా ఉట్టిచెత్త. సాహిత్య విలువ ఏమీ ఉండేదికాదు కేవలం ఓహి గ్రామం గురించిన బండ బూతులతో అది నిండి ఉండేది.

కాని నేను మాత్రం ప్రతీకా సాంప్రదాయ మర్యాదలను విస్మరించేవాణ్ణి కాదు ఎంతో హుందాగా గుంభనంగా మృదువైన శైలిలో విమర్శలు రాసేవాణ్ణి. ఈ ప్రతీకాయుద్ధంలో గెలుపునాదేనని, ప్రజలు చెప్పుకునేవారు. కాని ఉదాత్త భావాలతో, ఉన్నత శైలిలో రాయడం నా పొరపాటని తరువాత గ్రహించాను. నా ప్రత్యర్థికి ఇవేమీ అక్కర్లేదు. కేవలం దుమ్మెత్తి పొయ్యడమే ఆ ప్రతీక ప్రధాన లక్ష్యం.

నా యజమానికి నామీద కోపం వస్తోంది. నారచనలలో ఉపయోగిస్తున్న మర్యాదకరమైన భాష ఆయనకు పేం వంగా తోచింది. బజార్లో వెడుతుంటే ఇప్పుడు ప్రజలు నా గురించేమీ చెప్పకోవడంలేదు. నా శ్రేయోభిలాషులు నా నాటకాలన్నీ మర్చిపోయారు. నేనిప్పుడు పూర్తిగా కాలిన అగ్గిపుల్లలా ఉన్నాను.

నా మనస్సు వ్యథతో సతమత మైపోతోంది. నా మనస్సు నెంత కూడదీసుకున్నా ఒక్క వాక్యంకూడా సరిగా రాయలేకపోతున్నాను. నా జీవితం మాధుర్యాన్ని కోల్పోయి నల్బుగా వుంది.

ద్రభ ఇప్పుడు నన్ను చూస్తే భయపడుతోంది నేను పిలుస్తేనేకాని లేకపోతే నాదగ్గరకు రావడానికి సంకోచిస్తోంది. ఎల్లిప్పమా హాస్యరచనలు చేసే పండిపోయిన తండ్రికంటే ప్రాణంలేని ఆటబొమ్మ చాలా ఉత్తమమైనదని బహుశా ఆమె తలంచి వుండవచ్చు.

ఓ రోజున అహిర్ గ్రాం వ్రతీక నా యజమానినివదిలి పెట్టి నామీద దండయాత్ర సాగించింది. నామీద చాల అసభ్యకరమైన రాతలు ఆందులో వున్నాయి నా కొత్తులు చాలమంది నాదగ్గరకువచ్చి వాటి ప్రస్థావన తీసుకొన్నారు. దానికి ఘాటుగా సమాధానం రాయమని సలహా ఇచ్చారు.

మా ఇంటిముందు ఓచిన్నతోట వుంది. సాయంత్రం వేళ శింశాకాంతుడై తోటలో అటూ ఇటూ పచార్లు చేస్తున్నాను. పక్షులు అప్పుడే గూళ్ళకు తిరిగి వస్తున్నాయి. ప్రశాంతమైన ఆ సాయంత్రం ఆహ్లాదకరంగావుంది పక్షుల్లో రచయితలుకాని, కవులుకాని లేరు. విమర్శలు వాదోప వాదాలు అసలేరావు. నిజంగా ఆ జీవితం ఎంత మధురమైనది?

నేను రాయవలసిన సమాధానాన్ని గురించి ఆలోచిస్తున్నాను మర్యాదగా రాస్తే వచ్చిన నష్టమేమిటంటే అది అన్ని రకాల ప్రజలకు అర్థంకాదు. అంచేత నేనుకూడా, నా

మీద దాడిచేసిన విధంగానే సమాధానం రాయదల్చుకున్నాను. నా ఓటమిని అంగీకరించటానికి నే నెంతమాత్రము సిద్ధంగా లేను.

నే నీ నిర్ణయానికి రాగానే ఒక చిరపరిచిత కంఠం సంధ్య చీకటిలోంచి వినిపించింది. మరుక్షణంలో నా అరచేతిని ఒక మృదుల హస్తం స్పృశించింది. ఆ కంఠము. స్వర్ణ నాకు చిరపరిచితమైనప్పటికి నామనస్సు సరిగా లేకపోవడం చేత గుర్తించలేకపోయాను.

ఆవి నన్ను విడిచిపెళ్ళగానే, కంఠం నా చెవుల్లో మారు మ్రోగింది : హస్త స్పర్శ గుర్తుకొచ్చింది. నా కుమార్తె నెమ్మదిగా మరొకసారి నా దగ్గరకువచ్చి మెల్లగా, "నాన్నా!" అన్నది. సమాధానం రాకపోవడం పనికి నా మడిచేయి మెల్లగా పైకెత్తి తననుదుటికి నెమ్మదిగా కొట్టుకున్నది. ఆ తరువాత మారుమాటాడకుండా వెనుదిరిగి ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

చాలా కాలం నుండి ప్రభ నన్ను అలా పిలువలేదు. అంత స్వతంత్రంగా నా దగ్గరకొచ్చి నన్ను స్పృశించలేదు. అంచేత ఈ వేళ ఆమె ప్రేమ స్పర్శ నా హృదయం తహతహ లాడింది.

మరి కొంచెం సేపటి తరువాత ఇంట్లోకి వెళ్ళాను. ప్రభ మంచంమీద పడుకొని ఉండటం చూశాను. ఆమె కన్నులు అరమూతలు పడి ఉన్నాయి ఏదో బాధ పడుతున్నట్లుగా ఉంది సాయంత్రంవేళ రాలిపోయిన పుష్పంలా ఆమె మంచంమీద పడుంది.

ఆమె నుదిటమీద చేయ్యిపెట్టి కూశాను. ఆమెకు జ్వరం వచ్చింది. నాడి వేగంగా కొట్టుకొంటోంది.

నేను ప్రతికకు ఘాటుగా సమాధానం రాసే విషయాన్ని గురించి ఆలోచిస్తుండగా, జ్వర చిహ్నాలు గమనించిన నా కుమార్తె తండ్రి క్రేమను, మార్దాన్ని కొని పోవడానికి దప్పికగొన్న హృదయంతో నా దగ్గరకు వచ్చింది అప్పుడు తెలుసుకో గలిగాను.

ఆమె క్షక్కనే కూర్చున్నాను. నా కుమార్తె మాట్లాడకుండా నా చేతిని తన వేచ్చటి అరచేతుల్లోకి తీసుకొని ప్రశాంతంగా వదులుంది.

ఇంట్లో ఉన్న జహిర్ గ్రాం, అహిర్ గ్రాం ప్రతికలన్నీ తీసి దహనం చేశాను నా మీద విమర్శకు నేనేమీ సమాధానం రాయలేదు. నా ఓటిమిని అంగీకరించినప్పటి ఆ సంతోషాన్ని నా జీవితంలో ఎప్పుడూ పొందలేదు.

ఆమె తల్లి చనిపోగానే నా కుమార్తెను ఎత్తుకున్నాను మరిప్పుడు ఆమెను మరొకసారి నా హృదయానికి హత్తుకున్నాను.

*

*

*

బహిష్కరణ

అది నిండు పూర్ణమనాటి రాత్రి. చల్లగా పిల్ల వాయువులు వీస్తున్నాయి. ముఖ్యగారి ఇంటివక్క మామిడిచెరు మీద కూర్చుని కోయిల మధురంగా గానం చేస్తున్నది. ఆ ఇంట్లోని ఓగడిలో హేమంత తన భార్య వక్కన కూర్చుని ఆమె జడలోని మల్లెపూల వాసనను ఆఘ్రాణిస్తున్నాడు. కుసుం కదలకుండా కూర్చుని కిటికీలోంచి వెన్నెట్లోకి తడేకంగా చూస్తున్నది. ఆమెవక్కన భర్త కూచునట్లు ఆమెకు స్పృహ లేదు.

మరి కాసేపటికి హేమంత తన భార్య చేతులను వట్టుకొని మెల్లగా అన్నాడు : “ఎక్కడున్నావు, కుసుం ! ఆ ఊహలోకంలోంచి విడిపడి వడివడిగా నా చెంతకు రా! నా నా హృదయానికి చేరువుగా రా! ఈ రాత్రి ఎంత మధురంగా ఉందో చూడు!”

కుసుం తన దృష్టిని ఆకాశంనుంచి మరల్చింది. భర్త వైపుకు తిరిగింది. “ఈ రాత్రిని, చంద్రుణ్ణి వెయ్యి వ్రక్కలుగా చెయ్యగలిగిన మంత్రం ఒకటి నాకు తెలుసు” అన్నది మెల్లగా.

“అలాగా! అయితే దయచేసి దాన్ని మాత్రం వ్రయోగించకు. ఇంకా ఏదైనా మంత్రం వారానికి నాలుగు శనిరాలు. రాత్రుళ్ళను ఆమర్నాటి సాయంత్రంవరకూ పొడి

గించ గలిగినది గనుక ఉన్నయితే చెప్ప!" అన్నాడు హేమంత.

ఇలా అని భార్యను దగ్గరగా లాక్కోవడానికి ప్రయత్నించాడు. కుసుం అతనికి కొగిట్లోంచి విడిచడి అన్నది : "నా మరణశయ్యమీద మీకొక సంగతి చెబుతానని వాగ్దానం చేసిన విషయం గుర్తుందా? చిరకాలం నుంచి చెప్పాలనుకుంటున్న ఆ విషయాన్ని ఇప్పుడే వెళ్ళగక్కుతాను. మీ రెటువంటి శిక్ష విధించినా అనభవించటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను.

హేమంత ఏదో మాట్లాడబోతుండగా అంతలోజోళ్ళ చెప్పాడు వేగంగా మోగుతూ అటువైపు వస్తున్న శబ్దం వినిపించింది. అతని తండ్రి హరిహర ముఖర్జీ పాదరక్షలవి. ఆశబ్దం వినగానే హేమంత ముఖంలో చిరునవ్వు రేఖలు మాటునూయ ముక్త్యాయి.

తలుపు వెనుక నిలబడి హరిహర గజ్జించాడు :

"హేమంతా! నీ భార్యను వెంటనే ఇట్లోంచి గెంటుయ్యా."

హేమంత భార్య ముఖంలోకి చూశాడు. ఆమె కళ్ళ పళికల్లో ఏమీ మూర్పు కనిపించలేదు. ఆమె ముఖాన్ని చేతుల్లో కప్పకొని అక్కడి కక్కడే అప్పటికప్పుడు తనకరిగి నీరెపోతే బాగుండునని కోరుకుంది.

కోయిలగానం ఆ గదిలో ప్రతిధ్వనిస్తుంది. కాని దాన్నెవరూ వినడంలేదు. వెన్నెరేయి హాయిని నింపుతోంది. కాని ఆ గదిలో ఉన్నవారికి ఇప్పుడా సంగతే పట్టలేదు.

హేమంతగదిలోకి తిరిగివచ్చి, “విషయం నిజమేనా?” అని అడిగాడు.

“అవును” చెప్పింది కుసుం.

“మరి ఆ విషయం నాకు ముందెందుకు చెప్పలేదు!”

“చాలాసార్లు చెప్పడానికి ప్రయత్నించాను. కాని చెప్పలేక పోయాను. నేను దుర్మార్గురాలిని.”

“ఆసలు విషయమంతా ఇప్పుడు చెప్పు.”

కుసుం విశ్వలంగా కూర్చుని తొణక్కుండా తన కథంతా చెప్పింది. ఆమె చెప్పింది పూర్తిగా విని హేమంత అక్కణ్ణుంచి బయటకెళ్ళాడు.

తన భర్త ఇక ఎప్పటికీ తిరిగి రాడనుకుంది కుసుం. అది ఆమెకు వింతగా తోచలేదు. నిత్య జీవితంలో జరిగే సహజ సంఘటనలా చలించలేదు. ఈ ప్రపంచము ప్రేమ ఆమెముందు నిర్వికారంగా గోచరించాయి. ఆమె భర్త తన మీద చూపించిన ఆదరణప్రేమ గతించిన పాటి జాప్యకాల జాడలు ఆమెను వెన్నాడుతున్నాయి. పదునైన కత్తితో ఎవరో తన హృదయాన్ని కోత పెడుతున్నట్లు బాధ పడసాగింది. అంతకు ముందే హేమంత ఆమెతో అన్నాడు. “ఎంతటి మధురమైన రాత్రి!” అదే రాత్రి ఇంకాగడుస్తోంది అదే కోకిల ఇంకా గానం చేస్తోంది. అవే పిల్లవాయువులు ఇంకా ఆహ్లాదకరంగా వీస్తున్నాయి. అదే చంద్రకాంతి తేరచిన కిటికీలోంచి గదిలోకి తొంగి చూస్తోంది.

ఆ రాత్రంతా నిద్రపోకుండా గడిపి, ఆ మర్నాడుద ఉదయం హేమంత పేరీశంకర్ ఘోసాల్ ఇంటికి వెళ్ళాడు.

“విశేషా లేమిటబ్బాయి?” అన్నాడు పేరీశంకర్.

హేమంత కోపంతో, వణుకుకున్న కంఠంతోబిగ్గరగా అరిచాడు. “నా కులాన్ని మంట గలిపావు. మమ్మల్ని నాశనం చేశావు. దానికి నిన్ను శిక్షించాలి. అతడంతకంటే మరి మాట్లాడలేకపోయాడు.

“మీరు నన్ను కులంలోంచి వెలేశారు. మీరుమాత్రం వదిలిపెట్టారా! అన్నాడు పేరీశంకర్ తాపీగా.

తన బ్రాహ్మణకోపం పేరీశంకర్ ని వెంటనే బూడిద చేస్తుందనుకున్నాడు హేమంత. కాని అతనికోపం అతనిలోనే అణగారిపోయింది. పేరీశంకర్ అతనిముందు నిశ్చలంగా, గాంభీర్యంగా కూర్చున్నాడు.

“నీకెప్పుడైనా నేను అపకారం చేశానా? అడిగాడు హేమంత వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకుంటూ.

“నిన్నో ప్రశ్న అడుగుతాను. దానికి జవాబుచెప్పనా కుమార్తె, నా ఏకైక కుమార్తె - నీ తండ్రికి ఏం అపకారం చేసింది? అప్పుడు నువ్వు కుత్రాడివి. బహుశా నువ్వు విని ఉండవు. ఇప్పుడు చెబుతా విను. జాగ్రత్తగా విను. రెచ్చిపోకు” అన్నాడు పేరీశంకర్.

“నా అల్లుడు సహకారం మా అమ్మాయి నగలుగీసు కొని ఇంగ్లండు పారిపోయినప్పటికీ నువ్వు బాగా కుత్రాడివి. అయిదు సంవత్సరాల తరువాత అతడు బారిష్టరుగా తిరిగి వచ్చినప్పుడు గ్రామంలో జరిగిన గడబిడ నీకు తెలిసేఉంటుం

దను కుంటాను. లేక నువ్వు కలకత్తాలో చదువుకొంటుండడంచేత ఆవిషయం తెలియకపోవచ్చు, మీనాన్న మనకులానికి పెద్దకావడంచేత, నా కుమార్తెను తన భర్త దగ్గరకు పంపిస్తే నన్ను కులంలోంచి వెలెస్తానన్నాడు. అప్పుడు నేను మీనాన్న కాళ్ళమీదపడి వేడుకున్నాను “అన్నయ్యా! ఈ సారికి నన్ను రక్షించు. అల్లుడుచేత ఆవుపేడలినిపించి ప్రాయశ్చిత్తం చేయిస్తాను. అతణ్ణి తిరిగి కులంలోకి తీసుకో” అని వేడుకున్నాను, కాని మీనాన్న రాతిగుండె కరగలేదు. మరి నా మట్టుకు నేను నావకైక కుమార్తెను విడిచిపెట్టలేను. అంచేత నా స్వగ్రామానికి, బంధువులకు ఓ సలాంపెట్టి కలకత్తా చేరుకున్నాను. అక్కడకూడ కష్టాలు నన్ను తరుముకొచ్చాయి. నామేనల్లుడి వివాహానికి ఏర్పాట్లన్నీ పూర్తి చేస్తే, మీనాన్న పెళ్ళికూతురు తరపు వారికి పురెక్కించి ఆ సంబంధం కాస్తా చెడగొట్టాడు. అప్పుడు నేనో ప్రతిజ్ఞతీసుకొన్నాను. నా నరాల్లో ఒక్కబొట్టు బ్రాహ్మణ రక్షం ప్రవహిస్తున్నా దానికి ప్రతీకారం చేసితీరుతానని శపథం తీసుకొన్నాను. ఇప్పుడు నీకు విషయం కొంతవరకు అర్థమైందనుకుంటాను ఏం! మరి కాసేపాగితే పూర్తికథంతా విందువుగాని! అది బలే రసవత్తరంగా ఉంటుంది.”

“నువ్వుకాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు మీగదిపక్కన విప్రదాస్ చటర్జీ ఇల్లుండేది. వానం, ఆతడిప్పుడు మరణించాడు. ఆతని ఇంట్లోకుసుం అనే ఓ బాల వితంతువు ఉండేది. ఆమె కాయస్థుల పిల్ల. తలిదండ్రులులేరు. ఆమె చాల అందంగా ఉండేది. కాలేజీ విద్యార్థుల దృష్టిలో పడకుండా

ఆమెను ఉంచాలని ముసలి బ్రాహ్మణుడు అనుకునేవాడు. కాని యవ్వనం వచ్చినవాళ్లు ముసలిచాళ్ళ కళ్ళలో దుమ్ము కొట్టడం ఏమంత పెద్ద కష్టమైన పనికాదు. ఆమె తరచుగా బట్టలు ఆరేయడానికి డాబామీదికి వెళ్లేది. మరిచుప్పుకూడా మీ డాబామీది కిక్కి అక్కడే చదువుకునేవాడి ఏమకుంటాను. అక్కడ మీ ఇద్దరూ మాట్లాడుకునేవారో లేదో నాకు తెలియదు గాని ఆమె ప్రవర్తనను జట్టి ముసలివాడు కొంచెం అనుమాన పడ్డాడు. ఆమె ఇంటి వసులు సరిగా చేసేదికాదు. మతిమరుపు ఎక్కువైంది. ఎవ్వరూ పూజా పునస్కారాలు చేస్తూ నిద్రాహారాలు మాని, ఎండి వరుగులా అయింది ఒక్కోసారి ఏకారణంలేకుండానే ముసలి వానిముందు కూర్చుని కళ్ళనిండా నీళ్ళు పెట్టుకునేది.

మీ ఇద్దరూ డాబాలమీద తరచుగా ఒకరొకరు చూసుకునేవారనే విషయం చివరికతను తెలుసుకోగలిగాడు. నువ్వొకా లేడీకూడా మానేసి, మధ్యాహ్నం పూట డాబా మీది, చేతిలో పుస్తకం పెట్టుకొని ఒంటరిగా కూర్చుని చదివేవాడివి. విప్రదాసు నా దగ్గరకొచ్చి విషయమంతా విప్పిచెప్పాడు. నన్ను సలహా అడిగాడు “మావా! నువ్వు చాలా రోజుల్నుంచి కాళీయ తకు వెళ్ళాలనుకుంటున్నావు కదూ! నువ్విప్పుడు వెళ్ళడం మంచిది. ఆమెను నాలిథీనంలో ఉంచు. జాగ్రత్తగా చూస్తాను” అన్నాను.

“అతడు కాళీవెళ్ళాడు. నేనామెను శ్రీవతి చటర్జీ ఇంట్లో పెట్టాను అతడే ఆమె తండ్రిగా నలుగురికీ చెప్పాను. తరువాత జరిగిందేమిటో నీకు తెలిసిందే. మొదట్నుంచీ

చివరిదాకా నీకీ విషయమంతా చెప్పి నేనివారే ఉపశాంతి పొందుతాను. ఇదంతా ఓ వ్రణయచరిత్రలా ఉంది. అవును కదూ! ఇదంతా పుస్తకంగా రాసి అచ్చు కివ్వాలనకుంటున్నాను. కాని నేను రచయితను కాదు. ఈ రంగంలో మా మేనల్లుడి కేదో కొంత అభిరుచి ఉందంటున్నాడు నాకీ పుస్తకం రాయడానికి అతన్ని తీసుకొస్తాను. ఈ కథాంతం నాకు తెలియదు. కనుక నువ్వు అతనికి కొంచెం సాయపడాలి.”

పేరీ శంకర్ చెప్పిన ఈ చివరి విషయాలను వట్టించుకోకుండా హేమంత అడిగాడు; “ఈ పెళ్ళికి కనం అభ్యంతరం పెట్టలేదా?”

“ఇది చెప్పడం కష్టం. స్త్రీల హనము తెలా ఉంటాయో నీకు తెలుసు. వాళ్ళు ‘కాదు’ అని చెప్పారంటే అది ‘అవును’ న్నమాట. కొత్త ఇంటికి వెళ్ళింతరువాత మొదట్లో ఆమె నన్ను చూడక పిచ్చిదైపోయింది. ఎలాగో నువ్వుకూడా ఆమె కొత్త చిరునామా సంపాదించి, కాలేజీకి వెళ్ళేదారిలో శ్రీవతి ఇంటిముందు ప్రదక్షణలు చేసేవాడివి నీదృష్టి పైసి డెన్సి క లిజీమీద ఉండేదికాదు. నీకళ్ళు ఓ ఇంటి గవా తూలవైపు వెదకేవి. మీ ఇద్దర్నీ చూసి నాకు జాలివేసింది, ఓమూల నీ చదువు పాడైపోతోంది. మరో మూల ఆమె పరిస్థితి మరీ జాలికరంగా ఉంది.

ఓరోజున కుసుమను పిలిచి అడిగాను ‘అమ్మాయి! నే చెప్పేది జాగ్రత్తగా విను. నే ముసలి కాణ్ణి. నాముందు సిగ్గుపడకు. నీ హృదయంలో ఎవర్ని కోరుకుంటున్నావో నాకు తెలుసు. అతగాడి పరిస్థితి కూడా నీలాగే ఉంది. మీ

ఇద్దరికి పెళ్ళి చేయ్యలను కుంటున్నాను! ఇలా అనగానే కుసుం కళ్ళనిండా నీళ్ళు పెట్టుకొని అక్కణ్ణించిపరుగెత్తుకుపోయింది. ఇది జరిగిం తరువాత చాలా రోజులకు ఓనాడు నేను శ్రీవతి ఇంటికి వెళ్ళాను. కుసుంను పిలిచి నీకు సంబంధించిన విషయా లను అమెతో చర్చించాను. నెమ్మదిగా అమె స్వీకును పోగొట్టటంలో విజయం సాందాను. చివరికి పెళ్ళి చేయ్యడానికి పూనుకుంటానని చెప్పగా అమె అన్నది 'ఎలా జరుగుతుంది? ఫర్వాలేదు నిన్నో బ్రాహ్మణశస్యగా చెప్పి వివాహం జరిపిస్తాను. చాలాసేపు చర్చ జరిగిం తరువాత నువ్వందుకు ఒప్పుకుంటావో లేదో అని అన్నదామె. 'ఏమిటిదంతా! కుర్రాడు ప్రేమపిచ్చిలో పడ్డాడు. ఇవ్వడినన్నీ అతనికి చెప్పి వ్రయోజనం ఏమిటి! వివాహం అయిం తరువాత అన్ని విషయాలు వాటంతటి కవే సద్దకుపోతాయి. అసలావిషయం బయటికి పొక్కగల అవకాశం లేనప్పుడు ముందుగానే చెప్పుకొని జీవితాన్ని దుఃఖభాజకం చేసుకోవడం ఎందుకు?

ఈ ఎత్తుగడకు కుసుం అంగీకరించిందో లేదో నాకు తెలియదు, ఒక్కోసారి ఏడుస్తూ ఉండేది. మరోసారి మానంగా ఉండేది. అయితే ఆ విషయాన్ని ఇక్కడితో ఆపు చేద్దాం" అని నేనన్నప్పుడు అమెలో అశాంతి చిహ్నాలు కనిపించేవి. పరిస్థితులిలా ఉండగా నేనుశ్రీవతిని పెళ్ళిప్రజ్ఞ తీసికొని నీదగ్గరకు పంపించాను. ఒక్కక్షణంకూడా ఆగకుండా నువ్వందుకు అంగీకరించావు. అంతా సవ్యంగా జరిగిపోయింది.

"ముహూర్తం నిర్ణయించబోయే ముందు కుసుంతిరిగి మళ్ళీ మొదటికి వచ్చింది. "ఈ పెళ్ళి వొద్దు, మామయ్యా,"

అన్నది నాతో “వనుకుంటున్నా వమ్మాయి! అంతా నిర్ణయమైపోయింది తరువాత ఇప్పుడు మానమెట్లా వెనక్కి తగ్గుతాం?”

“నే చచ్చిపోయానని పుకారు పుట్టించండి. వన్నెక్కడికై నా పంపించండి” అన్నదామె.

అప్పుడా యువకుడి సంగతేమిటి! అతడు తన చిరకాల కోరిక రేపా మూపా తీరనున్నదని ఉవ్విళ్ళూరుతుంటే ఇవ్వాలనే చావువార్త అతని చెవిని పడెయ్యమంటావా! దాని ఫలితంగా అతని మరణవార్త రేపు నీకునేను అందచెయ్యాలి ఉంటుంది. అదేసాయంత్రం నీ చావుకబురు నా చెవిని పడుతుంది. అమ్మాయి! ఈ వయస్సులో నేను ఓ స్త్రీ హత్యను, బ్రాహ్మణ హత్యను నా చేతులారా చెయ్యగల ననుకుంటున్నావా?”

ఎలాగైతేనేం అనుకున్న ప్రకారంపెళ్ళి జరిగిపోయింది. నా తలమీద నుంచి పెద్దబరువు దిగిపోయిందనిపించింది. ఇక ఆ తరువాత జరిగిందేమిటో నీకే తెలుసు.”

“మమ్మల్ని ఇంతగా అవమానపర్చింది చాలలేదా! మరిప్పుడా రహస్యం ఎందుకు బయటపెట్టావు?” అడిగాను హేమంత చాలసేపు నిశ్శబ్దంగా కూర్చున్న తరువాత.

పేరీశంకర్ నిదానంగా. నిశ్చలంగా అన్నాడు “నీ చెల్లెలిపెళ్ళికి ఏర్పాట్లన్నీ జరిగాయని తెలుసుకోగా నేనాలో అనుకున్నాను. “సరే ఇప్పుటికి నేనో బ్రాహ్మణుని కులాన్ని క వీచేశాను. అదలా చెయ్యవలసి చేశాను. ఇప్పుడింకో బ్రాహ్మణకులం ప్రమాదంలో పడింది. ఈసారి దీన్ని రక్షిం

చడం నావిధి" అంచేత నేను వాళ్ళు నువ్వు శూద్రుని కూతుర్ని పెళ్ళి చేసుకున్నావని, అవసరమైతే దాన్ని నిరూపిస్తానని రాశాను."

"ఇప్పుడు నేనామెను బహిష్కరిస్తే ఆమె గతేమిటి? నువ్వామెను పోషిస్తావా?" తనను తాను అదుపులో పెట్టుకోవడానికి ఎంతో ప్రయత్నిస్తూ అడిగాడు హేమంత.

"నా కర్తవ్యమేమిటో నేను నెరవేర్చాను. భర్తల చేత బహిష్కరింపబడ్డ భార్యలను కాపాడడం నాకర్తవ్యం కాదు. లోపల ఎవరైనా ఉన్నారా? హేమంత బాబుకు ఓగ్గాసువరబత్ చేసి అందులోకాస్త ఐస్ వేసి తీసుకు రండి!

ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించకుండానే హేమంతఅక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయాడు.

4

ఆ రాత్రి చీకటిగా ఉంది. వడ్డులేమీ గానంచెయ్యడంలేదు. ముఖర్జీగారి ఇంటివక్కనున్న మామిడిచెట్టుచీకట్లో కొరివీదెయ్యంలా ఉంది. పిల్లగాలులు వీచడంలేదు. ఆకాశంలో నక్షత్రాలు మినుకు మినుకు మంటున్నాయి.

పడగదిలో దీపంలేదు. హేమంత మంచంపక్కని కూచుని కిక్కిగుండా బయట చీకట్లోకి చూస్తున్నాడు. కుసుంతనభర్త పాదాలను రెండుచేతుల్లో గట్టిగా పట్టుకొని నేల మీద పడుకొంది.

జోళ్ళ చప్పుడు మళ్ళీ వినిపించింది. తలుపు దగ్గర
కొచ్చి హరిహరముఖర్జీ అన్నాడు, “నీకు చాలా వ్యవధి
ఇచ్చాను. ఇంతకంటే ఎక్కువవివ్వను. ఆమెను ఇంట్లోంచి
వెళ్ళగొట్టు!

ఇది వివకానే కుసుం భర్తపాదాలను తన చేతుల్లో
మరింత గట్టగా పట్టుకొంది. వాటిని ముద్దాడింది; నుదురుతో
తాకింది.

హేమంత అక్కణ్ణుంచిలేచి తలుపుదగ్గరకు వెడుతూ
అన్నాడు. “నాభార్యను వెళ్ళగొట్టను.”

“ఏమిటి? నీకులాన్ని వొదులుకుంటావా?” గర్జించాడు
హరిహర్.

“నే కులాన్ని లెక్కచేయను” హేమంత ప్రశాం
తంగా జవాబు చెప్పాడు.

“అయితే నిన్ను కూడా వెలేస్తాను.”

మహానుభావుల పాఠశాల
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA 103 B 115
పుస్తకం పేరు	ఆదర్శ శిక్ష
తారీఖు	25-10-2024
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	323
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాగం పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
కయారు చేపెనది	శ్రీక. Rehana
పేజీలు విడదీసినది	REHANA
స్కాన్ చేపెనది	Rakshana
పరిష్కరణ చేపెనది	LAKSHMI
పేజీలు పరిశీలన	
లైండింగు చేపెనది	
ప్యాకింగు చేపెనది	
స్కాన్ చేయబడినది	
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good